

II.

4915

f.

BLASKE

INO

NESKIZA

V'

NEDELSKI SHOLI.

**UZHITELAM INO UZHENZAM SA
POKU,SHNO ,SPI,SAL**

**ANTON ,SLOM,SHK, ,
VOSEN,SHKI FAJMO,SHTER.**

V' ZELI 1842.

NA PRODAJ V' NEM,SHKIH ,SHOLAH.

BRZAZA

OWI

ANDREJ LAJKAMA

II C. 4915.

ANDREJ LAJKAMA

DR. MANJŠTINOVSKI

POKUPNO SPISAL

ANDREJ LAJKAMA

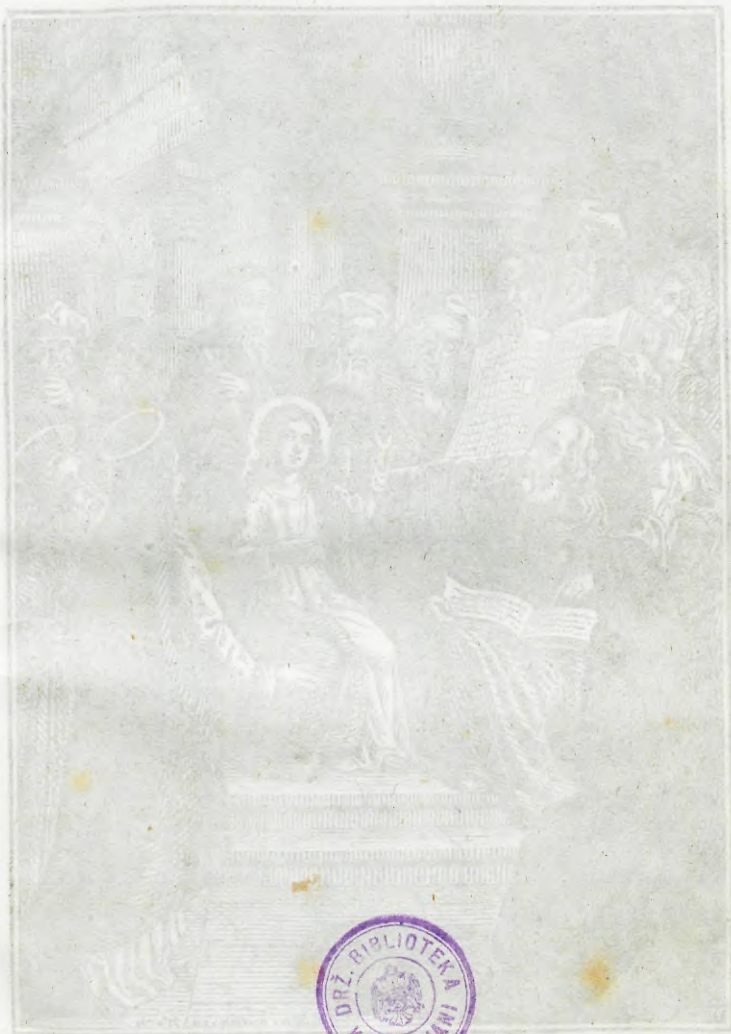
ANDREJ LAJKAMA

NATISKO PAPIR

**OD ANDREJA LAJKAMA NA SLEDNIKOV
V' GRADZI.**

V. N. E. I. S. S.

NA BROJ V. N. E. I. S. S.

oni, jesul je rotil v modrosti ino karosti, ino

in v milosti per Bogu in per ljudsk.

st. Luk. 9. 55.

*Jesus je rasil v' modrosti ino starosti, ino
v' milosti per Bogu in per ljudéh.*

Sv. Luk. 2, 52.

[Zhujesh, preljubi Moj!

Bofh bral, kar fta se Blashe ino Neshiza v' fholi uzhila, naj se tudi tebe nauk prime. Beri, fhtej in poskufhaj; koljko toljko se prijelo ino veselilo te bo, tudi kaj snati.)

Hozhefh ti druge uzhiti, ino bolj moder biti ko fkerben uzhitel, ino priden gosp'od kaplan, ki fta v' fholi uzhila, ti ne branim. Uzhi kakor rad; naj le dobro f'eme na dobro semljo pade, imej fi v' rokah fevko alj fevavnik.

Per f'etvi mora fonze fjati, de se da lepo orati; tudi per nauki bodi vesel — dobre volje, kar je prav. Povedal fim ti torej mnogotero sa fméh. — Naj tudi f'etvo pohleven deshek pomozhi, se bo hi-

tro oselenila. Rodoviten desh na rasloshen
 nauk so folse is ginjeniga serza. Mislim,
 de bi te tudi vmef posilile.)

Je tebi prevezh, kar se v' bukvizah
 uzhi, sogni se; — je premalo, pa dodaj.
 Vesh, de po sveti vse vage (tehtnize) enako
 ne vlezhejo, tudi vse ure ravno ne tezhejo;
 vsakimu vse po glavi biti ne more. Naj
 tebi nauk dopade, rezi: Bodi Bog hvalen!
 — ako ne — pa ti popravi, ino bom jes
 Boga sahvalil. Ki' vezhi zhafti boshji —
 nafhi predragi mladini pa v' isvelizhanje
 naj se vse sgodi! — To sheli

prijatelj tvoj

Anton Slomfhek,

Vosenishki fajmoshter.

O g l e d.

		Stran
I.	Dobro sa mlade ljudi, ki se v' fholi kaj prida svuzhijo	1
II.	Blashe ino Neshiza v' nedel'fko fholo pojmeta	3
III.	Kako je v' fholi veselo!	4
	A. Pisanja prva vaja	8
IV.	Pervofholzi; dobre volje	9
	a. Prva vaja v' shtevilstvi	12
V.	Pridna fholarja, doma krégana	13
	B. Pisanja druga vaja	15
VI.	Sveti beshizhni prasniki. Kako se otrofhka spoved obhaja	17

VII. Dvoje sholarjev gre flushit. Nauki sa dru-	
shino	21
<i>D. Pisanja tretja vaja</i>	26
<i>b. Druga vaja v' shlevilstvi</i>	27
VIII. Shola poshteniga sadershanja. <i>Kako se per</i>	
<i>pisanji fedi</i>	28
Sadershanje v' prizho Boga	29
V' prizho gospolke	30
V' prizho ljudi svojiga stanu	32
Kako se v' drushbi poshteno govori	33
IX. Huda sima, de drevje poka	35
Kaj je storiti, kedar zhlovek smersne—	
kedar ga sadufhi	—
<i>E. Pisanja shterta vaja</i>	37
<i>d. Tretja vaja v' shlevilstvi</i>	38
X. Poshtena gostija, lepa rezh	40
<i>F. Pisanja peta vaja</i>	41
<i>e. Shterta vaja v' shlevilstvi</i>	41
Nauki sa dobro voljo	43
Alj se sme rajati?	45
XI. Kratek puft, pa veliko ust	46
Puftne shege ino krivovere	47
XII. Snaga, lepa draga rezh	49
<i>G. Slovenski pravopis</i>	50
Nauki sa domazho snashnost	52

XIII.	Boljšhe v' hiſho ſhaloſti, kakor v' hiſho	XIX
	vefelja	55
	<i>f. Peta vaja v' ſhleviſtvi</i>	—
	<i>H. Letopiſ</i>	57
	Kako ſe bolniki objiſhejo	58
XIV.	Ogenj, potrebna pa nevarna rezh	59
	<i>g. Doſhleva</i>	60
	Kako ognja varvati	62
	Kaj je ſtoriti, kedar gori?	63
XV.	Sdravo teló, nar boljšhi blagó	64
	<i>h. Odfhleva</i>	65
	Kako ſe ſa sdravje fkerbi	67
	— ſa kratek zhaſ ino pozhitek	68
	— ſa sdravo jéd ino pjazho	69
XVI.	Sdravje gor po niti — dol po zurki	70
	<i>i. Poſhleva alj Mnoshitev</i>	—
	Nauki ſa bolnike	74
XVII.	Doma imafh, pa ne poſnaſh	76
	<i>j. Raſſhleva</i>	77
	Domazhe sdravila	80
XVIII.	Méra ino vaga v' nebefa pomaga	83
	<i>k. Menitev</i>	84
	<i>l. Vaga</i>	85
	<i>m. Méra</i>	86

XIX. Zhlovek ne posná, kaj ima	88
<i>n. Shtevilo drobifha</i>	89
Zhlovefhko telo	93
Zhlovefhka duſha	94
XX. Vefela aleluja	96
<i>Sholarje poſkufijo. Kako na boshji pot</i>	
hoditi	98
XXI. V' ſtarim gradi dnarji zvetijo	100
<i>o. Rasdelba</i>	102
<i>ſadja reja</i>	104
XXII. Boljſhi kratka ſprava, kakor dolga pravda.	
Sa vosarje alj furmane nauki	108
<i>p. Vganka po tri</i>	110
XXIII. Ljubo domá, kdor ga imá	114
<i>Gospodarno popisilo</i>	115
<i>a. Popiſ ſvetá</i>	117
XXIV. Koljkor jeſikov kdor ſna, toljko zhlovekov	
veljá	121
<i>Nemſhke piſmenke</i>	—
<i>b. Popiſ ſvetá</i>	125
— morja	127
XXV. ſonze merkne	128
<i>Befedna potega</i>	—
<i>Nebefhke luzhi</i>	129

XXVI. Odperto nebo	133
1881 <i>Defetero besednih plemén</i>	—
188 <i>Djanke</i>	134
100 Popís nebeskih prikáseni	136
XXVII. Lepa nedelja. Angelfka bratovshina	139
<i>Terpivna oprava</i>	143
XXVIII. Ptizhje gnésdo — boshje zhudo. Djank	
<i>pomozhnize</i>	151
<i>Skerb sa ljubo shvinzo</i>	157
XXIX. V' Rakovzi fo kôse	162
<i>Poglavke s' kasavkami</i>	—
<i>Naftavljanje ofepenz</i>	166
XXX. Zhlovek sam svoj nar hujshi strah	169
<i>Priloshnize</i>	170
<i>Padanje priloshniz bres kasávk</i>	172
<i>Kako fhkodliv je prasen strah</i>	173
XXXI. Meshnarja je vbilo	176
<i>Shtevnize</i>	—
<i>Kako se v' hudi uri sadershati</i>	177
<i>Pomagat od strele sadetim</i>	179
XXXII. Tozha je pobila	181
<i>Namestnize</i>	—
<i>Od zhare alj zopernije</i>	283

XXXIII.	Hud shold	187
—	<i>Pridjavke</i>	188
—	<i>Predloge</i>	189
—	Od sholdnirjev ino tobakarjev	190
XXXIV.	Tudi na gobah smert fedi	193
—	<i>Vesavke</i>	—
—	<i>Klizavke</i>	—
—	Od strupnih gob ino seli	194
XXXV.	Jelovza fo klobafe vjedle	198
—	<i>Stava nemfških besedi</i>	200
—	<i>Smerten strup na misi</i>	200
—	Pomozh v' strupni nevarfhini	202
XXXVI.	Tudi prasna pufkha pokne	203
—	<i>Nemfški pravopif</i>	—
—	Kako fe strela varvati	206
XXXVII.	Shtirje elementi	208
—	<i>Kako fe stogi rasdelijo ino skrajshajo</i>	—
—	<i>Vaja navadnih pisem</i>	209
—	<i>Konto alj ispisek</i>	210
—	I. Srak alj podnebna fapa	212
—	II. Semlja	215
—	III. Ogenj	—
—	IV. Vôda	216

	Stran
XXXVIII. Po Dolenskim grisho imajo	217
Kako se grishe varvati	218
<i>Dolshno pismo</i>	219
<i>Kvitenga</i>	220
<i>Shtempel</i>	221
Zefarske oblastnije ino pravize	222
XXXIX. Dvojna kuga	225
<i>Skasenga</i>	226
Shivinfka kuga	227
Zhlovefhka kuga	229
Shganje	—
Kaj storiti, kedar se kdo obefi?	—
XL. Svetlinova Nanika je vmerla	232
<i>Testament</i>	—
Pogreb poshtene divize	235
XLI. V' Lasah je stekel pef	238
<i>Kako se pismo naredi</i>	—
<i>Slavno imenovanje</i>	240
Od steklih pefov	244
XLII. Gospod dehant pridejo; <i>Sholfka skufhnja</i>	246
XLIII. Strafhna nozh	252
XLIV. Smert dobriga ozheta	255

Zhudne besede.

Dershava, der Staat.
Defetinke, die Zehner.
Djanke, die Zeitwörter.
Dobitek, der Quotient.
Dostavka, eine Hülfssylbe.
Dofhteva, die Addition.
Dofhtévk, der Uebertrag.
Dofhtevne, die Additionspro-
 sten.
Drobiz, eine Minute.
Drobizhek, eine Sekunde.
Edinka, die Einheit.
Enota, die Gleichheit.
Glagol (djanška beseda),
 das Zeitwort.
Glavina (besedna), die Vor-
 sylbe.
Kasavka, das Geschlechtswort.
Klizavka, das Empfindungs-
 wort.
Kneshtvo, die Grafschaft.
Korenina (besedna), die
 Wurzelsylbe.
Kozhnik, ein Kubikmaß.
Krog, der Kreis.
Krogla, die Kugel.

Letopisł, die Jahreszahl.
Lizhna vganika, die gerade
 Regel de tri.
Lika (pismena), der Haar-
 strich.
Mnoshitev, die Multiplication.
Namestniza, das Fürwort.
 — **saimenska**, das persönliche.
 — **kasavna**, das anzeigende.
 — **lastivna**, das zueignende.
 — **nasajna**, das zurückführende.
 — **prashavna**, das fragende.
Nashtévk, die Summe.
Oblega, der Bezirk.
Obrest, das Interesse.
Odaja, die Ausgabe.
Odfhteva, die Subtraction.
Odfhtevk, der Subtrahendus.
Oplotek, ein Unglück.
Oprava, die Form.
 — **storivna**, die thätige.
 — **terpivna**, die leidende.
Ostájk, der Rest.
Padesh, die Endung.
Padivniza, die Abänderungsart.

- Pezha popirja**, ein Bogen Papier.
Pifmenka, der Buchstabe.
Poglavka, das Hauptwort.
Poskufik, die Probe.
Poshteva, die Multiplication.
Poshtevanka, das Einmahl Eins.
Poshtevina, der Multiplicandus.
Poshtévz, der Multiplicator.
Potega (besedna), die Be-
 tonung.
Potrojka, die Regel de tri.
Potroshek, die Auslage.
Pravopis, die Rechtschreibung.
Predloga, das Vorwort.
Pridjavka, das Nebenwort.
Prijemina, die Einnahme.
Priloshje, das Mittelwort.
Priloshniza, das Beiwort.
Prishtëvk, der Fürtrag.
Rasdelba, der Bruch im Rechnen.
Rasdélz, der Renner.
Raslika, ein Bestandtheil.
Rashteva, die Division.
Rashtevanka, das Eins in Eins.
Rashtevina, der Dividendus.
Rashtévz, der Divisor.
Repina (besedna), die Nach-
 sylbe.
Savihana vganka, die verkehrte
 Regel de tri.
Slog, die Sylbe.
Snelik, das Product.
Seshen, die Klasten.
Sipa, der Streusand.
- Skasa**, ravna, die anzeigende
 Art.
 — kriva, die verbindende.
 — velivna, die gebiethende.
 — nekonzhavna, die unbe-
 stimmte.
Slavno ime, der Titel.
Stop (sob), ein Grad.
Stopa (djankfa), die Ab-
 wandlung.
Stotinka, der Hunderter.
Shparovka, die Sparkasse.
Shtertinka, ein Viertel.
Shtevilka (shtevka), die
 Ziffer.
Shtevniza, das Zahlwort.
Shtevz, der Zähler.
Shtirjak, die □ Klasten.
Tehtniza, die Wage.
Tristavka, die Regel de tri.
Vaja, die Uebung.
Viteshtvo, das Fürstenthum.
Vojvodija, das Herzogthum.
Veljava, der Werth.
Vesavka, das Bindewort.
Vganka po tri, die Regel de
 tri.
Vogon, der Meßen.
Uzhitel, der Lehrer.
Zherta, die Linie.
Zherzhak, der Bleistift.

Sach - Register.

Seite

Seite

A.

C.

Abänderung (die)	162
Aberglauben in der Fastnacht	48
Abkürzung der Wörter	208
Abwandlung (deutsche)	134
Abziehen (das)	65
Abdiren (das)	60
Ältern=Segen	14
Anstandslehren	29
Anthropologie	93
Arzneien (häusliche)	80
Aufsätze (schriftliche)	209

Christabend=Gebräuche	17
Christenlehre	12
Communion=Anreden	19
Conto (der)	210

D.

Datum (wie zu schreiben)	57
Decanats=Visitation	246
Deutsche Sprache (Unter=richt in derselben)	121
Dienstbothen (Lehren für dieselben)	22
Dividiren (das)	77

B.

E.

Baumzucht (die)	104
Beicht für Kinder	18
Beicht=Vorbereitung	16
Beiwörter (die)	170
Betonung der Wörter	128
Bindewörter (die)	193
Bittschrift (die)	226
Bliß (vom) Betroffene	179
Branntwein=Seuche	229
Brieffschreiben (das)	238
Brüche (die Rechnungs=)	102
Buchstabier=Methoden	11

Elemente (die vier)	212
Empfindungswörter (die)	193
Entlassschein (der)	225
Erdbeschreibung (die)	117
— — — — —	125
Erde (die)	215
Erfrorne (wie zu retten)	35
Erhängte (deren Behand=lung)	230
Ertrunkene (wie zu retten)	2

F.

Fastnachts = Gebräuche . . . 47
 Feuer (das) . . . 215
 Feuer (wie zu bewahren) 62
 Feuer = Versicherungs = Anstalt . . . 64
 Fuhrleute (Lehren für) . . 108
 Fürwörter (die) . . . 181

G.

Geistergeschichten (die) . . 174
 Geldsorten (Wechseln der verschiedenen) . . . 84
 Geographie . . . 117
 Geschlechtswörter (die) . . 162
 Gesundheitslehren . . . 67
 Getränke (wie beschaffen) 69
 Gewehre (die gefährlichen) 206
 Grabrede (die) . . . 236

H.

Hagel (der) . . . 185
 Hauptwörter (die) . . . 162
 Hausmittel für Kranke . . 80
 Hezerei (die) . . . 183
 Hülfswörter (die deutsehen) . . . 151
 Himmelszeichen (die) . . . 137
 Hochzeiten (wie dabei sich zu benehmen) . . . 43
 Hundswuth (die) . . . 244

J.

Impfen (das) . . . 166

Journal für die Hauswirthschaft . . . 115
 Jungfrauen = Bund . . . 139

K.

Knechte (Sittenvorschriften für sie) . . . 25
 Körper (der menschliche) 93
 Komet (der) . . . 137
 Kopfrechnen, erste Uebung 12
 Kranke (Lehre für) . . . 74
 Krankenbesuche (wie zu machen) . . . 58
 Krankheiten (ansteckende) 75
 Krippe am Christabende . . 17

L.

Luft (die) . . . 212
 Lusterscheinungen . . . 136

M.

Magd (Lebensregeln für sie) . . . 22
 Maß, Lehre von den Massen . . . 86
 Meer (das) Beschreibung 127
 Menschenseuche (die) . . . 229
 Milchstraße (die) . . . 138
 Monathe (die zwölf) . . . 57
 Mond, dessen Veränderung . . . 131
 Multiplication (die) . . . 70

N.

Nebenwörter (die) . . . 188

O.
Osterfeier (die) 96

P.

Pflanzen (giftige) 194
Planeten (die) 138
Pocken (die Schutz-) 166
Prozesse (die) 108
Prüfung (private) 98

Q.

Quittung (die) 220

R.

Rechnungs = Unterricht.
1te Uebung 12
2te " 27
3te " 38
4te " 41
5te " 55

Rechtsschreibung.
Deutsche 203
Slovenische 50
Redetheile 133
Reduciren (das) 89
Regel de tri 110
Regenbogen (der) 216
Regierungsform (die) 222
Reinlichkeit im Hause 52
Rekrutirung (die) 157
Resolviren (das) 84
Recepisse (das) 221
Römische Ziffern 57
Ruhr (die rothe) 217

S.
Schatzgraben (das) 100
Schießgewehre (die) 206
Schönsonntagsfeier 139
Schrecken (das) 173

Schreib = Unterricht.
1te Uebung 8
2te " 15
3te " 26
4te " 37
5te " 40—46
Stellung dabei 28
Schuldbrief (der) 219

Schulgesetze für Sonn-
tagsschüler 6
Schulprüfung (öffentliche) 248
— (private) 98
Schwämme (giftige) 194
Seele (die menschliche) 94
Seuche (die) 227
Soldatenstand (der) 190
Sonnenfinsterniß 132
Sonntagsschüler (Verhal-
tungsregeln für sie) 5
Sonntagsschule (Einrich-
tung) 10

Sparkasse (die) 99
Speisen (die) 69
Sprachlehr = Methode 121
Stellen (die öffentlichen) 222
Stempelordnung (die) 221
Sterne (die) 129
Sternschnuppen 137
Subtrahiren (das) 65

T.

Tabakschwärzerei (die) 192

Tanzen (ob es rathlich) . . . 45
 Testament (das) . . . 232
 Thierquälerei (die) . . . 157
 Tisch (Verhalten dabei) . . . 44
 Titulaturen (die) . . . 240
 Trinken (wann gefährlich) 69

U.

Ungewitter (das Verhal-
 ten dabei) . . . 177
 Unterhaltung (Verhaltens-
 regeln dabei) . . . 43
 Unterhaltung (gefährliche) 68

V.

Vergiftungen . . . 200
 — Mittel da-
 gegen . . . 202
 Viehseuche . . . 227

Viehzucht (die) . . . 157
 Vögel (die) . . . —
 Vorwörter (die) . . . 189

W.

Wage (Lehre von derselben) 85
 Wallfahrten (das) . . . 99
 Wasser (das) . . . 216
 Wind (der) . . . 213
 Wirthschafts = Journal . 115
 Wortfolge (die) . . . 198
 Würste (giftige) . . . 202

Z.

Zahlwörter (die) . . . 176
 Zauberei (die) . . . 183
 Zeitwörter (die deutschen) 134
 Zeugniß (das) . . . 225
 Zusammenzählen (das) . 60

I.

Dobro sa mlade ljudi,

ki se v' sholi kaj prida svuzhijo.

V' Loki na Dolénskím je bilo kmetov pet, pa dva bajtlarja. Sa Lokoj na Bifrizi je bil Mlakarjev mlin. Nad mlinam je stala sidarjeva bajta, ki mu je bilo Tomash ime. Njegovimu ozhetu Matevshu je svoje dni povodnja mlin odnesla. Sromak ga ni imel sa zhém postaviti; felo bogatimu Mlakarju predá, bajtizo pa Tomashu, svojimu sinu, sapufí; sa to mu Mlinarizh pravijo. Svuzhil se je po leti sidariti, po simi pa stóle, mise, omare ino take ropotije delati. Prav radi so ga imeli.

Tomash se osheni po Anzo, Mlakarjevo deklo. Bogata ni bila, pa pridna, saftopna ino poshtena. Dvanajst lét sta she v' sakonj. Bog njima je dal dvoje otrok. Blashe je bil ravno v' ednajstim, Neshika pa v' defetim leti. Kér premoshenja ni bilo, sta nju toliko bolj skerbnó uzhila svesto Bogu flushiti, pridno delati ino se greha varvati. To je pravo blago!

Na Tomashevo, neko fredo vezher, shéneta Blashe ino Neshiza kravzo na vodo, gredé pa materi vode is pod mlina nosita. Nekaj sholarjev memo perhití; med njimi Lojse, Kaménskiga gospoda sin. Dekline gredo pohlevno svoj pot, dezhki pa naglo na léd planejo, ter po steski derkajo. Ko bi trenil, se léd vdere. Lojse

v' vodo pade, ki ga ravno na shleb nefe. Tovarshi be-
 shijo. Blashe vidi, ino hitro vodo sapre, Neshika pa
 po ozheta letí. Mlinsko kolo ravno Lojseta prime in
 saštojí, ker vode ni imelo. Mlinarizh perdirjajo, mla-
 denzheta is pod kolefa potegnejo, ki ni vezh dihal.
 Voda od nja tezhe. Vefhani na krizh perletijo, in
 hozhejo frózhe na glavo postaviti. „Nikarte!“
 savpije Florjanova Bariza. „Ravno preteklo nedelo
 smo v' sholi slifhali, vtoplenih ne na glavo po-
 stavljati. Le v' bajto ga sanesmo, pa varno na
 klop poloshimo. Lepo rahlo ga na trebuh de-
 nimo. Mlinarizhka! zhedno mu ledeno obleko
 iflezhite, jes mu bom glavo nekoljko k' semli
 nagnila, pa zhelo povsdignila, naj se voda is
 nja iszedí. Sdaj pa v' postel s' njim. Le malo
 mu glavzo podloshite. Oterite ga prav dobro,
 ino pa suknine sagrejte. Dajte mi rorzh; bom
 fkos nos v' njega pihala, pa moram drugo nos-
 nizo satisfniti. Moshje! prav svesto mu ferzhno
 jamizo pa podplate s' kertazho terite, tudi po
 vsim shivoti ga s' toplim suknam dergnite.
 Bom poskusila mu fkos ufta sdrave sape vpi-
 hati. Primi ga nekdo zhedno sa nos. —
 Hvala Bogu! she je shiv. Le pridno delajte; she se
 shilize mesijo! — Sdi se mi, de rahlo diha?“ — *)
 Lojseta ravno toplo odenejo, ki sopet shiví, ko sdrav-
 nik is Kamnika perlópejo, bolnizheka ofkerbet. Ba-
 rizo pohvalijo, de je vefhanam tako modro svetvala.
 „Neumni ljudje is ene nefrezhe dve naredijo, ako mo-
 driga zhloveka bliso ni. Predlanskim so v' Verbnim
 otroka is vóde potegnili. Hitro ga dva sa noge sgra-
 bita, ino na glavo terzhita. Kashta v' njem pokne —
 po njem je bilo. — Kako dobro sa mlade ljudi,
 ki se v' sholi kaj prida svuzhijo!“

*) Vidi: Nauk sa ljudi. V' Zeli 1817, stran 10. (Simone, 119)

II.

Blashe ino Neshiza*v' nedel'ko sholo pojmeta.*

Lojse ostane per Mlinarzhih, dokler prav ne okreva. Na eni rami se mu je prav posnalo, kako ga je kolo prijelo. „Srezha, de je po simi malo vode bilo, in pa de je Blashe hitro sapernizo satisfnil. „Sam Bog ga je ovarval.

V' nedelo po vezhernizah pridejo gospód kaplan ino sholni uzhitel is „Slavine, kjer je fara, Lojseta objiskat. Blashe se ravno k' bolnizhetu v'fede ino is bukviz sa kratek zhas bere, Neshiza pa sa misoj shoke plete. Hitro v'fianeta ino gospodu roko poljubita, po tem pa tiho h' pezhi stopita.

Gospóda Lojseta prijasno posdravita, ki se jima je she pomusal. „Vidish, Lojse! kdo ne slufha, si sam nefrezho poskufha, katira mu sa petami gre — pravijo gospód kaplan. Boga sahvali, de nifi vtonil; pa tudi ta dva pridna otroka, ki fia tebe smerti otela.“

Sdaj Blasheta pobarajo: „Kashi, kake bukvize imash?“ Blashe jim Navod sa nedel'ke shole podá. „Mlakarjeva kuma (botra, gotiza) so jih nama sa pifanko kupili, Florjanova Bariza naj je ob nedelah brati nauzhila. „Saj k' vam v' sholo hodi“ — Neshiza sgovorno pripoveduje. „Prav je tako!“ pravijo gospod kaplan. „Poskufi brati od oblazhila nedolshnosti.“ *) Deklize koj gladko bere. „Sdaj pa ti, Blashe, od Boshtjanzheta.“ **) Fantizh prav saftopno zelo poveft prebere. Pohvalijo nju, ter velijo: „Kaj pa de v' sholo ne hodita?“ — „Ne vtegneva,“ odgovori Neshiza. „Po simi pomagam jes mami, Blashe pa ateju. Po

*) Vidi: Navod, stran 56.

**) Vidi: Navod, stran 63.

leti pafeva vefhko shivino, de fi obleko saflushiva.⁴ „Prav tako,“ rezhejo gospod kaplan; „fhkoda bi pa vaj vendar bilo, de bi se bolj ne svuzhila. Zhefar se v' mladosti svuzhifh, s' tem se sa starost ofkerbifh. Ob nedelah nimata kaj samuditi. O boshizhi lahko med drugosholze stopita. Vaj hozhem v' sholo!“

„Kamo sta pa ozhe ino mati?“ „Mati so fhli bolno Milejzo objifkat, ki ste jo v' tork prevedeli; po ozheta so pa Kamenfki gospód poslali,“ pravi Blashe.

Sonze se ravno po hribih osira; bilo je toplo sa po simi. Kamenfki gospod pridejo ino Mlinarizh s' njimi, tudi dva hlapza po Lojseta, Mlinarizhka tudi k' domu dojdejo. „Mlinarizha! — sazhnejo gospód kaplan, dajta Blasheta ino Neshizo v' nedelsko sholo!“ — „Pazh, pazh,“ prigovarjajo grajfski gospód. „Is pridnih otrók fhe kdaj kaj bo. Od nog do glave ju bom oblekel, pa jima vsiga omiflil, zhefar sa sholo potrebujeta. Bi vajnih otrók ne bilo, ne bilo bi tudi mojiga Lojseta vezh. Bog daj frezho! V' sholo pojdet a!“

Mlinarizha se gospodam sahvalita, Blashe in Neshiza jim per odhodu sopet roke poljubita in od veselja fskakata. „Glejte fi!“ rezhejo Mlinarizh. „Vfaka nefrezha gotovo frezho prinese. Dober Bog is shalofsti veselje naredi. Bodi mu zhaft ino hvala.“

III.

Kako je v' sholi veselo!

V' saboto ob tréh popoldné sazhne v' Slavini vezhernize svoniti. Lepo je bilo svonov flifhati. Blashetu ino Neshizi od veselja ferze trepezhe. Grajfski fluga jima na vezher novo obleko prinese. Na ravnost se preoblezheta; ino ker se jima prav zhedno prileshe, grefta s' hlapzam v' Kamnik se milofstivi gospódi sahvalit, Lojse

jima she naproti pride, potem prinese fholfkih bukviz, popirja, peréf ino drugih rezhi, vezh, ko je bilo potreba. Veselo k' domu perdirjata ino ne moreta nedele dozhakati, de bi le fkoraj v' fholo fhla.

V' nedelo jutro sgodaj vftaneta ino klezhé odmilita, kakor so ju mati nauzhili. Ozhe grejo k' ranimu opravilu, mati pa doma kofilo kuhajo ino shivinzno opravljajo. Blashe ino Neshiza jim pridno pomoreta.

Ozhe od perviga opravila pridejo, misa je pokrita ino kofilo se na okni hladí. V' koti sa misoj imajo britko martro; pred njo se vstopijo ino na glaf molitvo pred jedjo opravijo. Per misi jim ozhe perpovedujejo, kaj so gospód Jakob (tako je bilo kaplanu ime) od svetiga Joana kerfnika povedali, in kaj se naj vfako od njega uzhi. Po kofili sopet odmolijo, in otroka vse zhedno is mise pospravita. Vmijeta se, preoblezheta, in preden grefta, ozhetu pa materi roko poljubita. Ozhe ju lepo poduzhijo, rekozh: „V' fholo bota hodila, ne, de bi se gerdih rezhi nauzhila. Kaj pomaga veliko snati, pa se flabo sadershati — glave prebrifane, ferza pa gerdiga biti — snati pisati ino brati, vfakimu odgovor dati, moliti pa ne! — Ako bi kdaj od vaj kaj takiga vzhakal, stopiti bi vama v' fholo ne dal. Satorej vama narozhim:

1. Posdravita vfakiga gredózh: Hvalen bodi Jesus Kristus! Blashe, per teh befedah klobuk prevsdigni. Snanja s' nikomur ne delajta, preden ozheta alj pa mater ne pobarata.
2. V'fholi boditapametna, is bukviz fkerbno berita, dokler uzhenika v' fholo ni. Vfih norzov se varjta, ki jih fholarzi snajo.
3. Sahvalita Boga per sveti mafhi sa to, kar fta se nauzhila. Vezh ko snata ino bolj ko vaj hvalijo, ponishnejshi bodita. Bog naf bo sa toljko ojftreji fodil, sa koljkor vezh snamo, ako dobriga ne fstorimo. Moj

ozhe me szer nifo v' fholo dali, kar je meni fhkoda; nauzhl sim se pa teh naukov per neki fholfki pridigi, ko so njo rajni gospod fajmoshter imeli. Sdaj so ravno vama prav. Naj od vaj kaj flabiga zhujem, mi vishi v' fholo ne pojdeti.⁴

Is Loke v' farno zérkvo je nekaj nad pol ure hoda. Ravno k' drugimu opravilu vabi, ko memo zerkvenih vrat prideta, ter se globoko prikloneta. V' fholi jima gospód uzhitel (fholmajster) kraj odkashejo. Ko odsvo ní, gospód kaplan v' fholo pridejo. Kar jih je v' fholi, vftanejo, ter jih posdravijo. Gospod vřakiga po imeni saklizhejo, de jih bolj sposnajo. Vřaktero vřtane, ino se pohlevno oglasi, ter rezhe: „Jas.“⁴ Potem jih prijasno nagovorijo, rekozh:

„Vřako nedelo se vaf je nekoliko vezh nabralo. V' prihodno sa letaf med drugofholze nobeniga vezh ne vsemem. Odlagal sim torej na doneř, kar vam povédati imam.“⁴

„V' fholo hoditi — med pořhtene fholarje sapifani biti — je velika srezha ino zheřt. Hozhete pridni fholarji biti, posebno trojno dolshnóřt na řkerbi imejte: Bogu prav lepo flushiti — Se pridno uzhiti — Starejřhe ino naprejšpostavlene řkerbno vbo gati. Kdor teh dolshnóřt ne dopolni, fhole vreden ni, in bo odveršen. Verh tiga vam je védeti dvanájřt pořtáv sa nedelřko fholo.

1. Vřako jutro ino vřak vezher molitvizo opraviti is glave alj is bukviz.
2. Vřako mlado nedelo, řaj vřake kvatre, k' řpovedi ino k' řvetimu obhajilu jiti.
3. Per řvetim opravili řte dolshni v' zérkvi peti, ako se póje; zhe ne, is molitvinih bukviz — alj pa rořhenkranz moliti. Bres pridige ne ořtati, ino zhe le mogozhe, tudi kerřhanřki nauk sařliřhati.

4. Ob nedelah ino prasnikih ne postopati, ne s' drugim spolam kvantati. Kedar vtegete, se sa sholo uzHITE, pervosholzam kaj vezh dobriga storite.
5. Na boshje pote, alj po zerkvanji (s - hodih) noben ne smé, rasen de mene alj gospód uzhitela poprofi. Kdor v' sholo ne pride, mora prihodno nedelo povédati, sakaj ga ni bilo.
6. Ob delavnikih pridno delati, ino se s' sholkimi rezhmi ne muditi. Besedvati, prasne isgovore iskati je prepovédano.
7. V' sholo alj is shole mladenzhi s' mladenzhami, deklizhi s' deklizhami pametno naj hodijo. Samo brat ino sestra shobodno skupaj gresta. Noréti po poti je ojtro prepovédano.
8. Po poti se ne mudite, v' kerzhmo (litosh alj ofhterijo) ne hodite; na ples alj raj she gledati ne.
9. Mladenzham je prepovédano tobák kaditi; lule tud v' roke jemati ne. Dekleta ne smejo perstanov jemati, ne dajati. Oblazhite se zhedno le po svojim stani.
10. Prepovedano je nespodobne pesme peti — neframno govoriti. Po nozhi okolj lasiti, voglariti, vesovati, juzkati (ukati) Bog ovarji! V'faka nozh ima svojo mozh.
11. V'fi sholarji ino sholarze so si kakor bratje ino sestre; sa poshtenje eden drugimu so dolshni sferbeti, greha varvati ino ljubesnivo posvariti.
12. Ako se kaj hudobniga sgodí ino své, je dolshnóft pred sholo gospod kaplanu po refnizi povedati; sa prizho pa eniga alj eno is tiste vesi vseti. Kdor priden ni, de kaj nespodobniga stori, bo odvershen.

Tudi tovaršh alj tovaršhiza, ki hudobne sakriva, v' fholi ne bo. Shola more pošhtena biti.

Preljubi vi! savupam vas vse nedolshne ino pošhtene. Ohranite svojo nedolshnost ino pošhtenje. Bres pošhtenja bi bili zvetlize bres shlahtniga duha. Greh je mladine dušen smrad. Rastite kakor Jesuf, ne le na starosti, temuzh tudi v' modrosti ino ljubesnivoſti per Bogu ino per pošhtenih ljudéh. Vse vas bo rado imele.

Poglejte, Kamenski shlahtnik so vam tabliz ino pa krajde kupili, naj bi se vi, ki ste se branja she gladko lotili, tudi po malim pisanja ino rajting sa potrebo privadili. „Skerbno torej pasite, kar vam bojo gospod uzhitel pokasali.“ — Gospod kaplan se v' spovednizo povernejo.

A. Pisanja perva vaja.

Gospod uzhitel vsakimu zherno tablizo pa kerhel krajde podajo, se k' veliki zherni tabli vstopijo, rekozh: „Lepa rezh je pisati — popir po kurje raspraskati pa ni lepo. S' krajdo poprėj na tablize poskusite. — Vsaki primi svoj kerhel s' tremi perſtami desnize. S' levo svojo tablizo spodej poprimi, de se ne premika.

Tabla ima po dolgim ravne sarife (zherte alj linije) kakor po shnori, de se roka prave mére privadi. Dones bomo prav lahko med dve sredni sarifi pisali.

*Pismenteke imajo tenke niti alj like ko las (Haarstrich /); *) pa debele ko steber (Schattenstrich |); pa krive lozne (Bogen), ki so sgorej (1), alj spodej (2), pa tudi vsgor ino vspod vslozheni (3). So tudi na pol okrogli (eiförmig ()); pa she vósel skonzi imajo (Schlingen 4). Nar huj naréditi so péte (7 4). Vsako na tablizo poskushaj. Kar mu ne stezhe, pomashi ino popravi, de bo prav.*

*) Siehe I. Tabelle Nr. 1.

Is tih rastlik naréjamo perve písmenke: *i, u, n, m, r, v, ž, s, e, o, a*.

Is písmenk se slovi ino besede sístavljajo; to de se morjo vse písmenke ene besede med sebo dotikati. Poštavim: *in, ni, um, vir, zun*.

Lozni se na vsakim konzi poojstrijo, sa to pa per sredi nekoljko bolj toľsto potegnejo. Tako storimo: *e, o, a, ne, on, vam*.

1. *Vřaka písmenka mora po svoji postavi ravno visoka, ne pretolřta biti, de se zhedno prileshe.*
2. *Stebri morjo stati, kakor bi veter svezhe od leve na desno pripognil.*
3. *Lozni se morjo prav zhedno sviti, de jih bo gorshe videti.*

Sholarji poskufhajo, kakor so jim pokasali. Marřterimu roka spoderkne, in gerdo kavko naredi, pa jo tudi nagloma isbrishe ino popravi. Vse tiho dela — kar sazhne k' drugimu opravilu svoniti. Pos-hranijo tablize ino krajdo v' sholřko omarizo, sa odhodno pa vsi skupej sapojó od neveste Jesufove, *) ktire so se lani nauzhili.

IV.

Pervosholzi dobre volje.

Shola sa novinze se je pervo nedelo po vsih Svetih sazhela. Gospod kaplan so jo fami imeli. Na zente je bilo sholarjev ino sholarz. Tudi nekoljko sakonřkih je prishlo se branja uzhit. V' sazhetki jim je bila shola

*) Vidi: Diviřtvo, ftran 169.

pretesna; po malim so jih pa nekaj odpravili, ki niso dobro sloveli, alj pa se slabo uzhili. Isvolili so ismed drugošolcov prav pridnih ino pametnih fantov ino dekliz, ter so vsakimu stolu mladenzhev ofkerbnika, ofkerbnizo pa dekletam dali. Ofkerbniki so imeli:

1. Uzhenze v' svojim stoli pred sholo isprashati.
2. Per nauki jim v' bukvizah pokasati, zhe je bilo potreba.
3. Ako koga v' tistim stoli v' sholo ni bilo, v' svoj sasnamik (katalog) postaviti ino gospodu odrajtati.

Blashe ino Neshiza sta per neki teti bliso zérkve ob nedelah kerfhanskiga nauka zhakala. Mati so jima sa jushno kruha dali, pa tudi per teti sta o poldné sajela. Slifhati, de se pervošolzi pred kerfhanskim naukam jako lepih pesem uzhijo, bi rada tudi po poldné v' sholo shla. Profita gospód kaplana. „Ravno prav!“ jima rezhejo. „O boshizhi pojdeti ofkerbnik in ofkerbniza flushit. Ako se zhedno privadita, lahko na njuno mesto stopita. Le koj donef pridita.“

Vsa dobre volje per teti zhakata, ki ju prijasno ohranijo. Tudi drugih sholarjev, ino prav pametnih shenk se je per teti sbralo. Teta so imeli koriftnih bukviz, ino Blashe jim je dosti lepiga is njih povédal. Tudi kako zhedno pésem sravno sapójejo, de jim je prav kratek zhas.

O pol ene so sholo odperli, ino ofkerbniki sazhno svoje uzhenze isprashovati; pa jim tudi pokashejo, kar she dosti ne véjo. Ko sazhne ob enej h' kerfhanskimu nauku vabiti, gospod kaplan v' sholo pridejo. Kratko s' njimi pred naukam odmolijo, rekózh: „Sveti Duh! ti boshja luzh, rasfvetli nasho pamet — pshlahtni nam ferze, de bomo snali, kar je prav, pa tudi tak ravnali, kakor tebi, o Bog, dopade. Amen.“

Po molitvi nekoljko isprashujejo, sdaj po samim, sdaj po enim stoli, pa she vso sholo skupej, kakor se

jim vidi. Koj dobro so slagali, pa deklize skoraj bolj gladko, kakor fantje. „Mladenzhi! — pravijo gospod — glejte, de vaf dekleta ne prehitijo; bilo bi vam gerdó.“

Sdaj sazhnó prav smeshne besede na tablo pisati, ki jih je vsa shola slagala, ino po malim prav saftopno isrekala. Po vsakim isreki so jim kak lep nauk povédali. Nekoljko takih isrekov bilo je: *Ja-ja*. Veste, kaj to velí? Kristuf je rekel: „*Vasha beseda naj bo ja, ja, ne, ne*“ — to se pravi, vselej refnizhna. Lashnive ufta dusho vmorijo.

Aj-ja. Kdo aj-ja? Dete, ki mu ljuba mati poje: *Ajaj, ajaj dete moje!* — Oh, koljko mati s' otrokam terpi, kako slabo pa otrozi materi vrazhujejo!

Ka-sha na-sha pa-sha. *Kasha* je otrofhka *passha*, posebno mlezhna. *Pa vrede kashne ne jesti!*

Bob u fte-no me-ta-ti. Ali se stene prime? Tako tudi nauk otrók, ki so *svojoglavni*. *Take uzhiti ino pa prasno flamo mlatiti.*

Sdrav-je dra-go bla-go. Sdravje po zurki sgine, po niti raste; *potreba ga je v' mladih letih varvati.*

Lonz lon-zhar-ja hva-li; — kedar lepo svoní. Tako *hvali vsako delo svojga delavza.*

Birt lon ta-la. Tako nemshkutarje govori. Prav po slovenje se rezhe: *Gospodár plazhuje.*

Vsa shola je bila eno oko na tablo, pa eno uho na gospoda. Pervosholzi so bili prav dobre volje. Sdaj sa gospod kaplanam is bukviz po malim isrekajo, ter lepo s' perftam po verfti kashejo. Poslednizh jim she napovejo, koljko se naj do prihodne nedele nauzhijo.

a. Perva vaja v' shtevilstvi.

Bilo je shtе nekaj zhasa. Gospod kaplan novo pefem na tablo pishejo, gospod uzhitel pa pervenze rajtati vadijo, rekozh: V' sedajnih zhasih snajo ljudje dobro rajtati; de val' kdo podrajtal ne bo, vam je is glave shteti na vse kraje potreba.

Shimej! preshtej mi od 1 do 100. — Sdaj pa ti, Janesek! od 100 do 1 ritansko: 100, 99, 98, 97 i. t. d.; Miha! ti pa sdaj eno prestopaj: 1, 3, 5, 7 i. t. d.; pa shtе nasaj eno preskakaj: 100, 98, 96, 94 i. t. d. Tonej! ti mi pa po dve ispusti: 1, 4, 7 i. t. d. Jaka! ti si bolj moder; mi pa krisham dodajaj ino oddajaj, kakor ti bom pravil: Koljko je 4 ino 5? Je 9; — 4 od 9? oftane 5; — 5 od 9? = 4 i. t. d. — Ti mesarjev Luka! bova krisham poshtevala, pa shtе rashtevala; to morjo mesarje dobro snati, Koljko je 2 krat po 4? Je 8. — 4 ino 8? Je 12. — 3 krat po 4? Je 12. Koljkokrat je 4 v' 12? = 3 krat. Rashtej 12 med 3; koljko 1 dobi? = 4. Koljko je 2 krat 5? = 10. Koljko je pol 10? = 5. Koljko je 4^u del od 8? = 2. Sakaj? Ker 2 krat po 4 je 8 i. t. d. — Kolarjev Peter! ti is lesu kolesa ino kolze naredish; mi bosh is vezhih shtevil pa majnshti povedal, ki jih v' sebi imajo. Postavim: Ktire shtevke 9 v' sebi ima? — 8 ino 1; — 7 ino 2; — 6 ino 3 i. t. d. Sdaj pa 13 rasdeli: — 12 ino 1; — 11 ino 2; — 10 ino 3; — 9 ino 4 i. t. d. Kako pa vesh, de 6 ima 4 ino 2 v' sebi? Odgovor: Ker 4 ino 2 da 6. — Prav tako!

Vsi v' uzhenika gledajo ino so v' rajtinge tako samishleni, de shtе vedli niso, kaj so gospod kaplan na tablo sapifali. Bila je pefem po kershanskim nauki. Dokler shtе sami niso brati snali, jim gospod kaplan po 2 versti povejo ino gospod uzhitel sapojejo. Sholarji sa njim potegnejo ino se hitro privadijo, ker jo ofkerbniki ino ofkerbnize lahko is table beró. Sdaj v' zérkev posvoní; vsi grejo na svoj odkasan kraj k' kershanskim nauku.

Gospod fajmoshter so ravno shterto sapoved boshjo raslagali, ter prav zhisfo povedali, kako imajo starifshi

otroke rediti, jim posebno sa potreben nauk fkerbétí, ker jim le tîga blaga nihzher vsel ne bo. — Pa tudi otrokam ojstro saterdijo starejshe lepo imeti. Po raskladdanji isprafshujejo. Vfa zérkev jim odgovarja, de je veselje flifhati. Ob konzi jim kratko poveft povedó, kako fta se ozhe ino fin tepla. Hudoben fin sgrabi ozheta ino ga do praga pervlezhe. „Stoj, hudoba! — nefrezhen ozhe savpije. — Ravno do tod fim bil tudi jes svojga ozheta savlékel.“ Sin pa svojga ozheta ni poslufhal, ter je dopolnil, kar fstrafhen pregovor pové: „Kdor ozheta do praga pervlezhe, nja bojo otrozi zhres prag funili.“

Po kerfhanfskim nauki she neka j potrebnih resníz molijo, ljudje pa sa njimi. Konzha je pésem po kerfhanfskim nauki saglafijo, rekozh: „Srezhen, frezhen, kdor ohrani i. t. d. *) Sholarji, ki fo pésem she snali, per svojih ftranfskih altarjah prav glasno pojó. Per vezhernizah je vfa zerkev le eno gerlo, ker sazhno: „Perpognijmo se kristijani i. t. d. **) Po vezhernizah se je dalezh krog zhulo, kako si domo gredé novih pesem vbérajó, ino se jih od fholarjev uzhijo. V' dveh alj treh nedelah je novo pésem she vfa fara péla. — V' taki fari je veselje!

V.

Pridna fholarja, doma krégana.

Blashe ino Neshiza na vezher k' domu pripójeta, ter dopovedati ne moreta, kako je bilo v' fholi veselo. Ozhe vkashejo Neshizi, naj materi per kuhni pripomore, Blashe pa kravzo ofkerbí. Po vezhérji vsih zhvetero poklekne. Svet roshenkranz molijo, ter po vfakim odstavku po flari shegi sapojó: „Sveti, sveti,

*) Nauki sa shenfsko mladóft, stran 165.

**) Moltivize sa mladenzhe, stran 207.

sveti, sveti zhres vse sveti Bog Ozhe, Sin in sveti Duh, tri perfhone, en sam Bog.

Po molitvi se ozhe ino mati sa miso vfedeta, otroka pa pripovedujeta, kaj sta v' fholi slifhala ino videla. Neshiza pové nekaj kerfhanfkiga nauka, Blashe pa shalofno prigodbo, kako sta se ozhe ino sin tepla. K' slednimu she pésem po kerfhanfkim nauku poskufijo. Kar ni Blashe védel, mu Neshiza pomore. Tudi ozhe ino mati sta se pesme hitro lotila. Preden se leshat spravijo, jo vfi prav gladko sapojejo.

Kedar vezherno molitvizo opravijo, Blashe ino Neshiza poklekneti. Ozhe obdva pokrishajo, ter blagoslovijo, rekózh: „Bog vaj ohrani, dokler bedita, ino ovarvaj, kedar saspita, de bota s' Kristufam bedela, ino mirno pozhivala, v' imeni Boga † Ozheta ino † Sina ino svetiga † Duha. Amen. Boshji Angel bodi s' vama!“ Mati nju s' shegnano vodo poshkropijo ino zhedno spat odpravijo.

V' pondelik nju sгодaj isbudijo. Po juterni molitvi mati ino Neshiza predete, ozhe trefke zepijo, Blashe pa sveti, ter s' ogorkam na trefke pismenke zherka, ki so jih v' fholi uzhili. Ko se dan sasná, grejo mati kofilze kuhat, ozhe s' Blashetam v' hlev opravljat, Neshiza pa hisho pomete, ter ogorke skerbnó poshrani.

Po kofilzi grejo ozhe v' Planino lesu kupit. Otroka sheneta shivinzo na vodo, ter grefta s' vedrizo sa mater po vode. Per mlini vedro na tla postavita, sazhneta s' vogljam po mlini, ki je sidan bil, zherzhkati ino se skufhati, kateri bi lepshi zherke naredil. Predolgo nju k' domu ni bilo, ino mati nji saklizhejo. Domazha hishiza je bila lesena, famo kuhna ino sapezhniza sidana savolj ognja. Kedarkolj Neshiza v' kuhno gre, vogel vsemi ino gredé po lopi zherka, kjer je kaj beliga bilo. Blashe pa vse nove deske popishe, ki so jih ozhe obresali. Vse okrog je bilo marogasto.

Ozhe posno k' domu pridejo, ino ko drugo jutro vse pozherkano najdejo, se možhno kregajo, rekozh:

„Sta posabila, kar sta uni vezher pravila, de so gospod kaplan sholarjam prepovedali namesto domazhiga posla sholfke rezhi v' roke jemati? Sa kmete so delavniki sa delo, nedele ino prasniki pa sa nauk. Sténe morjo biti béle, dile tudi zhedne. Hifhe, ki snashna ni, se poshten zhlovek bojí. Kaj Mlakarjevi porezhejo, ki mlin ves ozherkan najdejo? Bota jih sa saméro profila, jes pa bom vajno zherkarijo pobelil. Tepel vaj sa sdaj ne bom; pa se sanesem, de mi tega vishej storila ne bota.⁴

Po poldné pridejo Mlakar v' mlin gledat. Blashe ino Neshiza hitro tezheta, botru roko poljubita ino jih lepo sa odpuhanje profita. „Vidim veliko veselje, ki ga k' pisanju imata. Stén mi pa vendar ne zhernita. Krajde vama bom dal, ozhe vama pa zherne tablize naredijo, de lahko doma poskushata, kedar vtegneta.⁴ Napravili so jima table, kakor jih kerzhmarji imajo. Ko so na vezher she vse pospravili, so jima nali poskushati, de nista posabila, kar sta se v' sholi nauzhila.

B. Pisanja druga vaja.

Prihodno nedelo v' sholi vsak svojo tablizo sopet dóbi, ter sazhnejo pismenke delati, ki so na veliki tabli stale. Gospód uzhitel grejo od eniga k' drugimu popravljat, kar ni bilo prav, ter jim kashejo, kako se lika potegne, pa steber sa pismenko naredi. Tudi roko enimu pa drugimu peljajo. Potem k' tabli stopijo, ino vuzhiti sazhnó:

„Donef poglejte novih pisménk, ki svoje verhe imajo, ino se do sgorne rise potegnejo. Naredijo se is tih le stebrov ino lik: *) (| | t) t) Is njih se napravijo pismenke: l t t d h k. el, te, be, de, de, ha, ka, led, tek, boh. Sapomniti si morte:

*) Siehe I. Tabelle Nr. 2.

1. *Vsaka pismenka mora vèrh ravno visok imeti; sa to se od sgorne rise do spodne srednize tikama potegne.*
2. *Vsak' steber naj bo raven, ko svezha gladek, ne polaman, ne roglàt.*
3. *Stebri naj bojo od leve na desno naklonjeni, kakor bi jih veter nagnil.*
4. *Lozni morjo biti gladko vslozheni, obrozhni pa okrogli, kakor velikonozhni kolàzh.*

Prav pridnó fholarji déljajo, kar gospod kaplan is spovednize v' fholo pridejo, ter mladenzham na .Shentjanshevo, dekletam pa na tepeshenzo spoved osnanijo. „Svete prasnike — so djali — je potreba sveto obhajati. Sanesem se, de se bote poshteno sadershali.“ K' polnozhnizam, kdor pojde, naj poshteno hodi, mladenzhi posebej, dekleta posebej. Ognja varjte, zhe bo svétiti potreba. — Kako se k' spovedi prav pripravite, v' svojih molitvinih bukvizah najdete. Kdor, jih nima, jih na posodo dobí. — Vlaki ozheta ino mater sa odpuhanje poprosi, preden se k' spovedi odpravi. Ako ste koga domazhih rasshalili, mu roko podajte ino se spravite s' njim. — Per spovednizi se vstopijo moshki na desno, shenske na levo stran. Po spovedi pojdete vli skupaj per deveti mashí k' svetimu obhajilu, ter bote mashno pesem peli, ino sa meno sa sveto obhajilo molili. — .Sveti dan bo sa val dan svete spovedi ino obhajila; skerbite ga vredno posvezhovati. — Sdaj pa sapojmo: „Mladenzha perve in posledne shelje.“ *) Pesem odpójó, ino ravno k' velikimu opravilu odsvoní.

*) Srezhen pot, stran 320.

VI.

Sveti boshizhni prasniki.

Ves adventen zhaš ſta ſe Blashe ino Neshiza ſvetih boshizhnih dni veſelila ino ſa jaſelze pripravljala. Blashe dobí bresove gobe, ino Neshiza po nedelah ſvezher golobze ino ſvedize reſlá. Na boshizhno bilo jima ozhe v' koti nad miſo polizo naredijo. Blashe zheden hlevéz alj ſhtalizo poſtavi, ki je bila s' ſlamizo prav ſletno pokrita. V' ſhtalizo napravi podobe boshjiga deteta, Marije ino ſvetiga Joſhefa, is papirja isreſlane, pa na leſ prilimane. Nad hlevzam je poſlazhena ſvedſa plavala. Krog je vſe ſelene berſhelna, ki ga je is ſtariſa grada prineſil. Med ſelenjam ſo bile ovzhke ino paſtirzi; tudi volk je v' koti ſtal. Od ſropa ſo beli golobzi, pa poſlazhene orehi viſeli. Nad miſo je narvezhi golobez na ſhimi plaval, in kedar kdo vrata odpre, ſe golobez na miſo ſpuſtí. Prav lepo je bilo jaſelz videti. Tudi veſhani jih pridejo gledat. Do deſetih na ſvet vezher je bilo vſe nareto, ino k' roſhenkranzu tudi majhino lampizo v' koti priſhgejo, de je bilo ſhe bolj veſelo.

Po roſhenkranzi ſe okolj miſe vſedejo, ino ozhe Sgodbe ſvetiga piſma perneſó, ki ſo jih is farniga bukviſha na poſodo dobili, naj jim Blashe bere, kako ſe je per rojſtvi Jeſuſovim godilo. Blashe luzh vterne, ino prav ſaſtopno ſazhne: Jeſuſovo rojſtvo. Kar ſe je s' Marijo godilo i. t. d. *)

„Sdaj, otroka, lahko véſta, kaj pomenijo jaſelze — ſazhnejo ozhe. — Naſ ſpomniti vſako leto tiſte ſreznhe nozhi, v' kateri nam je vſmileni Jeſuſ ſgublen raj ſopet na ſemljo prineſil, ſe otrokam jaſelze, alj kakor tudi pravijo, paradíſh naredi. Lepo ſelenje po

*) Vidi: Sgodbe II. del, ſtran 23.

simi nam kashe frezhen vert, v' katerim sta Adam in Eva pred gréham shivela. She lepšhi nam kashe sveti raj v' nebesih, kjér mrasa in sime ne bo. Beli golobzi nam kashejo ljubo nedolshnost, kako pohlevni ino zhisti naj bojo, ki shelijo biti ljubeji novorojeniga Jesufa. Poslazheni orehi ino jabelke nam kashejo frezho, ki jo bodo vsi imeli, kateri po nauki Jesufovim sbivijo. Pafirzi, ovzhike ino jagneta nam velijo, naj se tudi mi rojstva Jesufoviga rasveselimo. Sapojmo le staro boshizhno pésem: Eno dete je rojeno, oj rojeno i. t. d. *) Mati grejo poslušhat, alj she k' polnozahnizam vabi? Ob ednajstih k' duhovskim molitvam posvanjajo. Otroka se s' materjo v' zerkev odpravita; ozhe, doma sa varha, po tem k' sornizam grejo.

V' boshizhnih svetkih se Blashe ino Neshiza doma pridno uzhita, pa tudi k' spovedi ino k' svetimu obhajilu vredno pripravljata. Na Shentjanshevo Blashe sgodaj vstane, se zhedno vmije, belo preoblezhe, po tem ozheta ino mater sa roko prime, rekozh: „Preljubi moj atej ino mama! odpušite mi, kér sim vas dostikrat rasshalil, de mi bo vsmileni Ozhe nebeshki tudi odpuštil. Saj ne bom vezh tako.“ — Ozheta ino mater solse polijejo, ki mu odgovorita: „Ljubi Blashe! Bog naj vsm odpušti, kakor ma tebi rada odpuštiva. Pojdi k' ljubimu Jesufu ino moli sa naj.“ Blashe si solse oterne, ozhetu in materi roko poljubi, in ves samishlen v' zérkev gre.

V' zerkvi she spovedujejo. Tudi drugih ljudi je tifti dan k' spovedi prišhlo; pa le poprój, alj pa posnej so v' versto stopili, de so sholarji prav lep prostor imeli.

Kedar so vsi spoved opravili, gospód kaplan sholarje s' svonzam h' kerstinimu kamnu saklizhejo, ter jih prav lepo ogovorijo, rekozh:

Preljubi!
„Kako frezhni ste bili tifti dan, ko so vas per tim kamni kerstili. — Belo oblazhilo svete nedolsh-

*) Vidi: Vskadajni kruh. V' Zeli 1840, stran 204.

nosti in posvezhujozhe milosti boshje ste imeli. Bili ste isvoleni otrozi Ozheta nebeshkiga, bratje ino sestre Jesusa Kristusa, tempelni svetiga Duha, veselje angelov in serzhne shelje vsih pravizhnih ljudi. Oh, to je bilo lepo ino veselje!

Po svojih botrih ste obljubili Bogu lepo flushiti, se greha svešto varvati, de bi svoje angelske frezhe ne sgubili. — Ali ste to svojo kerstno obljubo terdno dopolnili? — — Oh, nesrezhni greh, ki ste ga storili, vam je lepo nedolshnost vsel. Niste bili vishej ljubeji Jesufovi, kakor poprėj. Angelzi so sa vas shalovali.

Poglejte, skos sakrament svete pokore vam je vsmileni Bog vashe grehe odpuštil, sopet ste ovzhize Jesufove; boshji angeli se vas doneš veselijo. „V' sahvalo ponovimo tukaj kerstno obljubo, de jo bote v' prihodno bolj skerbnno dopolnili ino ne prelomili vezh.“ Vsi pokleknejo ino na ves glas sa gospodam molijo.

Deveta ura vdari, gospod fajmoshter pristopijo. Sholarji grejo k' velikimu altarju, ino do povsdigovanja poejo, potem pa sa gospod kaplanam molijo do obhajila. Pred obhajilam se gospod fajmoshter obernejo, rekózh:

„Vuzhenzi Jesufovi! Preljubi moji! Per boshji misi ste; Jesuf vašh dober pastir, vi njegove ovzhize. Toljko sa vas skerbi, de vam svoje presveto Telo delí vašhim duhizam v' shivesh. Tako možhno vas ljubi, de hozhe per vas prebivati, naj bi on s' vami, vi pa s' njim vékomaj shiveli. Oh ljubesen prevelika vsmileniga Jesufa! Ali ga ne bote tudi vi ljubili? — Jesufa s' veseljam pod svojo streho vseli?“

Pa zhisto mora biti ferze, ki nar svetejšhiga pod svojo streho vseme. Lepa mora biti dušha, ki Gospoda nebés ino semlje sprime, kateri je svetleji od sonza ino lepshi ko luna. — Oh, kdor ga po nevrednim prejme, stori boshji rop, ino si sam svoje pogublenje vshije. De se nobenimu vas kaj toljko strašniga ne pergodi, molite prav poboshno ozhitno spoved.⁴

Po obhajili sopet glasno sa gospód kaplanam molijo. Kedar po sveti mashi vse potrebne molitve s' mladenzhi gospod kaplan opravijo, vsemejo lepo od njih flovo, rekózh:

„Sreznho jutro, vi preljubi! je bilo donef sa vas. Jesuf je sdaj s' vami, vi pa s' njim. On je vasha vinška terta, vi njegove mladike. Imate v' ferzi svojim Njega, ki je veselje angelov. Oh, dershte ga svefsto — ne pustite ga is pod vashe firehe. Kar je juterna rosa shlahtnim rosham, kar je nedolshnim jagnizham mlado selenje, oh veliko — neisreznho veliko vezh je vam Jesufovo presveto reshnje Telo. Oshivela je sopet vasha dusha, omladilo se vashe ferze. Rastili bote v' vsm dobrih, kakor shlahadne oljke v' verti boshjim. Oh, to je veselje, ki vam ga svet ne more dati, ki vam ga vsmileni Jesuf per svetim obhajili da.“

„Bratezi ino sestire moje, sopet ste angelov tovarshi ino tovarshize; ne napravite vezh te svoje frezhe! Jesufovo veselje med vami prebivati je, ne dajte mu s' kakim greham flovo. Poslufshajte njegov glas, kedar vas skos vasho vest svarí. K' Jesufu pribeshite, kedar vas skufshjava v' greh loví. Klizhite ga v' pomózh, in vflifhal vas bo. Angel boshji bo vas branil, dokler ste ljubeji Kristufovi. Lepo oftanite v' Jesufovi ljubesni, dokler po vas pride, vas k' sebi vseme, kjer ga bote gledali ino se per njem vékomaj veselili. Boshja milost ino pomózh oftani vselej per vas. Amen.“

Drugi den, na nedolshnih otrozhizhev, so imele dekleta svojo spoved ino sveto obhajilo. Zhedno oblezhene pridejo v' zerkev, pa imajo majhen venez (kranzel) seleniga roshmarina na glavi. Ravno tak lepo so s' deklizami opravljali; to de so gospod fajmoshter s' njimi molili, gospod kaplan jih pa med sveto masho obhajali. Vse polno je bilo per lepim opravili ljudí, ki se uzhijo, kako se naj spoved ino sveto obhajilo vredno opravlja. Marfkateri se posolsí, ter obljubi, Bogu bolj svefsto flushiti, kakor poprej. Tako besede mizhejo, lepi isgledi pa vlezhejo.

VII.

Dvoje fholarjev gre flushit.

Posledne dni stariga leta se je drushina selila. Vse krisham so omare in fhkrinje vosili. V' tistim kraji je shega, de vfakteri, ki is ptujiga v' faro pride, se s' svojim gospodarjam gospod fajmoshtru sglasi, se v' farne bukve sapisat. Kdor se is fare preseli, se pride sahvalit, ino pové, kamo, faro sapustivshi, pojde. „Pastirji morjo svoje ovzhize posnati ino sa nje védeti — so gospod fajmoshter djali. — V'sak poshten gospodar naj svoje pripelja, ki jih is ptuje fare dobí!“ Ako se pa kdo domazhih mladenzhev alj ktéra deklet is farne obsege drugam flushit odpravi, gré poprėj v' svoji domazhi zerkvi k' spovedi ino k' svetimu obhajilu, potem se gospodu fajmoshtru (kar jih je fholarjev, tudi gospod kaplanu ino uzhitelu) oglasi, ter se jim spodobno sahvali.

Ravno se nedelskih fholarjev dvoje v' flushbo odpravlja. Florjanova Mariza is Loke gre na Polane sa hishno k' neki veliki ofhteriji; Shimonov Tonej is vesele Brese sa kozhjasha k' Novograjskimu gospodu, den hoda dalezh. Is zérkve prideta v' fholo ino od svojih tovarshhev in tovarshiz slovo vsemeta. Po opravili Mariza k' gospod fajmoshtru gré, ter jim roko poljubi, rekozh:

„Veliko zhestivredni gospod fajmoshter! lepo se jim sahvalim sa vse nauke, ki jim jih flishala — sa vse dobrote, ki jim jih prejela, posebno pa sa ozhetno fkerb,

ktéro so sa me imeli, de so mi nali ob nedelah ino prasnikih v' farof priti, kjér sim se v' kuhni potrebniga nauzhila, pa tudi videla, kako se po jispri per gospódi vse poravná in popravlja. Njim hvalo vém, de sim sdaj v' dobro flushbo pri- fhla. Posebno jih preferzhno sahvalim, de so bili doslej moj dober spovednik. Oh, to me nar vezh fkerbi, kako se mi bo godilo, ker v' njihovi fkerbi ne bom! — Sa njih bom molila vse svoje shive dni, povernil jim bo pa Bog!" — Per teh besedah se je prav milo rasjokala. Tudi gospód so se pofsolsili.

Sdaj pa oni besedo primejo, rekozh :

„Preljuba moja Mariza! Sapustivshi nasho faro, Jesufa ino njegoviga nauka nikar ne sapusti: Isvelizhar tvoj pojde s' tebo; on te bo varval, on sa tebe fkerbel. Vselej si me rada vbógala, saupam, de tudi poflednih naukov ne bosh posabila, ki ti jih sa flovo dam.

1. Pofhtena bodi ino pametno se nosi — pri- jasna v' sim ljudém, posebno domazhim, naj te bojo po pravizi radi imeli.
2. Gospodarja in gospodinjo spofhtúj, rada jih vbogaj in urno stori, kar ti v'kashejo bres v'figa jeslanja. Naj bo delo she tolj- ko teshavno, radovoljno ga stori. Jesufu flushish, on bo tvoj plazhnik.

3. Rada vftreshi svojim domazhim, in ke-
dar morefh kaj sa nje storiti, ne opusti,
de se jim perkupifh. Roka roko vmije,
lize pa obdve. Kjér je med drushinoj lepa
saftopnost v' pravizhnih rezhéh, tam je
veselje.
4. Lepo zhedno hifho iméj, pofodbo zhifto,
vse v' lepim redi, kar bo tebi srozheniga.
Ne zhakaj, naj bi tebi sa vfako rezh vka-
sovali. Sama si vrajtúj, kaj je potrebni-
ga; kar pa ne vésh, pobaraj ino poprosi,
naj ti pokashejo. Pridna ino svefta bodi,
de bo tebe Bog vesél ino vfi pofhteni
ljudje.
5. Kar pofhteno saflushifh, sa drage obla-
zhila ne isdajaj. Po svojim stani se zhed-
no oblazhi, gisdost pa noroglavkam pre-
pufti. Prihrani si krajzar sa ftare dni, kér
ga bosh kervavo potrebovala, pa saflu-
shiti ne mogla.
6. Imela bosh veliko popotnim ljudem po-
ftrezhi. Dofiti pofhtenih bosh sposnala,
pa malovrednih fhe vezh. Varji se jih!
Ne pogovarjaj se s' takim, ki se tebi pri-
lisujejo; le potreben odgovor jim daj.
Ne verjemi sladkunam, ki velike obljuje
délajo, ne poflufhaj jih. Beshi gerdune,
ki sazho nesramne rezhi pozhenjati;
klizhi v' pomózh, ako se nesramneshev
sama vbraniti ne morefh. Pjanzov ino
ponozhnih prijatelov se sogibaj. Nevar-
shine bosh velike preftala, pa tvoj angel
varh te bo ovarval, de le zhifto ino ne-
dolshno ferze ohranifh, kakor do sdaj.
7. Ne delaj snanja s' mofhkimi, ki se tebi
ponujajo, ne jemli perftanov alj drugih
takih fleparfskih rezhi. Vse morjo tvoj
spovednik védeti ino pa tvoji dobri sta-
rifhi. Bres njih dovolenja nizh ne oblju-

bi, bres njih védenja kaj ne dovoli, de nefrezhna ne bofh.

8. Hitro ko v' flushbo stopifh, si v' tistim kraji dobriga spovednika sberi. Vfkakiga mefenza jidi k' spovedi ino k' svetimu obhajilu. Per prvi spovedi se jim priporozhi, naj bojo tvoj spovednik. Ne sapufhaj jih, ako bi v' velik greh padla; hitro k' njim tezi ino obtoshi se, de se ne pogubifh.
9. Skerbi, de bofh vfako nedelo per zeli flushbi boshji — tudi per boshji besedi. Ako bi mogozhe ne bilo, vsemi svoje bukvize, ino beri, kedar vtegnesh, kaj boshjiga, de ne posabifh svojiga Boga, in tvoja dusha oflabela ne bo.
10. Vfako jutro, ko vftanesh, pokrishaj se, ino Bogu priporozhi, rekozh: Lepo te sahvalim, Ozhe nebesfki, de si me ovarval nizoj to nozh; varvaj me she denafhen dan, in daj mi pomózh, de bom vse k' tvoji zhafti storila. — Kedar vezh moliti ne vtegnesh, faj to gredé pomoli. — Kedar bofh svezher trudna, veliko molitine mogla, pred postelo poklekni, serze in roke povsdigni, rekozh: Lepo te sahvalim, Ozhe nebesfki, sa vse milofsti ino dobrote tvoje, ki sim jih dones od tebe prijela. Profim te, odpufti mi grehe moje, s' katerim sim tebe rasshalila. Daj mi ljubo lahko nozh. — Potem se Mariji ino angelu varhu priporozhi, krish zhres postelo stori, ino v' imeni boshjim safpi. Tako bofh vfaki dan s' Bogam sazhela, s' Bogam konzhalala, ino Bog te sapuftil ne bo.

Teh defetero naukov tebi, moja Mariza, sa flovo isrozhim. Glej, nedolshna si she — draga, zhifsta Jesufova nevesta. Oh, naj bi nikdar kaj slabiga od tebe

slifhati ne bilo! Raj bi svedel, de si vmerla, kakor pa slifhal, de si sapeljana — sgublena ovzhiza; to bi bila moja nar vezhi shalost; pa ne le moja, ampak tudi angelov boshjih. Drugiga tebi dati nimam, bukvice polne lepih naukov sa tebe tukaj na! — Koljkokrat njih vidish, spomni se mojih poslednih naukov ino moli sa me!⁴

Mariza poklekne in oni jo blagoflovijo, rekózh: „Vfigamogozhni Bog, Ozhe, Sin ino sveti Duh naj te blagoflovi. Jesus ino Marija bodita povfodi tvoja tovarshija, in boshji angel te naj spremlja. Amen!⁴

Po kershanfkim nauki gre tudi Shimonov Tonej flovo jemat. Ravno tih lepih naukov so tudi njemu povedali, ino so she djali: „Moj Tonej! ti v' imenitno flushbo pridefh. Boga sahvali, pa nikar se ne prevsemi. Bodi sveft svojimu shlahtnimu gospodu, varji njihove shkode kakor sam svoje. Ne daj se slabim tovarsham sapeljati, de bi s' njimi igral, pit hodil, alj pa svojiga gospoda goljufal. Vfi taki pajdashi so derezhi volki, naj se tebi she tak prijasni délajo. — Priden bodi; kar donef lahko storish, na jutre ne odlagaj — kar sam lahko naredish, se na drugiga ne sanashaj. Rajshi stori vezh, ko premalo. — Ne sapravljaj svojiga saflushka, prihrani si kaj sa stare dni, ino tudi svojih bornih starih ne posabi.⁴

„Vém, de si nagle jese ino te rado prime. Varji se, de se v' jesi prenaglil ne bosh. Bôja se sogibaj kakor smerti, tudi shivina naj se ti vsmili. Bosh kaj nekershanfkgiga videl alj slifhal, hudobneshev ne obrajtaj, naj si ravno gosposko sukno nosijo. Peklenski sovrashnik v' vřakim stani svoje najemnike ima. Ne daj se jim lajhati. Kedar bi imel kaj hudobniga storiti, imej Boga pred ozhmí, kakor Egiptovski Joshef, rekózh: Kako bi kaj tako hudiga storil, in soper svojiga Boga grefhil! — Isprashaj svojo véft sledno nedelo, de bosh vedel, ali si na poti pekla, ali na stesi svetih nebéf. Hodi ob svojim zhafi k' spovedi ino k' svetimu obha-

jilu, kakor si dosdaj fholar vaju bil. Oh, zhe to opu-
stih — bo tudi Bog tebe sapustil.

Dosdaj si bil moje farno dete, sdaj greh med
ptuje ljudi. Ozhe ino mati ne bojo vishej sa tebo gle-
dali, bo pa gledal vezhni Bog. Njega se boj! — Dva
pota se tebi sa naprój odpreta — na pravo alj na levo
stran, stesa pravizhnosti alj pa zesta pregrehna shiv-
lenja. Oh, ljubi Tonej! varji, de si ne sajdesth. Ako
bom v' kratkim flishal, de si vmerl, pa lepo nedolshen,
ne bom shalosten, faj bom prijatela imel v' nebesah;
zhe pa svém, de si se smotil ino ispridil, bom jokal
sa tebe, naj bi si bil she tak imeniten gospód. Nikolj
rezhi ne smésh, de si bil moj uzhenz — moj priden
Tonej.⁴ — Tako poshteno so ga odpravili, mu tudi
zhedne bukvice dali, naj bi jih vezhkrat bral, ino
pomnil njihove nauke.

Radi so jih prishli objifkat, ki so po drugih farah
flushili alj svoj koz kruha imeli; in naj so ravno bili
ojster gospód in hud uzhenik, so jih vender vsi pra-
vizhni ljudje veliko obrajtali, rekozh: „Gospod faj-
moshter so vender le nash skerben ozhe.“⁴

D. Pisanja tretja vaja.

Ob devetih fholarji sopet pishejo. Tistim prav
gladko od rok gre, ki so se v' prasnikih pridno doma
vadili. Gospód uzhitel jih pohvalijo, ino rezhejo:

„Donef bomo male pifmenke dogotovili. Kar je
fredniz ino sgorniz, she koj zhedno pifhete. Sdaj pa
spodnize dobro poglejte.“

Spodnize imajo steber, ki se prav rahlo s'
tenko liko od spodne fredne rise do sgorne sazhe,
od sgorne fredne rise do nar spodne pa gladko po-
tegne (1). *) Tako se: p, p naredi. — Druge imajo
flokó spodnizo, kakor napeto sanko, ki se na vdol

*) Siehe I. Tabelle Nr. 3.

debelo, na vsgor pa tenje potegne (*j*), is katére se *j* ino *g* naredita. — Poslednih she dve pismenki imamo, ki so sgornize ino spodnize s' lepo vslozhenim logam: *ſ* alj pa *f*. Ako ga preshenemo, storimo *f*, *f*. Tako sapishemo *pe*, *je*, *ge*, *ef*, *ef*, *pot*, *jes*, *gad*, *ſir*, *funt*. — Pismenke se morjo lepo likati in kakor lozhje gladke biti.⁴

Shli so sholarjam popravljat, ter so marškaterimu roko potegnili, naj bi se raj privadila. Posnej pridejo tudi gospod kaplan pomagat.

„Sa te nedele se she sajde, kar ste se pisati privadili — rezhejo gospod uzhitel. Vsako se naj s' gošjim peram preskerbi, popir v' sholi prejmete — premošni sa plazhilo, vbogim ga bojo grajški gošpód preskerbeli. Kar vas je bolj vajenih, bote prihodno nedelo na popir poskusili; ki so she nerodnej, bojo nekaj zhasa na dilze poskufhali.“⁴

b. Druga vaja v' shtevilstvi.

„Potreba vam je tudi shtevilske (shtevke alj zifre) posnati, de bote saj vedli, koljko je per vas hishna numera, ki doma na podvojih stoji, ino jo snali sapifati.“⁴

To je sa vas prav lahko, ki she male pismenke sapifhete. Ravno is tistih lik ino stebrov se naredijo; pa jih ni vezh, ko deset. Nate jih eno sa drugo: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0. Nekoljko višhi se potegnejo, ko srednize. Le poskufhajte jih! Kedar v' zerkov odsvoni, sapojejo Juternizo, *) ino se pametno k' boshji flushbi odpravijo.

*) Pesme Matija Ahazelna. Drugi natif, stran 6.

VIII.

**Shola poshteniga sader-
shanja.**

Blashe ino Neshiza sta se prvo nedelo, ko sta v' fholo fhla, s' perefami ofkerbela. Mlakarjevi so gofi redili, ino jima peréf dajo sa zelo leto dovolj. Ko prvo nedelo po novim leti v' fholo prideta, so gospod uzhitel she pera pripravljali: „Poglejte, so rekli, pero, snotraj votlo, se mora pred v'fim ofstergati. Po tem se varno s' perefnikam (perefniim noshekam) prerеше, nekoljko ofstriza raskole, naj tinta po raskoli tezhe; poslednizh se pa gladko prifeka ino popravi. V'fak dober p'fisar fi sam pero vreshe; tudi vi se morte nauzhiti.“⁴

Nekteri so tudi purmanovih (kolovrazhovich) peref prinefli, pa jih gospod niso hotli v'résati, ter so djali: „Purmanove pera so preterde; kdor s' njimi p'fhe, preteshko roko dobi, ki ga od p'fisanja huj boli, kakor bi derva fekal.“ Blashe ino Neshiza fholarjam s' veseljam pomoreta, ktéri peréf niso imeli kupiti sa zhem. Po molitvi jih gospod vuzhiti sazhnó, kako se per p'fisanji sedi. „Mora se mirno sedeti, so rekli, ino nog ne krisham dévati. Truplo se nekoljko k' misi alj k' stoli naklóni, pa p'f ne naflanjati, ker po tem rade bolijo. Roke naj na misi do laketa slonijo. P'fsti levize se na popir poloshijo, naj terdno leshi, k' levizi nagnen. S' tremi p'fstami desnize se pero prime ino rahlo dershi, tako, de se sredinz p'rfesu podloshi, pavz od strani priloshi, kasavez pa verh poloshi. Pero se toljko po strani dershi, de, kedar se od leve na desno vsgor potegne, tenko liko kakor las naredi; naj se pa na vdol potegne, debel steber stori. Le po malim se v' tintnik pomozhi, de se ne saliva ino na popir p'farske fvinje ne napravljajo; sakaj take p'rfize se ne dajo prodati.“⁴

Sapifhejo jim pifmenfke like, ftebre ino lozne na tablo, naj jih na popir delati poskufhajo. Tudi gopod kaplan pridejo pomagat, ino mladenzham kashejo, kako fe pero dershi, pa jim fhe sa roko primejo, ter kako pifmenko potegnejo, ki ni prav nareta. Gopod uzhitel dekletam pomorejo, in pravijo: „Kako lehka fivar je pero, pa ga vender tako teshavno vodite! Zhe pa Bog da, vam pojde pifanje o veliki nozhi bolj gladko ispod rok, ko preja predizam, ki dremlejo.“

Po pifanji gopod kaplan sazhejo, rekozh: „Kakor vidim, val pifarija vefelí, alj pifati lepo, gerdo fe pa sadershati, bi ne bilo prav. Vfaka rezh fe po svojim lizi posna, zhlovek pa po svojim sadershanji. Podvuzhiti val tedaj moram, kako fe poshteno véde.“

Sadershanje v' prizho Boga.

1. Nar imenitnej hifha je sveta vesha boshja; sam Bog v' tifti prebiva. Sveta grosa naj te objide, kedar v' zerkev stopifh. Poshkropi se, prikloni Jesufu v' presvetim refhnim Telefi do tal, poklekni na svoj kraj ino ga ponishno posdravi.
2. Klobuki morjo pred zerkvenim pragam is glave, pa jih v' zerkvi na altar ne polagati alj pa svetnikam na glavo. Zhe se v' kakim stoli ne dajo obefti, jih je pod levo pafuho imeti.
3. Vfaki spol naj gre na svojo firan, ne mofhki med shenske, vfako na svoj odkasan kraj. Per zerkvenih vratah oftajati, alj se zlo sunaj zérkve priflanjati ni poshteno. Veliki, ozhitni gréfhniki fo svoje dni sunaj stali in fhe stojijo. Le blato se pred pragam otrebi ino pufí.
4. Imash svoj stol, v' njega poklekni; pride pa imenitneji od tebe, odmekni se mu. Tudi starim ino boletnim se mora proftor narediti, zhe ravno ti stojifh. To sapové kerfhanska ljubesen.
5. Kedar mafhnik po zerkvi grejo, vfi véрни vftanejo, ter se jim s' glavo priklonejo.

6. Med opravilam se stoji alj klezhi, kakor shega prinese. V' rokah se imej molek alj molitvine bukvize. Kdor nima per flushbi boshji svetih rezhi v' rokah, po navadi tudi v' ferzi poboshnosti nima.
7. Per flushbi boshji se ne smejati, ne osirati, ne sheptati; pa tudi na glas shebrati ne, de ne bomo druge v' molitvi motili, ker nismo fami.
8. O pravim zhafi se v' zerkvo pride, kakor hitro odsvoni, ino po skonzhani zeli flushbi is zerkve gré. Pred zerkvijo tobak shgati alj pa po drugim spoli sijati je gerdo ino gréh.
9. Na poti se posdravi: Hvalen bodi Jesus Kristus! Moshki se k' timu odkrijejo, shenske s' glavo priklonejo, ter odgovorijo: Amen na vékomaj.
10. Kedar k' molitvi svoni, se hitro vfaki prekrishaj, in moli bres vfiga odloga, naj bo na poti alj doma, na deli alj per misi. Kar se odlaga, se rado samudi. — Zel svét je hifha boshja, Bog je povfodi doma; ne smé se storiti, kar bi njega shalilo, ne opuštiti, kar smo njemu dolshni. Bogu flushiti nas nikolj ne bodi fram! „Kdor se mene pred ljudmi framuje, govori Jesus, njega se tudi jes framoval bom.“

V' prizho gosposke.

Bog na sveti svoje namestnike ima, duhovske ino deshelske. Njih spofhtovati on sapové. Kaj je v' prizho gospóde storiti?

1. Kedar gospóda na poti srezhalh ino tako bliso njih pridefh, de jih govoriti zhujesh, se odkrij, klobuk pod pasuho deni, ter posvezhenimu mashniku desno roko poljubi. — Ptujim gospodam, ki jih ne posnash, ino pa deshelskim se samo odkrij. Shenske se takim samo nekoljko priklonejo, ter jih posdravijo, rekozh: Bog vas sprimit alj she lepshi: Hvalen bodi Jesus Kristus!

2. Ako h' kakimu gospodu pridešh, si pred pragam obutelo ofnashi. Poprašhaj koga, ali so domá, ino zhe noter smésh?

Rahlo na vrata poterhaj. Ako se nihzher ne oglasi, she drugo - ino tretjokrat nekoljko bolj poklukaj. Se she ne oglasijo, odstopi ino pozhakaj. Per vratah na uhe vlezhi je gerdo, per oknih noter glédati she gershi. Kedar pa rezhejo po nemshko šerein! Le noter! vrata po malim odpri ino jih pametno sapri.

3. Poštój per dvurih, dokler te ne pogledajo — ne posdravijo, alj ne pobarajo. Na to se jim prijasno prikloni, ter sastopno povéj, kaj shelish. Klobuk ino kaj takiga se ne smé na miso alj na stol polagati, tudi ne vvesti se, dokler ne rezhejo. Ako sedish, ne gugaj se, kakor bi sole imel. Roke v' hlazhe vtikati ni le gerdo, je tudi lahko velik greh. Se zhohati ino kebrati vufhivzi navado imajo. Na steno prislanja se le meglenják. Zherstev korenják na obéma nogama ravno stoji, ino ima per séji roke na krili.

4. Gospodi se mora v' lize glédati, pa ne prebliso. Po jispi se ne osiraj, kakor bi kaj svojiga jisfal. Ne trebi si sob ne nosa; ako se ti seha alj kiha, s' robzam alj s' haderzo ufta sakrij, de se ne bi kdo vstrahil, kakor bi ga posherl. Se komu kihne, rezi mu: Bog pomagaj! pa se mu tudi prikloni, ako je imenitnej ko ti.

5. Ne pluvaj po tleh, temuzh pluvavnik pojish. Se v' roko alj po tleh vsekovati, po tem pa s' nogo rasteptati, je po svinsko; sa to svojo haderzo imej. Tudi otrokam je gerdo, ki vse rokave oloshane imajo.

6. Kedar opravish, se priporozhi kakor poprój. Tudi deshelski gospódi se roka poljubi, kateri smo dolshni posebno hvalo alj zhasf.

7. Per gospódi se predolgo ne mudi. Ne jemli v' roke rezhi, ki so po jispi. Kedar vftanesh, stol v' kraj postavi, kjer je poprój bil.

8. Si k' obedi povablen, le posledniga mesta se dershi, dokler ti vishej ne odkashejo. Ne segaj pred imenitnejim v' skledo. Roke zhedno na miso dershi. Kofci pod miso ne luzhaj. Ne bodi prevolzhi, pa se tudi ponujati prevezh ne daj.
9. Zhe gospod k' hishi pridejo, stopi jim pred hisho naproti, ter jim povéj, de se frezhe veselish, jih na svojim domi videti. Odpri jim vrata in stopi sa njimi. Ako se odkrijejo, jim primi sa klobuk, ter ga na zheden kraj poloshi, jim sedesh sa miso ponudi, sam pa pred njimi stoj, dokler ti ne rezhejo, de se vsedesh.
10. Kedar se sopet odpravljajo, jim klobúk podáj, jih sahvali sa objiskovanje, ino jih nekoljko pospremi. Vezhi ko so gospód, dalej jih spremljaj, nishej se jim prikloni.
11. Gresh s' kakim gospodam, daj jim desnizo, ti pa na levi pojdi. Herbta jim nikolj ne obrazhaj, tudi napréj ne vñhaj.

Govorish s' kakim imenitnim gospodam, se ne pokrij, dokler ti ne rezhejo. — Se gospodu skrivati, ki k' hramu pride, je po divjashko; sogiblejo se le dolshniki, ne pa poshteni podloshni svoje gosposke. „Kdor vas sanizhuje, govori Kristuf, mene sanizhuje.“

V' prizho ljudi svojiga stanu.

Vsi smo otrozi Ozheta nebeshkiga; kakor bratje ino sestre si mormo biti prijasni. Kako se to sgodi?

1. Po poti ne letaj, pa tudi ne lasi; hodi, kar je prav. Ne govori sam s' sebo, ne krili s' rokami, kakor bi svét bil tvoj. Shkodo gredé délati, se na vos obeshati, shivino vdarjati, se varji. Pjan-zov ino prepirazvov se morash s' senenim vosam sogniti.
2. Prijasno povéj, zhe te kdo kaj pobara; prashati: Kdo je — kamo gre? se le rotarjam (rihtarjam) spodobi. Pomosi rad, kar premoresh, pa sa vsako

malo rezh ne jemli plazhila. Bog poplati (lonaj)! veliko veljá.

3. Srezhafh snanza, prijasno mu roko podáj, rekózh: Bog daj frezho! ter ga pobaraj, kako se mu godí? Ptujih ljudi pa ne oponafhaj, kako govorijo alj hodijo; s' kako méro merifh, se bo tebi merilo.
4. Pridesh v' ptujo hifho, klobuk is glave, kjér po hifhi ne deshi. Posdravi domazhe rekozh: Hvalen bodi Jesus Kristuf! Dobro jutro! Dober dan! Dober vezher vam Bog daj! i. t. d.
5. Sastopno povéj, po kaj pridesh, ino po tem se v'fedi, ako ti rezhejo. Zhe ravno k' obedi pridesh — kar ni lepo — rezi jim: Bog shegnaj! Shlize fhteti se ne spodobi, pa tudi ne brani se, ako te povabijo, de s' njimi sajmesh. Kdor se k' misi filiti da, visoko glavo — trebuh pa prasen ima.
6. Per odhodu se poslovi rekozh: Ne samerite! Srezhno! Bog vaf ovarji! Lehko nozh! Hvalen bodi Jesus Kristuf!
7. Tebe kdo dalnih snanzov objifhe, na proti mu stopi in roko podáj, sedesh ponudi, ter mu pokashi veselje, de te objifhe. Ako predolgo ne pové, kaj bi rad, ga zhedno pobaraj, s' zhem bi mu v'fregel. Kiflo repo prodajati, v' mes pa legati, in hude zhase toshvati, ni po kerfhanfko. Dober zhlovek rad druge rasveselí; le neprijasen se kifel dela, kakor bi ga grislo.
8. V' ptuji hifhi sa miso brado podpirati ni lepo, tobak kuriti je gerdo she domá, v' ptuji bajti se zlo ne spodobi. Kdor pa tobak shgé, mora lulo is sob vseti, kedar se komu odkrije, alj s' kom govori. — Potreba vam je she vediti:

Kako se v' drushbi poshteno govori.

Vefela drushba je velik dar boshji, varvati je pa, de se v' pogovorih Bog ne shali ino blishen ne pohujsha.

1. Pomislji vselej poprój ko sinešh. Boshje rezhi sa-
lmehvati drugim sa kratek zhaš, druga sapoved
boshja prepové.
2. Rad govori, pa drugim v' besedo ne vhaaj. Klo-
potez veliko klopozhe, pameten malo pové, pa
tisto prav. „Veliko govorjenja bres greha ni,“
uzhí sveti Duh. Zhenzhe Marinke nima nobe-
den rad.
3. Ne govori od drugih slabiga, tudi ne sam od sebe
dobriga. Druge opravljati bolí, sam sebe hvaliti
šmerdí. Zhe dobriga v' tovaršhiji praviti ne véšh,
pa molzhi; tudi beseda zhloveka vbije.
4. Klafati, sa kratek zhaš kvafati, drugi spol v' smeh
pripavljati, nesramno mafne besede legati, je v'
pekel v' mlin nositi. Od takih mlevzov Kristuf pravi,
de bi jim bilo boljšhi si mlinški kamen na vrat obe-
fiti. — Ako pa kaj nespodobniga kvantati šlišhish,
marn na kaj boljiga oberni, kaj poproši, povéj alj
pobaraj ino hudoben guzh vřtanovi; imel bošh ve-
liko dobro delo.
5. Kleti, se po mešarško rotiti, je velik greh; pa
tudi legati, naj bo sa jok alj sa sméh, sa do-
bizhek alj saštonj — vse je hudobno. „Lashnive
uřta duřho vmorijo.“
6. Druge s' besedo pikati alj pa frote drashiti je soper
kerřhanško ljubesen. Se prepirati je gerdo, koga
rašhaliti šhe gerřhi, rasjesiti pa hudo. Ako ti kaj
samersí, tiho 10 odshtej, prej ko kaj rezheřh.
Tako se jesa ohladí ino sovrašhtvo vgašne.
7. Bres potrebe ne baraj, kako se drugi nosijo, kako
shivijo, opravlivzam uh ne našavljaj. Kdor sa
drugimi prevezh posveduje, rad sam sebe posabi.
8. Od téga, kar si šliřhal, dobro raslozhi, kaj bošh
povedal, kaj pa samolzhal. Naj si ravno beseda
ni konj, je pa kamen, ki ga teshko odvalířh. Lehko
se vershe, pa teshko pobere, šhe teshej rana
ošdravi, ki jo blishnimu s' eno besedo naredířh.

9. Skrivnosti so skriti, prijasnosti pa ohraniti, vredni jih mormo biti ino ne rasodeti, ako ni vishi dolshnóft.
10. V' pogovorih prevezh sijati alj se preglasno sme-
jati nikár! Tudi kashel s' haderzo saftavi, de
koga okashlal ne bofh. — Ravnaj se po zhednih
— ne po róbastih ljudéh, ino kar si enkrat vgre-
shifh — drugokrat popravi; tako se bofh poshtene
shege privadil.

Vfelej me serze sabolí, kedar se [per gosposkih
ljudéh govóri: to je po paverko! Nikarte, de bi se
tudi od val tako rekalo! Vadite se vsiga zhedniga —
poshteniga, ino rastite v' ljubesnivosti per Bogu ino
per ljudéh.

IX.

Huda sima, de drevje poka.

Pervo nedelo po svetih tréh kralih je bila tako
huda sima, de je drevje pokalo. Gospód uzhitel so pred
zhasam sholo odperli ino rekli dobro sanetiti. Pervi so
v' sholi, in hitro is sime bliso vrozhe pezhi stopiti ne
dajo, rekózh: „Kdor is sime na toplo hití, ga rada
glava bolí, lehko na rokah ino nogah osebe. Boljshi
je nekoljko v' jispi postopati pa si roke méti, dokler se
vgréjejo. — Vidim, de so vam roke premerle; prej ko
pifhemo, naj vam povém:

Kaj storiti, kedar zhlovek smersne?

1. De po simi ne osebesth, shmetno hodi ino ne
nosi pretesne obutele. Bolji je peshez hoditi kakor
vositi se.

2. Ako pa osebešh, hitro oseblino s' snegam prav zherstvo dergni, dokler de prejde Te sazgne od juga serbeti, ruzehziti ino skleti, vsemi shkaf ledene vode, dershi okolj 1 ure oseblino v' vodi, ino zhe se sagreje, ledu dodáj. Hudo je obfiati, pa dobro osdraviti.
3. Po simi shganja ne pij, kedar se na pot podásh; shganje daja smertno spanje na stesi. Ne posedaj, naj se ti ravno pozhivati ljubi; ako sadremlešh, smersnešh.
4. Smersnjen zhlovek se mora rahlo prenefti; lahko mu perst, tudi roko alj nogo vlomish, ker je vse kerhko, kakor zengel.
5. Obleko ino obutel hitro is njega isreshi, ino ga v' sneg poloshi, pa dobro s' snegam sa fholn na debelo sakidaj, uftam ino nofu pa lukne sa dihanje napravi. Smersnjeniga prehitro na toplo djati vmorí, zhe ravno she shiví.
6. Ako snega nimash, pod kako pojato, alj na skeden ga sanefi, perte v' ledeno vodo pomozhi ino ga v' tajiste savíj.
7. V' eni uri, zhe je mogozhe, sód ledene vode nalíj, ino smerslo truplo do brade namozhi. Nekaj zhasa po tem topleje vode dolíj, de se udjé gibati sazšno.
8. Po tem ga is vode potegni, v' hladno postelo poloshi, dergni s' suknam ino kertazhami, kakor take, ki jih is vode potegnejo. S' boshjo pomozhjo tvoje delo ne bo saftonj.

Po simi je tudi slo nevarno sherjavko v' merslo zhumnato nositi, ino se per njej greti. Vogeln sopuh zhloveka sadushí. — V' Parishí sta dva stergarfka fanta svezher v' svojo zhumnato voglja nefla', si saku-rila, se grela ino safpala. Drugo jutro mertva najdejo. Hitro jih v' blishno bolnishnizo na sdravo sapo sanefo (po leti je dobro pod milim Bogam sunej) in ju vshivljati sazšno.

1. Isflezhejo nju, ino tako poloshijo, de sglavje višhi imata.
2. V' lize ju s' merslo vodo fhkropijo, glavo, vrat ino satonek, posebno sa uhami ju s' merslim jefiham smivajo.
3. Po tem so jima glavo v' perte savili, v' hladno vodo namozhene. Tudi na perfi ino na serzhno shlizhizo so jima mokre zote polagali.
4. Med tem so ju neprenehama s' suknam, ki so ga v' jefih pomozhili ino osheli, tudi s' kertazhami po vřim shivoti dergnili.
5. Pihali so jima s' rorzhekam (s' zevko) sdravo sapo skos uřta v' pluzhe, de bi se smesile, pod nos so jima pa hudiga jelenovza dajali. Tudi v' lize so ju pihali. — V' devetih urah sazhneta dihati ino gibati. To je bilo veselje!

Tako se mora tudi s' takim ravnati, ki v' kaki kleti alj drugi dumplici od flabe sape onemore. Lošhej je pa vselej se nefrezhe ovarvati, kakor vbrantiti. Huda sima je: varjte se, de vař muhe ne vjedo; — take muhe, ki nekterim po simi kakor po leti po glavi létajo.

E. Pisanja šherta vaja.

Sagreli ste se; — sdaj pa le pisarijo v' roke. Vuzhili ste se malih piřmenk, in snate she řrednize, sgornize in řpodnize délati; dones bomo poglavne, velike zherke sazheli. *) Nekoljko teshej so; sa to pa prav dobro poglejte, kako se vřaka sazhne ino konzhá. *Perva naj bo veliko O, ki se ravno tak dela ko malo o. Velike piřmenke se s' malimi lepo řklenejo,*

*) Siehe I. Tabelle Nr. 4.

kakor p: *Ozhe, Oshbald* i. t. d. — Druga velika zherka bodi *E*, ktéra ima dva lozna, ki se v' sredi svijeta, p: *Eva*. — Tretja je pa *U*, ki ima dva stebra, kakor *u*, na pervim stebri pa kluko, p: *Urfha*. — Shterta pismenka naj bo *S*, s' podolgovatim logam, ki se spodaj savoslá. — Tak se naredi *P*, ki nad logam streho ima. *B* ima po sredi log, sa streho pa lozna dva trojki podobna.

Velike pismenke vezhidel spodaj svoj log v' vosel svijejo, ki se rad šaliže; pa je lepshi, ako se sanká tako naredi, de se škos vidi. Pokasali so jim narediti:

I, A, H, K, T, F, R. Nekteri si niso upali na popir poskusiti; dali so jim sopet tablizo ino pa krajdo, de se je roka potegniti privadila.

Sapomniti si morte — so djali — de se pero na vsgor rahlo potegne — na vsdol pa nekoljko pertisne. — Lozni ino logi so v' sredi debeli, skonzama se pa sojstrijo. Ojstri so tudi, kjer se sprimejo. — Velike so vse sgornize, ki dosegajo sgorno rifo pa spodno srednizo. — Poglavitne pismenke so vogelni kamen; prav zhedno jih morte délati.

Gospod kaplan pridejo pomagat, de mlade pisarje nekoljko velikih zherk privadijo. Poslednih jim vkašhejo shtevilke sapifati, ki so bile na tabli. Po tem sapifhejo 10, 11 do 100.

d. Tretja vaja v' shtevilstvi.

1. De vas ne bojo roke bolele, hozhemo s' glavo rajtati. Vém, de vsak vas 1 rajnish gleshta; saj pravijo, de tudi kokosh bres dnarja ni. Koljko dnarja pa 1 goldinar v' sebi ima? — ne bote

vsi vedeli. Pověj mi, Likebova Anza: Koljko polgoldinarz ima 1 zel goldinar? Odgovor: 2 polgoldinarzi. — Koljko krajzarjev sa $\frac{1}{2}$ goldinarzo dobísh? — 30 kr. Koljko je $\frac{1}{3}$ goldinarja? — 1 dvajsetka, alj 20 kr. Koljko ima 1 goldinar dvajsetiz? = 3; koljko petiz? = 4; koljko desetk? = 6; koljko petk? = 12; koljko pa groshev? = 20. Tako se glava zhajma ino brihta. Pa she ni sadosti. Pověj mi ti, Solarjev Lenzhe: Koljko krajzarjev moresh imeti, de bo 1 goldinar? Odgovor: 60; koljko pa dvakrajzark? — 30; koljko pa groshnikov? — 20; koljko pa dvagrosshnikov? — 10; i. t. d.

2. *Privaditi vaf moram drobísh na goldinarje vrezhi. Pověj mi, Kebrov Tonej! Koljko da 5 polgoldinarz? = 2 goldinarja ino pol, to je 2 gl. ino 30 kr. Sakaj? = 4 polgoldinarze vershejo dva goldinarja; 1 polgold. da 30 kr. Koljko da 7 dvajsetiz? = 2 gl. ino 20 kr. — Koljko da 11 petiz? = 2 gl. 55 kr. Koljko sneše pa 20 petk? = 1 gl. 40 kr.; alj pa 5 dvajsetiz, alj 10 desetk i. t. d.*

3. *Morte mi she shtevilo raskladati ino dnarje v' glavi premeniti, dokler jih v' shepi nimate. Israjtaj mi, Primekov Tonej! zhe imam od 17 kr. 10 kr. v' desnizi, koljko jih bo v' levízi? = 7. — v' levízi 15, koljko v' desnizi? = 2 kr. Koljko nashteješh is 17 kr. groshev? — 5 gr. ino 2 kr. Imam 36 groshev; koljko bo goldinarjev? = 1 gl. ino 16 groshev; alj pa 3 polrajnishnize ino 6 gr. — Koljko je pa 75 krajzarjev? = 1 gl. ino 5 gr.; tudi 25 gr. Postavim, kovazh ima 5 polizhev vina, polizh po 8 gr.; koljko je dolshen? = 2 gold. — Sdaj pa 1 gold. ino 15 gr. odshteje; koljko she na dolg ostane? = 5 gr. alj 15 krajzarjev.*

Tako se ti ne bojo v' rajtingah krave smejale, pa te tudi ne babze goljfare, kedar pridejo medize pit. — Sa doneš, mišlim, snamo dovólj.

X.

Poshtena gostija, lepa rézh.

Bila je kratka sreda pa vina tisto leto dofti; torej tudi veliko gostíj. Nektéri nedeljskih sholarjev so bili prosheni sa drushbane (drusheje) ino drushize; pa si obljubiti upali niso, dokler gospod kaplana ne poprosijo, naj jim v' svatovshino dovolijo.

F. Pisanja péta vaja.

Drugo nedelo po svetih treh kralih gospod kaplana ni bilo v' sholo; spovedvali so sa popolnoma odpuške o sladkim imenu Jesufovim. Gospod uzhitel so jim pokasali druge velike pismenke, ki so jim prejno nedelo ostale, namrezh: *G, V, M, N, L, D, Z.*

Vse te pismenke — so djali — imajo po dva, tudi po tri loke, kateri se v' sgor alj pa v' spod stikajo. Nektére delamo tenke, druge sopet bolj koshate; pa tolstih svinj ne na popír!

De se pisanje lahko bére ino besede raslozhijo, morte sastopno pisati; alj kako?

1. *Besede imajo sloge (Sylben), slogi pismenke. Vse pismenke ene besede se morjo dershati, p: vir, labúd, blagoflov.*
2. *Med eno in drugo besédo mora biti toljko prostora, de bi n' v' mes lahko sapisali.*
3. *Vezh besedi nekaj pové, ino povedik (Satz) naredi; p: sholarji lepo pishejo. Povedki se med sebo lozhijo po 10 snamnjih, katére ste*

she v' Navodi sponali, de veste, koljko ino kako se per enim alj drugim v' branji pohénja.

4. Vezh povedkov napravi govor, kedar s' kom marnjamo, alj mu pishemo. V' pismi se sa vsakim povedkam prenehlej (,) naredi, pol govora se s' podpizhjam (;) sasnaminje. Sa besedoj, s' katero poprashamo, vprashaj (?) postavimo. Besede, s' katerimi saklizhemo, imajo snaminje klizaj (!). Je govor zel, kar komu sastopno povemo, ga s' piko (.) konzhamo. Hozhemo besede, ki jih je kdo drugi govoril, sasnamniti, nastoplej alj dvé piki (:) pred nje postavimo. Je potreba besede nekoljko pomisliti, se pomislik (—) naredi. Se beseda med govor postavi, de nje ne posabimo, se vklene, p: (Eva) alj pa |: Adam:|. Smo besede, ki jih pishemo, od koga drujga slishali, de niso nashe, jih s' usheszi (v) sasnamujamo. Je versta prekratka zelo besedo spisati, se beseda na konzi rasdeli, kar snaminje — alj = pokashe. Rasdelijo se pa besede po slogih. Vse te snaminja poskushajte delati, pa si tudi sapomnite, de jih bote pisáje staviti snali.

5. Kjér sa besedoj prenehlej (,) stoji, se mora prostora sa n do druge besede pustiti; po drugih lozhnikih nekoljko vezh, po piki (.) pa sa m na dolgo. Tako se stavijo besede sastopno — s' jesikam sa slishanje, s' peram sa videnje. Kdor jesik ino pero prav peljá, tak mosh kaj veljá.

e. Shterta vaja v' shtevilstvi.

De se nam shtevilke (numere) v' glavi ne posushijo, jih mormo sopet ponoviti — rezhejo gospod uzhitel, ter jim na tablo pishejo od 20 do 100; po tem 121, 199 do 200, ino do 1000, ki jih morjo sholarji isrekati, ino sa njimi na svoje tablize pisati.

Pa slab rajtar bi bil — so djali — ki bi sa vsakiga pivza krajde jiskal; is glave rajtingo storiti je veliko boljshi kup.

1. *Imate v' glavi mnogoterih shtevil srajtati, vishi poprej — nishej shtevilo pa shlej sloshite, koljko po sto — po deset, koljko po enim? p: Koljko je 3 krat po 123? Odgovor: 300; pa 3 krat 20, to je 60; pa 3 krat po 3, kar je 9. Vsiha kup je 369. Prazh je po 1 gl. ino 26 kr. — Koljko veljajo 3 vatli? — Odgovor: 3 gl. 3 dvajsetke ino 3 sheftake; to je 4 gl. ino 18 kr.*
2. *Razhún si slajshamo, ako prashanje oberremo, posebno zhe se bara po 3, 6, 10, 20, 30. P: 1 libra alj funt je po 10 kr.; koljko veljá 13 funtov? Rajshi rokavo savihamo rekozh: Ako 1 funt po desetki, koljko snefe 13 funtov? Odgov: 13 desetk, to je 2 gl. ino 10 kr. — Polizh vina je po 28 kr.; koljko bo 20 polizhev? Obernimo zhrevo, rekozh: Zhe 1 polizh 20 kr. velja; bo 28 polizhev veljalo 28 dvajsetk; to je 9 gl. ino 1 zvanzgarzo.*
3. *Obrájt polajshamo, ako ga na dvoje pre naredimo. P: 1 dan saflushish 19 kr.; koljko v' 7 dnéh? Narprej srajtash 6 dni s' sheftakami, rekozh: ako 1 dan 19 kr. saflushim, bom imel v' 6 dnéh 19 sheftakov, to je: 1 gl. 9 sheftakov alj 1 gl. ino 54 kr. Po tem pa spet 1 dan 19 kr. k' pervim dodám, tako 1 gl. 73 kr. — prav sa prav 2 gl. ino 13 kr. imam. — Golobov 1 par je po 15 gr., kaj bo veljalo jih 15 parov? Srajtamo pervizh 20 parov po 15 grosh., da 15 gl.; sdaj pa sa en par manj, 15 gr. od 15 gl. shtejmo, bo sa 19 parov 14 gl. ino 5 gr. ostalo.*

Take rajtinge glavo belijo; kdor pa rajtat' ne sna, sam sebe goljfa.

Nauki sa dobro voljo.

Tretjo nedelo gospod kaplan v' sholo pridejo, ino sholarjam, ki so jih prejno nedelo profili, rezhejo, naj le v' svatovshino grejo. „Baral sim gospod fajmoshtra — so djali — oni vam kar ne branijo, ako je starejsham po volji.“ Enim so pa vendar prepovedali savolj ne dosti poshtene hishe, in neki deklizi tudi, ker drushban namenjen ni dobro slovel.

„Ravno preteklo nedelo — so djali — je bil sveti evangel od svatovshine v' Kani Galilejski. Jesuf nam v' tej veseli prigodbi pokashe, kako naj tudi mi s' prijatli radujmo ino shalujmo, ako nal povabijo na gostijo alj reshitvo, na botrino alj sedmino. Dobro delo je, ako se le bres greha sgodi. Per vaslih gostijah in dobrih voljah je veliko hvalevrednih sheg, pa tudi nespodobniga dovolj. Moram vam nekaj sa kratek [zhas povedati.

1. Te povabijo, ne daj se predolgo profiti. Zhe mislish, na prvo besedo obljudi, ako ne moresh alj ne smesh, naj te she toljka proshnja ne preprosi.
2. Sini ino hzhere naj profijo starishe, drushina gospodarja in gospodinjo; bres njih dovolenja v' dobro voljo obljuditi ne smesh. Se vkrafti je prepovedano.
3. Kedar na svatbo (ohzet) gresh, se morash po svojim stani in premoshenji oblezhi. Se preshtimano nositi je prevsetija, prelosno alj vmasano — vohernija alj pa sanikarnost. Kdor spodobniga oblazhila ne gleshta, naj bo doma. Kmetkimu zhloveku gosposka sukna tako stoji kakor prafizi sedlo; oblazhilo na posodvo jemati, pa se s' njim bahati, je ravno kakor bi se pura s' pavovim perjam lishpala. „Zhloveshka nosha, njegov smeh ino njega hoja pokashe, kaj velja“ — govori sveti Duh.
4. Prashno oblezhen ne nosi glave previfoko, de ne bosh shtimanz, pa tudi glave ne obeshaj

- kakor hinávz. Gredé nosi glavo ravno, perfi napréj, trebuch nasaj, roke po strani. Se s' rokami podflanjati alj pa rozhke delati, posebno shenskim, ni lepo.
5. Per shenskim spoli naj bojo perfi poshteno skrite, le bolj v' shalosten pert, kakor v' prevésél savite. Ki mefnize po sveti nosi, pregreho sa prijasnost profi; — is pankelzov bojo plenize. —
 6. Poshteno se dershi, ino vsakiga ravno poglej, kakor poshten mladénzh — dekliza Is pod brega alj po strani gledajo, ki poshteno ne mislijo.
 7. O pravim zhafi dojdi, ne de bi tebe zhakali; le slabi delavzi se dajo k' misi klizati. Pa tudi se predolgo ne mudi, kakor bi bil k' domu posabil; takiga se radi navelizhajo.
 8. Prej de se k' misi gre, si je potreba roke vmiti, tudi preoblezhi, kdor je vmasan.
 9. Ne stresi po pervim mestu, ino poterpi, naj se vsédejo tisti, ki so vezh ko ti. Ne segaj po narboljshih kosih alj pifelzah, pa se ponujati tudi ne daj. Dobra rezh se sama ponuja.
 10. Ako so misne rutize pripravlene, rasgerni svojo na krilo, de si obleke ne pokablash, ter si perste in ufta s' njo brifhi. Glej de is sklede zeste ne naredish, ino misniga perta ne obersdáfsh. Prevezh pihati ni lepo; raj pozhaj, de se ti ohladí. Tudi srebati ni lepa shega — ne ufta mashiti — ne predolgo shvékati.
 11. Si per kaki gospódi na obedi, dobro glej, kako se gospóda véde, kako jed savshiva, ki nje she ne posnásh, de ne bosh polshev s' lahtam tolkel, kakor bi bili orehi.
 12. Kofiti na kraj talirja poloshi. — V' skledo nasaj devati je nerodno. Najdesh muho alj kaj takiga, ne pokashi, ampak v' stran sakrój, de tovarshiji shivesha ne vgabish. Si hozhesh sobe trebiti, viliz ne med sobe.

13. Jedi ne grajaj (ne tadlaj), de se shenskim poflam ne samerish; she bliso hrama bi vezh ne smél. Kar ti ne dishí, pa pufi Varvaj se prevezh piti — jesti — preveliko trufhati; na dobri volji se zhlovek nar loshej sposná in predá, pa vezhdel le v' svojo sgubo.
14. Per darovanji alj plazhvanji odrajtaj s' veseljam, kar je shega; ne oponofi tudi berazhu, kar mu dash. Se bahati, pa s' dnarji okólj metati, varji se; dobre volje rado mofhne kole ino streho predere.

Alj se smé rajati?

Plef alj raj je nevarna rézh; nar boljshi de ga ni. Pa koljko je ljudi, ki bres plesa biti ne morejo.

1. Kdor plesati ne sna, naj se tiga dela nikar ne vadi; lahko bo bres njega srezhen. Ako pa le pleshefh, nikolj med ptujimi ljudmi, ki jih ne posnásh; hitro bo saméra, boj in morija. Le na kaki domazhi dobri volj se safukaj vprizho starifhev ino poshtenih ljudi.
2. Ne pleshi predolgo, ne zeze nozhí, ne sheni se prevezh; sadofti je eno alj dve uri plesa, kar je prevezh ni sdravo.
3. Ne hodi is plesisha prehitro na hlad, ne pit; po malim se prehodi in vhladi, zhe nozhesh neduhe ino sufhize.
4. Vsfake nesramne besede, noshe ino sege varji se, de ne sgubish divishtva ino prijasnosti boshje. Verh vsiga téga je plef malokdaj bres gréha.

Lepe shege so po enih krajih, kedar nevesta flovo jemle, kedar na svoje novo pohishtvo pride, kedar njo rasplétajo i. t. d. Kdo bi se ne rasjokal tudi na dobri volji! Zhedno je, de svatjé sapojó ino godzi vmef sagodejo, od svetiga sakona, od vezhne luzhi; naj tudi kako smeshno kdo v' mef sakroshi. Kvatati po

musikantársko je poshteni svatovshini gerdo, in takim kvantam smejati se, je greh. Tudi godzi imajo vzhafli komedje, ki jih je praviti gerdo ino flifhati strah. She ni dolgo, kar so v' nekim kraji godzi volja klali. Nekdo se je v' volovsko kosho ogernil, ter so mu na glavo pod roge pisfer kervi djali. Njega tovársh po mefarško oblezhen ga s' sekiro po glavi lopi, de per prizhi obleshi. Takih divjazhen naf Bog ovarji! — Sdaj pa sapojmo pésem od rasvujsdaniga sveta.*)

XI.

Kratek puft, pa veliko uft.

Do puftne nedele je vezhidel sholarjev she sa filo pisfalo; vezhi skerb ko so imeli na sholo, manj jim je bilo sa puftine bedarije mar. — Gospód uzhitel jim vse imenitnejsh kraje ino; mesta na tablo sapishejo, ter jim od vsakiga povedó, kako dalezh je, ino kaj se tam vidi. —

Sazhnó jih tudi po eni sami sarifi pisanja vaditi; sakaj na 4 bi bila prevezh samuda. — „Dobro povanzhajte — so djali: —

1. *De bo vsaka pisfmenka ravno visoka, naj bo sgor-niza alj spodniza.*
2. *Srednize ne smejo vishi biti kakor bi 3 stebre s' peram poprék naredil ≡.*
3. *Sgornize naj bojo 2 krat tako visoke, spodnize ravno te mére globoke, dolgotne pa sgorne in*

*) Ahazel. Pefme, stran

spodne dofeshejo. Vajenimu pisarju rif ni potreba; potreba je pa:

1. *De se vifhi pifmenke na ravno kakor po shnuri délajo.*
2. *De zhedno narasen pifmenke ino besede stojé, de se ne dotikajo.*
3. *De ravno po verfti pifhesfh, ne v' pekel ne v' nebesa, kakor velijo.*

Postne fhege ino krivovére.

Gospod kaplan se v' fholo perfmejé, rekozh, de fo smeshno pripoved te dni flifhali od nekiga Kurenta, ktériga bedafti ljudje sa svetnika imajo, ino puftne dni zheftijo, pa le s' norzami. Pravijo de fi je na gosli godil, pa tako sakroshiti snal, de je plesati moral kdor ga je saflifhal. Tudi slodej, ki ga je motit pri fhel, je sazhél tako po ternji fskakati, de se je vef rasplasil. To fo gole kvante; pa resniza, de je Kurent bil malik nekajnih hajdov, ki ga fhe sdaj v' pratike s' rogami stavijo. Kurenta zheftiti potreba ni, pa tudi poshteno rasveseliti se, ni prepovedano, dokler sam sveti Pavl velí! „Veselite se, sopet vam rezhem, rasveselite se; to de vafha poshtenost naj bo snana vfém ljudém.“⁴

Kako se ima to sgoditi, vam bom povedal:

1. Domazhi ljudje fi bres greha kako vefelje napravijo — sa kratek zhaf kak nedolshen smeh. Kakor se pa otrozi potépati ne fmejo, tudi mladenzhi ino deklize ne v' vef hoditi. Potepuhi ino potepenke pridni ne bojo.
2. Sheme delati — v' mafhkorah po hifhah hodi prida ni; veliko gerdiga ino hudobniga se sgodí. Se po drugim spoli oblazhiti je Bog prepovedal. Zhe pa kdo kako koshuto naredi, miflim, ne bo hudiga; samo otrozi se plashiti alj prestrashiti ne fmejo, kakor se na Miklavshevo

pogosto godí. To otrokam sa vse shive dni fhkodi.

3. Blishniga dobro ime se sa dobro voljo shaliti ne smé; p: de bi deklino perfilili ploh vlezhi, ki se ni omoshila.
4. Svetih rezhí ne v' smeh pripravljati, p: de bi se kak noroglávz predersnil na spoved jiti, alj pa kak godez is pezhi pridgval, alj de bi s' konduktam puft pokopavali. Take vlaharije so soper drugo sapoved boshjo. Svete rezhi so sa svete ljudi, ne sa norze.
5. Neframnih rezhí v' prizho ljudi pozhenjati je po vbijavsko. Takim se ne daj Bog smejati; le oberni se ino beshi. Oh, puftnjaki dopernafhajo, kar se siniti ne smé.

Pa tudi dosti krivih vér, babjih vrash ino fhkodljivih sheg je v' pufti. Tako bafajo:

1. Zhe se puften dan mele, rado nad tisto hisho germí; zhe se prede, kazhe krog hishe lasijo. Ta je babja. Kjer v' shermih mélejo, ref germí, pa le v' kozhi, kakor po Hrovafhkim. Kazhe po simi okolj hishe ne lesejo, po leti she védle ne bojo, kdaj shenfke prédejo.
2. Naj kdo puften dan pest kurnikov na njivo sanese, bo zelo polje rodovito. Pa le tiftokrat, zhe vse polje s' njim pognojísh.
3. Kodar na puften dan megla stoji, tisto leto tozha pobije. Kaj pa megla vé, kodi jo veter potegne?
4. Zhe na pepelnizo shagnaniga pepela po repi potrofísh, nje ne bojo gofanze jedle. Pepel se blagofloví sa ljudi, ne pa sa gofanze.
5. Kdo se na puft do fitiga ne najé, bo zelo leto gladoval, pravijo. Ref je, zhe ne bo imel kaj jesti.

Zel rosh bi vam takih vrash nashtel; pa jih sami sadošti posnate; le varjte se jih. Veliko prasnih sheg ino babjih vrash je nevarnih ino shkodljivih.

V' nekim kraji, kjér sim poprej slushil, pride mosh po mene, naj grem njegove shene tolashit, ki hozhe obupati. Gredé ga prasham, kako ji je to napadlo? „Oh — je djal — te nefrezhe so same babje vrashe krive. Ko je pred nekimi letmi moja pervokrat povila, pernesó svezher dete od kersta in ga ji v' snoshje poloshijo, ter mu kerstino svezho na noge dénejo, rekozh: de mora pervo nozh mu goreti, de bo bolj frezhno. Moshki gremo spat, pa tudi babe sa nami, ter jo samo puštijo. Ona she slaba, saspí, kerstna svezha pa v' snoshji gorí. V' spanji se ji sdi, kakor bi bela shena njo budila, rekozh: Kaj spish? poglej, kaj se godi! Na to is spanja plane, slifhi dete vpiti, vidi polno hifho dima in skozhi po vedro vode, de pogafi. Detetu so noge do kolena sgorele; v' treh dneih je vmerlo. Na mestii mater tolashiti, jo strashijo, de ne bo svelizhana, ker ni deteta varvala. Od te dobe se ji vsako leto pamet móti.“ — Tak shalofen sad prinesejo prasne shege ino babje vére.

XII.

Snaga, lepa draga rezh.

Nekaj sa dekleta.

Pervo postno nedelo je vezhidel sholarjev she snalo svoje ime podpifati, tudi den postaviti, kdaj je pifano. „Ne bo se vam potreba per gosposki podkrishati — so gospod uzhitel djali — kedar bote na prizho posvani. Donef vam bóm povedal, kako se besede prav pifhejo, alj kaj je:

G. Slovenski pravopis.

Velike pismenke se storijo, kakor v' bukvizah naj-
dete: 1. V' sazhetki vsakiga govora, kedar se versta
sazhne. — 2. Po vsaki govorni piki, kjér se nova
beseda pové. — 3. Sa nastoplejam: ako se beséde pi-
shejo, ki jih je kdor drugi govoril; p: sv. Pavl veli:
„Kdor ne dela, naj ne jé.“ — 4. V' pesmih
se vsaka versta s' veliko pismenko sazhne. — 5. Imena
ljudi po kersti ino po rodi se s' poglavitno pismenko
sapíšejo; p: Jur, Mikush i. t. d. — Tudi imena
deshel, mést, vesi, krajev. — 6. V' listih, ki jih ime-
nitnejim od nas pishejo, se pishejo imenske namestnize:
Uaf, Njih, Svoj i. t. d. s' poglavitnimi pi-
smenkami.

De se prav pishe, je potreba povanzhati: 1. Vsaka
beseda se tako sapíše, kakor se bere, ne kakor se
po nektérikh krajih gerdo savija. Ne pisshi: vajsh,
grafsh, grama, Bueh, gvala, ampak: vésh,
gressh, greva, Bog, glava i. t. d. — 2. S' kon-
zam glagolov alj djanjskih beséd se pishe: -al,
-el, -il, -ul, kedar besedo nategnesh, ino
-ali, -eli, -ili, -uli dobish; p: dal, dali,
pel, peli, i. t. d. Ako besedo nategnesh, ino -vi
dobish, besedo po sluhi sapisshi; p: prav — pravi,
rev — reví i. t. d. — 3. Kako ste se per branji pi-
smenke lozhiti uzhili, tako jih sdaj pisaje lozhite; p:
kosa, kofa; shiv, fhiv; jé, jé; gospóda,
gospóda i. t. d.

Med pisanjam gospod kaplan v' sholo pridejo, in pohvalijo sholarje, rekozh: „Po vsi pravizi zhedno pisfete; pa vam povém, de bi ne bilo prav, lepo pisati, per domazhiji pa vse nefnashno imeti, in zhe bi dekleta raj sa pero prijele kakor sa metlo. Donef bom posebno dekletam eno povedal.

Ko sim shudent is shol zhres hribe domu hodil, pridem v' neko bajto bliso Nemshkiga. Vsa vkajena dimniza je bila, zherna ino temna ko nozh. V' enim koti so prafzi jedli, v' drugim so kure sobale. Dvoje otrok na ognish (kameni) sedí in muha, ker gospodinja kofilo kuha. Bilo je okolj devetih sjutraj; lazhen sim she bil in rad sa kofilza profil, kar mi gospodinja rezhe na kofilo pozhakat; pa kaj de se mi sazgne gabiti, ko njo pogledam. Bila je vsa vmasana ino kushtrova; — otrozi marogasti, muh po hishi vse shivo. Ko je bilo vse pripravleno, vezhi dekle gospodarja ino drushino k' misi poklizhe. Tudi mene prifilijo, de s' njimi sajmem; pa ni se mi veliko poljubilo, kjer sim vidil, kako so shlize, namesto v' usta — le pod miso metali. Sdaj hlapez grila sajme ino se sazgne na glaf krégati. Gospodinja skledo shterklavke popade, njo v' pominje versbe, in bulanke (nudelze alj shtrukle) na miso postavi. Prav shelno vsi po njih séshejo; pa meni so jele hitro fline lesti, ko je gospodar prazh dolgi las is bule potegnil in pred gospodinjo poloshil.

Takih negúd se najde po sveti veliko, kjér so shenske nefnashne. Preden zhres hishen prag stopim, lahko vém, kaj shenske veljajo. Per enih je pred vratmi vse polno zhlovezshnikov, de zhlovek bliso hishe ne more. Spodobi se, de vsaka bajta na dvorish svoi odpad sa ljudi ima. — Po drugih jisbah je toljko smeti ino kurnikov, de se poshten zhlovek vsesti ne more; pa vendar sanemarnih kershenz ni fram, kakor zhe svatje pridejo ino hishe pometene ne najdejo. — Postele so po navadi veliko gershi kakor gnesdo v' svinjaki. Steníz, grilov in takiga marzhesa je toljko, de bi ptujiga zhloveka vjedle, ako bi v' taki zhumnati prenozhil. Pertizhi ino krushenze, zhe jih imajo, so gershi

od kuhenske zunje. Ni se torej zbuditi, de per takih hifhah po 7 let garje imajo ino otrozi vfi krašovi, bledi ko smert okolj lasijo. — Vse drugazhi je, kjer so skerbne gospodinje ino snashne dekle. Take hozhete tudi ve biti; kaj ne?

Nauki sa domazho snashnost.

1. Kuretine, svinj ino druge shivine v' hifhi ne redi; tudi v' kuhinjo alj pred prag nje vaditi ne. Korito naj bo pred svinjakam. Mazhke naj misfi lovijo ino po misi ne skazhejo.
2. Prebivalniza sa ljudi naj bo snashna, lepo svetla. Po Hrovafhkim imajo svoje lesene kuzhe vse zhedno sametane ino bele kakor bi sidane bile. Vfake svetke jih pridne devojke in skerbne shene lepo samashejo ino pobelijo, kakor berglesi gnesdo. S' veseljam se v' take bajtize gre, naj bojo she tako borne. Tudi dimnize se lahko na dimnik alj ror napravijo, s' omelam sropnize ino siene ometejo, shpranje samashejo, de se shivina ne saredi. Sidane jispe se morjo vfako leto pobeliti.
3. Kjer per hifhi grile ino stenize she od stariga imajo, se mora marzhel pogoje pokonzhati, poštele ino klopi popariti. Po malim se vse odpravi.
4. Vfako saboto vez her pridne shenske mise ino klopi omijejo, okne ino stole ozhedijo, de je vse belo ko prashna ruta.
5. Dobre gospodinje ofkerbijo domazhim po dvoje frajz alj kitel sa preobleko, ter jih privadijo vfako nedelo jutro preoblezhi se, posebno otroke, kateri se lahko vmashejo. Tudi krushenza alj misen pert se ob nedelah po perili na miso pogerne, pa tudi kedar kdor ptujih pride.
6. Vfakiga mesenza se pertizhi, plahte alj arjuhe is poštele poberó, ino v' pranje denjeo. Skerbeti je pa, de je dvoje arjuh po perili

k' redi, ako bi kdo ptujih prifhel, de se mu pogerne. Bres plahte she berazha na flami ne pufti. Sa to po simi bolj sgodaj vftani ino predi, de fi domazhiga platna perpravifh; to je gospodinje pervo blago. Stariga, ponofheniga oblazhila, poftel, fuknine in take robe po mestih ne kupúj.

7. Bres vse poftete po goli klopi valjati — alj po terdi pezhi pariti se, dobra gospodinja fvojim ne na. Is debeliga platna naredi plevnike, alj jih s' koshuhovino (turfhzhovim perjam) nadeva, ter vfakimu svojo poftel da. Tudi is hofniga maha, ki se med gospodnizam' nabere, ozhedi ino v' fenzi pofufhí, se napravijo poftete, na katerih se po gosposhko fpi.

8. Vfako jutro shenske poftete popravijo, zhedno pogernejo, hifho pred kofilzam pometejo, prah is mise, klopi ino stolov pobrifhejo, ter vfako stvar v' kraj postavijo, de vfakdor, ki k' hifhi pride, lahko fposna, de fo shenske kaj vredne.

9. Po obedi fkled, talirjev, pifkrov ino shliz obersdanih ne pufhati, muham pafho, ampak bres odloga pofodvo pomiti, ter njo v' fklednike ino shlizhnike pofpraviti. Kuprafti pifkri, tudi kofitarfke ponve, ako jih dobro ne zhedifh, dobijo selenat smerten ftrup. Tudi fklednike in lefeno pofodbo pridno na potoki omivaj.

10. Hifhne priprave ne pufti po prebivalnizi krisham leshati; vfako rezh se navadi na fvoj kraj djati, de ti na poti ne bo.

Pa tudi fame febe ne posabijo zhedne shenske. Ne hodijo rasgalene, ne raskodrane, grejo pofledne fpat, in morjo perve vftati, de se jim ni v' prizho mofhkih vmivati ino opletati. Svetlih uhan nobena pametna kmetifhka ne nofi, tobaka ne fhnofa, she manj kadi; ne bila bi taka snaga sa kuho. Nefnashna shenska per hifhi, she tako bogata, ino pa fvinja s' slatimi uhani. „Nizh pa salfhiga ni, fveti Duh

govori, kakor zhedna dusha. Kar je svetlo sonce na svetlim nebi zelimu svetu, je dobra shenska svoji hishi — svetla luzh ino slati sbeber.⁴ — Po resnizi ljudje pravijo: Gospodinja tri vogle hishe dershi.

Take, moje deklize, morte ve biti, se snage is mladiga uzhati, na vse povanzhati, kar vidite. Sa to sim gospod fajmoshtra naprosil, naj pridnejshi is med vas, ki na kershanski nauk zhakajo, smejo v' farosh priti, de vam bo kuharza, dobra prijasna dusha, vsako nedelo kaj pokasala, sdaj po kuhni, sdaj po jispi, kako se misa pokrije, postela popravi, kako ena alj druga rezh postavi, in prav oberne, kar je vam vediti potreba.

Tudi vam, mladenzhi, moram povedati, de vse po vashim ni prav. Gerdo vam je, zhe se po klopéh valjate alj is pezhi sjale prodajate, sosebno po simi. Pridno moshtvo nikolj bres dela ni; ako drujiga ne vé, is flame pletarja dela. Gerdo je tudi moshakam, ki svoje lule trebijo, ino smerdliv pepél po hishi trosijo. Sa hishno snago sferbeti je tudi moshkkih dolshnost.

1. V miti se morte, kedarkolj ste blatni alj vmasani, posebno kedar od dela k' misi greste. Vsak vezher si sobe istrebite ino ufta isplahnite; sjutra ufta ino ufhesa; kdor pa shnosa, tudi nos.
2. Pozhesati se je vezhkrat potreba, pa ne na miso alj na okne, temuzh na kak shirok popír. Se v' prizho ljudi obérati, je po zigansko.
3. Nohtov ne grifti ampak porésati, kakor hitro sazhno zhernéti. To se v' kakim koti s' shkarjami sgodí.
4. Kterim' moshka brada raste, naj se faj vsako saboto obrije, in kedar v' zérkvo alj h' káki gospódi gre.
5. Moshkkih sferb naj bo, de se po prebivalnizi hitro popravi, kar se potére, p: stoli, klopi i. t. d.

6. Gnojna jama se pred hišhen prag ne smé napravljati, ampak sa hlev v' kak senzhen kraj; gnojniza je sdravju shkodлива, in kjér je smrad, ne gre poshten zhlovek bliso rad. Pa tudi knalo alj kraj sa derva se mora pridno pospravljati ino vezhkrat poravnati.
7. Oblazhilo moshkiga spola naj bo zhedno, obutel ofnashena, naj she bojo shkorni alj zhevli, opanke alj zokle. Rastergani hodijo lenuhi, okerpani poshteni moshje; le potepuham pavz is shkorna gleda. Od prekoshtatih zhamrov rada glava bolí — od nove shege pa ozhí, ako ni pametna. Sa to nam sv. Pavl priporozhi: „Moji bratje! karkolj je reshizhniga — poshteniga — pravizhniga — svetiga — ljubeshniviga — dobriga imena — alj zhednofniga, alj hvale vredniga, to si prisadenite.“

XIII.

Boljshe v' hišho shalosti,

kakor v' hišho veselja.

Ko je jushno vreme bilo, je v' Slavini dosti ljudi sbolelo; tudi gospod uzhitela je pertifnilo. Namesto njih gospod kaplan v' sholo pridejo, ter jim sazhnó kasati, kako se shtevila pishejo ino isrekajo, rekózh:

f. Peta vaja v' shtevilstvi.

„Veliko stvari je na sveti od maliga zherva do slatiga sonza: vsih preshteti nam ni mogožhe; le Bog njih shtevilo vé. Mi eno rezh sa drugo shtejemo, ter pravimo, de je ena rezh po samim

enota (Einheit); p: 1 perst, 1 roka, 1 zhlovek. — Kedar vezh endt (enakih rezhi) dodenemo, *shtevilo* (Zahl) dobimo; p: 5 perstov, 10 dni, 100 goldinarjev. — Le same enojne rezhi, eniga imena alj eniga pleha *sishtevamo* ino v' enim *shtevili* povemo; p: roka ima pavz, kasavez, sredinz, perflinz, mesinz: s' vsim 5 perstov. Ne de bi rekel: zhlovek ima 1 glavo, 2 nogi, 2 roki: vsiga vkup 5 perstov; to bi bila smeshana *shtrena*. Tako se *shtejejo* krajzarji, groshi ino goldinarji posebej. *Shtevke* (zifre) po samim posnate, tudi po dve in tri she *isrezhete*; jih veliko *isrezhi* alj brati vam bom donef pokasal.

Shtevilke veljajo ino se bérejo:

1. Po *snamji* alj po svoji podobi, kakor so 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0. Nula alj nizhla ne *shteje* sama, pa druge *shtevila* podpera.
2. Po svojim *perimki*, ki se *perpishe*; p: 5 gl. = pet goldinarjev; 3 kr. = tri krajzarje; 7 St. = sedem zentov; 9 ₤ = devet funtov.
3. Po svojim *mesti*, na katerim *stojijo*, in od desne roke na levo *rastejo*. Na prvim *mesti* so *edinke*, ki *shtejejo*, kar *pokashejo*; p: 1 ena, 2 dve, 9 devet. — Na drugim *mesti* so *desetinke* (desetke), ki desetkrat po toljko *veljajo*, kar *pokashejo*; p: 10 deset, 20 dvajset, 30 trideset. — Na tretjim *mesti* so *stotinke* alj *stotine*, ki stokrat po toljko *veljajo*, kar *pokashejo*, p: 100 en sto, 200 dve sto, 300 tri sto, i. t. d.

Na *shtertim* *mesti* so *sopet edinke*, na petim *desetke*, na *shestim stotinke*, to de po *tavshent* (tishzh) toljko; p: 1000 en tavshent, 10000 deset tavshent, 100000 en sto tavshent alj *jeserov*. *Shtevilke*, ki *tavshente* pomenijo, se *vsposd* od desne *saréshejo*, alj se jim *vsgor pika naredi*; p: kar svet *stoji*, je she 6,000 lét; 1'841 lét je, kar je bil Kristuf rojen, kakor imate doma na *hishnih* vratih leta *sapísane*.

Na sedmim meſti ſo ſpet edinke, na oſmim deſetinke, na devetim ſtotinke, pa po milijonih, ki ſe jim vsgor ſareſza naredí. — Sdaj ſa meno ſhtevila piſhite ino isrekajte.

Na ſemli ſhivi bliſo 1,000'000,000 ljudi; v' Evropi 150'000,000; v' Aſji 500'000,000; v' Afriki 160'000,000; v' novim ſveti 300'000,000. — Sdaj ſo zeſe verſte ſhtevílk napíſali, ter ſo djali: „Kedar ſhtevílo, ki ima veliko ſhtevk, isrekuješh, rasdeli jih od deſne na levo po tri, naredi ſa pervoj trojkoj ſareſo vſpod alj piko ſgoraj, po drugi trojki ſareſo ſgoraj, po tem jih beri od leve na deſno in rezi per gorni ſareſi milijon, per ſpodni tavſhent. Nule od deſne ſhtevíle povſdignejo, od leve kaj ne veljajo, ino ſe ne ſapíſhejo.

Pokashejo jim tudi Rimſke ſhtevk, ktére Slovenzi ſhe po ſtarim ſnajo.

Rimzi ſo imeli 7 piſménk, ki ſo jim ſhtevíla kaſale. $I = 1$, $V = 5$, $X = 10$, $L = 50$, $C = 100$, D alj $ID = 500$, M alj $CID = 1000$. — Ako ſe manji vezhi pred poſtavi, ſa toljko vezh velja, p: $VI = 6$, $VII = 7$, $XI = 11$; — ako ſe ſadej poſtavi, ſa toljko manj vezha veljá; p: $IV = 4$, $IX = 9$, $XL = 40$, $XC = 90$, i. t. d. Tako ſe piſhe $XI = 11$, $XII = 12$, $XIII = 13$, $XIV = 14$, $XIX = 19$ i. t. d. Letoſhno leto ſe ſapíſhe $MDCCCXXXII = 1832$.

H. Letopíſ.

Po vſakim piſanji, ktéro kaj priſha, ſe ſ' konzam leto, meſenz ino dan poſtavi, de ſe vé, kdaj je bilo. Leta kriſtjani ſhtejemo po rojſtvi Kriſtuſovim. De imamo meſzov 12 v' enim leti, ſhe veſte; kako ſe pa imenujejo, vaſ malo vé. Hozhem vam vſih 12 na tablo ſapíſati; tudi vi jih ſa meno piſhite. — 1. Proſinez (Jänner), ki ſe ſ' novim letam ſazhne. 2. Svezhan (Februar), v' katerim Svezhinza pade. 3. Suſhez (März), v' katerim hudi vetri divjajo in zeſte ſuſhijo. 4. Bresen (April), v' katerim ſhe bresa tezhe; alj pa mali traven, kedar je ſhe malo trave.

5. *Velki traven* (May), v' katerim je she trave veliko. 6. *Roshnik* (Juny), v' katerim roshe nar lepshe zvetó. 7. *Mali serpan* (July), v' katerim sazhnejo serp rabiti. 8. *Velki serpan* (August), ko she doshenjejo. 9. *Kimovz* (September), v' katerim drevje sadja polno kima ino vabi pobérat. 10. *Kosaperšk* (October), v' katerim so kose debele. 11. *Listognoj*, listopad alj gnivz (November), v' katerim listje opade in sazhne gniti. 12. *Gruden* (Dezember), kateriga so boshizhni svetki. — Tako se donashno pisanje sapishe: V' Slavini 10. Sushza 1832.

Sdaj bi se vam spodobilo jiti bolniga gospod uzhitela objiskat, ki so vam toljko dobri; pa bi se vas lahko vstrahhili, tudi bi vsi proffora v' njihovi sóbi (zimri) ne imeli. Le nekoljko troje alj zhvetero vas naj po opravili v' imeni vsih gre, jim voshit spet ljubo sdravje. De se bote pa per bolnikih prav védli, vam bom kratko povedal:

Kako se bolniki objishejo.

Bolnike objiskati je dobro delo, ki ga bo Kristuf tako sarajtal, kakor bi njega objiskali. Kedar pa bolne ljudi objisheemo, posabiti ne smemo, de so rahli ino pogosto sami na sebe reshijo. Protreba je vsiga varvati, kar bi jih drashilo.

1. Svésh, de je sosed alj soseda, prijatelj alj snanz sbolel, ne odlagaj nja objiskati. Preden k' njemu stopish, si odehni ino ohladi, de se ne bosh potil, tudi domazhe pobaraj, kako je?
2. Lepo je, zhe bolniku kaj prinesti imash, kar lahko savshije, pa morebiti nima; na kmetih beliga kruha, suhih sliv alj zhreshenj. Je bolnik vboshiz ino sapushen, ne hodi bres postreshbe.
3. Pridesh v' hisho, ne prestrahhi se ga, ne der-shi se, kakor bi mu hitro smert osnanil; prija-sno ga pobaraj, kako mu je?

4. Ima nalesljivo bolesen — ognenzo alj legar, grisho alj kaj takiga, ne vsedi se mu prebliso — ne v' njegovo šapo, ampak k' sglavju tako, de v' snoshje gledafh.
5. Bolnika, ki je na perfh bolen, ne isprafhúj predolgo; veliko govoriti mu fhkodi; le ti mu kaj vefeliga povéj, p: kako je eden alj drugi v' ravno tej bolesni osdravil, ki mu je she huje bilo.
6. Ne govori prevezh od smertne nevarnosti, veliko vezh v' Boga njegovo saupanje oberni, ki je gospód sdravja ino bolesni, shivlenja ino smerti. Satorej se naj s' svetimi sakramenti previdi, pa tudi sdravnika pridno vboga, ki ga je sam Bog priporozhil.
7. Prevezh ljudi v' sôbo ni dobro na enkrat jiti, sopuh prevelik je fhkodliv, in bolnik mora tudi pozhivati, bres vřiga trufha.
8. Predolgo se per bolniku ne mudi, de mu bofh le sa kratek zhaf; obljubi mu raj, ga v' kratkim spet objiskati, in kar obljubifh, dopolni.

Veliko se jih bolnikov bojí, ki posabijo, de tudi na nje versta pride; dober kristjan objifhe sofebno ob nedelah sofedne bolnike, ter pomni, kar sveti Duh govori; „Boljše je jiti v' hišo shalosti, kakor v' hišo vefelja.“

XIV.

Ogenj, potrebna pa nevarna rezh.

Gospod uzhitel srezhno osdravijo, ino prihodno nedelo so pet v' sholo pridejo. Rasvefelijo se jih fholarji; bili so sgovorn mosh, smiraj shidane volje. „Preteklo

nedelo — sazhnó — so vam zhaftivredni gospod kaplan shtevilke shteti pokasali; rad bi védel, kaj jih shte snate?⁴ Pishejo jim od edínk do milijonov na tablo, ter jih isprashujejo, kaj shtevilke veljajo. Mladenzhi so bolj gladko isrékali ko deklize, kar jim je tudi potrebnej. „Gospodarji morjo v' sedajnih zhasih rajtenge dobro posnati, — so djali — de se golfati ne dajo; pa tudi gospodinjam ne shkodje, zhe srajtati vejo, koljko so mafla naredile, kak teshek je bôh, koljko dajo preje tkavzu. Kdor si prerajtati ne sna, ga lahko vřak zigan goljřa.

Veliko ljudi si per shtetvi glavo beli, na perste shteje, sarese dela i. t. d. Kdor s' shtevkam shteviliti sna, se jim lahko smeji. Satorej dobro vanzhajte. — Mi po navadi shtejemo, zhe kaj dobimo alj pa odamo. Kar dobimo, k' starimu doshtejemo; sa tega del se veli prvi shtetvi:

g. Doshteva.

1. Kdor hozhe doshtévati, mora vezh shtevil imeti; p: v' roki 5 gr., v' shepi 5; ako jih doshtejem, imam 10 gr. — Shtevila, ki jih doshtévamo, se velijo doshtevne.
2. *Doshtevne* morjo enojne, eniga imena alj plemena biti, zhe jih doshtevamo; p: Jaka ima 3 kr. Ljuta 2 kr. Miha pa 6 kr. — Koljko vsih troje? Imajo 11 kr — Rezhem pa: Tomash 3 gr. Miza 2 gl. Katra 6 kr. — jih ne morem doshteti, ker niso dnarji vsi eniga imena.
3. *Na shtévk*, ki ga nashtejemo, mora biti doshtevnam, ki jih doshtevamo, po imeni ino veljavi enak; p: Teshak

saflushi v' pondelik 6 gr.

„ „ tork 5 „

„ „ sredo 4 „

Koljko v' 3 dneh? Odgovor 15 gr.

4. *Dofštevene se imajo tako podpisovati, de edinke pod edinke, desetke pod desetinke, stotine pod stotinke pridejo i. t. d. Podreshi jih, in sazhni od desne na levo dofštevatí. P: Minka dobi sa ozhetam 1213 gl., sa materjo 1104 gl., sa bratam 602 gl. Koljko bo imela?*

<i>Dofštevene</i>	1213
		1104
		602

Snefik alj nashtévk 2919 gl.

Rezi: 2 pa 4 je 6, pa 3 je 9 i. t. d.

5. *Nashteješh po eni versti dve shtevilki, p: 11, 12, 24 i. t. d., manji (ki je od desne) podpisni, drugo k' drugi versti dofštéj, k' slednimu pa vse podpisni; p: Lukej nabere*

v' tork	865	polshév
v' fredo	496	v
v' zhetertek	843	v
v' petek	371	v

Koljko jih ima? Nashtévk 2575 polshév
ima Lukej.

6. *Je vezh shtevíl po imeni rasnih, p: goldinarji, grofshi, krajzarji, penesi i. t. d., vsako posebej podpisni ino dofštéj. P: Gospodinja isredi petero pitank, ki vagajo*

<i>pervo</i>	2 zenta	15 funtov
<i>drugo</i>	2	v 8 v
<i>tretje</i>	1 zent	45 v
<i>shterto</i>	2 zenta	10 v
<i>peto</i>	1 zent	12 v

Koljko je slanine ino mesa?

Nashtévk 8 zentov 90 funtov.

De si ne vshteješh, poskusi od sgorej na vdol; ako ravno toljko snese, je prav.

Dobra gospodinja biti mora, ki toljko slanine isredi — gospod kaplan v' rajtingo feshejo. — Ako

pa fanzute poha in ogenj vstane, ker ji masla skos dimnik v' fireho sleti, kakor v' Zhehovzi na pufino nedelo, koljko ji bo ostalo?" „Betva ne“ — odgovori Andrejova Jerka. — Tudi desetero plemenških svinj je sgorelo, ki so v' hlev nasaj vsfle.“ — Potreba je torej ognja kovariti, kako? — me donef poslušajte.“

Kako ognja varvati.

1. Shenkel varjte satrosti med derva, treske alj predivo. Ktéra veliko s' luzhjo okolj krili, v' kratkim pogorevka zvili ino profi vbogajme.
2. Ako se maslo vshegê, ne gafi s' vodo, de v' fireho ne sleti; hitro pokrij alj pa v' pepel islj. Pohaj le per tihim ognji.
3. Pod fireho alj na dile s' treskami ne sveti. She neka avsha je gorezho tresko v' shkoprato fireho vtelnila, de se je fireha vnela in hifha pogorela. Vrozh pepel se ne smé v' nevarn kraj isfuti, shivo vogelje se lesu prime.
4. Treskek na jistanji ne sufhi; rade planejo. Dimnize morjo dimnik sidan imeti; leseni dimniki so prepovedani.
5. Terize naj na svoje sufhivnize dobro glédajo, faj 100 stopinj od hramov naj sablajo. Po navadi imajo hud jesik, pa she hujshi nevarshino pred ognjam.

Tudi mofhki pogosto sakurijo. Ne smejo:

1. Lule alj fajfe na skeden, pôd alj parno nikdar jemati. Kdor per kermi kadi, se mora po zefarfki postavi v' jezho sapreti, ino bo tepen. Pjanza s' gorezho lulo v' sobéh rajshi v' lusho kakor na flamo. — Kozhjashi ino hlapzi pogosto sapalijo, ki s' sherezhim' fajfami shivini freshejo.
2. Luzhi bres svetilnize alj laterne v' hlev ne nosi, gorezhe treske she zelo ne, de bi jo v' steno vtikal alj pa svezho na flamo postavljaj.

.Slama, ki od sgor visi alj vspod lesni, se prime, in zelo pohištvo sgorí.

3. Per luzhi mlatiti je prepovédano; vezhi je nevarshina kakor dobizhek. — Tudi mokra kerma, ki se na kupi pari, se vshgè.
4. Streljati o veliki nozhi in po gostijah je prepovedano. She mnogi ferkovez je rudezhiga petelina na streho vstrelil.
5. Ako per kmetih stergarjev ni, naj moshki dimnike s' kofhato smreko ométejo, po simi vsakiga mesenza, po leti vsakih 6 tednov. — Shenske naj jifianje, okolj dimnika in tudi zelo kuhinjo pogosto osfergajo. — Lehkej je ognja varvati, kakor vbrantiti, ako vjide.

Kaj je storiti, kedar gorí?

1. Krizhi, kakor hitro ogenj v' strehi sagledash: Ogenj! ogenj! gori! gori! in tezi sofedu v' pomozh. V' turni naj hitro v' plat svona bije (kole).
2. Moshki naj hitro nad streho s' sekirami — zepinami — haklami, de ogenj poderejo, shenske po vodo s' vedrami; kar jih vtegne, naj vgibajo!
3. Mlaka je boljshi ko zhista voda, blato she boljshi, tudi sneg, zhe ga imash posuti. Shkropiti se mora po zelim; ako ogenj shkropish, ga le drashish.
4. Sofedi naj streho s' pertizhami, kozami, ki jih dobro v' vodo pomozhijo, pokrivajo, de jih sherezhina, ki jo veter nosi, ne vneme. Kar je she bliso ognja lesu, le hitro po njem, de se ognju pot prekosi.
5. Ako v' kuhni, v' kleti, alj v' kaki zhumnati gorí, hitro okne satifni, vrata sakidaj ino samashhi, de ogenj sadushish; na dimnik mokro kozo pogerni.

6. Shivini, ki se plaha rada v' gorezhe hleve poverne, ozhi saveshi.

Dobro je med stanovjam kofhato drevje saditi, ki ognja brani, she boljshi ogneno privravo : brisgalze, osmolene pletarje, dolge lojtre i. t. d. per redi imeti. Ker pa vse to vselej ne pomaga, je potreba posebno tershanam ino veshanam v' bratovshino sv. Florjana stopiti, de jim berazhiti fila ne bo, zhe pogorijo. Kdor v' to bratovshino shelí, naj se komifarju, ki je sa to postavljen, sglasi, ter zeno svojiga stanu pové. Stan se popishe ino prezení, po tem pa tudi plazhuje sa pristop bratovshine 3 kr. od 100 gl. zenitne — (Schätzung), po 20 kr. od 100 gl. postavne vrednosti (Klassenwerth); tudi 6 kr. sa bukvize. Vfako leto fushza vlohijo tovarshi te bratovshine sa pogorelze pretekliga leta vbogajime toljko, koljkor pogorevshina snefe; to de nikolj vezh, ko 20 kr. od 100 gl. — svoje postavne zene. Kdor pogori, mu shkodo bratovshina plazha — pervo polovizo zene kmalo, drugo polovizo kakor hitro stan postavi. To je sa pogorelze velika pomózh. Bog daja sa vfako silo posebno pomozh; kdor se pa sa silo ne preskerbí — v' kershansko bratovshino ne gre, je ravno tak sanikarnik, ko tifti, ki krisham roke dersí in od dalezh gleda, kako sofed gorí, tako dolgo, de mu lastna hisha plane. Tak ni vsmilenja vreden.

XV.

Sdravo teló, nar boljshi blagó.

Veliko vefelja so fholarji do rajting imeli. Vfako hishno numero so gredé preshteli. Ko v' sholo pridejo, in polno tablo napifanih shtevil najdejo, sazhnó shtevila

brati, fantje na glas, dekleta pa tiho. Gospod uzhitel pridejo, ino Belakoviga Primusha, ki je nar huj krizhal, k' tabli saklizhejo, rekozh: „Ljudje velijo, de kjer je veliko trufha, je malo prida; bom videl, alj she kaj doshtevati snafh. Sapifhi! — Gornik ima 5 sodov vina.

Pervi dershi	35	veder
drugi	40	„
tretji	25	„
fhtertí	18	„
peti	29	„

Koljko veder ima? Nashtevk 147 veder vina.

Sdaj pa proda 136 veder; koljko mu she sa kopazhe ofstane? — Bomo predane vedre doshtévali ali odshtévali? Kaj se tebi sdi, Tomash? — „Odshteti bomo morli, kar jih je predál.“ Taka je; kar dobimo, nam doshteva pokashe, kar nam po odaji she ofstane, nam pové :

h. Odshteva.

Skerbimo naj, de vezh imamo, kakor odamo; tako nam bo kaj dobriga she oftalo. Per odshtevi bomo trojno shtevilo imeli: *nashtévk*, ki je nar vezhi ino nar sgorni; *odshtévk*, ki je manjšhi, de se odshtetje ino v' sredo sapishe. Kar israjtamo, de nam ofstane, je *ostájk*, ki ga pod podreso sapishemo. P:

Gornik je dobil vina	147	veder: to je <i>nashtévk</i> ,
predál	136	„ „ „ <i>odshtévk</i> ,
sa kopazhe mu ofstane	11	„ „ „ <i>ostájk</i> .

Hozhesf prav odshtevati:

1. Podpifhi manjšhi shtevilo (*odshtévk*) tako pod vezhi (*nashtévk*), de bojo edinke pod edinkami, defetinke pod defetinkami i. t. d. stale.
2. Podreshi shtevila, in sazjni od desne na levo, spodne od sgornih odshtevati; p: 6 od 7, ofstane 1. *Ostájk* ravno podpifhi od perve do posledne. Zhe per posledni kaj ne ofstane, s' sa-refzama (v) sasnamni.

3. Je spodna vezhi ko sgorna, naj sofeda 1 posodi, ino njej piko naredi, de bofh posnal sa 1 manj. Una sdaj 10 vezh shteje; p:

Ozhe imajo pshenize . . .	215 mérnikov;
pa je prodajo . . .	<u>165</u> "

Koljko ostane? Ostajk . . . = 50 mérnikov.

4. Je pa sofeda nula, per drugi sofedi 1 posodi, nuli (0) 10 daj, ino od te sopet 1 napréj posodi. Zhe je vezh nul, per vsaki tako stori. Nule po tem v' jredi 9 veljajo.

P: Ziglar oshgè zigla . . .	12008,
ino ga sa neko zérkuv proda	11569;
koljko mu she zigla ostane?	<u> </u>

Ostajk . . . = 439 ziglov.

5. Poskusi ostájk k' odshtévku doshteti; ako nashtévk dobish, je rajtinga prav.

Nashtévk . . .	12008
----------------	-------

Odshtévk . . .	<u>11569</u>
----------------	--------------

Ostájk . . .	= 439
--------------	-------

Poskusik . . .	12008.
----------------	--------

6. Nektére rajtinge so tako spletene, de se morjo po doshtevi ino odshtevi skleniti. P:

Gospodar iskupi is vina	225 gl.
-------------------------	---------

" " " sernja	186 "
--------------	-------

" " " shivine	109 "
---------------	-------

" " " masla	<u>45 "</u>
-------------	-------------

Koljko je iskupil? Nashtévk	<u>565 gl.</u>
-----------------------------	----------------

On pa plazha gosposki	83 gl.
-----------------------	--------

" " " drushini	120 "
----------------	-------

" " " sa pripravo	39 "
-------------------	------

" " " sol	<u>20 "</u>
-----------	-------------

Koljko je eno leto isdajal? Nashtévk	262 gl.
--------------------------------------	---------

Koljko mu ostane?

Ker je iskupil	565 gl. Nashtévk
----------------	------------------

ino odshtél	<u>262</u> " Odshtévk
-------------	-----------------------

mu ostane gotovih	303 gl. Ostájk.
-------------------	-----------------

*Per toljkim dobizhki mora biti dobra letina,
fkerben gospodar, pa tudi pridni ljudje.*

„Dro pridni ljudje — rezhejo gospod kaplan — pa tudi sdravi morjo biti, ino pa dobre volje kar je prav. Slavinzhani so prav pridni, kar v' vinogradih delajo, pa tudi veseli. Sa rano slifhim kopazhe v' vinograde svati, svezher pa zele rajde shenskiga spola is goriz na dom od vinfke terte prepévati, de kres hribe ino doline sloví. Pa frezhal sim tudi pjanih moshakov — zlo neko pjano shenfivo sim sa potam najdel. Pofhten mosh mi je toshil, de se v' tim zhafi po gorizah flabo godí. Veliko jih sdravje, pofhtenje in tudi pamet sgubí. Potreba vas je poduzhiti :

Kako se sa sdravje fkerbí.

1. Ne sogibaj se dela, ampak s' veseljam poslúj; ne toljko sa zhafen kakor sa vezhen dobizhek. Sheleso rija sné, truplo pa lenoba.
2. Ne presheni se s' delam, de bi se s' drugim poskufhal; lahko bi se pregnál in onemogel. Shivinzhe, ki se prehitro saletí, tudi hitro zafne, alj se zlo preterga.
3. Si v' puti in ti od zhela kaple, ne pij pre-naglo, ne prehladi se; put pod kosho vdari, kerv se v' pluzhab steme — neduho, fufhizo dobísh, alj si pa kerv skalísh. Prej de pijesh, si odehni, kaj pergrisni. Bolj po malim ko pijesh, boljshi bo.
4. Ako te desh premozhi, alj si v' obuteli moker, prej ko mogozhe se preoblezhi, noge obrifhi, glavo oteri.
5. Po leti vrozh v' vodo ne hodi; prehladi se, preden se koplesh. Zhedno se vmivaj ino peri, de vmasan ne hodišh; snaga je bolj sdrava, kakor jed, ki v' mashi plava.
6. Po simi sa toplo obutelo fkerbi, prekosmatih kap ino zhamrov na glavo se pa varji; bolj-

shi je gola glava, kakor gola noga. — Pretelna obutel ino premala obleka je she pol bolesni.

7. Sjutraj ino svezher si ufta oplahni, sobe s' frednim perftam operi, sa uhami posebno se skerbnomíj; tako te sobje ne bojo boleli.
8. Skerbi sa sdravo fapo, svetri pogosto prebivavnizo ino spavnizo, fosebno po simi. V' sabitih dimnizah spati, se smradu ino fopuha najesti, je filo fhkodljivo; tudi riba vmerje, ki zhiste vóde nima. — Imash profsto (fraj) glavo, tople noge pa odperto telo, se ti bolesni bati ni.

Sa kratek zhaf ino pozhitek.

Po storjenim deli — pravijo — je sladko pozhivati; to de pred polnozhi dve uri spanja vezh sda, ko sjutrajnih pét. Mladi ljudje radi svezher norijo, sjutraj pa dolgo leshijo, kar pogosto dufhi ino trupli fhkodje.

1. Ne kratkozhafite si s' nevarnimi bedarijami, per katerih se lahko kdo posfhkodje. V' nekim kraji so noroglavzi sa misoj fir preshali. Nekiga slabiga med se dobijo in ga tako dolgo v' fredo tishijo, de mu kashta pokne in se mu kerv is uft ino nosa vlije. To je preshanje!
2. Po nozhi noreti — se s' drugim spolam vlazhiti ino metati, peklenfki skushnjavez pomaga. Tako se v' jesen na metvi godí, ker se moshki ino shenske na kopizo devajo. Veliko jih je od kopize na trupli — she vezh na dufhi sbolelo. Bog naf téga varji!
3. Is boshjih darov ftrad sa kratek zhaf délati, je gerdo in greh. Prevsetni kopazhi nekokrat shtrukle, bob, podsemlice v' eden drugiga luzhajo; radi bi jih kdaj jedli, pa jih imeli ne bojo.
4. Ne pjani se sa dobro voljo; pij ino jéj le sa potrebo. Prava méra je nar boljshi dishava, pa tudi sdrav shivesh nar boljshi bogastvo per hishi.

Sa sdravo jed ino pjazho.

1. Sa sdrav shivesh imajo gospodinje fkerbeti. Perva jed je ljubi kruh, sa kteriga profiti naf Jesuf uzhi; pa mora biti dobro omesen ino prav pezhen. Vrozhiga kruha jesti ni sdravo — pa tudi plesnoviga ne. — Moka saduhnela, is sernja, ki saduhni, ne da sdraviga kruha. Boljsi je sernje v' plevah s-hraniti, ako ga fkerbno ne presufhafh.
2. Bolj sdravo je sozhivje ko mesenina. Meso, ki dehne, je shkodljivo, ribe opolsne so sirupne. Pa tudi moznata jed ne sme na masi plavati; kar je premasniga, rado safoji.
3. Shivesh soliti ino vezhkrat premeniti ste sa sdravje dve potrebne rezhi. Prenaglo jesti ino s' sitim trebuham letati, ni pridno.
4. Sa pitje je studenzhniza nar bolj sdrava, ako ni mlaka, kakor po enih krajih, p: na Horvafhkim. Vendar na nektere jedi, kakor na kumare, flive i. t. d. prehitro vode ne pij, de se shelodez ne prehladi; lahko bi treshliko, kobilo alj merslizo dobil.
5. Po leti je sa delavze nar gorfhi pija med studenzhnizo nekoljko jesti ha djati; to hladi. Sdravo je tudi kiflo alj vsedeno mleko, pa srel sad.
6. Vino sa delavne ljudi po meri je sdravo; ono mozh daja. Vino premozhno ino prevezh pito mozh jemle. Sladkano vino, kakor ga neki ofhterji popravljajo, je nevarn sirup.
7. Kjer vina ni, ov alj pir kuhajo. Taka pija je sdrava, ako je dobro napravljena.
8. Kdor delavzam shganje daja, jim mishenzo daja. Shganopivzi naglo onemorejo, per prizhi na deli pogosto vmerjejo, alj pa po malim v' semlo slesejo in ne doshivijo polovize svojih dni. Sveti Duh naf lepo uzhi: „Kdor po pameti ino po meri vshiva, bo mirno ino sadovoljno spal, je vselej pergoden in dobre volje.“ — Kdor je poshten ino

sdrav, si lahko povsodi shvishga in pòje. Sapo-
mo lhe mi: Sdravizo sa, Slovenze.*) Taka
pefem flifhi kopazham.

XVI.

Sdravje gor po niti — dol po zurki.

Šufhza je bil filo mersel veter; bali fo se sa terfje,
de ne bi poseblo. Gorenzi fo prifhli vina kupovat, in
ravno pretezhen teden je 5 Šlavinzhanov tozhilo. V
nedelo vfa fara od vinfke zene govori. Tudi gospod
uzhitelj v' sholi Jelenoviga Šhimana pobarajo, rekozh:
„Koljko fo ozhe vina prodali? Šhimon pravi, de 125
veder. — Po zhem? Po 3 gl. malo vedro. — Dobro
fo prodali; ali pa tudi vefh srajtati, koljko fo isku-
pili? — Po dofhtevi jbi lahko srajtali, naj bi 125
trikrat podpifali, ino dofhteli; pa bilo bi prekesno.
Ako vezh enotnih trezhi po vezhkrat fhte-
jemo, se rezhe, de poshtevamo. Bomo se
donef uzhili, kaj je:

i. Poshteva alj Mnoshitev.

Sa poshtevanje je pred vsem potreba vedeti:

Poshtevanko.

1 krat po	1 je	1		2 krat po	6 je	12
2 " "	2 " "	4		2 " "	7 " "	14
2 " "	3 " "	6		2 " "	8 " "	16
2 " "	4 " "	8		2 " "	9 " "	18
2 " "	5 " "	10		2 " "	10 " "	20

*) Ahazelna pefme, Drugi natif, stran 62.

3 krat po	3 je	9	6 krat po	6 je	36
3 " "	4 " "	12	6 " "	7 " "	42
3 " "	5 " "	15	6 " "	8 " "	48
3 " "	6 " "	18	6 " "	9 " "	54
3 " "	7 " "	21	6 " "	10 " "	60
3 " "	8 " "	24			
3 " "	9 " "	27	7 krat po	7 je	49
3 " "	10 " "	30	7 " "	8 " "	56
4 krat po	4 je	16	7 " "	9 " "	63
4 " "	5 " "	20	7 " "	10 " "	70
4 " "	6 " "	24			
4 " "	7 " "	28	8 krat po	8 je	64
4 " "	8 " "	32	8 " "	9 " "	72
4 " "	9 " "	36	8 " "	10 " "	80
4 " "	10 " "	40			
5 krat po	5 je	25	9 krat po	9 je	81
5 " "	6 " "	30	9 " "	10 " "	90
5 " "	7 " "	35			
5 " "	8 " "	40	10 krat po	10 je	100
5 " "	9 " "	45			
5 " "	10 " "	50	10 krat po	100 je	1000.

Vezhi shtevilo, ki se nam poshtevati da, imenujemo Poshtevino, p: 125 veder. Manjši shtevilo, po zhem — po koljkokrat poshtejemo, se veli Poshtévz; po 3 gl. Po tema dvema srajtamo, koljko snefe ino pravimo, de je Snefek.

Hozhefh prav poshtevati:

1. Napishi poshtevino (vezhi shtevilo), ino podpisshi poshtévz (manjši shtevilo), de bojo edinke pod edinkami, desetke pod desetskami i. t. d.
2. Podreshi ino poshtevaj od désne na levo s' manjši shtevilko; kar snefe, podpisshi kakor per doshtevi. Koljko je iskupil Jelen is vina?

Poshtevina 125

Poshtévz 3

Odgovor 375 goldinajev.

3. Ima poshtëvz po 2 alj 3 shte vilke, je po redi s' pervo, s' drugo in s' tretjo poshte va. Pervo shte vilko sneška vselej pod tisto sapišhi, s' katero poshte vash. Po tem sneške podreshi, doshtëj in bosh imel, kar vse s kupej sneše. P: Navadno leto ima 365 dni, vsak dan s' nozhjo vred 24 ur; koliko ur ima 1 leto?

Poshte vina	365
-------------	-----

Poshtëvz	24
----------	----

	1460
--	------

Sneški	730
--------	-----

Odgovor 8760 ur ima 1 leto.

4. Poshtëvz 1 kaj ne sda; le zelo poshte vino podpisshi. P: Grafshinski imajo 12 dni po 24 kopazhev; koliko potrebuje grafshinsko tersje kopazhev?

Poshte vina	24
-------------	----

Poshtëvz	12
----------	----

	48
--	----

	24
--	----

Odgovor 288 pridnih kopazhev.

5. Ima poshte vina alj poshtëvz od desne roke nule, se na desno odrinejo in perva veljavna prvi veljavki podpisše. Nule, sgorne in spodne, se v podreso denejo, s' drugimi pa saredama poshte vaj. P: Ziglar naredi sleden den po 507 ziglov; koliko jih je naredil v' 20 dneh?

Poshte vina	507
-------------	-----

Poshtëvz	20
----------	----

Odgovor 10140 ziglov.

6. Imata poshte vina ino poshtëvz nule na desni, se ena sa drugo na desno vmeknejo, in po tem saredama podpisšejo. P: V' neki grafshini imajo 30 hlapzov, vsaki slushi po 20 gl. — Koliko vsi sa slushijo?

Poshte vina	30
-------------	----

Poshtëvz	20
----------	----

Odgovor 600 gl. srebra.

7. *Imašh nulo v' fredi poshtevza, preskozhi jo, poshtevaj s' sosedo, pa snefek ravno pod njo sapishi. P: Sheblarji vsaki delavnik 3050 sheblor storijo; koliko v' enim leti alj 302 dnehi?*

Poshtevina 3050

Poshtévz 302

6100

915

Odgovor 921100 sheblor.

8. *Imašh vezh rasnih poshtevin, p: goldinarje — krajzarje — penese, alj zente — funte — lote poshteti, sapishi poshtevine saredama, pod nar manjhi, ki je od desne, poshtevza podpisishi, podreshi vse, po tem eno sa drugoj poshtéj. P: V' grašhinski kleti leshi pet sodov; vsak dershi po 5 shtartinov, 6 veder ino 3 firikle; koliko dershijo vsi?*

Poshtevina 5 sht. 6 vedr. 3 firikle

Poshtévz 5

Odgovor 25 sht. 30 vedr. 15 firklor.

Snefek ima s' poshtevino eno ime.

Gospod kaplan so morli po ranim opravili nagloma jiti neko sheno na véf obhajati, katéra je merslizo imela. Vogri, ki sdravila na prodaj nosijo, so per njej prenozhili, ino ji neko pijo dali, ki je tako huda bila, de je sazhela v' nekih urah po tem vmirati. — Pridejo v' sholo prav shalofni, rekózh: „V' mojih rokah je frota vmerla. Mashjari so ji dali vrashtva sa konja, pa ne sa kobilo (merslizo); dušho so ji pregnali, ne pa bolesni. Tako slabo ljudje v' bolesni sa sdravje škerbijo! Moram vam v' kratkim nekaj sa bolnike povédati.

Nauki sa bolnike.

Kedar kdo bolehati sazhne.

1. Povarvaj se, de se ti bolesen ne sajde. Odhenjaj tefhko delati. Nekteri drugja ne vé, kakor — bo she boljshi, pa je rado le hujshi.
2. Po malim jéj ino pij, alj pa rajshi nizh, dokler bolesni ne sposnash. Labi si s' terdim postam nar raj pomagajo, ako she ni samujeno. Vodo pij, in zhe je dobra, se bosh osdravil, ako ni kake posebne bolesni.
3. Ne jemli sdravil od vfake babe, 'konjskih vrashtuv she zelo ne, p: popra na shganji, mi-shenze alj kaj takiga. Zhe ni tako sdravilo sa to bolesn, alj pa take hude rezhi le sa zhern noht prevezh, vmerjesh.

Kedar kdo sa terdo sbolí.

1. Pojishi sastopniga sdravnika ino dnarja ne glej; sdravje imej sa nar drashej blago. Veliko je na kmetih goljufov, ki po 2 alj 3 vrashtva (arznije) sa vse bolesni imajo (Lebensessenz), in vejo ljudi bolj slepiti kakor sdraviti.
2. Dekletam ni varno samim k' sdravnikam hoditi, ktéri se Boga ne bojijo. Marfkatéra je per takim sapelivzu sa telesno sdravje dufhno smert najdla.
3. Poshli k' sdravniku sastopniga zhloveka, ki sdravniku ino bolniku prav dopové. Jemli pa tudi ino vbogaj, kakor se ti vkashe, ne le enkrat alj dvakrat, ampak stanovitno. Bolesen gre po zurki, sdravje pa po niti. Sa veliko bolesni je poterpeshlivost nar bolji sdravilo.
4. Ne dolshi v' dolgi bolesni ljudi, kakor bi ti bilo nareto; Bog poshilja krishe ino naf sprav-lja s' njimi nebesam blishe.

5. Varji se babjih vrash ino prasnóvérnih sdravíl. Taka roba je rada fhkoda in greh. — Na Nemfhkim sta imela ozhe ino mati dvoje sdravíh ljubesnivih otrók; le mlajfhi je imelo na zheli ruzdeho lifo materno, ktére nifo mogli odpraviti. Neka vrashja baba pregovorí mater, de otroka k' nekimu mladimu merlizhu sanefe, in s' mertvim perftam otroku tri krishe po lifi naredi. Dete ble do ino prestrafsheno domu prinefe, ki hitro na to sboli. Sdravnik fposná, de je dete ravno tífsto bolésu naleslo, na katéri je uno vmerlo. V' kratkim jima obdvoje otrók pomerje.

Kedar je bolesen kushna alj nalesliva.

1. Ne hodi tefh h' bolnikam; vsemi jefiha, vina v' ufta, alj brinjoviga (smolkoviga) sernja poshvekaj.
2. Varuj se bolnikove fape, ne poshiraj flin, v' bolnishnizi ne jéf ino ne pij, ne sedaj na njegov stol ino njegoviga oblazhila ne jemli.
3. Vezhkrat se vmij, preoblezi ino fkerbi, de bo per bolniki sdrava fapa.
4. Kruh sa sedmino pezhen, ki se v' jifpi hladí, ker merlizh leshí, lahko bolesen na se potegne, ino pogrebniiki se bolesni najedó.
5. Prebivavniza bolnikova naj bo zhedno pometena, mokrote ino sparze v' bolnishnizi ne terpeti. Okna se naj vezhkrat odprejo, bolnik pa sakrije, de se ne prehladí. Dobro je brinja poshgati, alj pa jefiha na rasbelen kamen, tudi na sheleso pokaditi, de se srak (luft) izshifti. — Dobro je fhkaf vode pod postelo djati, sjutraj in svezher premeniti, de flabo fapo na se potegne, ino se bolník ne preleshí.

Postel ne smé prebliso pezhi, bolnik ne prevezh savesnen biti. Marfkdo od smradu in od flabe postreshbe vmerje. Bolnike objifkovati, jim postrezhi, jim oprati,

jim preflati, je Kristufu postrezhi. Pogosto mu shliza dobre juhe (shupe) — glash sdraviga vina pomaga, ako ga sme piti.

Per Bogu pomozhi jiskati tudi odlagati ne smemo. Bolnika tri dni v' nevarni bolesni imeti, pa po mafhnika ne poslata, je pregreshna sanikarnost. Kar bolniku na misel ne pride, naj sdravi smiflijo. Pogosto se bolniku po svetih sakramentih kamen od ferza svali, in kmalo mu je bolje. Bolnika nagovoriti, ino mu po gospoda jiti, je angelsko dobro delo. Takiga prijatla bo bolnik v' vezhnosti hvalil. Nevarno bolniga ne sapusti — in tudi tebe Bog sapustil ne bo.

Dobro je tudi domazhe sdravila posnati, ki jih vsak zhlovek, vsaka domazhija ima. Velikokrat majhna rezh pomaga, kjér po fhirokim pomozhi saftónj jifhemo.

XVII.

Doma imash, pa ne posnash.

Vmerl je v' Slavini mesár, ki so mu rekli bogat Gorton, ker sam ni vedel, koljko je gleshtal. Njegov starshi sin je fural, sredni na pol fhtudiral, ino po tem v' grafhini pifal, mlajshi je doma mesaril. Ozhe se ohladil ni, so se s' dnarmi she spipali, per gosposki veliko vtajili in premoshenje napravili. Pifar se sazhe s' mesarjam pravdati, in ko starejshi v' malih letah s' golim bizham is zeste pride, tudi s' pifarjam sterne, kakor bi ju bil mlajshi ogoljufal. Po vsih tabernah to pravdo sklépajo; tudi gospód uzhitel jo v' misel vsemejo, rekozh: „Bratje ne bojo obogateli; boljshi je kratka sprava, ko dolga pravda. Mi bomo donel bres vse pravde 3 brate rasdelili, po rajtingi, ki se pravi: v

j. Rasfhtéva.

Shtevilo, ki ga rasfhtejemo, se veli Rasfhtevina; p: Gorton je sapustil 39690 gl. med sine rasfhteti. — Shtevilo, med koljko je rasfhteti, se imenuje Rasfhtévz; p: med 3 sine. — Shtevilo, kar eden dobi, se pravi Dobitek. Kdor se hozhe rasfhteve nauzhiti, mora poprěj snati:

Rasfhtevanko.

2	med	2	dobi	1	5	med	5	dobi	1
4	„	2	„	2	10	„	5	„	2
6	„	2	„	3	15	„	5	„	3
8	„	2	„	4	20	„	5	„	4
10	„	2	„	5	25	„	5	„	5
12	„	2	„	6	30	„	5	„	6
14	„	2	„	7	35	„	5	„	7
16	„	2	„	8	40	„	5	„	8
18	„	2	„	9	45	„	5	„	9
3	med	3	dobi	1	6	med	6	dobi	1
6	„	3	„	2	12	„	6	„	2
9	„	3	„	3	18	„	6	„	3
12	„	3	„	4	24	„	6	„	4
15	„	3	„	5	30	„	6	„	5
18	„	3	„	6	36	„	6	„	6
21	„	3	„	7	42	„	6	„	7
24	„	3	„	8	48	„	6	„	8
27	„	3	„	9	54	„	6	„	9
4	med	4	dobi	1	7	med	7	dobi	1
8	„	4	„	2	14	„	7	„	2
12	„	4	„	3	21	„	7	„	3
16	„	4	„	4	28	„	7	„	4
20	„	4	„	5	35	„	7	„	5
24	„	4	„	6	42	„	7	„	6
28	„	4	„	7	49	„	7	„	7
32	„	4	„	8	56	„	7	„	8
36	„	4	„	9	63	„	7	„	9

8	med	8	dobi	1	9	med	9	dobi	1
16	"	8	"	2	18	"	9	"	2
24	"	8	"	3	27	"	9	"	3
32	"	8	"	4	36	"	9	"	4
40	"	8	"	5	45	"	9	"	5
48	"	8	"	6	54	"	9	"	6
56	"	8	"	7	63	"	9	"	7
64	"	8	"	8	72	"	9	"	8
72	"	8	"	9	81	"	9	"	9.

Kdor poshitevanko dobro sna, tudi rasshitevanko lahko vé; po koljkokrat eno shtevilo s' drugim poshtejesh, toljko dobish, zhe ga rasshitejesh.

1. Postavi rasshitevino v' sredo, sareshi jo spredi ino sadi, od predej postavi rasshitévz, sadi pijhi dobitek.
2. Rasshitevaj od leve na desno eno shtevilko sa drugo; koljkor dobish, po saresi sapishi.
3. Poshtéj s' dobitkam rasshitévz, ino kar sneše, sapishi pod tisto rasshitevno shtevilko, ki si jo rasshitél.
4. Podreshi ino odshtéj spodno shtevilko od sgorne, ostajk podpishi.
5. Isnemi nahodno shtevilko is rasshitevine, jo k' ostajku postavi, sgoraj pa sareshi, potem obdvé rasshitéj. Tako naprej do konza. P: Gorton je sapustil 3 sinam 39690 gl. Koljko 1 sin dobi?

Rasshitévz	Rasshitevina	Dobitek.
3	39690	13230 gl.
	3 ¹¹¹¹	
	9	
	9	
	6	
	6	
	9	
	9	
	0	

Odgovor. *Vsak sin dobi* 13230 gl. —
Poskusi dobitek s' rasfhtevzam 3 poshteti;
ako se rasfhtevina 39690 pokashe,
je prav.

6. *Se v' poshtevi snefik vezhi pokashe, ko je shtevka, ktéro si ravno rasfhtél, de odshteti ne moresh, si prevezh —; je po odshtevi ostajk vezhi kakor rasfhtevz, si premalo dobil. Tako dolgo morash po 1 vezh alj manj poskushati, de potegne.*

7. *Je ena sama perva shtevilka v' rasfhtevini premala, in se rasfhteti med toljko ne da, vsemi po dve alj po tri, de bo dovolj. P: Dazja sa 15 kmetov snefe 105 gl., koljko bo eden dal? Se mora med 15 rasfhteti.*

$$15 \mid 105 \mid 7 \text{ gl. eden plazha.}$$

$$\underline{105}$$

8. *Ima rasfhtévz od sadi nule, fe odreshejo, pa ravno toljko shtevilk tudi v' rasfhtevini, ki se skonzama sa ostájk podpishejo. Predize imajo sa 30 dni 240 funtov prediva ispresti; koljko bojo imele vsak dan?*

$$30 \mid 240 \mid 8 \text{ funtov morjo 1 dan sprestiti.}$$

$$\underline{24}$$

= 0

9. *Je v' fredi rasfhtevine ena shtevilka premalo, de se rasfhteti med toljko ne da, v' dobitek nulo sapishi, po tem shteno pervsemi ino rasfhtéj. P: Pridoba 5150 gl. se naj med 5 kupzov rasfhteje; koljko eden dobi?*

$$5 \mid 5150 \mid 1030 \text{ gl. dobi vsaki,}$$

$$\underline{511}$$

$$= 15$$

$$\underline{15}$$

= 0

Kdo je rasfhteve dobro vaje, si jo lahko skrajsha, ter v' glavi posfhteva, odsfhteva ino ostájk s' prihodno sfhtevilko sifstavi.

Dobro je, kdor prav rajtati sna, pa vendar vezh she veljá, kdor febi ino drugim v' fili ventati vé. Donef, ki je svetiga Joshefa, gospod kaplan v' fholo ne vtegnejo; vam bom pa jas nekoljko domazhjih pomozhkov ino sdravíl povedal, ki sim se jih od rajniga sdravnika nauzhil.

Domazhe sdravila. *)

Bog je zhloveku sa vfako filo dal tudi pomozh; pogosto jo s' febo nosi, pa ne posná. Nekoljko takih vam povém.

Per zhloveku. Ako te buzheliza, ofa alj kaj takiga pikne — imash otekle, raspokane ufinize alj shnable, vsemi maffa is ufhefa, pomashi; pomagalo bo. — Se vdarihsh, alj pertifnefh, s' tefhimi flinami vezhkrat pomashi. Sline fo sa shelodez potrebne; ni sdravo jih prevezh ispluvati. Predize naj perfte v' fhlesovo vodo pomakajo, alj pa v' shajfenzo, de si ne bojo sdravja isflinile. — Tudi voda zhloveshka je sa rane ispirati dobra.

Per domazhiji. Vinskiga jefiha poshirk v' hudi simi smersline ovarje. Rane s' dobrim jefiham ismíj, v' nja pomozhene rute na nje polagaj, de ne bojo kervovile — fe ne gnojile ino sazelite. — V' omedlevzi v' jefih pomozheno rutizo bolniku pod nos dershi — mu s' njim fénze dergni, de ga okrevaflh.

Mleko posebno sdravo je kosje ljudem, ki sufshizo imajo, na teshe pito. Zhe kdo kaj strupniga vshije, naj mleko s' smetanoj pije, koljkor samore, de strup isplava.

Voda je shlahtno sdravilo, naj si jo per naf ravno malo obrajtamo. Se vdarihsh alj oranish, s' merslo vodo

*) Aus P. Neg. Jais: Guter Same auf ein gutes Erdreich.

rano ismivaj, alj jo v' vodi dershi, ako samorešh. — Kedar kerv is nofa prevezh tezhe, devaj v' hladno vodo pomozhene platninke na nof, zhelo, na fenzo alj v' satonik; po simi je pa sneg alj led she boljšhi sa to. — Zhloveku v' omedlevzi mersle vode v' obras shkropi, alj ga polivaj, dokler se ne savé; po tem ga dobro obrišhi in v' postelo spravi. — Ni škorej bolesni, ki bi se nje s' vodo ne snebil, alj jo piti, alj se v' nji kopati, alj she zel shivot, alj famo noge.

Pred besgam, ki bliso vfakiga stanu rafte, se odkrij; shlahna rezh je njega zvetje, pa tudi grosdje. Besgoviga ino lipoviga zvétja, shlesa, kumne, brinja i. t. d. vfaka pridna gospodinja pripravleniga ima. Tudi rakove ozhi alj pa jajzhine lufhine so sa pomózh.

Sdravila ki se povfodi dobijo.

Sa sobe. Leshej je sdrave sobe ohraniti, kakor bolne osdraviti. Ne jéj prevrelo, ne pij premerslo — zelo ne eno sa drugim; ne grisi leschnikov alj kaj terdiga, tudi sladkarij se varji. Te sobje bolijo, jemli viufkiga jesiha v' vušta, s' shajbejam jih ismivaj. Pravijo de je dobro zhebula na bolezh sob devati. Pifhkov sob daj isdreti, de sdravi od nja ne sazhno gniti.

Sa ozhi. Ne beri, ne shivaj na sonzi, tudi ne v' mrak alj per mesenzi. Bolne ozhi dershi nad posodvo polno zhiste hladne vode.

Sa uho. Deni v' mleko pomozheniga kruha s' pezhenim zhebulam na bolezh ofran. Tudi sopuh od kropa pomaga, zhe se v' uho kadí. Zhe ti v' ufhesi svoní, dershi ga nad posodvo sparjeniga jesiha, glavo pa s' pertam ogerni. Ako shtrigla alj kaj drugiga vlese, naredi osvák pavole, pomashi s' medam, v' uho vtekni, de po tem islese.

Sa glavo. Ako glava od shelodza bolí, se mora zhrevo izshifiti. Zhe ne bolí od shelodza, nogam kopel naredi, ter denesh v' toplo vodo pest pepela ino foli, pa nog ne dershi predolgo v' kopeli, de bi se prehladile. Po kopeli jih hitro obrišhi in v' toplo postelo jidi.

— Sa obésanje sméfniga kruha bres fkorje sribli, s' fitezhenim brinjam poméfhaj, v' belo obesavko savij, sagréj, ino na glavo deni.

Sa gerlo. Je gerlo vshgano — snotrâj ruzezhe, folzi brinja, naj v' fmetani savreje; s' tem gerlo obesúj. — Tudi je dobro lojeno svezho sagreti, ino v' beli rutizi okolj vrata obésati, alj pa sparjeniga lastovzhniga gnesda.

Sa bodlaje. Namozhi neisprano, frovo prejo v' shajfenzo, pokuhaj njo per tihim ognji; tako sparjene fhtrene saredama na kraj, kjer te bôde, obesúj.

Sa napénj. Obesúj sagrete gomilze v' shakelzi savite na trebuh alj vamp, jéj kuhano fadje, flive, kumno, ne fedi predolgo, ne vshivaj teshkih jedíl.

Sa vodeniko. Ne pij vina, shganja trohe ne. Se te hozhe vodenika lotiti, mashi trebuh (vamp alj zhrevo) sjutraj ino svezher s' lafhkim oljam. Skuhaj brinjovih korenín, v' taki kopeli noge dershi; pa tudi tako vodo pij. Tudi pomaga repo pezheno alj v' obli-zah jefti, koljkor mogozhe.

Sa zhernz (zhervez) na perfti. Sagrej lafhkiga olja na sherjavki, dershi perft v' tako vrezhim ko morefh, in ti bo pomagalo.

Sa speklino. Obesúj kraj, kjer se spezhefh, s' rutizam' v' jeshi ino v' vodi pomozhenim' vfak $\frac{1}{4}$ ure, naj bolezhina henja. Shkorpjonovo olje tudi pomaga. Mehurje prederi, naj voda istezhe. Zhe je pa opeklina velika, s' pavolo (paumvelo) jo oveshi.

Sa merslizo, trefhliko alj kobilo. Glota alj nefnaga, ki v' shelodzi obleshi, merslizo naredi; vsemi torej hitro sperviga kaj, de se istergafh in fpet osdravifh. V' trefhliki le vodo pij, ako je dobra, malo jéj, mafniga nikar; vshivaj kuhane flive, de se ti zhrevo ne sapre. — Limonine pizhke sfozhi, pa v' pelinovi vodi skuhati, de savreje, ino takiga pelinovza piti, pravijo, de pomaga. — Pregovor je kakor bi bilo mersliz 72, pa je sdravil she vezh. Vfaka babiza vam

jih nekoljko pové; le glejte, de vas ne vkane. Zhe te pa frezhno sapustí, varji se shkodljivih jedi, de se ti kobila ne bo ponovila; dvakrat teshej jo v' drugizh odpravish.

Veliko je she drugih bolesni, pa tudi mnogoterih sdravíl. „Nar Visih jih je is semle stvaril in pamenten zhlovek se jih branil ne bo, govori sveti Duh. „Spofhtuj pa tudi sdravnika sa potrebe del; tudi njega je stvaril Bog, de bo tebi pomagal.“

XVIII.

Méra in vaga v' nebefa pomaga.

Tiho nedelo je bila she od starih dni v' Slavini velikonozhna spoved. Gospod fajmoshtru ni bilo po volji, de bi domazhi v' tako stisko sa veliko nozh k' spovedi hodili. Shtirnajst dni pred velikonozhjo so vsaki sofeski sa spoved dan osnanili, rekozh: „Navadni spovedni s-hodi so greshen séjm, ki malo prida imajo. Vsaka dobra ovzhiza naj sa veliko nozh svojiga pastirja pojishe prav ob zhasi; ako pa le drugam gré, naj si dan isvoli, kedar bojo spovednik vtegnili se s' njim pomuditi, de se saj enkrat v' leti prav spové.“ — Malo domazhih je torej per spovedi bilo ino shola polna; to de so le gospód uzhitel prishli uzhit.

„Donef bo po nashih kerzhmah sa drobish terda — pravijo. Nektéri goldinar se bo na misi sdrobil; tudi mi se hozhmo od drobisha uzhati.

Vsaka vezhi stvar vezh manjih stvari alj delov v' sebi ima, blago kakor dnar, naj bo na méro, vago alj na shtevilo. Potreba vam je posnati:

k. Menitev.

Ako 1 goldinar sdrobimo (v' drobish smenimo), dobimo 20 groshev alj pa 60 krajzarjev; 1 gr. ima 3 kr., 1 kr. pa 4 vinarje alj penese, ki jim tudi belizhi pravijo. Ker je pa mnogoterih dnarjev po sveti, ki vam jih je posnati, de se goljfalí ne bote, so mi grajski gospód nar navadnejshih posodili, naj vam jih sa sposnavo pokashem. Poglejte:

- a. Slató. Zekini alj slati so redki, vendar se najde med nami, kakor navadni zefarski zekin, ki veljá v' srebri 4 gl. 30 kr.; ako je dvojni (dopelt), shiteje 9 gl. — Solzpurški alj Pajerski veljá 4 gl. 24 kr. — Zefarski sovren plazha 13 gl. 20 kr.; pol sovrena pa 6 gl. 40 kr.
- b. Srebro. Krishovazha, alj krishana krona sa 8 petiz shiteje 2 gl. 12 kr.; — pol krishavke = 1 gl. 6 kr. — Zhetert krishavke = 33 kr. — Navadni tolarzi so po 2 gl. (Po enih krajih pa 1 tolar sa 1 gl. 30 kr. v' rajtingah imajo; p: 100 tolarjev sa 150 gl.) — Dvajsetize alj zvanzgarze, desetke, petize, sedmize, sheftize, petke, groshe ino krajzarje sreberne tako posnate.
- d. Popir sa srebro veljá; pa se tudi vezhkrat premeni. Vam v' roke morebiti pridejo po 100 — po 50 — po 10 — po 5 gl. Pravimo de so banknote; star popir, ki sa kuper velja, je she is med ljudi sginil. Varvati se je sleparskih banknot, ki jih goljufi delajo. Tudi svinzhaste krone ino dvajsetize se pogosto najdejo. Taki ljudje, ki goljufen dnar delajo, so hujshi kakor tatjé; sa to jih dajo zefar obefti.
- e. Kuper, po Dunajski veljavi (B. B.) je med nami ima po 6 kr. — po 3 kr. — po 2 kr. — ino po 1 kr. Vém de tak dnar sami imate; alj pa tudi raslozhik med srebram (M. M. — C M.) ino med shajnam (B. B.) posnate? Glejte: 100 gl. fr. plazha 250 gl. sh. alj navadniga kufra.

1 gl. fr.	plazha	2	gl. 30 kr. sh.
1 dva setiza fr.	„	50	kr. sh.
1 desetka fr.	„	25	kr. sh.
1 grosh fr.	„	7 $\frac{1}{2}$	kr. sh.
1 krajzar fr.	„	2 $\frac{1}{2}$	kr. sh. Ako toliko shajna v' srebro smenish, po tem lahko srajtash koljko dobish. Te menitve se je treba prav privaditi.

f. Hozhesh srebro v' shajn smeniti, vsemi srebro dvakrat, pa pol shtevila v' srebri doshtej, bofh shajn imel. P: Koljko da 8 gl. srebra v' shajni? Odgovor: 2 krat po 8 je 16, ino pa pol 8 je 4, 4 ino 16 da 20 gl. shajna. — Koljko da 18 kr. srebra v' shajni? Odgovor: 2 krat po 18 je 36, pa 9 naverh, da 45 kr. shajna.

g. Hozhesh pa shajn v' srebro prerajtati, vsemi per goldinarjih desetke po 4 krat, stotine po 40 krat — edinke pa rajtaj sa osmake alj po 8 groshev srebra. P: 5 gl. shajna je 5 krat po 8 groshev alj 2 gl. srebra. — 52 gl. shajna je 5 krat po 4, to je 20 gl., ino 2 krat po 8 alj 16 gr.; vsiga 20 gl. ino 16 gr. — 100 gl. shajna je 10 krat po 4, to je 40 gl. — Per krajzarjih dajo desetke v' shajni po 4 krat, edinke pa po 2 petinki ($\frac{2}{5}$) alj dvakrat po 5. del kr. v' srebri. P: 45 kr. shajna je 4 krat po 4, to je 16, ino 10 petink (petih delov), to je 2 kr.; vsiga 18 kr. srebra. — 32 kr. v' shajni je 12 zelih kr. ino $\frac{4}{5}$ (4 petinke) v' srebri.

l. Vaga.

Dnarje pa tudi téhtajo, alj vagajo; potreba vam je torej vago posnati, zhe ravno ne sa dnarje. Vag alj teht je veliko; pa vse vlezhejo na zente, libre alj funte, lote, drahme, venarze ino serne. 1 Ct. ima 100 Q ; 1 funt ima 32 Lt.; 1 Lt. ima 4 drahme; 1 drahma ima 4 venarze; 1 venarza ima 15 sernov.

Per prodaji se ima hitro is glave srajtati, koljko vagana roba snefe; torej sapomnite si:

Koljko krajzarjev 1 kvintl, toljko po 4 kr. 1 Lt.;
 v v 1 Lt. toljko pol gl. ino 2 kr. 1 ₤.;
 v v 1 ₤. toljko 5 dvajsetiz 1 Ct.
 velja. Koljko groshev 1 ₤. toljkokrat po 5 gl. 1 Ct.
 blaga koshtá. P: Ako je 1 ₤. po 2 groshta, velja
 1 Ct. 2 krat po 5 — to je 10 gl.

Bogatini pa imajo dnarjev na méro; tudi vi bote
 na méro kupovali, ino prodali, in naj si ravno dnarjev
 na méro ne bo, jo morte dobro posnati.

m. Méra.

Méra je suha, mokra, alj dolgotna.

1. Suha méra, v' Estrajskim zesarstvu navadna,
 je 1 vagon alj mezel, ki 40 mér alj firtlov
 dershi. — Pol vagona alj mezelná se Zelfhek
 velí ino 20 firtelnov ima. — Poloviza dershi 10
 firtlov. — Po Koroshkim imajo svoje mérnike
 po 56 firtlov; sa Dravo mérijo na shkafé po 36,
 — na lonze po 18 firtlov. Po drugih krajih
 imajo tudi sklede sa méro. Prav sa prav le me-
 zel veljá, ino vsaka pravizhna méra mora od
 krajšije poterjena ino sasnamnjana biti. — Per
 kupzhiji si rajtinge tako polajshate: Koljkor
 goldinarjev v' shajni 1 mezel velja, toljko gro-
 shev v' srebri osminka alj 5 firtlov (piskarz?).
 P: 1 mezel psizenize je po 10 gl. shajna; tako
 bo 5 firtlov sa 10 gr. srebra. — Ravno tako:
 koljkor groshev srebra 1 osminka, toljko goldi-
 narjev v' shajni bo 1 mezel veljal. P: Zhe je
 piskarz (po 5 firtelnov) sa 12 gr. srebra, bo 1
 mezel sa 12 gl. shajna i. t. d.
2. Mokra méra. Vino, ov, jesih in druge mokre
 rezhi mérimo na pivsko méro, ki mora tudi od
 krajšije poterjena biti. — 1 Estrajska vedra der-
 shí 40 — 1 Zelfka po 20 bokalov alj firtlov;
 1 bokal dershi 2 polizha alj 4 maselze; 1 po-
 lizh pa 2 maselza. — Sode mérimo s' vesiro,
 ki jo mormo moshki dobro pogledati. Shtertinek

dershi po 10 — polovnják po 5 Eštrajških veder; petazhek pa po 5 Zelskih alj $2\frac{1}{2}$ Eštr. vedr. — V' vinskim kraji se morte vinske rajtinge dobro prijete. Glejte:

- a. Po koliko krajzarjev 1 bokal, sa toliko dvajsetiz 1 Zelska vedra. — Po koliko groshev 1 bokal, sa toliko goldinarjev 1 Zelska vedra. — Sa koliko gold. 1 Zelska vedra, sa toliko po 20 gl. 1 shtertinek. — Sa koliko groshev 1 Zelska vedra, sa toliko gl. je shtertinek.
- b. Nemshka alj Eštrajska méra ima drugi razhun. Po koliko kr. 1 bokal, toliko dvé dvajsetiz bo 1 Eštr. vedra. Po koliko gr. 1 bokal, sa toliko po 20 gl. bo 1 shtertinek. — Koljko gr. 1 Eštr. vedra, toliko pol goldinarjev bo veljal 1 shtertinek. — Sa toliko gl. 1 Eštr. vedra, sa toliko po 10 gl. bo 1 shtertinek. — Ravno tak is vezhiga v' manj oberni; p: koliko gold. 1 Eštr. vedra — toliko pol groshev 1 bokal velja. Ako je 1 shtertinek sa 40 gl., bo 1 Eštr. vedra po 4 gl., 1 Zelska vedra po 2 gl., 1 bokal po 2 grosfa i. t. d.
3. Dolgotna méra. Kako dolgo — shiroko — visoko alj globoko je, mérimo po feshenih alj klaftrah. — 1 feshen (○) méri 6 sholnov ('); — 1' méri 12 pavzov alj zol ("); — 1" ima 12 zhert alj lin ("). — Vi, mladenzhi, primite sa feshno méro alj zolstab, de bote vedli s' n, im stene, sid alj léf mériti. Vi dekleta pa vatlo alj prazh poglejte, po ktérim kramarji pert, sukno, trake in take robe vam merili bojo. — Tkavzi tudi na palizo merijo. — Verh téga si pa sapomnite: Sa koliko gl. 1 feshen dobísh, — sa toliko desétk 1 sholn. P: Drevo 1 feshen dolgo velja 3 gl., tako je 1 sholn po 30 kr. alj 3 desetke. — Koljkor 1 bala (30 vatlov) gold. velja, toliko po dva groshnikov alj sheftakov bo 1 prazh veljal; — sa koliko pol gl. 1 balo dobísh, sa toliko krajzarjev bo 1 prazh. P: 1 bala platna

velja 12 gl. alj 24 polgoldinarz; tako pride 1 prazh po 24 kr.

4. Semljo mérimo na 4 vogle ino jim pravimo shtirjaki alj kvadrat klaftre (\square); 1 \square kl. ima 36 shtirjashkih sholnov \square' ; 1 \square' ima 144 shtirjashkih pavzov \square'' ; 1 \square'' ima 144 shtirjashkih zhert alj lin \square''' . — 1 jarm (Soch) obseshe 1600 shtirjashkih klafter. — Kar je tolstiga, mérimo po kozhnikah (kubiki). 1 kozhniška klafta ima 216 kozhn. zhevlov; 1 kozhn. zhevl 1728 kozhn. pavzov; 1 kozhn. pavz ima 1728 kozhn. zhert. — Veliko drugih mér ino vag bote she v' rokah imeli; le per vsih se spomnite, de dobra méra ino vaga v' nebesa pomaga.

*****✻*****

XIX.

Zhlovek ne posná, kaj ima.

Zvetna nedela je sa mladenzhe bila veséla. Prinесли so zvetniga dreva, seleniga zhrensa, belkaste nive, pa nedelniga lesu k' blagoslovu, Svoje dni so toljke stebre privlekli, de skoraj niso v' zerkuv mogli. Ker so pa po zérkvi altarje polomili ino stene oplásili, so gospod fajmoshter mladenzhe lepo pogovorili, rekozh, de le tisti je bolj bersen fant, ki lepshi les pa svesek zhednej spleten ima. De le vsak tak dolg svesek ima, ko je sam visok, je sadofti. Radi so jih vbógali.

Per blagoslovi lesú jim rasloshijo, sakaj se les blagoslovi, kaj prozefja pomeni in kako se vrata med molitvami sapró, pa na trojno poterkanje krisha sopet odpró, v' spomin, de nam je Kristuf s' krisham ne-

beshko kraljestvo odperl, svoje sovrashnike premagavshi. Po opravili je bilo prepovedano se tepsti s' blagoflovnim lesam.

Sholo so sa duhovskih opravil del po vezhernizah imeli. Gospod uzhitel uzhijo:

n. Shtevilo? drobisha.

1. „Pretezheno nedelo sim vam pravil, koliko 1 vezhi dnar manjshih sapopade, naj bo na vago, méro alj shtevilo; donešvam bom pokasal, kako se debelo shtevilo, naj bo per dnarski shtetvi, per méri alj per vagi, v' drobish premeni. — Imate dnarja alj blaga na debelo, ga v' drobish premenite, ako debelo shtevilo s' drobnim poshtéjete. P: Koljko krajzarjev ima 25 gl.? 25 gl. je debelo — 60 kr. pa drobno shtevilo.

25
60

Odgovor 1500 kr. Koljko vinarjev?
4

Odgovor 6000 penesov.

Imamo goldinarje na penese smenjati, jih popréj na krajzarje — ino te krajzarje na penese smenimo. Ravno tako zente na funte — lote; seshe-
ne na sholne, pavze i. t. d. — Ima debelo shtevilo kaj drobisha per sebi, ga mormo v' menitvi doshteti. P: Koljko lotov je 15 Ct. 55 G. ino 9 Lt.?

15
Na funte 100

1555

Na lote 32

3119

4665

Odgovor 49769 Lt.

2. Imamo prevezh drobisha, ga v' debelo shtevilo premenimo, ako ga ravno s' tém drobnim shtevilam eno sa drugim rasfhtejemo, s' katerim ga

podrobimo. P: Koljko zentov da 49769 lotov?
Narprej lote na funte 32 | 49769 | 1555 funtov.

32'''

177

160

176

160

169

160

== 9 lotov oštane.

Funte na zente 1(00 | 15(55 | 15 Ct.

55 ₰. oštane.

Odgovor: 15 Ct. 55 ₰. 9 Lt.

Koljko gl. da 6000 vinarjev? 4 | 6000 | 1500 kr.

4''''

20

20

== 00

6(0 | 150(0 | 25 gl.

30

30

==

3. Se pergodi, de imamo v' rajtingah debelo ino drobno shtevilo skupaj; mormo drobno pred vsim israjtati ino na debelo vrezhi, koljko se da. P: Sa rajnim Zirkovskim fajmoshttram so na lizi-tazji iskupili:

is shivine	6506 gl.	45 kr.	3 vr.
v vina	1804 "	36 "	2 "
v shita	10049 "	12 "	— "
v hishne priprave	13410 "	18 "	1 "
v drobnih rezhi	741 "	51 "	2 "

koljko so iskupili? 32512 gl. 44 kr. — vr.

Odgovor: 32512 gl. 44 kr.

Sdravila, sedmina ino druga oprava sa rajnim snefe 3526 gl. 56 kr. ino 3 vinr.; koljko fhe premoshenja ofstane?

Nashtévk	32512	gl.	44	kr.	—	vinr.
Odshtévk	3526	„	56	„	3	„
Ostájk	28985	gl.	47	kr.	1	vinr.

Ker v' nashtevki vinarjev ni, vsememo 1 kr. vsajem, ga v' 4 vinarje smenimo, 3 odshtejemo ino nam 1 vinar ofstane. — Odshteti je 56 kr. — v' nashtevki jih je le 43; vsememo 1 gl. vsajem, ga v' 60 kr. smenimo, 43 kr. dodenemo ino dobimo 103 kr., odshtejemo jih 56 kr.; nam ofstane 47 kr. — Vfiga premoshenja ofstane 28985 gl. 47 kr. 1 vinar.

To premoshenje se med 3 rasfhteje, ker dobi shlahta 1 del, zerkev 1 del, vbogi 1 del; koljko dobijo vbogi?

3	28985	9661 gl.
	27	
	19	
	18	
	18	
	18	
	5	
	5	
	2	

Ker se 2 gl. med 3 rasfhteti ne morta, je v' krajzarje smenimo, unih 47 kr. doshtejemo ino 167 kr. med 3 rasfhtejemo.

3	167	55 kr.
	15	
	17	
	15	
	2	

Krajzarja dva smenimo v' vinarje, sgorniga doshtejemo, ino 9 vinarjev med 3 rasfhtejemo.

3	9	3
	9	vinarje.
—		

Vbogi dobijo 9661 gl. 55 kr. 3 vinarje.

Sa rajnim Zirkovskim gospodam je pa bilo tudi 83 kop pshenize na prodaj; véste, koliko je 1 kópa? Snope shtejemo na kope; 1 kopa ima 60 snopov, alj pa orehov — tudi lesfnikov. — Per kopah si lahko srajtate, de koliko goldinarjev 1 kopa — toljko krajzarjev 1 snop veljá. P: Ako je per vinogradu 1 snop vejnika po 1 kr. bo kopa 60 kr. alj pa 1 gl. veljala. — Prodali so tudi 24 duzentov belih robzov, 1 duzent po 2 gl. srebra; po zhem je bil 1 robez? — 1 duzent je 12 robzov. V' rajtingi se mormo pomniti, de koliko groshev 1 duzent — toljko penesov 1 kos; — koliko sheftakov 1 duzent — toljko pol krajzarjev 1 kos; — koliko po 4 groshnikov 1 duzent — toljko krajzarjev 1 kos; — koliko goldinarjev 1 duzent, toljko pétik velja 1 kos. P: 1 duzent robzov je bilo po 2 gl. prodanih; tako je veljal 1 robez 2 petki, to je 10 kr. Bili so dober kup!⁴

„Denafhno shtevenje dobro poglejte; shtevila, ktére sim vam na tablo sapifal, si vřak na popirzhek sapifhi, doma ravno tak zhres prasnike srajtaj, ino na belo nedelo pokasat prinesli; gořpód fajmoshter bojo poglédali, koliko she snate.⁴

„Okorej pa je doneř? — oprafhajo — in vři, ko bi trenil, na uro pogledajo. Bilo je $\frac{3}{4}$ na 3. — Potreba vam je she véditi, rezhejo, kako se nar drashje blago: slati z haf méri — na léta, dni ino ure. — Navadno leto ima 365 dni; vřako shterto je preřtópno, ino shteje 366 dni. — Leto ima 4 kvatre, alj 12 meřenzov, 1 meřenz řploh 30 dni. — Leto ima 52 tednov, meřenz pa 4. — Teden alj nedela ima 7 dni, 6 delavnikov, 1 prasnik. — 1 Dan ima s' nozhjo 24 ur, 1 ura 60 minút (drobzov), 1 drobuz ima 60 drobizhkov alj sekúnd.⁴

Uro, ki tezhe, vsi dobro posnate; pa tudi slati zhas tezhe; — vi pa nja samudo flabo srajtate. Kdor vsaki dan 1 minuto — samudi vsak teden 7 minut; — kdor samudi vsak dan 1 uro — v' leti 365 ur. — —

Ali pa tudi tisto uro posnate, ki jo povsodi s' febo imate, de vam kashe nagel tek vashiga shivljenja? — vprashajo gospod kaplan? Katéra ura je to?⁴

Zhlovefshko telo.

Zhlovek se velí krona stvarjenja; in truplo, ravno ko svezha, se kashe vsih stvari gospodár. — V' glavi, sa jasnim zhelam, imamo moshgane, v' moshganih um, pamet ino spomin. — Is moshgán se snujejo, kakor is klavzhizha niti, tenke shilize ino kitize po vsim shivoti. Po njih obzhutimo ino se savémo. Ako moshgane ranish, omedlish, spomin sgubish, se ne savésh in lahko vmerjesh. Varvati se je mozhne pjazhe ino vfiga, kar prevezh v' glavo gre. — Ozhi pod zhelam so nam okna, de gledamo. Oko v' napetih jabelzih svojo mokroto, in v' fredi jederze imá. Ako mokrota vsahne — istezhe, zhlovek oslepí. Obervi ozhi pokrivajo, pa tudi sami jih mormo shkode varvati. Slepez je vboshez! — Ushesa so dvojne stranke vrata, lepo skroskene ko rog, de glas po njih na snotrajn boben pride, in slifhimo. Pregloboko v' nje vertati je nevarno; lahko boben prederemo in oglufhimo. Gluhaki rojeni tudi govoriti ne snajo. Modri moshje so pa shole sa take naredili, v' katerih se vfiga potrebniga suzhijo in snajo bolj pisati ko vi. — Usta so poglavitne vrata, in jesik vratár; vzhasi slo hudoben. On vse okusi, presodi in pové, de pojémo alj savershemo. Ako jesik zhift ni, nam tudi jesti ne difhi. — Nos je zhuvaj v' fredi liza, ki zhuje ino po svojih nosnizah voha, jeli dobro alj ni? Roke ino noge so is breshtevilnih shil, kit ino kosti fikane; kar roke storijo, kamo noge zhloveka prinesejo, ni dopovédati. — Kosti so flemena po vsim trupli, ki ga dershijo, de se ne isdrugne. Po fredi kosti shlahen museg tezhe, ki jim shivljenja daja. Skos nesframno preshestvanje se museg po kosteh fufhi. Shelodez je

kuhinja v' zhloveshkim trupli, 32 sobov shivesh sméle, jesik s' flinami vmesi ino po golti (gortanzi) shelodzu da, de ga skuha. Poshrefhnik shelodez preobloshi, de mu onemaga, na pol frova jed mu obleshi, de je prekuhati ne more, mozh oflabi, shivot se trefe ino kerv fkvafi. —

Serze je v' nashim trupli jederze, ki dvé kamerzi ima, is katerih po 2 serzhnih shilah kerv od serza — po 2 drugih shilah kerv nasaj k' serzu shene. V' 1 drobizhki (sekundi) serze per 55 E . kervi, ki jo odrafhen zhlovek ima, po vsim shivoti rasshene ino spet na se potegne, kakor ga plati zhujemo. Per sdravim zhloveku serze v' 1 minuti po 70 — v' 1 uri po 4200 — v' 1 dnevi po 100,800 — v' 1 leti po 36'792,000 vdari. — Oh zhudo, de se ne rasbije! — Od serza gre po shivoti mozh in toplota. Se serze ohladi — zhloveka ni — truplo vmerje. Pluzhe so zhloveku méh v' perfih, ki sdravo sapo na se vlezhejo ino shkodljivo isganjajo, ter so gobi podobne, polne kervi. Ako prevezh létash, skazhesf, pleshesf, vina alj shganja pijesh, pluzhe s' kervjo prenapolnish, de se snotraj pretèrgajo. Je kerv v' pluzhah prevrozha, ino prehitro merslo pijesh alj se prehladísh, se kerv steme ko kiflo mleko, ne more po shilizah napréj, pluzhe sazho gniti, se gnojiti — neduha te spravi od kruha, de se posufhísh ino vmerjesh. — Is pluzh imamo dufhák — pifhelo po gerli sa goltam do uft, ki jo stísnemo alj rasprostimo, kakor se tenko alj debelo oglafimo. Dufhák mali jesizhek sapira, ino po tem govorimo, kar shivina ne more. Kaj, de bi le smiraj prav govorili! — Sveti Duh govori: „Smert in shivljenje is jesika isvirata. Kdor se v' besedi ne preghí, je popolnoma mosh.“ Kdo pa vlada (visha) nafhe govorjenje?

Zhloveshka dufha.

Dufha je toljko zhudna stvar, de nje videti ne mormo, pa jo vender obzhutimo, kakor v' perfih skrito serze. — Dufha zhuje na 5 pozhutkih nashiga shiyota: vidi fkos ozhi — flifhi fkos ufhesa — okufi po jesiki

— ovoha po nosi — obzhuti po vsih udih; pa tudi shivinzhe ravno to samore, ki ima vmerjazho dusho.

Dusha nasha pa nauke poslusha, premishluje, kar slisli; ino tega shivinzhe ne more. Kdor sa nauke ne skerbi, po shivinsko shivi in nima pravih misli. — She veste, kar ste preteklo nedelo slisnali od mére in vage? Dusha pomni, kar je zhula; ima spomin. So posablivzi in posablivke, ki jutre ne vedo, kar doneš slislijo; imajo slab spomin kakor dezsko, ktériga na mejniki, naj bi pomnil, sa uho vdarijo.

Naj vam po flovenje povém, me dobro rasumite alj saftopite; vam rezhem po nemshko, me malokdo vas rasumi. Dusha se mora vaditi, de hitro rasumi, kar kdo pové, ino raslozhi, ali je refniza alj lash — zherno alj belo? Komur je vse eno, je neumen; nja dusha nima praviga uma. — Zhlovek ki vse saftopi — rasumi, pravijo, de je rasumeten (kunshten).

Pa kaj zhloveku pomaga, zhe je she toliko rasumeten, pa pameten ni! Pamet je boljshi ko shamet. Nasha dusha mora véditi, sakaj to stori — uno opuſti, kaj bo is téga, kaj pride is uniga, de oberne vsako rezh, kakor je prav; to se rezhe po pameti. Pamet je iskra boshje luzhi; kdor njo sghubi, per njem ni refnize ne pravize — je duszna tema. Sa to veli vsmileni Jesus: „Dokler imate luzh, po luzhi hodite, de vas teme ne sgrabijo.“

Pifanke (pirhi), ki jih sa veliko nozh imate, vam dopadejo; saj eno bi vsakter rad imel. Tudi kolazhi alj shartelni vam dishijo, kaj ne? — nar bolj pa mesó. Tudi kusheju meso dishi, in dajte mu ga na velki pétek, jedel ga bo. Sakaj pa vi ne? — Nasha dusha sposna dobro in hudo, isvoli po pameti, kar je prav — opuſti, kar ni prav, ona ima voljo, ino pa svojbodno (fraj) voljo. Vas ne more nihzhe perfiliti, de bi v' pétik meso jedli; zuzek se pa ne samore posiliti, de bi ne jedel, zhe kos mesa pred nja poloshish. Tudi se najde tako slabih, ki si po péſje ne morejo pritergati, naj si je she tako shkodljivo ino prepovedano. Taki ljudje so svojo shlahno, prosto voljo sa-

pravili — sapili — sajedli; poshivinili so se. Oh, to je shalost! Nashe poshelenje bres pameti je konj pres vujsde.

Poshivinjen zhlovek shelí kar mu difhi, po shivinsko; — rasumeten (posvetno moder) posheli, kar dobizhek storí, po zhloveshko; — pameten posheli, kar se po pravizi sgodí, postavodarško; — bogabojézh posheli, kar Boga veselí, ino to je kerfhanško. Kaj bote pa vi posheleli? —

Kakor ima nashe telo 5 pozhutkov: pogléd, poflúh, podúh, pokúf ino pozhút, ima tudi dusha petéro mózh, de misli s' savédam, pomni s' spominam, rasumi s' umam, rasfodi s' pametjo ino isvoli s' voljo. — Zhe telefu ozhi ne svetijo, roke — noge ne obzhutijo, je bolno; ako se ne osdravi, vmerje. Tudi dusha je bolna, ako ne vé, zhefar je potreba, ne sposna, kar je prav, nozhe, kar Bogu dopade, kedar greh dela; — vmerje, ako nje ne osdravish. Je truplo is mladiga sanemarjeno, de ga gibati, hoditi, délati ne privadish, sanizh je. Tudi dusha je borna, ako se od mladih let pridno ne uzhih potrebnih rezhí sposnavati, hudo opuštiti, dobro sturiti. Oh, bodi vam vselej perva skerba sa dusho! Nevmerjozha je, vékomaj bo shivela, vezhno frezhna alj nefrezhna. „Kaj pomaga zhloveku, pravi Kristuf, naj si ves svet pridobí, ako pa dusho sgubí?“ — Ljudje, ki sholo ino zerkev opufhajo, isvelizhanske nauke samudijo, se poshivinijo; shivine pa Bog v' nebefa ne vseme.

XX.

Vesela aleluja.

Prav veselí so bili velikonozhni prasniki. Luna je ravno o polnim ljudém lepo svetila, ki so h' boshjim grobu hodili. — Na kerstno soboto so ogenj blagoslovili;

pa otrozi niso s' gobami po ogenj smeli, ker radi kaj popalijo. Sa vsako véf ga je eden prinefil. Vstajenje Kristufovo so na veliko nedelo sjutraj obhajali. Mladenzhi sami firélahi niso, kar je ojfiro prepovédano, pa sloshili so dnarjev sa firéln prah (pulfer) ino per farni zérkvi so na veliko nozh ob sviti moshnarji pokali, de je po zeli fari gromelo.

Sméshno je bilo poprejne leta shenške glédati, kako so s' jerbasmi po blagoflovi is zérkve divjale. Vsaka je hotla biti perva domá, v' prasni véri, de bo perva mosha dobila. Marfkatéra je padla in jerbas po tleh sakadila, de se je kolázh po bregi satakal, pifanke poterkale, pa she kaka zunja is korbe prikasala, ki jo je podloshila, de bi se berfhinja vezhi videla. Ene leta she ni vezh tako. Gospód fajmoshter so jim blagoflov lepo rasloshili, ter so djali, de kdor kaj blagoflovleniga nese, ne smé letati, kakor bi bil kaj vkradel, ampak naj po pameti nosi. „Dekleta!“ — so djali — pomislite, kar vam Kristuf pové: „Perve bojo posledne — posledne pa perve.“ Po blagoflovi so she molili, naj dober Bog shíveshu da sdravje in tek. In kakor is pridishnize grejo, pozhasi ena sa drugo sadene in gre. Per teshkih jerbasih sie se po dve verstile.

Per vezhernizah so vboge darvali. Starishhi otrokam vkashejo, naj vsako svojiga velikonozhniga kofa nekoljko vboshzhekam prihrani ino domazhim vbogim nese, ki so pred zerkvenim pragam vbogajime profili, de jih privadijo sebi pritergati in vbogim dati. Po vezhernizah so botri (goteji ino gotize) svoje setize s' pifankami darvali. Na velikonozhen pondelek so po opravili otrozi v' prizho starishev na veshki ledini pifanke tákali. Prav vesél zhas je bil, ino pa bres greha vesél.

Velikonozhen teden so hodili mladenzhi ino deklize k' nauku, ki so se sa pervo spoved ino sveto obhajilo pripravljali. Premoshneji starishhi so svojim kako noro obleko omiflili; vbogim so pa kumeji alj drugi dobrotniki kaj noviga kupili. Na zvetno nedelo so bili satorej otrozi oklizani, ktére so sa vredne spoznali k'

pervimu svetimu obhajilu. Odrašene dekleta so jim sa zhedne venze skerbele. Vsa fara se je perviga svetiga obhajila veselila.

Na belo nedelo se spoved sa otroke ob pol osmih sazhe. Po spovedi se otrozi v' sholi snidejo, in ob desetih jih v' prozefji v' zerkuy spremijo. Gospod kaplan so per kerstnim kamni s' njimi kerstno obljudo ponovili, in gospod fajmoshter otrokam per altarji toljko serzhno pridgo naredili, de se je vse po zerkvi salsilo. Sholarji so med opravilam prepévali. Po obhajili vsako lepo podobizo Jesufoviga serza dobí, de jo dobro s-hrani alj pa doma na svojo ladizo (shkrinzo) perbije. Kakor angelze je bilo videti poboshne otroke, in marskdo je njih pogledáje isdehnil: Oh, naj bi she jes bil tak nedolshen! — Tako so v' Slavini veselo Alelujo sklenili.

Sholarje poskusijo.

Po vezhernizah pridejo gospod fajmoshter v' nedelko sholo. Poskusijo nar préj pervosholze, kako she kaj bérejo. Nekih desetero je tako gladko ino sastopno bralo, de jih rezhejo med drugosholze vseti. Nekaj jih pa she slabo ino pozhasi slaga, nar vezh pa fantov potesuje. Gospód fajmoshter jih pokregajo, rekozh: „Mlazenham je nauka nar bolj potreba, pa imajo nar manj skerbí. — Oj, joj! moshki imajo dobre glave — pa terde buzhe.“

Med isprashovanjam pervosholzov, ki so po sholi stali, drugosholzi spishejo, kar so jim na tablo sapijali. Vlak podpishe svoje imé, ino svoj spishek odrajta. Po tem jih gospód uzhitel poskusijo, is glave rajtati. V' tem so fantje dekleta premogli, de so ravno she eni na perste shteli. Gospód fajmoshter jim dajo rajtingo, rekozh: Bregant je 250 gl. posodil, koljko bo vsako leto cbresti alj zhinsha vlekel? —

Od sto goldinarjev 5 gl., od 1 gl. pa 1 gr. — Koljko goldinarjev, toljko groshev; koljko stotin posojila, toljko 5 gl. obresti. Poprej is glave naredite. Od 200 gl. vlezhe 2 krat po 5 — to je 10 gl. — Od

50 gl. ima 50 gr. alj poltretji goldinar. Vef obréft snefe 12 gl. 30 kr. — Sdaj pa na popír srajtatje.

V' Grafhki fhparovki pa od 100 gl. poloshila samo po 4 gl. plazhujajo. Ako priden hlapez alj dekla svoje saflushene letnine 25 gl. v' fhparovko poloshi; koliko vsako leto obresti vlezhe? — Srajtamo nar prej koliko po 5 gl. vershe, ino najdemo 25 groshev. Sdaj pa 5^{ti} del (petinko) odshtejemo, ino bomo obréft po 4 od sto imeli. Petinka od 25 je 5; ino zhe 5 od 25 odshtejemo, 20 gr. alj 1 gl. dobimo.

.Shparovka je sa drushino ino druge pridne ljudi, ki veliko na obréft poloshiti nimajo, velika dobrota. Vsemejo, kedar kolj prinesefh, tudi po goldinarji, ino ti plazhajo, kedar hozhefh. Obréfti vsakiga leta h' poloshenimu dnarju doshtéjejo ino tudi od tega obréft vlezhefh. Na mestu saflushen dnar domá v' nevarfhini imeti, ga raj v' fhparovko poshli; bosh bres skerbi ino per lepim dobizhki. „Tako so gospod fajmoshter fhparovko perporozhili.“

Sdaj fholarje gospód kaplan barajo, kako se je sadershati per bolnikih — kako na dobri volji i. t. d. Od téga so pa dekleta bolj gladko odgovarjale. — Po isprafhovanji gospód fajmoshter v' besedo seshejo, rekozh: „Preprizhal sim se, de ste po simi vezhidel vsi pridni bili. Bojim se pa, de po leti ne bote toljke hvale vredni. Po zerkvanji, kakor navada, bote lajnali — po boshjih potih hodili, kerfhanski nauk ino fholo pa mudili, kaj ne? — Zhujte, kaj vam povém. Kdor veliko po zerkvanji hodi, se lahko sbodi ino dosti slabiga nabere. Grefh v' leti enkrat alj dvakrat, ako veliko po trikrat na boshji pot, sadosti je; po vezhkrat jiti ne smete.

1. Ako se namenite na boshji pot, poprejno nedelo se gospod kaplanu oglašite, jim povedat, kamo ino s' kom pojedete.
2. Sami ne potujte, ampak s' ozhetam, s' materjo alj kakim drugim poshtenim zhlovekam hodite.
3. Zhres potrebo pit ne hodite, tudi prevrozhi ne pijte; lahko fhkodje dufhi alj truplu. Glejte, kjé

bote leshali, de ne bo pohujšhanja. Pravijo, de kjér ima Bog en altár, ima peklenšhek dva.

4. Rajati po boshjih potih je vezhidel smerten gréh. Litoshev, v' katerih godze flifhite, se od dalezh sognite.
5. Na dalne boshje pote hoditi, kakor v' Marijo Zel — na svete Višharje alj na Bistvo je sa sholarje she prehitro. Kedar odrastete ino vtegnete, grefte enkrat, in bo sadofiti.
6. Bres védenja staršhev otrozi ne smejo, ne drushina bres dovoljenja gospodarjev na boshji pot; taki pot bi bil v' pekel.
7. Kdo is blishniga zerkvanja preposno, zlo po nozhi k' domu pride, je sapelivzu v' rokah, teshko je poshten ino vezh v' sholo ne smé. — Nar lepshi boshji pot je tisti kraj, kjér se kaj lepiga svuzhísh, ino svešto Bogu flushish. „Ste me saštopili? — Ako grefte na boshji pot, ne hodite Bogu na pot.

Po leti bo nedelška shola sa nemšhke ponovlanze sjutra pred velikim opravilam, sa val slovenske drugofholze pa po vezhernizah. — Sdaj pa sapojmo od labote vezher. *)

XXI.

V' starim gradi dnarji zvetijo.

„Kaj ste pa imeli, Gradishani, v' petek v' starim gradi?“ — barajo gospod uzhitel Grajanoviga Lukesha. Vfi se po sholi sasmejijo in Lukej sazgne, rekózh:

*) Ahazel. Pesme, stran 9.

„Zigani so k' Belku prišli, ki so svedili, de je hodil she vezokrat, v' star grad dnarje kopat, pa saftónj. Pravil jim je, de slisli pogosto v' starim gradi opolnozhi ropotati. Zigan se mu ponudi pomagat, de dnarje vsdigneta. V' fredo vezher grefta kopat, ino poslazhen kluzh najdeta. „To je kluzh, mu sazhne zigan prerokovati, ki se vsakih sto let prikashe, preden dnarji zve-tijo. V' petek jih bova vsdignila; to de darovati bosh shkrata moral. Zherniga petelina bova sadavila, pa v' anj 7 slatov matere boshje, 3 krishevazhe, 2 polkri-shavki, pa 1 zhetertinko krishano poloshila. Ako ravno takih dnarjev nimash, jas posodim.“

Belk je ravno na Jurjevo vole prodal ino ziganu samih dvajsetk nashteje. V' zhetertek se postí, v' petek jutro v' zerkvo gre; svezher sta pa s' ziganam do 10½ per nas pila. Ozhe Belku branijo v' tako nevarshino hoditi; pa je bil she le prav hud. Sdaj vsemeta zherniga petelina, ki sta mu vrat savila, pa dnarje v' anj sashila, ter si v' stari grad svetita. Mi smo shli na gradishe poslušhat. O pol dvanajstih se tak hrup po gradi vsdigne, de smo vsi sbéshali. Ob enej po polnozhi perfopiha Belk malo shiv k' nam. Bled ko smert se sa miso vsede — ves shmirast ino povalan.

Ko si nekoljko odehne, sazhne praviti, kako sta v' gradi blede luzh sagledala, kakor hitro je v' Slavini ura ednajst odbila. Zigan pravi, de ravno tam dnarji zveté. Hitro pristopita ino na ravno tisto mesto v' novi skledi petelina sakopleta.

Zigan shirok rif naredi, šin Belk ravno v' fredo na skledo poklekne. Sdaj sazhne zigan nesnane molitve shebrati, kar se is dveh lukn sabliskne ter bobna ino ropozhe, de se grad trese ino Belk od strahu trepezhe. Po tem med perste sashvishga, de je po ushesah svo-nelo, ter sazhne od vsih krajev stare piskre luzhati; Belk she posiloma klezhí. Kar skozhijo is velike jame zherni moshjé — nekdo njih mu shmirast lonz na glavo povésne, de se mu po lizi zedí. Nevsmileno ga sazhno pretépati. Ko piskar is glave vershe, in na pomózh savpije, vidi is druge jame hudiga perleteti, ki mu je

ogenj is gobza shvigal. — Belk sbeshí in komaj shiv oftane, ter se mu sdi, kakor bi se bilo pol grada sa njim pofulo.“ „Kamo pa so ziganí?“ — „Zel teden so sa gradam kuhali; sdaj jih pa ni fluha ne duha. Moj ozhe ino foseda dva so vzheraj petelina ino dnarjev jiskat hodili, pa nifo najdli kaj drusiga, kakor kup voglja, pa potrupanih zhrepov. Belk je od srahu sbolel.“

„To je prav po ziganfko — pravijo gospód. Hozhemo srajtati, koljko je Belku ta ziganija veljala. Ktére dnarje, Luka! je moral zigan imeti?“ Luka jim pravi in gospod pishejo:

7 zekinov,	ki so po	$4\frac{1}{2}$	goldinarjev.
3 krishevazhe,	„ „	$2\frac{12}{60}$	„
2 polkrishavki,	„ „	$1\frac{6}{60}$	„
1 shtertinko krishavke,	„ „	$\frac{33}{60}$	„

Teshka bo, de si je ravno mala. Popréj vam je povedati, kako se rasdelba shteje, alj drobi rajtajo, de val kdo oziganil ne bo.

o. Rasdelba.

1. *Vfaka rezh se v' svoje dele rasdrobi, is katerih obfstoji; p: 1 goldinar ima 60 krajzarjev, 1 ura ima 4 zhetertinke i. t. d. Ako nimamo zele rezhí, saj nekolko vzhafí imamo. Koljko delov imamo, sapishemo sgoraj, ter pravimo, de je shtevz. V' podreso postavimo, koljkor bi morli imeti, de bi rezh zela bila, in pravimo, de je rasdelz, ki nam pokashe, v' koljko delov naj se zelo rasdelí. P: $\frac{12}{60}$ nam kashe, de imamo 12 kr. od 1 gl. — 60 kr. bi pa naj imeli, de bi 1 zel goldinar bil, ino se isrezhe: dvanajst shtedsetink goldinarja.*
2. *Je (sgorni) shtevz vezhi od (spodniga) rasdelza, p: $\frac{3}{2}$ — sapopade 1 zelo, ter ni pravi rasdel. Lehko ga poravnamo, ako shtevz 3 med rasdelza 2 rashtéjemo $2 \mid 3 \mid 1\frac{1}{2}$. Temu rezhemo, de je meshan rasdel, ki ima zelo 1 ino rasdeleno $\frac{1}{2}$.*

3. *Meshan rasdel pa tudi szhiflimo, zhe zelo s' rasdelzam poshtejemo, shtevz pa doshtejemo; p: $4\frac{1}{2} = \frac{9}{2}$. Po navadi rasdel v' drobish smenimo, p: v' krajzarje, libre, zhevle i. t. d., kar se per malim lahko is glave srajta; p: $\frac{1}{2}$ gl. je 30 kr., $\frac{1}{4}$ gl. je 15 kr., $\frac{1}{2}$ Ct. je 50 C. Pisaje poshtejemo shtevz s' drobitvam (kolikor delov zelo ima), ino s' rasdelzam poshtevo rasshtejemo, de krajzarje, libre i. t. d. dobimo. P: Koljka je $\frac{3}{4}$ gl.?*

$$\begin{array}{r}
 3 \\
 60 \\
 4 \overline{) 180} \quad | \quad 45 \text{ kr.} \\
 \underline{16 \quad} \\
 20 \\
 \underline{20} \\
 0
 \end{array}$$

4. *Nam je rasdel prevelik, p: $\frac{12}{60}$ gl., ga lahko skrajshamo, ako se s' kako shtevko bres ostajka v' sgornim ino spodnim rasshjeti da. P: $\frac{12}{60}$ se rasshete s' 2, ino da $\frac{6}{30}$; pa s' 3, in ima $\frac{4}{20}$; she bolj s' 6, ino da $\frac{2}{10}$; nar bolj s' 12, ino pusti $\frac{1}{5}$ gl.*
5. *Krajshar (shtevka, ki rasdel skrajsha) se mora fkushaje pojiskati, de se po njim shtevz ino rasdelz rasshjeti da.*
6. *Nar krajshi rasdel pohranimo, alj ga v' drobish smenimo; p: $\frac{1}{5}$ gl. je 12 kr.*

Rasdeli se doshtevajo, odshtevajo, poshtevajo ino rasshtevajo, kakor ze shtevila; to je pa sa bolj prebrifane glave. Vam je tega nauka dovólj, de vaf tako lahko ne oziganijo. Po tem srajtajmo:

7 slatov	.	.	po $4\frac{1}{2}$	gl. je 31 gl. 30 kr.
3 krishavke	.	.	" $2\frac{1}{5}$	" " 6 " 36 "
2 polkrishavki	.	.	" $1\frac{1}{10}$	" " 2 " 12 "
1 zhetertinka krish.	.	.	" $\frac{33}{60}$	" " — " 33 "

Odgovor : 40 gl. 51 kr.

Tako je Belk 40 gl. ino 51 kr. v' starim gradi vsjal; pa teshko, de bi mu kdaj zveteli.

Sadja reja.

Naj bi v' starim gradi dnarji leshali, she sdavnaj bi jih bili iskopali. V' sémlji fo dnarji povfodi; pa jih mora drugazhi faditi. Poglejte fkos okno, kak lepo zvetijo! — V' farofski sadunofnik jim pokashejo. — „Rajni gospód fo ga nafadili, bo she 15 let. Koljko fo is sadja na fushinah iskupili — koljko sdrave pjazhe naredili — koljko bolnikam fo s' kuhanim sadjam profitregli, ter hodijo sa-nj profit, zhe kdo sbolí! Lehko bi po zeli fari tako lepo zvetelo, naj bi sanikarnih, abotnih ino hudobnih ljudi ne bilo.

april She me veseli, ker spomnim, kako fo me rajni gospód fajmoshter po sholi saklizali, ter sva o Bresnim shla na sprehód drevje zepit ino shlahnit. Vseli fo vinjek ino shagizo, meni fo dali mladik ino drevesne smole. Kjerkolj sva sa potam divjaka najdla, sva ga vzepila, ako je bil sa to. Tudi samorafelke sva iskopala ino presadila. Perpovedali fo, kako fo v' nekih krajih po Nemfkim zeste po ure hoda s' sadovjam ofajene, de se popotnik lahko v' fenzi, v' jesen pa tudi s' shlahnim sadjam ohladí.

Odkasali fo mi nekaj semle, jo dali zhedno ograditi, ino me nauzhili pizhke sjat. „Poberaj, fo djali, v' jesen kofhize ino pizhke, ki jih kmetovski dezhaki sametujejo, kedar sad drago kupujejo, ino jih lepo vféj. Naredi podolgovate jamize, 1 sholn eno od druge; poloshi pizhke po 2 pavza na redko, sagerni jih, o valizhki jih pa opléj. V' kratkim bosh imel mladih drevéz sa poshlahnenje. V' nekih letah jih presadísh v' dobro semljo.

To bo drevesna shola — fo rekli; bojo ti tvoji leseni sholarji vezh veselja prinesli, ko marskdo tvojih malovrednih sholfskih otrók. Narozhili fo mi, sholarjam, kar je bolj modrih, pokasati, kako se drevje sadí in poshlahtnúje. Tiftim, ki fo to delo dobro saftopili, fo

rekli shlahnih mladik, nar pridnejšim pa tudi pevzhnikov dati, de fo jih doma vsadili.

Nekoljko let sim to poskušal, pa otrozi vsakdanjih šhol fo sa to delo she prekilovi; nedeljskih šhol she ni bilo. Vam sdaj pokasat shelim, vi odrasleni mladenzhi, kako se sakladi (shazi) kopajo. Ob nedelah in prasnikih grejo dekleta v' faroško kuhinjo se kuharije uzhit, mi pa pojdemo v' sadunofnik, jim kaj sa kuho pripravit. „Kdor mlad drevje sadi, star sadije dobi“ — pravijo tvoj poshten ozhe, Miha Boshiz! Refniza je; to de shalofni fo, ko jim toljko mladih jablan sa potam polamajo.

Grosovitro je, de se najde ljudi, abotnih ino hudobnih, ki is neumnosti alj hudobije toljko drevja ofhkodujejo. Pomnim, kakor bi vzheraj bilo, kaj fo rajni gospod fajmoshter pridgvali, videti, kako fo pafirji po drevji fhkodo delali; ino neki ponozhni prijatelj, kteriga fo dali sapreti, jim is jese zelo versto sadunofniz polamal. — Moram vam nekaj pridige povédati.

1. Preljuba nafha mati, rodovita semlja, po leti selen plajsh ima is drevja lepo spleten. Vfigamogozhni Bog ji ga je tretji dan ogernil, ter je djal; „Semlja naj rodi rodovitne drevesa, ki sad storijo po svojim rodu, in seme v' sebi imajo.“ Od tiste dobe she nad 6000 let nam drevje zhudo vfigamozhnofti boshje kashe; kaj, de ga premalo sposnamo! — Is starih korenin nam mlado drevje priraste, shvize v' semljo poloshimo ino se nam oselenijo. Is semena, ki ga veter, ptiza alj zhlovek safeje, priraste velizhafno drevo, ki eno leto semena obrodí sa zelo dobrovo obšjât. Vřako, she tak majzeno semenze ima v' sebi zelo drevo. Serno se vzimi, drobne koreninze poshene, in drevze israfte, zhe le mokrote, toplote ino luzhi dobí. — Tudi drevze shivi, kakor malo dete; ino naj si ravno štojí ino shivesha ne jifhe, ima po koreninzah ino po perji shilize, po katerih is semlje ino is pod neba svoj shivesh pije. Zhlovek ima kosho. drevje svojo škorjo; kdor njo rani, hudo

stori. Vi nevsmleni drevoderzi, ki po lesi smreke belite, de sa smolo kosovze délate, drevje vertate, de mu fok, njegova kerv, istezhe, sa potam mladike lomite ino nedolshno drevje olomastite — ali ne veste, de dobrotliviga Stvarnika rasshalite? — Tudi drevje shiví, raneno se posufhí ino vmerje. Kdor rano obeshe, dobro delo stori.

2. Vezh od slata in srebra nam drevje dobriga da; sa to je pervo dober Bog v' semljo sakríl, drevje pa po semlji rasfadil. Drevje daja ptizi shivesh in streho; shivini prilast in postel, zhloveku bres shtevila veselja in hafna. Je drevo, ki rodi sad, is kateriga hlebe pezhejo — zhudno drevo, katerimu v' debli ljudje kakor v' hrami prebivajo, ki jih oraste ino nad njimi selení. Vinska terta je mati toljko milionov ljudi. — Vsak kraj ima drevje po svoji potrebi; kdor torej drevje konzhá, je tistiga kraja nar huj sovrashnik. Sa to je dober Bog po Mojsefu vojshakam prepovedal: „Kedar bosh mesto s' vojsko oblegel ino s' mozhnimi sasipi obdál, ne smésh drevja posékati, ki sadje rodí, tudi ne lesu v' tistim kraji s' sekiro pokonzhati; saj drevje shtevilo tvojih nasprotnikov ne more pomnoshiti: V Mojs. 20, 19. Po pravizi tudi deshelfka gosposka drevoderze kasnuje.

3. Drevje, boshjo stvar, Bog shiví; vsmliti se nam mora, ako smo boshji otrozi. „O nikar me ne olamaj; hozhem ti sladkiga sadja dati“ — profi shlahen pevzhnik nevsmleniga dezhka, ki si gre shibo is njega vzhesnit. „Kaj sim ti storila, de mi tako nevsmleno kosho obelish? Ali ne vésh, de ti bom posledno hifhizo dala, v' kateri te bojo pokopali?“ — vprasha selená smreka gerdiga smolarja. „Po kaj me tak nevsmleno lomastish, ter kamenje ino paklese po meni luzhafh? — se shvara poln jablan. Tako gerdo ti meni mojo dobroto povrazhujesh!“ Nafhi dobri stvarishi so drevja nafadili; toshili jih bojo, ki po drevji shkodo délajo.

4. Poglejte pa tudi lepe boshje nauke, ki nam jih je Bog na vsako drevze sapisal. Drevje nam v' nebefa kashe, de ne posabimo, kjé smo domá. Otrozi! pogledjte mlado drevze: kamor se mlado naklone, taj bo dorastlo; staro se vezh vkloniti ne da. Mladenzhi! vidite drevje zveteti? Tako zvetite nedolshni tudi vi. Mersel veter pohladí, mras zvetje okuha, ino vse shalofno se obesha; — she shalofnej hodi sapeljano dekle bres divishkiga zvetja. Posnate drevo, ki ga zherv gloda, kako se sazhne sufhiti? Tako se rasujsdanimu mladenzhu godí, ki je svoje poshtenje sgubil. Nezhiftnik pade, kakor zhervivi sad is drevesa. — Moshjé ino shene! bodite dobre drevesa; drevo, ki dobriga sadu ne prinese, bo posekano ino v' ogenj versheno. — Pomislite vi starzheki, kako v' jeseni is drevja list sa listam pada. Tudi mi padamo v' semljo drugi sa drugim, s' nami pa tudi vfa posvetna zhaft in obláft. — Drevje, ki po simi spi, o valizhki sopet oshivi; tudi mi bomo oshiveli ino sa toljko gorfhi vstali, sa koljkor boljshi smo v' Gospodu saspali.

Te pridige se spomnim, kedar drevje sagledam, ki so ga rajni isredili,

Pa tudi vam, kterim so kumej (gotej) bili, so vfa-kimu shlahno drevze vsadili, ter tudi druge botre opominjali, rekozh: „Vfak ozhe naj svojimu otroku, vfak kumej svojimu setizu drevze vsadí, naj bo s' otrokam rastlo, ino sadu prineslo. Naf she dolgo ne bo, drevo she bo rodilo ino otroka naf pomnilo. Vfako rodovito drevo je gotov dnar, ki is semlje zvetí.“

XXII.

Boljšhi kratka fprava, kakor dolga pravda.

Prifmejali so se gospod kaplan v' fholo, rekozh: „Kaj sméshniga sim vzheraj na veliki zefi frezhjal. Dva se nasproti pripeljata, kakor bi se ne videla, ter se nobeden ne sogne.

Kedar she prav terdo sadeneta, naglo is vosov fkozhita, ter se fkgregata. Jurko: Sakaj se nifi sognil? Janko: Sakaj pa ti ne? Jurko: Mi ni bilo potreba. Janko: Meni tudi ne. Jurko: Ali si bil flep? Janko: Miflim de si le ti bil. Jurko: Ti bom sdaj pokasal! (feshe po fekiro, ino mu shuga kola posékati, rekozh) Bofh v' firan vosil? Janko: Per moj dun, de ne. Jurko fpet fekiro vtekne rekózh: Bom pa jes. Zaufi! Biftahor! — Tako je bila pravda fkonzhana.“

Vfi se Jurku smejiyo, ki se je Janku toljko grosil, po tem si pa tako lepo henjal. „Katéri je bil bolj moder?“ — barajo gospod kaplan. „Jurko, ki je odhenjal,“ vfi odgovorijo. Tudi vi se radi sognite; in zhe ne morete, rajšhi odhenjajte, naj bo na zefi alj doma. — „Kdo pa se mora na zefi sogniti?“ vprafha Jarzhev Peter.

1. Po zefarfki postavi mora na zefi vfaktér, frezhajje se, na pravo vositi. Zefarfka poshta se po navadi ne sogne; sa to posteljon od dalezh v' roshizh satróbi.
2. Navdol je potreba savérati, ino pa s' zoklo, kjer je na dolgo. Na takih krajih kashejo table saverto kolo. Saver je potreba prestavljati, de se fhinja na kolefi ne vshgè ino ne gloda.
3. Na Horvafhkim kashe kolo na kóli harmizo alj muto, de se plazha. Na tabli je pifano, koljko

od glave. Dobro kdor posna, ino se ne da goljfat. Teshki vosovi, ki shiroke shinje imajo, ino jim Parisarji pravijo, le pol zefnine plazhajo.

4. Po franških zefstah she lése najdemo, de so ravno ploti ino meje povegrane. Dolshnóft je lése sapérati ino ljudi shkode varvati. Pregovor pravi: Kdor navdol ne savéra, léf ne sapéra, pa mut ne plazhuje, ne pride dalez h po sveti.
5. Shivina, ki ima kosmate ufhesa, se mora svefto varvati, de se nefrezha ne prigodí, nar vezh pa konji. Prenagla voshnja je posebno nevarna in prepovedana. Lastnik, ki hlapzu prenaglo vositi vkashe, plazha po zefarski postavi od 50 do 100 gl. strafe, kedar se kaka nefrezha sгоди. Hlapez, ki sam po svoji glavi naglo vosi, je po 14 dni sapert. Kdo koga povosi, bo od 3 dni do 3 meszov v' jezhi. Kdor konje bres varha pufstí, de vjidejo, naj si ravno shkode ne storijo, jih dobí pervokrat po 10 na stoli; drugokrat, alj pa zhe se je shkoda storila, bo po 1 mesenz dni se v' jezhi postil, ino bo tepen. Po simi morjo konji v' sankah kregule imeti.

Mladi kmetje radi konje redijo ino na zefsto hitijo; pa veliko jih svojo domazhijo savosi. Vam bom povédal, zhesar se je vosarjam (furmanam) nar vezh varvati.

1. Potreba je sa shivino fkerbeti, de se ne pshkodje. Kdor shivino preobloshi, preshene alj posabi, kmalo onemore. Tudi shivina mora svojo pravizo imeti. Konj pravi: V' breg (klanez) ne tiraj me — navdol ne jesdi me — po ravnim goni me — v' hlevi ne posabi me.
2. Varvati se jigre. Po ofhterijah sleparji sedijo ino na vosarje preshijo; kdor jim v' shako pride, ga iflezhejo. Vosar, ki jigro ljubi, konje hlapzu prepusti, zele nozhi per kvartah presedí, po dné pa na vósi dremle, bo skoraj sverníl. Nima dnarjev vezh, mu jih kerzhmar posodi, in kedar bres dnarjev nasaj memo pride, mu konje odpreshe.

Posnam jih, ki so se s' parisarjam pa s' 4 konji na zefo podali, damo pa peshez s' golim bizham pervlekli. Kedar j igra nar bolj kashe, tistokrat se nar raj slashe.

3. Varvati se godzov ino pa shenfkiga spola. Po litushih se najde najemniz, ki ptuje moshake na limanze vjemajo. Kdor se s' njimi pezhá, sapravi dnarje, sdravje ino poshtenje. Po oshterijah rajati, namesti konje napájati, je vezhi sguba, kakor sred zefte sverniti. Dobre volje moshne kole, pa tudi kola polomi.
4. Potreba je vosarju snati dobro rajtati, de ga kelnarze ne podrajtajo. Tega naj val gospod uzhitel dalej uzhijo.

p. Vganka po tri.

Vganke ljudje sa kratek zhas'radi imajo, 'p: na strehi je 100 vrabelnov; ako 1 vsrelim, koljko jih she na strehi oflane? Odgovor: Nobeden; drugi odletijo. Po shtevilski vganki se per nas vsaka rajtinga lehko stori. Le poglejte!

Da se troje shtevalo; sa to ji velimo, de je taka rajtinga potrojka alj tristavka. Shterto shtevalo, po katerim se vprasha, se more vgoniti. P: 2 ₤. soli velja 20 kr.; koljko velja 20 ₤.?

1. Na pervo mesto sapishi shtevalo, od kateriga vesh, kaj veljá; — na drugo njegovo zeno, kaj velja; — na tretje prashavno, kateriga zena se jishe; na shterto pa najden odgovor. Pervo ino tretje — drugo ino shterto morjo biti eniga imena.
2. Med pervim in drugim stoji snamenje dve piki (:); med drugim in tretjim dve ribi (=); p:
2 ₤. : 20 kr. = 20 ₤. ?
3. Poshtej drugo stavo s' tretjo, s' pervo jo pa rashtej, ter bosh najdel, kar jishefh. P:

$$2 \text{ \textcircled{E}} : 20 \text{ kr.} = 20 \text{ \textcircled{E}}$$

20

$$2 \overline{) 400} \quad 200 \text{ kr.}$$

Odgovor 200 kr. ali 3 gl. ino 20 kr.

4. Nima prva in tretja stava enakiga imena, naj se poimeni, de se goldinarji v' krajzarje — zenti v' libre premené. Ako se premeniti ne da, prava v'ganka ni. P: 1 \textcircled{E}. zakra velja 45 kr.; koljko velja 1 Ct.?

$$1 \text{ \textcircled{E}} : 45 \text{ kr.} = 1 \text{ Ct.}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ 100 \end{array}$$

$$\text{Odgovor} \quad \overline{4500 \text{ kr.}} \quad \overline{100}$$

To se v' goldinarje preoberne:

$$6 \overline{) 4500} \quad 75 \text{ gl.}$$

42'

30

30

= 0

5. Ima ktéra stava dvoje shtevilo, drobno ino debelo, se v' drobno smeni ino s' njim rajta^s P: Delavez saflushi v' 6 dneh (v' 1 tedni) 7 gl. 12 kr.; koljko v' 1 leti?

$$6 \text{ dni} : 7 \text{ gl. } 12 \text{ kr.} = 1 \text{ leto.}$$

60

365

432

365

365

2160

2592

1296

$$6 \overline{) 157680} \quad 26280 \text{ kr.} \quad 6 \overline{) 262800} \quad 438 \text{ gl.}$$

12'

24'

= 37

= 22

36

18

= 16

= 48

12

48

= 48

48

= 0

6. *Stave se ne smejo po ravno tej versti pisati, ko se povejo. Pomisliti je, ktéra gre na prvo — drugo alj tretjo mesto. P: Sa 5 kr. kupim 3 jajzeta; koljko bom dal sa 50 jajz?*

Po prvi vaji se ta trištavka sapishe:

$$3 \text{ jajz.} : 5 \text{ kr.} = 50 \text{ jajz?}$$

5

$$\begin{array}{r|l} 3 & 250 \\ & 24' \end{array} \quad 83\frac{1}{3} \text{ kr.}$$

= 10

9

1

3

alj pa 1 gl. 23 $\frac{1}{3}$ kr.

7. *Vganka, ki smo jo dosdaj videli, se pravi ravna (lizhna), ker shterta stava (odgovor) sa toljko vezhi israfte, sa koljkor je tretja stava vezhi od perve; alj pa sa toljkanj pade ino je manj, sa koljkor je tretja stava manjšhi od perve. Tako veljá med blagam ino kupam (zeno) — med delam ino saflushkam — med posojilam ino obrestjo. P: 100 gl. posojila da 5 gl. obresti; koljko da 1000 gl.?*

$$100 \text{ gl.} : 5 \text{ gl.} = 1000 \text{ gl.}$$

5

$$\begin{array}{r|l} 100 & 5000 \\ & 5'00 \end{array} \quad 50 \text{ gl.}$$

= 0

8. *Imamo pa tudi savihano vganko, kedar odgovor se sa toljko vezhi pokashe, sa koljkor je tretja stava manjšhi od perve. P: Najh vinograd okoplemo v' 4 dneh s' 25 kopazhami; koljko jih mora biti, de dva dni okopajo? — Per nekih je tudi shterta stava najdena sa toljkor manjšhi, sa koljkor višhi je tretja stava. P: Sa sukno mi je 7 vatlov potreba, zhe je $\frac{3}{4}$ prazha shiroko; koljko ga bom moral imeti po 1 prazhi shirokiga?*

Per savihani trisstavki se prestavi tretja stava na prvo, prva pa na tretje mesto; po tem se ravno tako dela, kakor per ravni vganki. P: 4 dni moram imeti 25₄ kopazhev; koljko 2 dni? Oberni

$$2 : 25 = 4$$

$$\begin{array}{r} 4 \\ 2 \overline{) 100} \quad 50 \text{ Odgovor : } 50 \text{ kopazhev.} \\ \underline{10} \\ = 0 \end{array}$$

De je vganka resnizhna, se preprizhash:

1. Ako s' prvo stavu shterto (najdeno) — s' drugo pa tretjo poshtejesh, ino enako shtevilo dobish. Poglej sgorni prvi rasgled.

$$\begin{array}{r} 2 \text{ \textcircled{E}} \text{ veljata } 20 \text{ kr.} \quad 20 \text{ \textcircled{E}} \text{ } 200 \text{ kr.} \\ \quad \quad \quad \underline{20} \quad \quad \quad \underline{2} \\ \quad \quad \quad 400 \quad \quad \quad 400. \end{array}$$

2. Alj pa en stavk, kateriga rad, isversi, ino ga s' tremi unimi vgoni. P: V' sgornim rasgledi isversi perviga.

$$200 : \begin{array}{|l} 20 \\ \hline 20 \end{array} = 20$$

$$2 \text{ (} 00 \text{) } \begin{array}{|l} 4 \text{ (} 00 \text{) } \\ \hline 4 \text{ (} \end{array} \quad 2 \text{ Vidish isversheno stavu!}$$

Komur delo tako prav istezhe, fi lahko sa-shvishga, kakor fi nizoj sapojmo Vezhernizo: *) Glejte she sonze sahaja i. t. d.

*) Ahazelna pesme, stran 11.

XXIII.

**Ljubo domá, kdor ga
imá.**

Na Filipovo so v' Slavini lizitirino imeli, Hrena so djali na boben, kakor pravijo, ter mu pohišstvo prodali. Bogatih staršev je bil; sa to ga je delati grosilo. She v' mladih letah je kupzhevati sazhél, ino se po kerzhmah posédati privadil. Poslednih sazhne v' lotrijo staviti; kar ni sapíl, je saštavil. Pridna shenka se je doma vbijala, dokler je mogla. Gospodinja onemore, sirehe rebra kashejo ino polje ostaja zelina. Dolshniki pritisnejo, Hrenovo prodajo, Hren ino Hrenovka, pa petero otrók nimajo doma. Starejšhi sin ino hzhér vsa shalostna v' sholi sedita. Gospod uzhitel ju pobarajo, kamo pojdetá? Rasjokata se rekózh: „Sama ne véma kamo?“ Ljubo je domá, kdor ga imá — pravijo gospód; pa ga mormo tudi varvati, ne vezh napraviti, kakor pripravimo. Škerben gospodár in gospodinja, ki imata veliko škerbi, vsako nedelo sapísheta, kar sta prijela, kaj odala; h' konzu leta prerajtata, ali sta na sgubi alj na dobizhki. Sta na dobizhki, Boga sahvalita ino se lahko smejita; sta pa na sgubi, poškerbita prihodno leto sgubo samestiti. Take bukve so dober kup, 3 alj 4 pészhe (pogne) popirja, pa zherzhik sa kake 3 alj 4 groshe; vender so take bukve lahko tavshentov vredne. Poglejte jih!

Gospodarno popisilo sa Martina Hrena.

Letni dan.	Kar prejme alj odá.	Prejema.		Odaja.	
		gl.	kr.	gl.	kr.
Profizna 25.	Sa 25 vagonov (mezelnov) pshenize po 2½ gl.	62	30	.	.
" "	Sa ledar	15	20
Svizhan. 6.	Dnino 3 zhevlarjam sa 6 dni po 5 gr.	4	30
Sushza 12.	10 Ct. kerme po 15 gr.	7	30	.	.
20.	Zefarsko dazjo plazhal	41	12
26.	Par volov prodal	128	40	.	.
Roshnika 2.	Domazhi gosposki kmetnino	9	28
" "	Drushini: dvema hlapzama po 16 goldinarjev	32	.
Grudna 27.	Trem deklam po 10 gl.	30	.
<i>Nashtévok</i>		198	40	132	30
<i>Prijemina sneše to leto:</i>					
198 gl. 40 kr.					
Odaja 132 " 30 "					
<i>Ostájk</i> 66 gl. 10 kr.					

*Odshtévok (Fürtrag), ki se po eni strani nashteje,
se sa doshtévok (Uebertrag) na prihodni strani
doshteje.*

*Naj bi bil Hren vsako léto toljko pridave naraj-
tal, koljkor bi bil v' 21 letih, kar je na Hrenovim,
prigospodaril?*

1 : 66 gl. 10 kr. = 21.

60
3970
3970
794
60 8337 0
23
= 53
= 57
= 30

1389 gl. 30 kr. gotoviga dnarja.

Sštevenje, kakor vidite, se lahko pohiti. Tudi vi se hitrosti vadite, kar je prav.

Per poshtetvi pohitrino: 1. ako snesku toljko 0 pripishemo, koljkor jih poshtevina ino poshtévz vsih imata;

2. ako s' 1 ne poshtevamo, ampak poshtévuk ravno podpishemo. Poshtej vselej s' manjšhi shtevko, naj si bo sgoraj alj spodaj.

Per rasfhtetvi. 1. Ima rasfhtévz vezh shtevilk, s' prvo poskushamo, ter toljko shtevuk v' rasfhtevuk jemlemo, de je sadosti.

2. Snestik v' poshtevi ne pishemo, ampak v' glavi odshtét ostájk podpishemo, ter mu prihodno shtevko is rasfhtevka pripishemo.

Per rasdelkih je potreba is glave snati, koljko navadni rasdelki v' drobishi snesó. P:

$\frac{1}{2}$ gl.	je	30 kr.	$\frac{1}{5}$ Ct.	je	20 ₭.
$\frac{1}{3}$ v	v	20 v	$\frac{1}{10}$ v	v	10 v
$\frac{1}{4}$ v	v	15 v	$\frac{1}{20}$ v	v	5 v
$\frac{1}{5}$ v	v	12 v	$\frac{1}{2}$ ₭.	je	16 lot.
$\frac{1}{6}$ v	v	10 v	$\frac{1}{4}$ v	v	8 v
$\frac{1}{10}$ v	v	6 v	$\frac{1}{8}$ v	v	4 v
$\frac{1}{20}$ v	v	4 v	$\frac{1}{2}$ lota	je	2 kvintl.
$\frac{1}{2}$ kr.	je	2 vinarja.	$\frac{1}{4}$ v	v	1 v
$\frac{1}{4}$ v	v	1 vinar.	$\frac{1}{2}$ feshena	je	3 zhevle.
$\frac{1}{2}$ Ct.	je	50 ₭.	$\frac{1}{2}$ zhevla	v	6 pavzov.
$\frac{1}{4}$ v	v	25 v			

Tako ima $\frac{1}{2}$ leta 6 mešzov, $\frac{1}{4}$ leta 3 mešze; $\frac{1}{2}$ mešza 15 dni, $\frac{1}{2}$ dné 6 ur, $\frac{1}{2}$ ure 30 minut i. t. d.

Per shtevilski vganki alj trištavki se pohitri:

1. Je prva štava 1, tako le drugo ino tretjo štavo poshtéjemo ino odgovor dobimo.
2. Je druga alj tretja štava 1, le s' prvo rashtéjemo ino odgovor dobimo, ter s' 1 ne poshtévamo, ne rashtévamo.

Veliko je takih pohitlejev, pa le sa hitre shtevze. Boljšhi pozhasi prav, ko prehitra smota. Marškdo vé dobro rajtati, pa vender slabo gospodari. Le kdor vezh pripravi, kakor sapravi, on je dober gospodár. „Skerbni bodite, de bote vedli kam damó.“⁴

„Kje pa smo domá? — barajo gospod kaplan. Nash pravi dom je v' nebesih; prav sa prav nismo na tém sveti nikjer domá. Tudi vi ne véste, kamo s'he po sveti pridete; hozhem vam nekaj sveta pokasati.

a. Popis sveta.

Svet imenujemo (kar se od sonza sveti) vse, kar je Bog v' 6 dnéh stvaril, semljo, sonze, mešenz, svesde i. t. d. Semlja je okrogla, naj se nam ravno ne vidi. Poglejte njeno podobo. *) De je semlja okrogla, nam ljudje prizhajo, ki so se is eniga kraja ravno po morji podali, ino so ravno od drugiga kraja nasaj prishli, kar bi ne bilo mogozhe, zhe bi okrogla ne bila. Suha semlja gleda is morja kakor grizhi (hribzi) is velike povodne. Semljo rasdelimo v' 4 poglavitne strani. Oberni se v' kraj, ker se nam sonze sjutraj prikashe, imash pred sebo is-hod alj jutro, — sa sebo sahod (sapad) alj vezher — na desni poldné alj jug — na levi polnozhi alj séver. Vuzheni so semljo rasmérili v' 360 štopov (Grade), vsaki štop ima po 15 nemšhkih mil.

*) Pogláj II. podobo, A.

Sa obhoditi ima semlja 5400 mil; ino vender ni vezhi ko pika v' shirjavi sivarjenja. Nar vishi gore na semlji so kakor serna pefka na krogli. Semljo merijo po dolgim s' zhortami (linami) navsgor — po shirokim s' zhortami poprék; po tem se srajta, pod katerim stopam alj sobam de shivimo. P: Slovenško je pod 46 stopam alj sobam. Vsa suha semlja se rasedi v' 5 delov po 2 stranima. Na prvi strani so Asija, Afrika ino Evropa, ki se stari svet imenujejo; na uni strani je Amerika ino Avstralja, alj novi svet, sa kateriga s'he le nekaj 300 let vemo.

I. Asija, nar starej snani svet, kjer so bili prvi starshi in tudi Kristuf rojen, nam proti jutru leshi, ino se na Rusovskim Evrope dershi. Tam je sveta alj obljublena deshela Palestina, Arabja, Persja, Indja ino Kitajško kralestvo. Ima velike vode: Evfrat, Tiger, Jordan i. t. d.; — svete gore: Ararat, Sinaj, Libanon i. t. d.; — mesta: Jerusalem, Betlehem, Damask i. t. d. Veliko starih mest je rasutih, de se kraj ne posna, kjér so stale, p: Babilon, Ninive i. t. d. Ljudje so sagorele; perstene barve, malokaj pridni, kraji slabo obdelani, ne presdravi, puhave velike. Sverine je veliko, p: levov, tigrov, hien, slonov i. t. d. Tudi strashno velike ino strupne kazhe.

II. Afrika se Asije od jutra dershi ino nam proti jugu leshi. Nar huj vrozhina je v' tistih krajih. Imenitne deshele so Egipt, nar rodovitnej shitniza, tolovajške dershave Tunis, Tripolj, Maroko in Fez. Algjer sdaj Franzosi imajo. Nar imenitnej je voda Nil ino pa ruzde zhe morje; — mesta Alesandria ino Kajro. V' Afriki so nar strashnej puhave, kjér se ze le gore pekozhiga pefka namétejo — kraji nesdravi ino suhi. V' Afriki ino Asii je vedno pomor alj kuga domá. Ljudje, kterim pravijo Samorzi, so vezhidel zherni. Veliko sto tisuzh takih divjakov vsako leto polovijo, ino v' sushnosti prodajo kakor neumno shivino per nas. Lévi, tigri, krokodili, pa kazhe, ko drevo velike, so v' tistih krajih domá. Veliko krajev semle je s'he tam nesnanih.

III. Evropa, v' kateri prebivamo, je nar freshnej kraj sveta. Ljudjé so beli, vezhidel pridni ino sa-

stopni, deshele sdrave ino rodovitne. Nar imenitnejši kraljestva so :

1. Zefarstvo Eſtrajh. Ima kraljestva pod ſebo: Vogerſko alj Magjarſko, kjér ſo poglavitne meſta Budim, Peſht in Poſhonj; — Horvatſko ino Slavonſko, kjér je poglavitno meſto Sagreb. Druge snane meſta ſo Vraſhlin, Karlovez, Semlin i. t. d. Dalmatinſko, pod Horvatſkim ſa morjam, kjér ſo meſta Sader, Dobrovnik, Šhibenik, Kotar i. t. d. Beſeda je v' teh deſhelah ſploh ſlovenſka; je pa tudi po Vogerſkim magjarſka in nemſhka. — Pemſko (Zheſhko), kjer je poglavitno meſto Prag. — Poljſko (Galizja in Lodomerja), kjer je poglavitno meſto Levov (Lemberg). Beſeda je po teh deſhelah ſlovenſka, to de nam nekoljko teſhej ſaſtopna. Na Pemſkim je po enih krajih tudi terdo nemſhka. — Laſhko (Benezhanſko ſ' Lombardijo). Poglavitne meſta ſo Benedke ino Milan; druge snane meſta pa Padva, Verona, Mantva, Vidim i. t. d. Beſeda je ſploh laſhka. — Ilirſko, ki Krajnſko deſhelo, nekaj Korofhkiga, Gorifhko, Terſt, Zhizhijo ino Iſtrijo obſeſhe. Poglavitno meſto je Ljublana; imenitne meſta pa Terſt ino Goriza, Belak, Novomeſto i. t. d. Beſeda je ſploh ſlovenja; ſa Gorizo pa tudi laſhkujejo.

Vajvodije pod Eſtrajſkim zefarjam ſo: Eſtrajh, viſhi vajvodija, ki ſe v' ſgorno ino ſpodno raſdeli. V' ſpodnim Eſtrajhi je poglavitno meſto vſiga zefarſtva Dunaj (Bezſh alj Viden), v' ſgornim je Linz. Beſeda je ſploh nemſhka. — Šhtajarſko. Gorno ima 2 kroga alj krajſije, v' Judenpuri ino v' Prusi; ſpodno pa 3, v' Grazi, ki je poglavitno meſto, v' Marpurzi ino v' Zeli. V' Avſi ſol délaſo. Beſeda je v' 2 poſlednih krosih ſlovenſka, v' treh prvih nemſhka. — Korofhko. Poglavitno meſto je Zelovez; druge snane meſta ſo Velikovez, Šht. Vit, Breſje i. t. d. Beſeda je po Krajnſki ſtrani ſlovenſka, ſa Tirolam ino gornim Šhtajarſkim pa nemſhka. — Salzpurſko, kjer je poglavitno meſto Salzpurſg, ſedesh viſhi ſhkofa, in beſeda nemſhka. — Šhlesija, ktére je nekoljko pod Eſtrajham, nekaj pod Prajſam, Šhlesi tenko platno délaſo. —

Veliko viteštvo Sedemgraško (Erdeli) ino Bukovina, sa Vogerskim leší, ino veliko konjov spodredí. — Kneštvo Moravija, kjer so imenitne mesta Berno i. t. d. V' 3 poslednih deshelah je beseda nekako slovenska. — Tirolsko, sa Koroskim, kjer je prvo mesto Insprug, drugo Trento. Beseda je v' sgorim nemška, v' spodnih krajih laška. Vse toljke ino take deshele se po sešerno dersijo, ino dersavo Estrajško, eno nar vezih ino imenitnejših storijo, ktero nash svetli zesar sa doto imajo ino po ozhetovo dersijo.

Vode po teh deshelah nar imenitnej tekó: Donava, is Nemškiga po Vogerskim na Turško; Ens po gornim Estrajhi; — Mura po gornim Shtajarskim — Drava po Koroskim in Shtajarskim — Sava po Krajskim in Horvatskim i. t. d. Velike jesera so Blatno na Vogerskim i. t. d. Zhudno jesero je Zirkenško na Krajskim, ki po leti vsehne, po simi natezhe.

Deshele so veliko gorate, posebno po Tirolu — Koroskim — gornim Shtajarji i. t. d.; po Laškim ino Vogerskim pa tudi ravnine velike. — Slato in frebro koplejo na Vogerskim ino Erdelskim, zinj v' Pemskim, svinez na Koroskim, shivo frebro v' Idriji na Krajskim. Dobro sheleso se na Shtajarskim ino Koroskim dobí. Sol napravljajo v' Salzpurskim, v' gornim Estrajhi, posebno pa v' Velizhki v' Poljski semlji. Shita ino vina je po Slovenskim ino Nemškim; kar rejne shivine na Laškim premalo — sa toljko vezh na Vogerskim. — Ljudi je bliso 40'000,000 pod Estrajškim zesarjam, 900 mest, 2120 tergov ino 75,000 vesh.

Svetli zesar imajo nar višhi desheško oblast ino na Dunaji svoje nar višhi dvorne kanzlije. Sa njimi višhi desheške oblasti, ki jim Gobernje velimo, sa nashe kraje v' Grazi, v' Ljublani, v' Teršti. Pod témi so krajšije v' vsakim krosi, in po desheli obsege alj komisije. —

Duhovska gosposka, pod nar višhim poglavrjam Rimskim papesham, sa nashe kraje so višhi škofi v'

Salzpursi ino v' Gorizi; — fhkof v' Ljublani, v' Terfti, v' Zelovzi, v' Grazi ino v' Sht. Andrashi; sa tem so tehanti ino fajmofhtri s' svojimi pomozhniki. Katolfhka véra je perva, pa tudi starovérzov, Lutranov in Judov fe najde po nekih krajih dofti.

Poglejte, tako je nafhe zefarftvo buzhelnimu panju podobno, ki je polno fladkiga medu ino frezhe bogato, ako vfi pridno svoje dolshnosti, kakor marlive zhbélize, dopolnimo. Kako je po sveti kaj vezh — pa drugokrat.

XXIV.

Koljkor jesikov kdo sna, toljko zhlovekov veljá.

„She sdaj mi mersi — pravijo gofpod uzhitel, kako fo nekdej Nemzi Slovenze sa sjaka imeli. Tifto leto, ko fo morli tudi kmetje sa deshelski bran v' sholdnirsko vajo (ekferzirat) hodit, nifo saftopli, kaj je *Links — Rechts*. Privesali fo jim, pravijo, na levo nogo flame, na pravo pa fena, ter fo jim rekali: Slama! feno! flama! feno! — de fo vedli s' katero nogo preftopati. To fo le befede. Slovenzi fo saftopni vojshaki ko Nemzi, hitri ko gliva in ferzhni ko levi. Dobro je vender, zhe nemshke befede faj po verhi umijo, ino fe ne dajo sa prasno flamo predati. Brati nemshkiga, mislim, val bom faj nauzhil ino vam nemshki jesik rasvesal. Koljkor jesikov kdoř sna, toljko zhlovekov veljá.

Nemshke pifmenke.

Nemzi imajo prav sa prav 33 pifmenk alj buhstabov. Po slovenskih bote jih nar bolj isrékald, ino pifmine narprej vam bom pokasal. Tablize pa krajdo v' roke, de jih sa meno poskufhate.

Samoglasnize.

Ł, u.	Łu, ũ.	Ł, u.	Ź, i.	(Ź, y.)
Ł, a.	ē.	Ł, e.	Ź, i.	
Ł, a.	Łe, ă.	Ł, e.	Ź, i.	
Ł, o.	Łu, ō.	Ł, ū.	Łi, ū.	
Ł, o.	ē.	Ł, u.	i = ui.	
Ł, o.	Łe, ō.	Ł, u.	Łe, ū.	

Soglasnize alj tihnize.

Ł, b.	Ł, c.	Ł, z.	Ł, f.	Ł, y.
B, b.	Ł, c.	D, d.	F, f.	G, g.
B, b.	Ł, c.	D, d.	F, f.	G, g.
Ł, f.	Ł, j.	Ł, k.	Ł, l.	M, m.
Ł, h.	Ł, j.	K, k.	Ł, l.	M, m.
Ł, h.	Ł, i.	K, k.	Ł, l.	M, m.
N, n.	Ł, z.	Ł, y.	Ł, u.	Ł, f, z, f, y.
N, n.	P, p.	Q, q.	R, r.	S, s, Ł, f.
N, n.	P, p.	Q, q.	R, r.	S, s, Ł, f.
Ł, f, y, f, y.	Ł, t.	Ł, k.	Ł, u.	
Ł, h, fh.	Ł, t.	F, f.	V, v.	
Ł, h, fh.	Ł, t.	V, v.	W, w.	
Ł, z.	Ł, z.	Ł, z.	Ł, z.	
Ł, z.	Ł, z.	f.	h.	
Ł, z.	Ł, z.	Ph, ph.	Ł, h, ch.	

1. Tako se pišejo ino berejo besede: *Luft* veja, *Lüf* bukve, *Quif* streha, *Esol* ofel, *Kuß* fod, *Jolü* dnar, *Hüt* klobuk, *Jyrd* jèsh, *Jayr* jaga, *Lim* dète, *Lüft* luzh, *Müü* usta, *Nasr* nof, *Lbst* fad, *Folz* kosuh, *Sünlln* stundenz, *Sopß* konj, *Vüür* feme, *Vifüür* fhola, *Füür* teta, *Ufün* breg, *Vüür* ozhe, *Ukuyün* vòda, *Frit* zhas.

2. Dvojno glasnice:

aj, ay, aü, vü, ni, ny, nü, oi, üi.

isrekaj: *aj, av, aj, oj, uj.*
Hüür ajdna, *Lüür* loka, *Müür* mishi,
Süür vedro, *Ey* jajze, *Hüür* feno.

3. Soglasnice se nektère isrekó mehko: *b, v, w, j, y, f*; postavim: *Lüür* drevo, *Süürst* sheja, *Uküür* vino, *Joyf* jarm, *Jolü* slato, *Vüür* shida. Druge soglasnice so ojstre alj terde: *g, t, f, yf, k, pf, ß, z*; postavim: *Füürst* pika, *Füürst* smert, *Kuß* noga, *Nüürst* nozh, *Lopß* glava, *Vifüür*

fneg, *Zonn* jesa. — Tretje se isrekó rastopleno, ko maslo po jesiki: *l, m, n, r*; postavim: *Trüb* telo, *Milch* mleko, *Mess* nozh, *Rad* kolo.

4. Ako *f* v' sredi alj sadej besede stoji, se ne isrezhe; le poprejno samoglasnizo potegni; p: *Fuhr* leto, *Uhr* uho, *Uhr* zhest, *Uhr* ura. Tudi se slog potegne, ki po 2 glasnizi skupaj ima; p: *Gruen* las, *Trüb* dufha. Tudi *in* se isrezhe kakor *i* nategneno, *n* pa se samolzhi; p: *Rind* shivina i. t. d.
5. Ste po 2 soglasnizi v' sredi alj pa sadej, se poprejni slog poojstri in bolj kerhko isrezhe; p: *Weyr* brana, *Löffel* shliza, *Meyren* nosh. —

Ravno tak sateglo isrezi *ik* sa *kk*, *iz* sa *zz*; p: *Küch* vogel, *Gitz* vrozhina. — vaditi se je vsak glas raslozhno isgovarjati; p: *Lund* Ann starishi, *Draht* olje, *Uibnd* slo, *Loch* glava; pa tudi po dvojne soglasnize ojstro isrekati; p: *Guss* sajj, *Suyren* fo-vrashiti, *Schn* pezh, *Soffren* upati. — Donef domó — ino v' nedelo v' sholo gredé

si te besede dobro v' glavo vtisnite. Sa prihoden teden vam lepe posdravlenja dam. Naj se vsak den le eniga nauzhite, hitro bomo nemshkovali.

1. *Jütern Tuz* dober dan. 2. *Jütern Nuzst* lahko nozh. 3. *Jütern Monyren* dobro jutro. 4. *Jott fruyren* Bog shegnaj. 5. *Zndsh Jott* Bog pomagaj. 6. *Vruyrdt* no *Jott* Bog plazhaj. 7. *Lufjütsfr* *Jott* Bog ovarji.

b. Popis sveta.

Ker ste jeli doneš nemshkovati, rezhejo gospod kaplan, val hozhem tudi jes v' nemshke deshele v' popisvanji vunajniga sveta peljati. Nar imenitnéji kraljéstva so dalej:

2. Pajarfko kraljestvo, sa Salzpurgam leshí, nemshko govori ino ima imenitne mesta Mnihov, Avgspurg, Pašava i. t. d.
3. V' Prajsovskim je poglavitno mesto Berolin, kjér je beseda nemshka; v' Prajsovski Shlesiji pa Bratislava, ker je beseda poljsko - slovenska.
4. Sa nemshkim morjam je Dansko, Shvedovsko ino Norvegja, ki imajo svojo posebno besedo. —
5. Saksonfko, Virtemperfko, ino vezh drugih manjših dershá. Imenitne mesta so Drashdanj, Lipshko, na katerim polji je 1814 slaven boj s' Napoleonam bil.
6. Proti sahodu je od séverja Holandja, Belgja, po tem Franzofko kraljestvo, v' katerim je poglavitno mesto Parish. — Sa Tirolam proti vezheru je Shvajzarfko, sa Lashkim Sardinja, kjer je poglavitno mesto Turin.

7. V' spodnim Lashkim so papeshove deshele, ino Rim poglavitno mesto vsiga kerhanstva. Sve-tiga Petra zérkva je nar vezhi na sveti. Imenitne mesta so tudi Bolonja, Jakín i. t. d. — Sa pape-shovim' deshelami proti jugu je Neapolitanfko ino Sizilja. Bliso poglavitniga mesta Neapel je imenitna gora Vesúv, ki ogenj pluje.
8. Nar dalej pod vezhernim ljugam se Franzofkiga Shpanfko dershi, s' poglavitnim mestam Madrid. — Sa Shpanjolam je Portugaljfkko, ino tam poglavitno mesto Lisabon, ki ga je pred nekimi 100 letami grosoviten potréf rasúl.
9. Nar dalej v' sahodi od naf je Angleshanfko alj Englendarfko, od morja otezheno, kjer je London, nar vezhi mesto v' Evropi, ki 1'400,000 ljudi ima.
10. Sa severjam se Efracja dershi Rusovfko, ki ima v' Evropi ino Asiji svoje deshele. Poglavitne me-sta so Petrov grad, Mofhkva, in v' Rusovskim Poljfkim mesto Varshava. Befeda je slovenzam saftopna.
11. Turfko zefarstvo, nam od jutra in juga, ima svoje deshele v' Evropi ino Asiji. Zarigrad alj Konstantinopel je poglavitno — imenitne mesta pa tudi Solunje, Edrene i. t. d. Pod Turkam so deshele Horvafhkim ino Vogerfkim sosede: Ser-bija, Moldava in Valahija. — Sa Turfkim lesi Gerfko, majhno kralestvo, ker so imenit-ne mesta Atene, Korint i. t. d.

IV. Na drugi strani semlje je novi svet, kjér ljudjé ravno pod nami stojijo, noge k' nam molijo in imajo nozh, kedar je per naf den. — Amerika je od vsih strani v' morji, velik svet, ki ga je Krishtof Kolon v' leti 1492 najdel.

Rasdeli se v' gorno severno, ino v' spodno jushno Ameriko. V' starih dobrovah she divjaki shivijo; najdesh pa tudi vsih narodov ino jesikov ljudi, belih ino zernih, nar vezh pa kupraftih. Angleshani alj Englesi, Franzosi,

Španzi in Portugali imajo tam svoje deshele, nar vezh je pa samofvojih dershav. Tam so velike gore in nar vezhi vòde. Amazonfka reka je 70 ur fhiroka, kjer se v' morje islije. Semlja je rodovita, ki rodi vfiga sadosti, is katére so tudi v' nafhe kraje dosti novih rezhí prinefli; p: podsemlize, tobak i. t. d. Tam je sadosti bogastva, vbofhtva fhe pa vezh.

V. Auftralja, nar posnej najden novi svet, ki ima veliko otokov v' jushnih franih morja. Ljudi je vezhidel divjih, pa tudi hudodelze pohiljajo v' tiste kraje na delo.

Morje.

Vse te velike in dalne kraje suhe semlje fhe vezhi morje obdaja; morja je 3, suhe semlje pa le 1 del. Nar poglavitnej kofi morja so:

1. Severno, mrasno alj ledeno morje, krog Rusije ino Norvegije, kjer je skorej vezhen led.
2. Jushno mrasno morje sa Amerikoj.
3. Vezherno, Atlafhko morje, med Evropo, Ameriko ino Afriko.
4. Juterno morje med Ameriko ino Asijo.
5. Indjanfko morje med Asijo, Ameriko ino Avstralijo.

Nam nar blishnej je Adrijafhko alj Benefhko morje, ki se Terfsta dershi. Po tem je fredno morje, med Evropo, Asijo ino Afriko. Zherno alj jushno morje sfoji sa Turfkim ino Rusovfkim, v' katéro nafhe vode tezhejo.

Morje, selenkasta, gorjupa, flana voda ni sa pitje. Ako fred morja vode smanjka, mornarji sheje vmerjejo. Po nekijh krajih je veliko tavshent zhevlov globoka, po drugijh se zlo smeriti ne da. Po morji so gore ino doline kakor po suhim; to de jih vòda saliva. Morja vfkijh 6 ur pade ino od kraja veliko zhevlov odstopi; drugijh 6 ur pa sopet narafte ino hitro nastopi. Veliko

jesar ljudi po morji v' barkah vosi ino blaga po vsih krajih sveta prepelja. Veter, pa tudi sopuh barke po morji goni hitrej ko ptize pod nebam. Veliko je frezhe na morji, pa tudi veliko nevarnosti ino strahú. Sa tojvelijo: Kdor moliti ne sna, naj se na morje podá.

XXV.

Sonze merkne.

„Kdo se je nemshkih posdráv nauznil, ki smo jih poprejno nedelo imeli? — vprashajo gospod uzhitel. Nobeno si ne upa. — Jih bom pa jes nar prej po nemshko pravil, vi pa po slovenje vsi skup: Guten Tag! dober den i. t. d. — Sdaj pa jes po slovenje, vi pa po nemshko: Dobro jutro! Guten Morgen i. t. d. — Goleshev Luka! pa ti po samim povéj, kaj se pravi: Bog shegnaj? — Noj, Hodnikova Nesha! ti bosh vse presékala. Kako rezhesh po nemshko: Bog pamagaj? — Gott helfe. — Bog ovarji? Gott bewahre i. t. d. — Tako je veselje!

Pa nekaj vam morem donef popraviti. Nektéri prevezh besede po gorensko savijajo, neki pa po dolensko vlézhejo; kar lepo ni. Torej pomnite si, kar bom povedal.

Besedna potega.

1. Vsaka beseda ima svoje pismenke (Buchstaben) ino sloge (Sylben) — kratke po 1 alj po 2 sloga; p: Gott Bog, Engel angel; — dolge po 3 in 4 sloge; p: Schreiberei pisanje, Schulmeister uzhitel i. t. d.
2. Vsaki besedi je en slog korenina, drugi pa dostavki, ki jih od predi alj od sadej dostavimo; p: Gesang pétje — sang pét — je korenina, Ge — je pa dostávk.

3. *Dostavke pred besedo imenúj glavine; p: ant — ent — em — be — ge — er — un — ur — ver — zer; p: Antwort odgovor; Entschluß isklep i. t. d.*
4. *Dostavke sa koreninoy imenúj besedne repine. Take so: — and — bar — chen — el — en — er — ern — ey — hast — heit — ig — icht — isch — feit — lein — ley — ling — lich — niß — sal — sam — schaft — ung — zig — i. t. d.*
5. *Po slovenje se vezhidel drugi slog nategne in glas povsdigne; p: ozhe — ozhéta. Isrezhesh pa tudi po svoji volji; p: máti, mátere ino matère. Na tem se hitro Shmarzhan od Shentjurzhana posná.*
6. *Po nemshko se per vsaki besedi korenina potegne in poglasti; p: Mutter mati, Geschrey vrésh.*
7. *Kedar pripovedujemo, tisto besedo bolj glasno izrezimo, ktéra je vsih drugih jederze, naj bi jo nar svestej saflishali ino nar bolj umili. P: Gelobt sey Jesus Christus! Hvaljen bodi Jesus Kristus! In Ewigkeit! Na vekomaj! Was Neues? Kaj noviga? Nichts nizh. Schönes Wetter lepo vreme. Liebe Gesundheit ljubo sdravje. Langes Leben dolgo shivljenje. Schlimme Krankheit huda bolesen. Schwere Arbeit teshko delo. Goldene Sonne slato sonze. Richte Sterne svetle svesde. Vollmond poln mesenz. Sonnenfinsterniß sonzhno merknjenje. Teh 12 isrekov se morte is glave nauzhiti.*

Nebeshke luzhi.

„Kaj pa per vas pravijo, ker bo prihodno fredo sonze po poldné merknilo?“ vprashajo gospod kaplan.
 „Eni velijo, de bo dobra letvina; drugi se pa bojijo, de bi naš kaki oplotek sadel“ — pravijo fholarji.

Veliko ljudi gleda sonze, mesenz in svesde, pa malokdo vé od téh prezhudnih stvarí kaj povédati — ne vé, kako sonze alj mesenz merkne. To vam bom

donef pokasal. — Bres fhtečila je svetlih svesd na nebi; nar svetleji sa naf je fonze.

1. Sonze je tako veliko, de bi 1'400,000 nafhih semlj lahko is nja floril. Nam se ne vidi vezhi ko fkleđa sa to, ker je 20'000,000 mil od naf dalezh, tako de bi kugla 25 let is semlje do fonza imela, zhlovek pa 11,000 let hodil, naj bi vsak dan po 10 ur prehodil. — Sonzhni sharki naf pa vender dojdejo, ogrevajo ino nam lepo svetijo. Kako zhudno je to!

2. Semlja nima luzhi; naj bi pa kdo is kake svesde gledal, vidil bi semljo od fonza ofvetleno kakor mi svesde. — Semlja je krogla. Kdor is eniga kraja fonzu naproti alj pa sa fonzam neprenehama gre, semljo v' 3 letih obhodi, naj vsak dan 5 mil hoda stori. Naj bi is Ljublane proti Zeli se na pot podál, bi od Tersta ravno nasaj v' Ljublano prifhel. Ako po veliki ravnini hodish, narprej gore, po tem turne, sadnizh hrame vglédash. Bi semlja krogla ne bila, bi ne bilo tako.

Semlja se krog svoje ófi fuzhe kakor kolo. *) Mi flite si of po fredi, kakor per tkavzih, kedar snujejo. V' 24 urah se 1 krat ofuka, ter nozh ino den naredí. Kedar imamo per naf den, je na uni strani semlje nozh; kakor se k' fonzu posukamo, naf obsije. Nebo je krog naf; sa to glavo v' nebo molimo, bodimo si sgorni alj spodni. De se fukaje ne saluzhamo, je Bog storil, de naf semlja na se vlezhe kakor magnet sheleso. Tudi kamen, ki ga kvishko saluzhash, na semljo pade. Kaj pa de ne zhutimo, kako se obrazha? Vajeni smo in pa polahoma se godí. Kedar se v' zholni po gladki vodi peljash, se ti sdi, de mirno na mestí sedish, po obdvéh franéh pa vse memo tebe letí. Taka je per semlji.

Semlja pa tudi krog fonza tezhe, ino v' 365¹/₄ dneih 1 leto obhodi, ter nam 4 kvatre alj letne zhase napravlja: vigred, poletje, jesen ino simo. Vfako navadno leto ima toljko kres 365 dni, de v' fhtirih letah

*) Pogláj II. podobo.

1 dan vezh naredí, de je prestopno leto 366 dni. Prasná véra pa, de bi se shivina tistiga leta ne rodila. — Semlja krog sonza ima podolgovato hojo; sa to po simi sonze nishej vidimo, nja sharki nať po strani sadenejo, in merslo je. Po leti semlja sonzu bolj vřhtriz pride, sato ga visoko nad sebo vidimo; na ravno nať obseva ino vrozhino naredi. Prebivavzi fredniga kroga; p: Lahi, Shpanjoli i. t. d. imajo nar huj vrozhino; ljudje sa séverjam ino pod jugam imajo po 3 kvatre simo in nozh. Rekel bi, de smo mi v' nar bolj srezhni strani semlje. — Dvakrat v' leti sonze ravno prek semlje sije: o sv. Benedikti ino o sv. Matevshi. Tisti zhať sta per nať nozh in dan enako dolga. O kresi sonze nam nar vishi sveti; sharki ravno sadenejo ino nar vezhi vrozhino storijo; nar daljšhi den je. O sv. Tomashi smo nar dalej od sonza; sharki nifo v' nať obernjeni; nar huj sima je, nar krajšhi den.

3. Mefenz alj luna je semlji nar blishej tovarřh, ki jo krog sonza spremlja, ter jo 12 krat v' leti obhodi, ino 12 meřzov da. Semljo mefenz v' 29 dneħ 12½ urah obhodi; vender sploh 30 dni sa 1 mefenz rajtamo. De bi pa sa 1 leto 365 dni nateklo, ima 7 meřzov po 31, — 4 meřzi po 30, svizhan pa le v' navadnim leti 28, v' prestopnim pa 29 dni. Kako se pa mefenz mladí ino stara? To vam moram na tablo pokasati. *) Sgorej je svetlo sonze **B**, v' fredi semlja **A**, ktéro sonze obřija, pa le od sonzhne strani. Riť krog semlje je lune pot, ki ga vsak mefenz obhodi. Kedar luna ravno pod sonze verh nať pride **D**, je sgorna stran od sonza svetla, řpodna otemnela, de nje ne vidimo, in pravimo, de se mladí. Po malim v' 8 dneħ na pervo stran priľese **E**, ino mi shterti del svetliga gledamo, ter pravimo, de je pervi krajz o mladim. Sopet v' 8 dneħ ravno pod sonze pride **F**, tako de mi zelo gorno stran obřjano vidimo, ino pravimo, de je o polnim alj řhep. Kres 8 dni ľe luna řpet na ľevo vřtavi **G**, ino mi ľe shterti del svetle vidimo, ter velimo, de je sadni krajz ob řtarim. Poma-

*) Poglój II. podobo.

lim spet otemni. Kmetje per svojih opravkih na mesenz veliko vanzhajo. Nekoljko je prasnih vér, veliko pa tudi skufhanih refníz. Saj nekoljko naj vam jih povém.

Drevje zepi ino poshlahnúj 3 dni po mladim, ako je vreme toplo ino mehko; v' 3 letih bo ti she rodilo. Prej ko ob mladim pevzash, prej drevje rodi, prej se tudi posufshi. Bolj ko ob starim pevzash, posnej ti bo rodilo, sa toljko dalej sad nofilo. — Les o shepu šekan bo tebi hitro pirav; posfekaj le o starim, in kakor jeklo zherstev les ostane. — Detelo nikar o mladim fjati — ne kofiti, od take se shivina kofa ino flini; séj jo v' terdim planeti. — Všeješh koruso prvi krajz, ti bo velika ostala, pa male stroke dala. — Ako jezhen v' sadnim krajzi všeješh, ti bo v' klasi ostal. — Pšhenizo perve 3 krajze séj, resh (arsh alj shito) sadne 3 krajze v' semljo daj. — Ob starim orati — 3 dni po mladim fjati — tak vse dobro rodí.

Pa kdo prevezh na mesenz gleda, na vreme pa premalo — njemu bo delo saostalo; prasna bo njegova škleđa. Moder gospodar seje v' pravim zhasi ne po mesenzi ampak po semli.

Kako mesenz in pa sonze merknetá? *) Kedar luna **B** o polnim ravno pod semljo **D** stopi, ji semlja senzo naredi; sa to mesenz vsigdar le o polnim merkne. Ako pa mesenz **B** o mladim ravno med sonze **A** in semljo stopi, sonza ne vidimo ino nam mrak naredi; sa to sonze le o mladim merkne. Kakor je mesenz semli alj pa semlja mesenzu v' luzhi — vezh alj manj, alj pa zelo — popolnoma alj pa nepopolnoma merkne, in se po enih krajih alj po drugih vidi. Svesdoméri, ki mérijo pote svesd, v' pratikah po minutah napovejo, kdaj bo merknenje ino kodej se bo vidilo. Kar pa abotni ljudje prasnih vér kvantajo, se ni bati. Rajšhi posodvo zhiste vode na sonze postavite, naj bote lahko v' vodi videli, kako sonze po malim otemni ino se sopet osvetli.

*) Pogléd III. podobo.

XXVI.

Odperto nebo.

„Ste slisjali rajniga Devzhmana nemshko govoriti?“
 — barajo gospod uzhitel. „Sholarji se posmejijo rekózh:
 „Devzhman je le nemshko govoril, kedar je bil pjan.“
 „Ste ga saftopli? — „Mi ne.“ — Jes tudi ne. Kar vino
 govori, ni po nemshko ne po slovensko, ampak vezhi-
 del po norško. Vafha nemshina she sdaj vezh veljá od
 Devzhmanove. Koljko besedi she snate? — Povéjte jih.
 — Koljko vam jih she manka? — Téga naf nobeno
 ne vé; veliko rezhí — veliko besedí. Nemzi jih imajo
 10 p'emenov. De jih lehkej sposnate, vam jih vsakiga
 plemena 6 sapishem.“

Desetero besednih plemén.

1. *Djanke* (Zeitwörter) povejo djanje, kaj ino kdaj se stori; p: arbeiten delati, bethen moliti, danken sahvaliti, fragen barati, schauen gledati, zahlen plazhati.
 — 2. *Kasanke* (Geschlechtswörter) kashejo spol moshki alj shenski; p: der ti, die ta, das to; einer en, eine ena, eines eno. — 3. *Poglavke* (Hauptwörter) kashejo poglavitne rezhi, lastnosti ino ljudi; p: der Knecht hlapez, die Magd dekla, das Kind otrok, ein Mensch zhlovek, eine Tugend zhednost, ein Rad kolo. — 4. *Priloshnize* (Beywörter) priloshijo besedi kaj lepiga alj gerdiga; p: brav priden, gut dober, sauer kifel, süß sladok, schwarz zhern, weiß bel. — 5. *Shtevnize* (Zahlwörter) povejo shtevilo, koljko ljudi alj rezhi; p: zwey dva, fünf pet, erste prvi, zweyerley dvojno, ein Mal enkrat, zweyfach po dvoje. — 6. *Namestnize* (Fürwörter) so na mestí ljudi ino rezhi; p: ich jas, wir mi, sie oni, welcher kateri, dieser te, jener uni. — 7. *Pridjavke* (Nebenwörter) povejo, kje — kako je; p: dort tamo, hier tu, nahe bliso, weit dalezh, weg prezh,

draußen *svunaj*. — 8. *Predloge* (Vorwörter) *pred drugim' imeni stoji o, kakor prag pred hišo; p: aus is, in v', mit s', zu k', für sa, vor pred.* — 9. *Vesavke* (Bindewörter) *veshejo besede, de jih bolj sastopimo; p: aber atj, auch tudi, daß de, noch she, und ino, weil kër.* — 10. *Klizavke* (Empfindungswörter), *s' njimi klizhemo, kedar kaj obzhatimo; p: ach oh, ey oj, ha ho, o weh joj, pšui fuj, holla hoho.*

Tako 10 plemén besedi posnate; ako se jih vřakiga plemena 6 nauzhite, koljko jih bote sopet snali? — Ravno 1 kópo. Pervih 6 plemén se premení kakor beseda potegne. Menili bomo :

I. Djanke. Zeitwörter.

Vřaka djanska beseda se mení po svoji opravi (Form) — řkasi (Art) kako se pové — zhaři (Zeit) kdaj se godi — řhtevili (Zahl) koljko jih řtori — řsebi (Person) kdo govori — řlópí (Abwandlung) ki je kopito, po katerim besedo premenimo.

Stópa. Abwandlung.

Storivna oprava. Thätige Form.

Ravna řkasa. Anzeigende Art.

Kriva řkasa. Verbindende Art.

Sđaj. Gegenwärtige Zeit.

<i>Po enim.</i>	Ich lobe,	<i>hvalim,</i>	Ich lobe,	<i>hvalim,</i>
	Du lobest,	<i>hvalish,</i>	Du lobest,	<i>hvalish,</i>
Einfach.	Er, sie, es lobet,	<i>hvali,</i>	Er lobe,	<i>hvali,</i>
<i>Po vezh.</i>	Wir loben,	<i>hvalimo,</i>	Wir loben,	<i>hvalimo,</i>
	Ihr lobet,	<i>hvalite,</i>	Ihr lobet,	<i>hvalite,</i>
Vielfach.	Sie loben,	<i>hvalijo.</i>	Sie loben,	<i>hvalijo.</i>

Nekoljko prej. Halbvergangene Zeit.

<i>Po enim.</i>	Ich lobte,	<i>řim</i>	} <i>hvali,</i> <i>ř,</i> <i>o.</i>	Ich lobete,	<i>besim (bi)</i>	} <i>hvali,</i> <i>ř,</i> <i>o.</i>
	Du lobtest,	<i>ři</i>		Du lobetest,	<i>besi</i>	
Einfach.	Er, sie, es lobte,	<i>je</i>		Er lobete,	<i>bi (be)</i>	

<i>Po vezh.</i>	Wir lobten,	<i>fmo</i>	} <i>hvalli, e.</i>	Wir lobeten,	<i>besmo</i>	} <i>hvalli, e.</i>
	Ihr lobtet,	<i>fte</i>		Ihr lobetet	<i>beste</i>	
<i>Vielfach.</i>	Sie lobten,	<i>fo</i>		Sie lobeten,	<i>beso</i>	

Zelo prej. Völlig vergangene Zeit.

<i>Po enim.</i>	Ich habe	} <i>gelobt,</i>	<i>sim</i>	} <i>hvalli, a, o.</i>	Ich habe	} <i>gelobt,</i>	<i>besim</i>	} <i>hvalli, a, o.</i>
	Du hast		<i>si</i>		Du habest		<i>besi</i>	
<i>Einfach.</i>	Er hat		<i>je</i>		Er habe		<i>bi</i>	
<i>Po vezh.</i>	Wir haben	} <i>gelobt,</i>	<i>fmo</i>	} <i>hvalli, e.</i>	Wir haben	} <i>gelobt,</i>	<i>besmo</i>	} <i>hvalli, e.</i>
	Ihr habet		<i>fte</i>		Ihr habet		<i>beste</i>	
<i>Vielfach.</i>	Sie haben		<i>fo</i>		Sie haben		<i>beso</i>	

Dolgo prej. Längst vergangene Zeit.

<i>Einfach.</i>	Ich hatte	} <i>gelobt,</i>	<i>sim</i>	} <i>hvalli, a, o.</i>	Ich hätte	} <i>gelobt,</i>	<i>besim</i>	} <i>hvalli, a, o.</i>
	Du hättest		<i>si</i>		Du hättest		<i>besi</i>	
<i>Po enim.</i>	Er hatte		<i>je</i>		Er hätte		<i>bi</i>	
<i>Vielfach.</i>	Wir hatten	} <i>gelobt,</i>	<i>fmo</i>	} <i>hvalli, e.</i>	Wir hätten	} <i>gelobt,</i>	<i>besmo</i>	} <i>hvalli, e.</i>
	Ihr hättet		<i>fte</i>		Ihr hättet		<i>beste</i>	
<i>Po vezh.</i>	Sie hatten		<i>fo</i>		Sie hätten		<i>beso</i>	

Prihodno. Künftige Zeit.

<i>Einfach.</i>	Ich werde	} <i>loben,</i>	<i>bom</i>	} <i>hvalli, a, o.</i>	Ich werde	} <i>loben,</i>	<i>bom</i>	} <i>hvalli, a, o.</i>
	Du wirst		<i>bofh</i>		Du werdest		<i>bofh</i>	
<i>Po enim.</i>	Er wird		<i>bo</i>		Er werde		<i>bo</i>	
<i>Vielfach.</i>	Wir werden	} <i>loben,</i>	<i>bomo</i>	} <i>hvalli, e.</i>	Wir werden	} <i>loben,</i>	<i>bomo</i>	} <i>hvalli, e.</i>
	Ihr werdet		<i>bote</i>		Ihr werdet		<i>bote</i>	
<i>Po vezh.</i>	Sie werden		<i>bojo</i>		Sie werden		<i>bojo</i>	

Prihodno prej. Künftig vergangene Zeit.

<i>Einfach.</i>	Ich werde	} <i>gelobt haben,</i>	<i>bom</i>	} <i>hvalli, a, o.</i>	Ich werde	} <i>gelobt haben,</i>	<i>bom</i>	} <i>hvalli, a, o.</i>
	Du wirst		<i>bofh</i>		Du werdest		<i>bofh</i>	
<i>Po enim.</i>	Er wird		<i>bo</i>		Er werde		<i>bo</i>	
<i>Vielfach.</i>	Wir werden	} <i>gelobt haben,</i>	<i>bomo</i>	} <i>hvalli, e.</i>	Wir werden	} <i>gelobt haben,</i>	<i>bomo</i>	} <i>hvalli, e.</i>
	Ihr werdet		<i>bote</i>		Ihr werdet		<i>bote</i>	
<i>Po vezh.</i>	Sie werden		<i>bojo</i>		Sie werden		<i>bojo</i>	

Velivna skasa.

Einfach. Lobe ich, *hvali jes,*Lobe du, *hvali ti,*Po enim. Lobe er, *hvali on.*Vielfach. Loben wir, *hvalimo,*Lobet ihr, *hvalite,*Po vezh. Loben sie, *naj hvalijo.*

Nekonzhavna skasa.

Sdaj. Loben, *hvaliti.*Prej. Gelobt haben, *hvaliti.*Prihodno. Loben werden, *hvaliti.*

Pritoshje.

Sdaj. Lobend, *hvalijózh, hvalé.*Prej. Gelobt, *hvalil, a, o.*

Po tem kopiti menite domu grede djanske besede: arbeiten, bethen i. t. d., ki sim vam jih sgoraj povédal. Kakor stopate — premenujte. Hitrej ko stopash, poprej si domá, glaj ko besede premenujesh, poprój bosh tudi v' nemshini domá.

Popís nebeshkih prikásn.

„Kdo vaf je videl pretekél petek nebo odperto?“ — barajo gospod kaplan. Petero jih pravi, de so tako frezhni bili. Mislite, de je posebna frezha kaj takiga viditi? Ne bote sa to poprój v' nebesih. Prasne vére imajo, ki tih prikásen ne posnajo; vam jih bom nekaj rasloshil.

1. Kaj je odperto nebo? Pod nebam v' sraki (lufti) je mnogo sonzhniga prahu — mokriga ino ogeniga, is kateriga je blísk, tozha, desh ino sneg, kakor letni zhaf vlezhe ino veter potegne. Nabére se vzhafi ogeniga sonzhniga prahu kepa, kakor po simi jushniga snega, ako po bregi kepizo ispuhtísh. Kepa takiga prahu se vneme od nebeshkiga ognja ino se sazhe svetiti. Ljudjé, to zhudno svetlobo vglédaje, pravijo de je nebo odperto. Svetla kepa od vrozhine pokne alj safshkerne, ino ljudjé mislijo, de se je nebo saperlo. Kaj takiga lahko napravijo, ki s' ognjam igrati snajo, ter kugle kakor nar lepshi svesde visoko sashenó, ki en zhafek nar gorshi svetijo, po tem pa hitro vgasnejo.

2. Kaj so pa ponozhne luzhi, ki se vzhafi sa séverjam vidijo? Nekake megle so, ki tistim mer-

slim krajam svetijo, kjér so filo dolge nozhí in fonze le nekoljko mešzov v' leti pošje. V' naših krajih se malokdaj vidijo.

3. Ali je ref, de zhlovek vmerje, kedar se na nebi svesda podere? Tako menijo babjovérni ljudjé. Naj bi sa vsakiga zhloveka svesda padla, bi jih she malo na nebi bilo. Svesde, ki se na vezher ino ob sviti vtrinjajo, so ognene megle, ki se vnemejo ino sopet vgašnejo, kedar jih semlja na se potegne.

4. Kaj pa zhudna svesda pomeni, ki metlo ima? Ljudje mišljijo, de boshjo šhibo kashe; alj po navadi se nje ni bati. Take svesde ncsnane pote po nebeskih šhirjavah hodijo. Pridejo bliso semlje, ter jih vglédamo; njih share semlja na se vlezhe, ino nam se sdi, kakor bi metlo imele. V' leti 1811 sim pobizh srahoma tako svesdo premišhloval, ki sim na polji vole pašil. Prikasala se bo sopet — kdaj? prav ne vémo.

5. Ali se na nebi vol, oven, rak, šhkorpijon ino take stvarí vidijo? Svesd na nebi ni preshteti, ne vsih sposnati; vemo pa, de se ene premíkajo, ki jim planeti pravimo, druge na mestih kakor pripete stojijo, ter na nebeskim stropi podobe kashejo, ktére svesdoméri po imeni vejo; p: nebeshki vos, burovz, Jakobova palza i. t. d. Takih perpetih svesd je nar imenitnej 12 snaminj: oven, junz, dvojzhizhi, rak, lev, deviza, tehtniza alj vaga, šhkorpijon, strelz, divji kosel, povoden mosh ino ribe. Semlja, ki se krog fonza fuka, vsakiga mešenza pod drugo snaminje pride; sa to se pravi, de fonze o boshizhi v' divjim kosli, o krefi pa v' raki stojí, ker se v' tém zhaši v'fako leto ravno te svesde o jutrovim svitu pred fonzam vidijo. V' nekih pratikah ima vsak den svoje snaminje, ino veliko kmetov jih per svoji sétvi, shétvi, kofitvi i. t. d. škerbno šhpoga. Tako se pravi: Kar v' semljo rašte, séj šhkorpijona — raka — ribe i. t. d. — Kar pa is semlje, séj v' ta-

kim snaminji, ki roko alj ного moli, kakor dvoj-zhizhev, vola i. t. d. Divize vse dobro raste — ako je ref? Nektére tih snaminj imajo sa terde, kakor vola, ovna i. t. d. — druge sa mehke, kakor devizo, ribe, povodniga mosha i. t. d. Kmetu, ki prevezh na te snaminja gleda, se sgodi kakor svesdoméru, ki je grede tako dolgo v svesde gledal, de je v' jamo padel.

6. Kateri planet pa letaf vlada (regira?) — Noben; Bog sam vlada vsako leto. Hajdovfki nesnabogi so imeli veliko bogov, ter krivo mislili, de 7 poglavitnih malikov ima 7 poglavitnih svesd, ki se vsako leto zhredijo vladati vbogo semljo. Vsfakimu v' zhaft so 1 dan v' tedni imenovali, p: nedelo po sonzi, pondelek po luni i. t. d. Mislili so, de po planeti tudi letvina bo, in de se tudi ljudje tistiga leta rojeni po planeti vershejo. Imeli so ene sa mersle, druge sa vrozhe — suhe planete. Nar frezhnej so jih shteli, ki se pod sonzam vleshejo. She sdaj nektére vezhne pratike tako kvantajo, ter ne vejo, de smo vfi pod enim sonzam ino enim Bogam. Planetov sdaj she zhres 11 posnamo, ki se kakor semlja krog sonza sukajo. Nekteri imajo svoje tovarshe, ki se s' njimi ino okolj njih vertijo, kakor mesenz s' semljo.

7. Kaj je pa rimfka zesta po nebi? Imenuje se per naf lepa svetla risha, ki se od naf v' kraje raslega, kjer mesto Rim stoji. Svetel nebeshki paf je milijon milijonov svesd, ki so toljko visoko, de le njih luzh — svesd pa ne sagledamo. Do nar blishej perpete svesde bi vstreljena topovna kugla 7 krat sto tavshent let letela. Kako dalezh je posledna ino pa kjé? — sam Bog vé. Zele trume svesd she vezhkih ino lepshih od sonza se sveti po nebeshkih shirjavah, ki jih ne vidimo mi, pa jih bomo nekdej glédali kakor sdaj roshe pod nami, naj le frezhno k' vsfemogozhnimu Stvarniku pridemo. Kdo v' teh prelepih svesdah prebiva? —

alj fo tudi tam ljudjé? — De se nam v' takim premišhlovanji ne omoti, sapojmo raj prelepo péfem od Svesdja: *)

Tukaj gori se nesnani
Velki svéti suzhejo,
S' luzhjo sonza fo obdani,
Krogle pote tékajo;
Svesda svesdi je sofeda,
Njih sa naf shtevila ni,
Ena v' drugo svetlo gleda,
Vfaka boshjo zhaft gorí i. t. d.

XXVII.

Lepa nedela.

Pervo nedelo po Telovim fo imeli Slavinzhani lepo nedelo na Homzi — per materi boshji na veselim hribzi. Ta prozelja je she od stariga; gospod fajmoshter fo jo ponovili, naj bi mladenzham bila devishke bratovshine prav zhefitliv obhód.)

Poprejne leta je bilo v' Slavini filo shalofino. Nifi najdel fkorej poshteniga mladenzha, ki bi neframniga djanja imel ne bil; maloktéra nevesta je k' sakonfkimu altarju divishki venez (kranzel) prinesla. Gerdo je bilo, kako fo o sarokah samize sa moshkim fazhezke nosile, toshvale, se sa nje teple ino lafale. Gospod fajmoshter angelsko bratovshino Marije ino svetiga Joshefa sazhnó, ki je hitro po vřim tiftim kraji flovela, in ljubo divishstvo pod njenim varřtvam prav lepo zvetelo.

Omislili fo prav lepe bratovske bukve, ki fo imele na enim kraji podobo Marije zhiřtiga spozhetja, na drugim njeniga divishkiga shenina svetiga Joshefa. Lepo prid-

*) Šber lepilh ukov, ftran 39.

go so njim naredili — kako zhestitliv je divishki stan, ker so fantje ino deklize angelam v' shlahiti — koljko fkerb mora biti, nedolshnost ohraniti — koljko angelfko dobro delo njo tudi drugim ovarvati. Angeli to storijo, ino kdor jim pomaga, je njih brat — njihna sestra. Torej is serza shelim — so djali — naj se med vami angelfka braterna sazhe. Kako pa?

1. Kdo v' angelfko bratovshino stopi, mora biti 15 let star ino dobro floveti; rasujsdanih mladenzhev ino dekliz v' to braterno nihzhe ne smé.
2. Vlaki dobí podobo matere boshje ino sveti-ga Joshefa, kedar se v' braterno sapishe. Mora to snaminje nositi, dokler v' braterni shivi, ter ga v'faki den poboshno kufhniti, de svoje obljuje ne posabi.
3. Koljkokrat v' zerkev grefte, verh roshma-rina, kedar mogozhe, iméjte, fantje sa klobu-kam, dekleta v' nederji, de vam bo snaminje de-
vishkiga stana.
4. V'faka perva nedela v' mesenzi je braterna, ino per Divizi Mariji na Homzi ob desetih opravi-lo sa brate ino sestre. Koljkor val samore, naj k' tej flushbi boshji pride. V' pridigi se vam vashe posebne dolshnosti rasloshijo, ter v'fako svojo vést isprafha ino braterno obljubo po-noví, ako mogozhe, tudi k' spovedi ino k' sveti-mu obhajilu gre.
5. V'fako leto imajo mladenzhi na svetiga Joshefa — dekleta na Devize Marije osnanovanja svoje posebno obhajilo. Poprejni dan se postijo, na prasník k' spovedi ino k' svetimu obhajilu grejo. Po opravili pokleknejo krog altarja. Eden bratov alj sester moli glasno divishko obljubo na-préj — drugi sa njim. Ravno te svete prasnike se dajo fantje ino dekleta pred opravilam sapisati, ki vnovizh shelijo v' to braterno priti.
6. Na angelfko nedelo se v'fako leto beró, kar je na novo sapifanih — kar isbrifanih.

7. Bratje ino sestře morjo sa sveto zhiftoft fkerbeti, se med sebo h' dobrimu opominjati ino pred hudim svariti.
8. Mladenzhi ne smejo kaditi, deklize ne v' ofhterije hoditi, rasen na kakim poti; na ponozhen pleš pa zelo ne. Vfako naj bo v' nošhi ponishno ino poshteno.
9. Skrivno snanje s' drugim spolam imeti je ojfthro prepovedano. S' ljudmí, ki klafajo, alj neframne pesme pojó, se nobeno pezhati ne smé — ne s' njimi sedeti, ne hoditi.
10. Vfako naj Boga vedno pred ozhmi ima, Marijo prezhisto Divizo ino svetiga Joshefa vfaki dan pozhestí, vfako nedelo svojo vest v' zerkvi isprafha, ino zhe je mogozhe, vfakiga mesenza svete sakramente prejme.
11. Se v' sofeski brat — sestra nespodobno sadershi, morta dva brata mladenzha — deklizo pa dve sestri posvariti. Ako to ne pomaga, prideta prihodno nedelo brata dva alj sestri dve gospod fajmoshtru potoshit, naj po postavah bratovshine storijo.
12. Zhe posvaritev ne pomaga, in si mladenzh alj dekliza preskozhi, se is divishkih bukuv isbrishe ino sapomni, sakaj se je sgodilo. Bratovsko snaminje se odrajta. Kdor v' poshten sakon stopi, njegovo ime ostane sapifano; le sapishe se, kdaj frezhno v' sakon stopi.
13. Kedar kdo bratov alj sester vmerje, se na Homzi merlizhu svoní. Bratje ino sestře si po sofeski od hishe do hishe na pogréb napovejo. Kdor le vtegne, mora h' pogrebu jiti. Shtirje mladenzhi rajniga — 4 deklize pa rajno k' pogrebu nesó, lepo svatovsko oblezheni.
14. Vfako bratovsko nedelo se po pridigi sa rajne brate ino sestře pomni, ki so pretezheni leto pomerli.
15. Pervo nedelo po Telovim je sa divishko braterno lepa nedela na Homzi. Mladenzhi imajo svoje

povojake (pufhelze) na perſih, deklize deviške venze na glavi, zhedno opletene. Mladenzhi grejo predi — devize sa preſvetim reſhnim Teleſam, ter ſe v' ſvetih peſmih zhredijo. To ſo bile deviške braterne nar imenitnej poſtave.

Lepo jasno jutro je bilo na letoſhno Homſko nedelo, drevje okranzlano, ſteſe s' zvetjam potroſhene, kodar je prozeſja hodila. Svezherijo ſo imeli. Premoſhni ſo ſvezhe kupili, vbogi od zerkve dobili. Kedar devet odsvoni, v' zerkvi ſapojo: „Oj vſmileni Jeſuf, jeſ ljubim tebe i. t. d. Goſpod fajmoſhter perſtopijo, ino jim kratko pa zhedno povejo, kaj lepa nedela pomeni, ino kako jo naj vredno obhajajo, tiſtim ſto ſhtir ino ſhtirdeſet tavſhent divizam podobni, ki v' ſvetim raji boſhjemu Jagnetu novo peſem pojó, ino ga ſpremljajo, kamor kolj gre. Po tem ſe prozeſja vsdigne bres vſiga ſirela ino bres muſike, le svoni ſo milo peli, ter glaſno petje mladenzhev ino dekliz k' nebeſam ſpremljali. Ozhetam ſerze od veſelja poſkakuje ſliſhati ſvojih ſinov mizhnc petje — matere ſolſe polijejo, viditi ſvoje hzhére s' diviſhkim venzam v' prozeſji. Veliko je bilo ptujih ljudi; pa malokdo, ki bi ſe ne bil veſelja raſjokal ſam per ſebi rekozh: Oh naj bi ſhe bil jeſ vreden v' tej lepi bratovſhini ſhiveti!

„Kaj pa imate doneſ tak truſh? — ſe goſpod uzhitel po poldne v' ſholo prikregajo.“ — „Po nemſhko ſmo preſtopali, ino ſe poſkuſhali, kdo hitrej ſna“ — ſholarji odgovorijo. Naj bo, zhe je reſ; tako pa vreſhati lepo ni, ne po nemſhko, ne po flovenje; govori ſe pohlevno ino ſaſtopno. — Noj, Kolarjev Miha! bova preſtopala, jeſ po flovenje, ti po nemſhko ſa meno.

Jeſ pójem, ich ſinge, ti pójeſh, du ſingeſt i. t. d. Slovenzam potreba ni vſelej nameſtniz pred djankami ſtaviti, p: vidim, ich ſehe, ſliſhim, ich höre i. t. d. Zhe ſi ſapomnite, kako ſe poſlednih 5 ſlogov konzhá ino kaj v' poprejnim — pa v' prihodnim zhaſi doſtavljamo, vam bo lahko vſako djankſko beſedo preſtopati.

Tako se v' nemshkih djankah prestopa, kedar je djanje nashe, de mi storimo; ako pa mi terpimo, de drugi storijo, je terpivna oprava, ki se nje bomo donef uzhili.

Terpivna oprava.

Ravna skasa.

Kriva skasa.

		S d a j.		P o e n i m.		
Ich werde	} gelobet,	sim	} hvalen, a, o.	Ich werde	} besim	
Du wirst		si		Du werdest		besi
Er, sie, es wird		je		Er werde		bi

		P o v e z h.				
Wir werden	} gelobet,	fmo	} hvaleni, e.	Wir werden	} besmo	
Ihr werdet		fte		Ihr werdet		beste
Sie werden		fo		Sie werden		beso

Nekoljko prej. P o e n i m.

Ich wurde	} gelobet,	sim	} hvalen, a, o.	Ich würde	} bi	
Du wurdest		si		Du würdest		bi
Er, sie, es wurde		je		Er würde		bi

		P o v e z h.				
Wir wurden	} gelobet,	fmo	} hvaleni, e.	Wir würden	} bi	
Ihr würdet		fte		Ihr würdet		bi
Sie wurden		fo		Sie würden		ti

Zelo prej. P o e n i m.

Ich bin	} gelobet	sim	} hvalen, a, o.	Ich sey	} besim	
Du bist		si		Du seyst		besi
Er, sie, es ist		je		Er sey		bi

		P o v e z h.				
Wir sind	} gelobet	fmo	} hvaleni, e.	Wir seyn	} besmo	
Ihr seyd		fte		Ihr seyd		beste
Sie sind		fo		Sie seyn		beso

D o l g o p r e j. P o e n i m.

Sch war	} gelobet worden,	<i>šim</i>	} hvalen, a, o, bil, a, o.	Sch wäre	} gelobet worden,	<i>bešim</i>	} hvalen, a, o, bil, a, o.
Du warst		<i>ši</i>		Du wärest		<i>beši</i>	
Er, sie, es war		<i>je</i>		Er wäre		<i>bi</i>	

P o v e z h.

Wir waren	} gelobet worden,	<i>šmo</i>	} hvaleni, e, bili, e.	Wir wären	} gelobet worden,	<i>bešmo</i>	} hvaleni, e, bili, e.
Ihr wäret		<i>šte</i>		Ihr wäret		<i>bešte</i>	
Sie waren		<i>šo</i>		Sie wären		<i>bešo</i>	

P r i h o d n o. P o e n i m.

Sch werde	} gelobet werden,	<i>šom</i>	} hvalen, a, o, bil, a, o.	Sch werde	} gelobet werden,	<i>bi</i>	} hvalen, a, o, bil, a, o.
Du wirst		<i>šoš</i>		Du werdest		<i>bi</i>	
Er, sie, es wird		<i>šo</i>		Er werde		<i>bi</i>	

P o v e z h.

Wir werden	} gelobet werden,	<i>šomo</i>	} hvaleni, e.	Wir werden	} gelobet werden,	<i>bi</i>	} hvaleni, e, bili, e.
Ihr werdet		<i>šote</i>		Ihr werdet		<i>bi</i>	
Sie werden		<i>šoje</i>		Sie werden		<i>bi</i>	

P r i h o d n o p r e t e k l o. P o e n i m.

Sch werde	} gelobet worden šehn,	<i>šom</i>	} pohvalen, a, o.	Sch werde	} gelobet worden šehn,	<i>bi</i>	} pohvalen, a, o, bil, a, o.
Du wirst		<i>šoš</i>		Du werdest		<i>bi</i>	
Er, sie, es wird		<i>šo</i>		Er werde		<i>bi</i>	

P o v e z h.

Wir werden	} gelobet worden šehn,	<i>šomo</i>	} pohvaleni, e.	Wir werden	} gelobet worden šehn,	<i>bi</i>	} pohvaleni, e, bili, e.
Ihr werdet		<i>šote</i>		Ihr werdet		<i>bi</i>	
Sie werden		<i>šoje</i>		Sie werden		<i>bi</i>	

*V e l i v n a š k a s a. P o e n i m.**P o v e z h.*

Sch soll	} gelobet werden,	<i>šodi</i>	} hvalen, a, o, on, a, o.	Wir sollen	} gelobet worden,	<i>šodimo</i>	} hvaleni, e, naš.	
Du sollst		<i>šodi</i>		ti,		Ihr sollt		<i>šodite</i>
Er, sie, es soll		<i>šodi</i>		on, a, o.		Sie sollen		<i>šoje</i>

N e k o n z h a v n a f k a s a .

<i>Sdaj.</i>	Gelobet werden,	} hvalen, a, o, biti.
<i>Prej.</i>	Gelobet worden seyn,	
<i>Prihodno.</i>	Gelobet werden,	
<i>Priloshje.</i>	Gelobt,	hvalen, a, o.

Opomimba. Se nam poljubi, tudi terpivno lahko tako le prestopamo: *Sdaj.* Ich bin gelobet sim hvalen, du bist gelobet si hvalen i. t. d. *Nekoljko prej.* Ich war gelobet sim bil hvalen i. t. d. *Velivno.* Sey du gelobet bodi hvalen i. t. d.

Djanske besede prav prestopati je potreba vedeti, kako je nekonzhavno, sa sdaj — nekoljko prej — pa zlo sa prej spremeni-
nijo. Topet si eno kôpo takih nerodnih djank v trojni premembi sapomnite.

Brosflon vkasati, *if* brosufl, *if* sabro
brosflon.

Btkommun dobiti, *if* btkum, *if* sabro
btkommun.

Bittun profiti, *if* bitt, *if* sabro ynn
bittun.

Blinbrun ostati, *if* blinb, *if* bin ynn
blinbrun.

Luingyan pernesti, is buaſta, is ſabr
yrbuaſt.

Arnkun miſliti, is duiſta, is ſabr
yrduiſt.

Dünſon ſmėti, is duiſt, win dūnſon,
is dūnſta, is ſabr
yrdūnſt i t. d.

ſafun peljati, is ſiſa, is bin yon
ſafun.

ſallun paſti, is ſiul, is bin yon
ſallun.

ſanyon loviti, is ſiny, is ſabr yon
ſanyon.

ſinun najti, is ſun, is ſabr yon
ſinun.

ſinſon beſhati, is ſloſ, is bin yon
ſloſon.

ſobun dati, is yab, is ſabr yon
yobun.

ſoſallun dopaſti, is yonſiul, is ſabr
yonſallun.

ſoſun jiti, is yiny, is bin yonyonyon.

Grjzsfaru goditi se, nò ygrjzfař, iřt yrn
grjzfařu.

Grubru kopati, iřt yruib, iřt fařu yrn
yruubru.

Grubru imeti, iřt fařtu, iřt fařu yrn
fařtu.

Grubru derřhati, iřt řint, iřt fařu
yřfařtu.

Grubru vsdigniti, iřt řob, iřt fařu yrn
řobru.

Grubru pomagati, iřt řařř, iřt fařu
yřřařřu.

Grubru posnati, iřt řařtu, iřt fařu
yřtařtu.

Grubru samozhi, iřt řařu, iřt řařtu,
iřt fařu yřtařtu.

Grubru priti, iřt řařu, iřt řařu yrn
řařu.

Grubru puřtiti, iřt řařř, iřt fařu yrn
řařřu.

Grubru leteti, iřt řařř, iřt řařu yřtařřu
řařřu.

Lividum terpeti, iſſ litt, iſſ ſabr yon
littum.

Lusum brati, iſſ lud, iſſ ſabr ynduſum.
Luyum leſhati, iſſ luy, iſſ bin yon
luyum.

Luyum legati, iſſ loy, iſſ ſabr yon
loyum.

Muſum mleti, iſſ maſter, iſſ ſabr
yumuſum.

Molrum molsiti, iſſ molck, iſſ ſabr yon
molrum.

Muyum meriti, iſſ muß, iſſ ſabr yon
muyum.

Muyum morati, iſſ müß, wie müyrum,
iſſ müßer, iſſ ſabr
yumußt.

Nuſum vseti, iſſ nuſer, iſſ ſabr yon
nuſum.

Nuſum imenovati, iſſ nuſter, iſſ ſabr
yumuſt.

Nuſum ſvetvati, iſſ nuſt, iſſ ſabr
yumuſum.

Sníßum tergati, íf níß, íf fubr ym
nigum.

Sníßum vohati, íf noß, íf fubr ym
noßum.

Sníßum tezhi, íf num, íf bin ym
nomum.

Sníßum klizati, íf níß, íf fubr ym
níßum.

Sníßum sdeti, sjati, íf sjíum, íf fubr
yngsjíumum.

Sníßum strelati, íf sfoß, íf fubr
yngsfoßum.

Sníßum spati, íf sflínß, íf fubr
yngsfláßum.

Sníßum vdariti, íf sflíný, íf fubr
yngsfláýum.

Sníßum saklepati, íf sflöß, íf fubr
yngsflöppum.

Sníßum resati, íf sflútt, íf fubr
yngsflúttum.

Sníßum pífati, íf sflúrb, íf fubr
yngsflúrbum.

Difurim vpeti, if sifur, if fubr
yppfuiru.

Difurim molzhati, if fiviriy, if
fubr yppfiviriyru.

Difurim videti, if fuf, if fubr yru
fufurru.

Difurim fedeti, if fuf, if bin yru
fufurru.

Difurim ftati, if ftand, if bin yru
ftandru.

Difurim piti, if taurk, if fubr yru
taurkru.

Difurim vedeti, if wüßer, if fubr
yruwüßer.

Difurim vlezhi, if zoy, if fubr yru
zoyru.

To zelo kópo djanskih beséd vam sa lepo nedelo
dam, de se njih bote prav pridno nauzhili. To ho lepo
sa vas.

XXVIII.

Ptizhje gnesdo — boshje
zhudo.

Véste kaj se je trém Bresolanam na Nemshkim per godilo? Shli so volov kupovat. Ravno v' petek pridejo v' Jevnik. Vihar ino More poshleta Krumpelna v' kerzhmo, naj jim sa kofilo shgankov pripravi. Krumpel, shtimaje se, nemshko prav dobro snati, v' ofhtarijo pride. Kelnarza ga pobara: Was schaffen Sie? Krumpel pravi: Sterz machen sa 3 Gulden. Kelnarza misli, de bo mlatizhev sa tri skedne prishlo ino tri velike sklede shgankov fkuha. Kedar pa le trije kupzi pridejo, se Krumpelnovi nemshini smejiyo. Sam je moral tri sklede shgankov plazhati, ino she fram ga je bilo. De val tudi nemshine fram ne bo, hozhemo sdaj djansko besedo machen pregibati.

Kako se rezhe po nemshko: jes bom napravil?
i. t. d.

1. *Djanske besede imajo sa prestopanje, kakor ste videli, svoje pomozhnize v' nemshkim posebno 3: ich habe imam, ich bin sim, ich werde bom. Slovenzi sa vse tri rezhejo: sim, sim bil, bom. Pervo pomozhnizo she po prvi stópi posnate; posledno vam sdaj bolj na tenko rasloshim.*

S d a j.

Ravna skasa.

Kriva skasa.

Po enim.

Ich bin	sim,	Ich sey	besim,
Du bist	si,	Du seyst	besi,
Er, sie, es ist	je.	Er sey ^t	bi.

Po vezh.

Wir sind	sno,	Wir sind	etsno,
Ihr seyd	sie,	Ihr seyd	beste,
Sie sind	so.	Sie sind	beso.

N e k o l j k o p r e j.

Po enim.

Ich war <i>sim bil</i> , a, o.	Ich wäre <i>besim bil</i> , a, o.
Du warst,	Du wärest,
Er, sie, es war.	Er wäre.

Po vezh.

Wir waren <i>sno bili</i> , e.	Wir wären <i>besno bili</i> , e.
Ihr wäret,	Ihr wäret,
Sie waren.	Sie wären.

Z e l o p r e j.

Po enim.

Ich bin gewesen <i>sim bil</i> , a, o.	Ich sey gewesen <i>besim bil</i> , a, o.
Du bist gewesen,	Du seyest gewesen,
Er, sie, es ist gewesen.	Er sey gewesen.

Po vezh.

Wir sind gewesen <i>sno bili</i> , e.	Wir seyen gewesen <i>besno bili</i> , e.
Ihr seyd gewesen,	Ihr seyd gewesen,
Sie sind gewesen.	Sie seyen gewesen.

D o l g o p r e j.

Po enim.

Ich war gewesen <i>sim bil</i> ,	Ich wäre gewesen <i>besim bil</i> ,
[a, o.	[a, o.
i. t. d.	i. t. d.

P r i h o d u o.

Po enim.

Ich werde seyn	<i>bom</i> ,	Ich werde seyn	<i>bodem</i> ,
Du wirst seyn	<i>bosh</i> ,	Du werdest seyn	<i>bodesh</i> ,
Er, sie, es wird seyn	<i>bo</i> .	Er werde seyn	<i>bode</i> .

Po vezh.

Wir werden seyn	<i>bomo</i> .	Wir werden seyn	<i>bodemo</i> .
Ihr werdet seyn,		Ihr werdet seyn,	
Sie werden seyn.		Sie werden seyn.	

P r i h o d n o p r e t e k l o .

Ich werde gewesen seyn *bom*. Ich werde gewesen seyn *bodem*.
i. t. d. *i. t. d.*

*V e l i v n o .**Po enim.**Po vezh.*

Sey ich	<i>bodi jes,</i>	Seyn wir	<i>bodimo,</i>
Sey du	<i>bodi ti,</i>	Seyd ihr	<i>bodite,</i>
Sey er	<i>bodi on.</i>	Seyn sie	<i>naj bojo.</i>

N e k o n z h a v n o .

<i>Sdaj.</i>	Seyn	<i>biti,</i>
<i>Prej.</i>	Gewesen seyn	<i>biti,</i>
<i>Prihodno.</i>	Seyn werden	<i>biti.</i>

2. *Pomozhnizo werden po drugi stopi lahko posnate. Kedar se sama prestopa, rezi zelo preteklo: ich bin geworden — prihodno ich werde werden i. t. d. Hozhemo sdaj po samim poskusit. — Poskushajmo pa tudi drugim djankam s' njoj pomagat. Kako rezhete: jes sim proshen? ich werde gebethen i. t. d.*

Povejte mi sdaj, koljko imajo djanske besede stop? Odgovor. Stori vno, zhe sami storimo, p: ich frage baram. — Ter pivno, ako terpimo, de kdo drugi stori, p: ich werde gefragt sim vprashan. Koljko imajo skas? Petero. Ravno skaso, kedar na ravnost povemo, p: er ruft sove. — Krivo, kedar na ravnost ne rezhemo; p: sie rufe bi klizala. — Velivno, ki nam sapove; p: schweige molzhi. — Nekonzhavno, kedar na vdan rezhemo, p: zahlen plazhati. — Priloshje, ki kako lastnost s' zhasam priloshi, p: weinend jokajozh. — Koljko imajo zhasov? Odgovor. Prav sa prav sheft: sdaj, kedar se sdaj godi; p: beißen grisiti — nekoljko prej; p: ich habe verziehen sim odpuhtil — dolgo prej; p: ich hatte gelacht sim se bil smejal — prihodno; p: ich werde graben bom kopal — prihodno pretek-

lo; p: ich werde geredet haben bom dogovoril. Koljknato je *f* teviló? Odgovor. Dvojno. Po enim; p: ich schreie vpijem — po vezh; p: wir schenken darujemo. Koljko imajo oseb alj liz, ki na peršhone kashejo, kdo dela? Trojne: 1. ich jes, 2. du ti, 3. er, šie, es on, a, o, kakor je spola. Kedar naf je vezh, pa rezhemo, wir mi, ihr vi, šie oni. Slovenzam ni potreba sa vsako oseb isrekati; p: ich zürne se jesim, wir danken sahvalimo.

3. Kakor naredimo eden zhas is drugiga? Moramo vediti, kako se rezhe sdaj v' ravni skasi; p: ich sammle sbéram — kako v' nekonzhavni; p: blasen pihati. Po teh se posleden slog meni, kakor smo v' poprejnih stopah videli.

Ako besedo is ravne skase v' krivo denemo, se premeni a na ä — o na ö — u na ü i. t. d.

4. Dones vam bo pol kópe djanskih besedi sadosti. Nate jih!

Lutón pezhem, if buón, if fubón
yrbuón.

Lrißón grisiti, if biß, if fubón yrn
biprn.

Lutwirnyrn goljfatí, if butnoy, if fubón
butnoyrn.

Lindón vesati, if buón, if fubón yrn
bünón.

Lunifón lomiti, if buónif, if fubón
yrbuónifrn.

Šaryšm mlatiti, iſ duoyſ, iſ ſabr
ymduoyſm.

Šlinſm teſhi, iſ floß, iſ bin ym
floppm.

Šuaym barati, iſ ſuaytr, iſ ſabr
yrfuayt.

Šultm veljati, iſ yult, iſ ſabr
yryoltm.

Šuwinm pridobiti, iſ yuwan, iſ
ſabr yruwanm.

Šuriſm prijeti, iſ yuiſſ, iſ ſabr
yryuiſſm.

Šunym viſeti, iſ ſuny, iſ ſabr
yrfunym.

Šuim vdariti, iſ ſub, iſ ſabr
yrfuim.

Šribm ribati, iſ riub, iſ ſabr
yruubm.

Šrim pluvati, iſ ſgir, iſ ſabr
yrfgir.

Šruſm govoriti, iſ ſruaf, iſ ſabr
yrfſruafm.

Þrjúmyrum skakati, iſ ſkrámy, iſ bin
yruſkrámyrum.

Þrjúnum preſti, iſ ſkránum, iſ ſkrá
yruſkránum.

Þrjúum vbadati, iſ ſkráf, iſ ſkrá
yruſkráfum.

Þrjúum kraſti, iſ ſkráfl, iſ ſkrá
yruſkráflum.

Þrjúum umreti, iſ ſkráub, iſ bin
yruſkráubum.

Þrjúum noſiti, iſ ſkrámy, iſ ſkrá
yruſkrámyrum.

Þrjúum goniti, iſ ſkráub, iſ ſkrá
yruſkráubum.

Þrjúum poſabiti, iſ ſkrámyr, iſ
ſkrá ſkrámyrum.

Þrjúum ſgubiti, iſ ſkrálon, iſ ſkrá
ſkrálonum.

Þrjúum raſtiti, iſ ſkráf, iſ bin yru
ſkráfum.

Þrjúum luſhati, iſ ſkráf, iſ ſkrá
yruſkráfum.

Skollm hoteti, *if will, if wollten, if
haben ynwollt.*

Zriyru kasati, *if zriyru, if haben
yrzriyht.*

Zwiynru filiti, *if zwiynru, if haben
yrzwiynru.*

„Skerb sa ljubo shivinzó.

„Slifhali ste, kako deshelska gosposka ptize lo-
viti prepoveduje — sazhejo gospod kaplan. Ljudje s'
ljubo shivinzó gerdo ravnajo, ki pogosto prav ne spo-
snajo, h' zhemu jo je Bog stvaril. Naj vam torej dones
od ljubesnivih ptizhiz kaj lepiga, pa tudi potreb-
niga povém.

Dobrotlivi Stvarnik je nebo ino semljo vstvaril.
Bilo je po sveti vse seleno, od roshiz raszveteno, pa
vendar tiho ino shalofno. Hotel je Bog tudi na tém
sveti svoje pevze imeti; vstvaril je ptizhize, naj mu
pod nebam hvalo pojo. Zhudna boshja stvar so.

1. Veliko je lepih ptizhiz po hribih ino do-
linah; — v' firashnih puhavah, kjer shive dushe ni,
ptizhiza Vezhniku hvalo sloví. Nar vezhi ptizhiza je
Zepeligan (Strauß), po 6 sholnov visok, njegovo
jajze je veliko, kakor detezhja glava. On kamnje soble
ino poshre sherezhe oglje. Nar manjšhi je kolibri, ne
vezhi od buzhelize; nja jajzhize kakor nar manjšhi grah
drobno. Nar lepšhi ptiza nashih krajov je pav, ki ima
po 4 sholne dolg rep, ves slato pisan. Se hozhe ba-
hati, svoj rep v' kolo safuka, de se mu od sonza sveti;
kedar pa svoje gerde noge pogleda, sakrizhi, de se po
uri dalezh slifhi. Kraliza vsih ptiz je postojna (orel),
ki nar vishi pod sonze leti, pa tudi zelo jagnje
vsdigne.

2. Ptizhize nam kashejo boshjo modrosti. Kedar sazhne sneg kopneti, se sazhno sheniti. Toljko se ljubita on ino ona, de zhe eno sGINE, drugo od shalofsti mine. Po dvoje jih vkrog leta, si fkriven kraj pojifhe ino sazhne gnesdo nositi. On nosi zel drag den peresze, shimo ino jil, ona pa v' fkrivnim kotezi sedi ino lepo gnesdo dela. Ni zhloveka tako snajdeniga, kaj takiga narediti. Kako me je serze bolelo, najti sa tur-nam gnesda rasdrapane, ki so jih samouhi is pod zerkvene strehe pometali! Taki vertoglavzi bi se pazh derli, naj bi njim kdo njih hifhize tako nevsmileno rastergal. Neki gerdúh je lastovke drashil, ki so pod sosedovo streho gnesdile; sosed ga s' palzo nashene. V' mraki se pa spet perkrade, ter s' dolgo ranto vse gnesda na tla pomezhe ino mladizhe na zesti pozepta. Sdaj se je postaral, pa nima tvoje strehe, posodniki so mu jo prodali.

Je gnesdo narejeno, starka dan na dan 1 jajzhize isnefe. V'fako pleme jih ima na shtevilo podobne — lepo pikaste. Jih je nanefla, sazhne valiti. Zele dni na gnesdizi sedí ino jih greje, starz pa v' krog gnesda póje, ter ji kratek zhaf dela. She ne beshí, zhe kdo pride, tako fkerbno jih varje. Kako gerd mora biti, kdor ji jajzhize vseme, jih potruple ino gnesdo rasterga! Shalofstno si sazhneta gnesdize sopet nositi; pa kaj de jima je she neposno!

V' nekih dneih se jajzhiza vgréjejo, mladi v' lufhini oshivijo ino svoj shivesh pripravlen najdejo. Nar prej belák — potem zhermelak povshijejo ino tako israftejo, de je vsakiga jajze polno. Ko she vezh shiveti mladizh nima, sazhne lufhino kluvati. Tudi starka mu pomore ino glej! lep ptizhko se isvalí. Revfhe je slepo, golo in li pomagati ne more; le milo zhivka. Stara tvoje mladizhe sdaj s' velikim veseljam trufhita (pitata), neprenehama jim shivesh nosita, ino vsakimu v' klun poloshita. Pride huda ura, hitro jih s' svojimi habami ogerneta, de bi jih ne seblo. Kako zhedno je to! — Sdaj pa pride nevsmilen gerdún, ino starim ljube mladizhe vseme, ako ravno branita ino milo zhvezhita.

Tak zhlovek je volku podoben, ki fkerbni materi dete is sibe le kavfne.

Hudobni fhterkavzi vfako germovje isteknejo, vfako drevo ispleshejo, kako gnesdo mladih pokonzhat. To je po tolovajfko. She grosovitnej fo, ki ftko vjamejo alj vfmertijo. Mladim nihzhe vezh jefi ne prinese; od gladu morjo vmreti. Ali bi taki gerduhi ne jokali, naj bi Turk perderl, ino jim ljubo mater sadavil.

Prifhlo je neko nedelo fantinov po germovji gnesd ifkat. Bliso nekiga hrama je feniza v' votli jablani mlade imela. Tiho! veli neki hudobez; koljko velja, de jo sadenem? — Saluzha kamen ino feniza pade. S' velikim vresham mertvo revzo ogledujejo. Hitro druga po vejah perferfrá. Zhujte! tudi ta bo moja, pravi fantúh. Ravno jo pobijejo, ko jih kmet raspodi. Shalofno mladi v' votlim debli zhivljajo. — V enih letih perpeljá meflán ravno tiftiga dezшка kmetu, rekozh: „Vsemite ga flushit; sгubil je ozheta ino mater; sapushena frota je.“ Tako se nevfmilenzam godi. Bog je po Mojsefu prepovedal: „Zhe najdesh po poti na drevesi alj na tleh ptizhje gnesdo ino ftko na jajzih alj mladizhjih sedeti, ne jemli jajz ne mladizhov s' ftko vred, ampak puffi njo prozh sleteti — de bo tebi dobro ino dolgo shivish.“

Se mladi isgodnjajo ino jim gnesdo pretefno, se raspeljajo. To je sa stare veselje! Od veje do veje, od verha do verha jih klizheta, ino mladi se jima glasijo. Tako jih létati svuzhita. Zel rod sa starim po logi leta, póje ino se veselí. Kako gerdo je tedaj ferze, mlade, ki she prav letati ne snajo, loviti, jih mukati ino moriti! Posnal fim stariga vojaka, ki je po berglah hodil ino mlade fante pogofito uzhil, rekózh: O mladenzhi, she noroglavi! poglejte kako se meni godi. V' mladih letah fim rad ptizam gnesdo jemal, jajza terl, ino mlade tergal, de fo se prav derli. Na vojfki fo mi fovrashne kugle she hujfhi roke ino noge rastergale. Koljkokrat flifhim ptizhizo peti, se mi sdi, kakor bi rekla: Prav ti je; faj efh, kako si s' nami delal. — Oh moji mladenzhi, ni arte vi tako!

3. Sakaj pa je Bog ptize stvaril? Nam k' veselju, moje dete. Saj te she pesterna peti uzhi: Poj, poj, poj, ptizhek moj! bolj bofh pél, bolj bofh moj. Oh, koljko veselja ptizhize ljudem storijo. Per juternim sori se sazhnó glasiti ino peti juterno pesem. Kako mizhno poje slavizhek v' germovji po nozhi, sdaj joka, sdaj shvishga, sdaj milo gergrá. Kako zhaftljivo se golibar (fkorjanzhek) is polja vsdiguje in hváli Boga, pa sopet med brasde poverne, si svojiga shivesha ískat, ter zhloveka uzhi, kako naj moli ino dela.

Slifhifh gerlizo, kako v' selenim logi góde? Ali se ti ne sdi, kakor bi mati per sibli pela? — Kanarzhiki ino rudezhniki se nauzhijo vishe peti, de ne orgle tako lepo. Popagaje, tudi frake zele besede nauzhífh. Grosovitna je pa navada ptizhke slepiti, de naj bolj pójejo. Tudi one milo toshujejo, rekozh: Kaj sim ti storila, de mi ljubo luzh jemlefh? Sim posnal bliso mesta ptizharja, ki je sto ino sto zhiukovzov s' sherezhim shelesam oflepil ino jih v' mesti prodál; poslednizh pa sam oflepel, in pubizh ga s' pískram po hífhah vodil shivesha profit.

Tudi sa hafen nam je Bog ptizhji rod dal. Ptize sanesó semena na visoke pezhine, v' nesnane kraje, kamor zhloveshka noga ne more, de se sernize vzimi ino israfte lepo drevo. Lastovke pobérajó fhkodlive komarje ino muvhize po leti, ki bi jih toljko bilo, de bi dihati ne mogli. Ako nísko nad semljo sa muhami letajo, nam napovejo gerdo — ako visoko, vezhi del lepo, jasno vreme. Senize, berglesi ino domazhi letovzi fhkodlive zherve po vertih obérajó, de nam drevja ne objedó. Svoje dni so vrabelne toljko zhertíli, de so morli kmetji njih glave sa dazjo odrajtovati, vrabizhe pokonzhat. V' kratkim so gosanze sadunosnize tako prepredle, de ni bilo seleniga dreva. Sposnali so, de tudi vrabel serno saflushi, ki ga posoble. Dvoje vrabelnov snofi v' enim tedni po 3360 gosenzhnih zhervov svojim mladizham. Koljko jih od velike nozhi do Binkofhti pokonzha! Tako ptizhize vsako serno plazhajo, ki ga snedo, ako ne one — plazha pa Bog, ki govori: „Poglejte ptize pod nebam, one ne séjejo ino ne shénje“

jo, tudi ne správljajo v' svoje shitnize; 'vash Ozhe nebeski jih shiví; ali ne bo tudi val preskerbel?

Tudi sa shivesh nam je Stvarnik peretino dal; sa to redimo kure, golobe ino tudi ptize lovimo, po pravizi le od male gospojnze do noviga leta. Jih pa martrati ino bres potrebe moriti ni prav. Sveti Duh govori: „Kdor is hudobnosti golobizo sadavi, ki mu is roke soble, tudi lahko nedolshnost sapelja, ki je k' njemu perbeshala.“

Drugo shivino po nidama tepsti, jo ne ofkerbeti, de gladuje, alj jo preobloshiti, de obnemore, je tudi greh. Ako bi mogla, toshila bi, kakor ofliza Balama, rekozh: „Kaj fim ti storila? sakaj me tepesh?“ Shivinza je boshja stvar, boshji dar. Nevsmileno je, shivino pretépati, mazhke mukati ino pse drashiti.“ „Pravizhni se vsmili tudi svoje shivinze, govori sveti Duh; serze hudobnih je pa nevsmileno.“

Se sima perblishuje, se odpravljajo tudi ptizhize na ptuje, v' topleje deshele shivesha jiskat. Shalofno se sbérajó, kakor bi slovo od nashih krajev jemale, potem se vsdignejo ino letijo v' dalne lafhke deshele, tudi zhres shiroko morje, v' gorko Afriko po 3000 ur dalezh. Najdemo jih tudi po simi zele shope v' votlim drevji spati. Se ljuba vigred poverne, tudi ptizhize pridejo, ter nam prinesejo nove pesmize ino novo veselie. Sapojmo jim tudi mi donef: „Ljuba vigred se rodi“ i. t. d. *)

*) Ahazelna pesme, stran 24.

XXIX.

V' Rakovzi so kose.

„Dosedaj smo se uzhili v' befedah' prestopati, sa naprej se bomo uzhili tudi padati, desiravno po leti ni tako polsko, kakor po simi. Le pridno vftajajte, de na poti Nemshine ne obleshite“ — pravijo gospod uzhitel, kedar sholarje isprafhajo, kar so jim poprejno nedelo naloshili.

Poglavke s' kasavkami.

Perve nemshke besede, ki padajo, so poglavke, nar imenitnej imena rezhi, ljudi ino lastnost. Vsaka poglavka ima svoj spol: moshki, p: der Bruder brat — shenski, p: die Schwester sestra — alj sreden, ne moshki ne shenski, p: das Kind dete. Nemzi stavijo sploh pred vsako poglavko njeno kasavko: pred moshki spol der, pred shenski die, pred sredni das, ki s' svojimi poglavkami v' redi padajo. Na shtevilo so po enim ino po vezh; v' slehernim shtevili pa po shtirikrat padejo, ter imajo 4 padeshe (Endungen) kakor beseda potegne. Vsak padesh ima svoje prafhanje, na katero pade.

Vse to vidimo na kopiti alj padivnizi (Abänderung), po kateri besede padajo. Imamo 4 take.

I. Padivniza.*Po enim.**Po vezh.*

1. Kdo? kaj?	der Engel	angel,	die Engel	angeli,
2. Zhigav?	des Engels	angela,	der Engel	angelov,
3. Komu?	dem Engel	angelu,	den Engeln	angelam,
4. Koga? kaj?	den Engel	angela,	die Engel	angele.

1. *Poglavke te padivnize dobijo po enim v' drugim padeshu š, ino po vezh v' tretjim padeshu n.*
2. *Imajo besede po enim v' pervim slogi a, premenijo po vezh a v' ä, p: der Vater, die Väter; o v' ö, p: der Vogel, die Vögel; ino u v' ü, p: der Bruder, die Brüder.*
3. *Po prvi padivnizi padajo poglavke moshkiga ino fredniga spola, ki se na el, en, er, lein konzhajo; takih se mormo pol kope nauzhiti. Ich trinke Wasser, pijem vodo. Ich schaue den Himmel, gledam nebo. Der Schnee schmilzt, sneg kopni. Der Diener fraget, slushavnik vprasha. Der Schwager schreibet, svak pishe. Der Nachbar bittet, sosed prosí. Der Sommer poletje. Der Winter sima. Der Morgen jutro. Der Regen desh. Der Finger perst. Der Wagen shelodez. Das Leben shivljenje. Das Alter starost. Das Mädchen dekle. Der Vater ozhe Der Better striz. Der Weizen pshehiza. Der Rothen resh. Der Hafer oves. Der Honig sterd. Der Käse sir. Der Apfel jabelko. Der Zwiebel zhebul. Der Knoblauch zhesen. Der Mantel plajsh. Der Stiefel zhevl. Das Fenster okno. Der Ofen pezh. Das Feuer ogenj.*

II. Padivniza.

Po enim.

Po vezh.

1. Wer? was?	der Tag	den,	die Tage	dnevi,
2. Wessen?	des Tages	dneva,	der Tage	dnevov,
3. Wem?	dem Tage	dnevu,	den Tagen	dnevam,
4. Wen? was?	den Tag	den,	die Tage	dneve.

1. *Imena te padivnize v semejo po enim v' drugim padeshu es, v' tretjim pa e; po vezh dobijo v' vsakim padeshi e, v' tretjim pa en. Nektère imena eniga sloga na d po vezh v semejo po vsih padeshih er, ino v' tretjim ern, p: Das Bild podoba, die Bilder i. t. d.*

2. *Po tem kopiti padajo poglavke moshkiga spola na ling, ino sredniga, ki imajo od kraja Ge, alj na konzi ž. Tudi teh morte pol kópe snati. Der Mond leuchtet mesenz sveti. Der Wind wehet veter pihla. Das Eis bricht led se vdere. Der Bach rauschet potok hrushi. Das Meer morje. Der Sand pesek. Der Staub prah. Der Frühling vigréd. Der Herbst jesen. Das Jahr leto. Der Montag pondelek. Der Dienstag torek. Der Mittwoch sreda. Der Donnerstag zhetertek. Der Freitag petek. Der Samstag sobota. Der Abend vezher. Der Anfang sazhetek. Das Ende konez. Der Leib telo, die Leiber. Der Kopf glava. Das Gesicht lize. Das Auge oko, die Augen. Das Ohr uho, die Ohren. Das Haar las. Der Mund usta. Der Hals vrat. Der Bauch trebuh. Der Fuß noga. Das Blut kerv. Das Wort beseda, die Wörter. Der Tod smert.*

III. Padivniza.

Po enim.

Po vezh.

1. Der Mensch	zhlovek,	die Menschen	zhloveki,
2. Des Menschen	zhloveka,	der Menschen	zhlovekov,
3. Dem Menschen	zhloveku,	den Menschen	zhlovekam,
4. Den Menschen	zhloveka,	die Menschen	zhloveke.

1. *Na tém kopiti imajo rasen perviga padeshā v' edinim shtevili besede po vsih en alj n.*

2. *Po tej padivnizi padajo kratke imena eniga sloga ino pa moshkiga spola na e. Der Hirt weidet paslir pase. Der Ochß brüllet vol rjove. Der Hase springet saiz shkazhe.*

3. *Nektére dobijo v' drugim padeshi enš; p: Das Wort des Glaubens beseda vére. Die Schönheit des Rahmens lepota iména. Das Glück des Friedens srezha miru. Der Gedanke misel. Der Haufe kúp. Der Schade shkoda. Der Same seme. Das Herz serze. Der Schmerz bolezhina. Der Funke iskra.*

IV. Padivniza.

Po enim.

Po vezh.

1. Die Frau	gospa,	die Frauen	gospe,
2. Der Frau	gespe,	der Frauen	gospe,
3. Der Frau	gospej,	den Frauen	gospem,
4. Die Frau	gospo,	die Frauen	gospe.
1. Die Nacht	noz,	die Nächte	nozhi,
2. Der Nacht	nozhi,	der Nächte	nozhi,
3. Der Nacht	nozhi,	den Nächten	nozhem,
4. Die Nacht	noz,	die Nächte	nozhi.

Po tém kopiti padajo imena shenskiga spola; ki se po enim zlo ne premenijo. Po vezh vsemejo besede s' konzam au po vsih padeshih en, ki pa na konzi tihnik imajo, vsemejo po vezh e, kakor beseda Nacht Takih poglávok nate pol kópe. Die Erde grünet semlja seleni. Die Wolke bringet Regen oblak desha prinese. Die Quelle murmelt vrelz shumlja. Die Zeit verschwindet zhas mine. Die Stunde ist gekommen ura je prishla. Die Woche teden. Die Haut kosha. Die Stirne zhelo. Die Nase nos. Die Lippe usniza. Die Zunge jesik. Die Hand roka. Die Brust perse. Die Seele dusha. Die Vernunft pamet. Die Furcht strah. Die Freude veselje. Die Trauer shalost. Die Krankheit bolesen. Die Tugend zhednost. Die Jungfrau deviza. Die Tochter hzhér. Die Tante teta. Die Nahrung shivesh. Die Rinde shkornja. Die Henne kokosh. Die Wurst klobasa. Die Gerste jezhmen. Die Rübe repa. Die Leinwand platno. Die Wolle vovna. Die Seide shida. Die Hose hlazhe. Die Tasche shep. Die Sünde greh.

Kasavke so snavne ino padajo, kakor smo dosdaj videli, pred svojimi poglávkami. Nesnavne kasavke kashejo nesnano rezh alj pershono ino so tudi trojniga spola. Padajo pa tako:

	Po enim.	Moshko.	Shensko.	Sredno.
1. Wer? was?	ein eden,	eine ena,	ein eno,	
2. Wessen?	eines eniga,	einer ene,	eines eniga,	
3. Wem?	einem enimu,	einer enej,	einem enimu,	
4. Wen? was?	einen eniga,	eine eno,	ein eno.	

1. *Ako nesnavne kasavke per sebi poglavke nimajo, rezhejo v' pervim padeshi moshkiga einer — v' pervim ino shtertim padeshi fredniga spola pa eines.*
2. *V' slovenskim nam takih kasavk potreba ni; p: Der Feind sovrashnik, eine Freundin prijatelza i. t. d. Kdor mi prihodno nedelo vse to dobro sna, ga ne dam sa sto zentov slata.*

Nastavljanje osepenz.

Preteklo nedelo so v' Slavini kose alj osepenze nastavljali. Kar je bilo Polánk, se niso te dobrote branile, Gorjanke so pa morli s' berizham goniti, de so svoje otroke prinesle. Posebno hude so bile Rakovske babe. Neki star rokomavsar, ki so ga sa zopernika imeli, je tisto sosesko tako nadržil, rekozh: de po takim vpeljavanji sveti kerst ne veljá, ino matere svoje otroke slodeju sapishejo. Gospod fajmoshter so jih uzhili, profili, jim shugali; pa saftonj. Vse selene ino napihnene so svoje otroke dershale. Kakor hitro jim osepenze nastavijo, so s' njim potegnile, kakor bi jih veter odnesil, ter jim sa pervim voglam nastavlene osepenze is rokize izsisajo. Bilo je slifhati, de so nektére na pervim potoki svoje otroke sopet keršile.

Dvoje nedelskih sholarjev is Rakovza she ni osepenz imelo. Gospod kaplan ju pregovorijo, de si jih dašta nastaviti. Perjokala sta se v' sholo, rekozh, de k' misi s' drugimi ne smeta. Pravila sta tudi, kako so Rakovzhanke sa Korenkaj, ki je perva svojih dvoje otrók k' nastavljanju nesla, vpile: „Oj ti nefrezhna mati, de svoja lastna otroka hudimu nefesh!“ S' shalofnim serzam ju gospod kaplan potolashijo, rekozh: „Le voljno to saframvanje poterpita; Bog ga vama bo she gotovo povernil. Lehko pride, de ne bo dolgo, v' Rakovez kuga osepenz. Vse krog vaj bo kraftovo, krulovo ino odreno, tudi pomerlo jih bo, vidva bota pa sdrava ino vesela — sa to frezho Boga hvalila. De pa vidili bote, sakaj se osepenze stavijo, hozhem vam v' kratkim povédati.“

1. Ofepenž, frašbne kushne bolesni, svoje dni bilo ni. Med Samorzami v' gorkih deshelah se je vnela, ino Turki (Sarazeni) so jo pred 600 alj 700 letmi v' nafhe kraje sanefli. Is med 100 ljudi jih ni 5, katerih bi se ne prijela. Pogosto jih dete v' maternim telefi dobí, ino se mertvo vleshe. Is med 10 gotovo 1 vmerje; zhe fo ofepenže hude, pa tudi vezh. Pred 5 letami so v' Babjim verhi na Gorenškim tako hude bile, de ni bilo hišhe bres merlizha.

Se ofepenže koga primejo, šhe le v' 14 dneh se perkashejo. Bolnika sazhe mrasiti ino vrozhina prehajati. Tretji alj šhterti den se kakor pšheno po shivoti pošiplejo ino v' 10 dneh v' sokrašte popke premenijo. So ofepenže dobre, se sazho v' 10 alj 12 dneh sušhiti; krašte se naredijo, ino v' 14 dneh oluštijo. Se pa krašte oderejo, se jim vse shive dni posnajo. Per drugih fo ofepenže hujšhi ino glavo ofujejo, de jih nekoljko oflepí, nekoljko ogluští. Komur na perse vdarijo, vse shive dni hrope. Dostim se kose nar hujšhi naredijo, v' 8 alj 9 dnéh se namešti popkov sazherneli mehurji po všim shivoti ispuštijo, smerdliva sokrovza is njih tezhe, de ni bliso obštati. Lize sabuhlo ko piškar, ozhí satekle, boshja jih tere, vse pod nje letí, v' 10 alj 11 dneh morjo vmreti. Ali ni to shalofno!

2. Ljudje si dolgo niso vedli pred to kugoj pomagati. Ako je eno ofepenže dobilo, fo jih poskušhali drugim napeljati, de bi jih loshej preštali; pa fo vonder hudo sboleli, ino ta pomózh je bila nevarna. Morder mosh na Angleškim, Eduard Jenner, je bil pred nekimi 50 letmi toljko frezhen, to kugo saverniti. Gledal je, kako v' zhaši krave po vímeni musole dobi-jo, ki se tudi zhloveka primejo, ki s' odrenimi alj ranjenimi rokami dojé; sato se jim kravje kose (Кубочки) pravi. Poskušil je noshizh v' nje pomozhiti, ino jih ljudém na roko vpeljati. V' enih dnéh so se musóli pokasali ino v' 8 dneh ko grah veliki israštli; krog popkov pa lep rudezh obrozhek. Ljudjé niso zelo nizh oboleli, le 8. alj 9. den jih je smrasilo pa glava pobolela. V' 10 dneh se je zhedna kraštiza naredila, po ma-

lim satemnela, v' 3 tednih pa lepo olushila ino jamizo pustila. Taki otrozi so bili sdravi, naj bi vse krog v' nar hujšhiv ofepenzah leshalo; ino zhe bi se kteriga she prijela, jih prav lahko prestojí. To je velika dobrota boshja. Od te dobe se po vsih deshelah nastavljajo, kjer so modri ljudje, starim ino mladim, berazham kakor zesarjam. Zesar plazhuje sdravivze (padarje), de lahko vsak ozhe ino mati svoje otroke skos vpeljovanje kos te strahne bolesni ovarva. Nihzhe v' vishi shole ne pride — zesarške flushbe ne dobí, ki skasenge nima, de je ofepenze imel. Ako so per kaki hishi ofepenze, ne napeljane, na hishne vrata zherno tablo nabijejo, s' napisam: Tukaj so kushne ofepenze, de se jih vejo drugi varvati. Vmerje kdo v' takih ofepenzah, se mu ne smé svoniti.

3. Sovrashnik zhlovefhke srezhe soper ti boshji dar ljudi podpihuje, de pravijo, kakor bi to delo kaj ne pomagalo. Lehko je, de ofepenze niso prifine (prave), ravno sa to prasne alj ne prav vpeljane. Take goljufne ofepenze she v' 3 dneih dosorijo, niso zelo nizh ruzezhe, ino ne pustijo nobenih pravih jamz. Vkasano je torej sdravnikam na 8. den po vpeljovanji pogledat, ako so se prav prijela. So bile prave, se is med 1000 ljudi komaj eniga soper primejo. Je sdravilo vzhafi oflabeledo, ali ga bomo sato zlo opustili?

Drugi guzhajo, kakor bi sdaj ljudje sa stran vpeljanih ofepenz poprej odmirali, ker se truplo prav ne istrebi. Ta befeda je prasna. Bolesen mozh jemle, ino shivljenja ne dalsha. Matushaleh je vzhakal 969 let, ko she ofepenz ni bilo, ino she sdaj se primejo 80 let stariga mosha, ki jih she ni imel. Taka starost ne pride od kos. Po simi 1832 je 33000 Indjanov zherna kuga pomorila, ki se je is kushnih ofepenz isplodila. Rodu Mandens je is 1600 ljudi le 30 shivih oftalo, rodu Sibur se pa kuga zelo prijela ni, ki so si ofepenze dali vzepiti. V' mestu Bordo ni dal neki shnidar svojim otrokam ofepenz napeljati, v' leti 1821, kratko po tem mu vsih troje v' ofepenzah vmerje, ino on od shalosti v' vodo skozhi.

4. Tudi basajo, de se fkos napeljvanje kos sveti keršt sgubi ino hudimu podpifhe. Kaj takiga misliti alj siniti je greh. To uzhijo krivi preroki neumne ljudi, kterim se sa fhpeh ino klobafe sladkajo. Kdo se ne trefe pred zhudnim kvantami, ki jih taki ismiflijo! Ko je strafhna bolesen kolera po sveti jesere ljudi pomorila, pa tudi zele mefta k' Bogu obernila, fo najemniki peklenfheka iskvalali, de sdravniki studenze ostrupajo. V' Berdah na Gorenskim fo vefhani dober studenz imeli. Sdaj vgladajo sdravnika is blifhniga terga, kako bi si rad po leti vode sajel. Od te dobe ne pijejo ino ne kuhajo vezh od te vode, zlo shivino gonijo uro dalezh napajat. Ko se pa dalniga pota navelizhajo, rezhe moder vefhán fvojim fofedam: „Imam staro klufe; ga bom te vode napojil ino videl, ako pogine?“ Grejo gledat. Klufe prav shejno pije, potem prav sdravo dersa ino dela, ter abotne ljudi preprizha, de fo vzhafi neumnej ko konj. — Ko fo duhovniki osnanjali, kako se naj bolesni varjejo, fo tudi v' lafne dufhne pastirje ljudi nadržhili kakor bi bili vfe hoftje ostrupili, naj bi k' fpovedi ino boshji misi ne hodili; kar vérvati naf Bog ovarji! Povéjte, ali ni vse to satanovo seme? Ravno tako je tudi per ofepenzah, katére duhovfki pastirji staviti perporozhajo. Kdor pa zerkve ne poslufha, ni kristjan, ampak hajd ino ozhiten grefhnik. Tako povejte Rakovzhanam.

XXX.

Zhlovek sam svoj nar hujfhi ftrah.

„Jeli val kaj glava bolí — vprafhajo gospod uzhitel, de se morte toljko uzhiti? Na Nemfhkim je neki

gorjanz v' fredi bukev sedel, glavo imel terdno ovesano, ko so ga prifhli sa smert previdit. „Kaj delash?“ ga vprashajo. Ravno bukve preberam, jim odgovori, po katerih bi loshej vmerl; ino glava mi je toljko polna, de se mi hozhe rasluti. Kaj mu je neki bilo? — Na pameti je bil bolen. Kar se pa zhlovek v' mladosti do-briga svuzhi, ga glava ne boli, tudi yaf ne, zhe se fe ravno pretekkel teden od samih poglavk uzbili.

Ne bilo bi pa zhedno, naj bi ljudje, zelo goli ho-dili; obleka snashi zhloveka — poglavne besede pa priloshnize olepshajo, ki jih priloshimo, de se vé, kako je rezh lepa alj gerda; p: Der gute Jüngling dober mladenzh, das böse Weib hudobna baba.

Priloshnize po mérah.

Ni vsako oblazhilo enako lepo, ne gerdo; tudi priloshne besede trojno méro imajo. Perva je ravna bres vse pomére; p: der brave Sohn priden sin. Pové priloshna beseda, de je ena rezh boljshi — drajshi od druge, morash priloshnizo v' drugo vifshi méro postaviti, ino ji dodeni ex; p: süß sladek, süßer sladkej. Ako pa povemo, de je kaj zhres vse nar boljshi, nar vezhi i. t. d., postavimo priloshno besedo v' tretjo poméro, ter ji damo na konzi ste; p: schön lep, schöner lepshi, schönste nar lepshi. Priloshnize eniga sloga premené v' drugi ino tretji poméri a v' ä — o v' ö — ino u v' ü; p: alt star, älter starej, älteste nar starej. Jung mlad, jünger mlaj, jüngste nar mlaj. Nekté-re priloshnize imajo posebno poméro; p: gut dober, besser bolji, am besten nar bolji. Viel veliko, mehr vezh, am meisten nar vezh i. t. d.

Priloshniz padanje.

Priloshne besede se poglavk dershijo ino tudi s' njimi padajo. V' zhafi imajo kasavke, v' zhafi so tudi bres njih.

M o s h k o.

Po enim.

1.	Der faule Knecht	leni hlapcz,
2.	Des faulen Knechtes	leniga hlapza,
3.	Dem faulen Knechte	lenimu hlapzu,
4.	Den faulen Knecht	leniga hlapza.

Po vezh.

1.	Die faulen Knechte	leni hlapzi,
2.	Der faulen Knechte	lenih hlapzov,
3.	Den faulen Knechten	lenim hlapzam,
4.	Die faulen Knechte	leni hlapzi.

S h e n s k o.

Po enim.

1.	Die treue Magd	svesta dekla,
2.	Der treuen Magd	sveste dekle,
3.	Der treuen Magd	svesti dekli,
4.	Die treue Magd	svesto deklo.

Po vezh.

1.	Die treuen Mägde	sveste dekle,
2.	Der treuen Mägde	svestih dekel,
3.	Den treuen Mägden	svestim deklam,
4.	Die treuen Mägde	sveste dekle.

S r e d n o.

Po enim.

1.	Das kleine Ei	malo jajze,
2.	Des kleinen Eies	maliga jajzeta,
3.	Dem kleinen Ei	malimu jajzetu,
4.	Das kleine Ei	malo jajze.

Po vezh.

1.	Die kleinen Eier	male jajza,
2.	Der kleinen Eier	malih jajz,
3.	Den kleinen Eiern	malim jajzam,
4.	Die kleinen Eier	male jajza.

Sapomni si, de v' pervim moshkiga, pa v' pervim
ino shtertim padeshi shenskiga ino sredniga spola

priloshnize e, po vsih drugih pa en imajo. Kedar nesnavne kasavke pred seboj imajo, padajo ravno tako, kakor s' snavnimi; le v' prvim moshkiga dobijo er; p: ein schöner Knabe lep fant, v' prvim shenskiga e; p: eine schwere Sünde teshek greh; v' prvim ino shtertim sredniga spola pa es; p: ein weißes Mehl bela moka.

Padanje priloshniz bres kasávk.

M o s h k o.

Po enim.

1. Neuer Hut	nov klobuk,
2. Neuen Hutes	noviga klobuka,
3. Neuem Hute	novimu klobuku,
4. Neuen Hut	nov klobuk.

Po vezh.

1. Neue Hüte	novi klobuki,
2. Neuer Hüte	novih klobukov,
3. Neuen Hüten	novim klobukam,
4. Neue Hüte	nove klobuke.

S r e d n o.

Po enim.

1. Theures Tuch	drago sukno,
2. Theuren Tuches	dragiga sukna,
3. Theurem Tuche	dragimu suknu,
4. Theures Tuch	drago sukno.

Po vezh.

1. Theure Tücher	drage sukna,
2. Theurer Tücher	dragih suken,
3. Theuren Tüchern	dragim suknam,
4. Theure Tücher	drage sukna.

V' drugi ino tretji poméri ravno tak padajo, kakor v' prvi. Sa prihodno nedelo vam bom spet pol kope beséd naloshil.

Der gerechte Kaiser pravizhen zesar. Ein rother Apfel ruzezhe jabelko. Das ganze Land zela deshela. Eine

schwache Stadt *slabo mesto*. Das hohe Haus *visoka hisha*. Kühles Wetter *hladno vreme*. Ein schwarzer Hund *zhern pes*. Das kranke Pferd *bolen konj*. Der kurze Brief *kratek list*. Trockenes Brot *suhi kruh*. Der schlaue Fuchs *prekanjena lesiza*. Glatter Weg *gladek pot*. Eine grüne Wiese *selen travnik*. Häßliche Lüge *gerdu lash*. Harter Stein *terd kamen*. Schweres Holz *teshek les*. Ein leichter Besen *lehka metla*. Eine fette Gans *tolsta gos*. Der starke Wolf *mozhen volk*. Die hohe Linde *visoka lipa*. Der grüne Wald *selen gaj*. Die laute Glocke *glasen svon*. Ein dicker Rauch *gost dim*. Nahes Dorf *blishna ves*. Der giftige Schwamm *strupna goba*. Wir haben ein junges Lamm gekauft *smo mlado jagne kupili*. Schlechtes Fleisch essen wir nicht *slabiga mesa ne jemo*. Die Buben haben die schlanken Bäume beschädiget *dezhki so tenke drevesa poshkodvali*. Die bösen Geister schrecken *hudi duhi strashijo*. *Ali je to res?*

Kako shkodliv je prasen strah.

Pretekli petek pride Klinz is Gorenja gospod fajmoshtro toshovat, de per njem she 14 dni tako grosovitno strashi, de prebiti ni. Prosi jih, naj bi prishli hudiga duha sarotit. She nekoljko dni hodijo k' fosedu spat. Fajmoshter mu oblubijo te strah vtolashiti, samo naj tiho dé, ipo vse odperto pusti. V' petek vezher poshlejjo svojiga shupana, ter mu narozhijo, naj tiho v' odperto hisho slesé ino se sa pezh s' gerjazhoj skrije, strah vjet. Shupan se perkrade ino do 11 zhaka. Vse je bilo tiho; kar sazhne od dalezh shkrobotati, kakor bi v' nar hujim shelesji koga pergnalo. Sdaj treshi s' enim vratam; sdaj s' drugim — kar jispo odpre ino se ves bel sa miso vsede, is misnize krušnizo vseme, ino si kruha vreshe. Lop! ga shupan mahne, sgrabi ino hitro sveshe, hisho saklene, ter gre v' fosesko domazhih klizat. Kdo pa je bil? Hlapez se je s' domazhoj hzherjoj sisnanil, jo je hotel vseti ino je s' tem ozheta strashil. „Sdaj vem, pravi Klinz, sakaj si mi obetal, de bosh duha pregnal, ako te sa seta vsamem. Na mestu hzhere so mu belo sukno dali, „Ni hujshiga pra-

vijo gospod kaplan na to, kakor zhloveshki strah, ki si ga zhlovek sam dela; bolesen ino tudi smert mu prinese.

1. Shkodljivo je, de pésterne alj druge babe male otroke strafhijo, de jih bo bavbav vsel, zhe tiho ne bojo. Od tega se otrozi toljko splashijo, de tudi odrasleni se v' mraki ispod strehe ne upajo. — Neki gospod in gospa gresta o pufi v' sosefko vezhérjat. Drushina napravi doma plef. Pésterna bi rada shla rajat, alj dete pol drugo leto staro nozhe molzhati. Hitro mu strafhilo naredi, na postel v' snoshje postavi, rekozh: „Ako se smesish alj pa sajokash, te bo bavbav sgrabil.“ Dete plaho vtihne, deklina pa plefat gre. Gospej ne da pokoja; hitro dirja domo pogledat ino najde otroka v' posteli, ki operto strafhilo gleda — od strahu mertvo.

2. Nevarno je o Miklavshovim tudi vezhi otroke s' parkelnam strashit. — Neki kersnar je imel hude fante, ter jim pogosto shuga, de bo prishel parkel po nje. Pred Miklavshovim pride svezher Miklavsh ino se dezham možno grosí, svunaj pa parkel s' shelesjam ropozhe. Sdaj ves zheru v' jispo perkobaza ino nar huj fanta popade. Jaka se svija ino dere; na enkrat pa omolkne in obledi. Mati savpije: „Ispufi ga!“ Jaka se sverne — parkel skos vrata potegne. „Jaka! Jaka! ozhe klizhe — faj je le nash hlapez!“ Jaka se eno malo odehne, pa po nozhi se ga otrozhjak loti — v' enih dneih vmerje. Sa to so svetli Zesar to komedjo prepovedali.

3. Prasna je vera, de duh nasaj hodi. Med nami ino med rajnimi je velika meja, govori sveto pismo. Svelizhani nasaj nozhejo, pogubljeni ne morejo; tudi dushe is viz ne, bres boshjiga pripushenja. Pomnim is svojih mladih dni strashen jok, ki so ga shterkovzi delali, rekozh, de se hodi otrok nasaj jokat, ki ga je ozhe shiviga pokopal. Neki spodjanz to nesnano tulenje zhuje,

se vjesi ino dezške s' sekuro nashene. Vtihnili je vek na vselej. Kdo pa ropozhe? Mazhke, podgane ino druge shivali, kar se plahim ljudem hitro nesnajo sdi. Per neki hifhi je dolgo zhafa v'fak vezher po dilah ropotalo. Nobeno si pogledat ne upa. Sin, ki je v' sholo hodil, jih nagovorí, naj s' njim gredó. Vgledajo zhudno poshást, ki je roge imela ino sbeshijo. Sin jo podade ino domazhiga ovna po shengah pervlezhe; na korenjavko se je pod streho navadil.

4. Kvantajo, de se móra zhloveku na perfe vleshe; pa to le kerv dela, kedar se prevezh repize alj krumpirja najésh. Sopot perpovedujejo, de shalishene po sveti otrokam srezho alj nesrezho nosijo; pa taki basni so le ostanki ajdovskiga malikvanja; kristjan jih verjeti ne smé.
5. Abotne so perpovedi, kako mertvi od ednajstih do polnozhi svoj zhaf imajo. Mertvi so v' boshjih rokah. Pred neko letmi prijatelj nekiga fajmoshtra obiskat she posno v' nozh prijesdi. Po leti je bilo; on konja na britof sashene, de se krog zérkve pase. Meshnarza pride juternizo svonít, ino to poshást sagledat v'fa terda fajmoshtra klizat perleti, ter pravi, kaj strashniga je na britofi, kakor en konj. „Moj je,“ odgovori prijatelj.
6. Kedar kaj takiga vzhakate, ne plashite se; le palizo v' roke ino pa serze, hitro bo sginilo alj se pokasalo, kaj je. Ne strashite drugih sa kratek zhaf; strah je sdravju strup, ino marskateri noroglavz je svoje strashenje drago plazhal. Si na poti, ino kaj vidish, prav dobro pogléj; pogosto se zhlovek svoje senze vstrashí. Terdo pobaraj: kdo je? kaj hozhe? Le hudobniga zhloveka se je bati. Dober duh nam hudiga ne stori, hudiga se bati ni. Bojimo se le Boga; vsi smo v' boshjih rokah.

XXXI.

Meshnarja je vbiło.

Kdo vas sna po nemſhko ſhteti? vpraſhajo goſpod uzhitel. Zetinska Jerza vſtane ino ſhteje do 100. Per vas Nemzi oſtajajo, ki po vino hodijo; ſhteti ſo te nauzhili, kedar jim povéſh, koljko ſo dolſhni. Kdor ſhe ne sna, ſe mora nauzhiti.

Shtevnize.

Shtevnize nam povejo, koljko je na uri, koljko v' ſhepi alj na krajdi, ino ſo petere. Ako popraſham:

1. *Koljko wie viel? ſe odgovori: 1 Eins; po ſpolu ein, eine, ein; 2 zwei; 3 drei; 4 vier; 5 fünf; 6 ſechs; 7 ſieben; 8 acht; 9 neun; 10 zehn; 11 elf; 12 zwölf; 13 dreizehn i. t. d.; 20 zwanzig; 21 ein und zwanzig i. t. d.; 30 dreißig i. t. d.; 1000 Tausend i. t. d.; 1000000 Eine Million i. t. d.*

2. *Koljki ſa poredam der wie vielſte? Odgovori ſe: der erſte, die erſte, daſ erſte, prvi, a, o; der zweite drugi i. t. d. Ako pervim ſhtevnizam te prideneſh, ſaporedovne (Ordnungszahlen) do 20 lehko narediſh. Od 20 naprej jim ſte priſtavi, p: der zwanzigſte dvajſeti.*

3. *Koljkoteri wie vielerlei? Odgovori ſe: einerlei enoj, zweierlei dvoj i. t. d. Ako pervim ſhtevnizam erlei dodáſh, tako plemenſke ſhtevnize (Gattungszahlen) imaſh.*

4. *Koljknato, po koljko gub, wie vielfach? Na to ſe odgovori: einfach enojn, a, o; zweifach dvojno, alj po dve gubi i, t. d. Doſtavi pervim ſhtevni-*

zam sach, ino bosh povezhivne shtevimize (Ber-
vielfältigungszahlen) dobil.

5. Koljkokrat wie vielmahl? Odgovori: einmahl en-
krat, zweimahl dvakrat i. t. d. Tudi imamo
she nekaj beséd, ki jih povemo, kedar shtevila
na tenko ne vémo; p: keiner nobeden, mancher
marsikdo, viel veliko, wenig malo i. t. d. Pridni
sholarji bi se shvarali, de vam je sa to nedelo
samih shteviz premalo. Pomagal vam bom, ino
 $\frac{1}{4}$ kopo vsukdajnih pogovorov na glavo sadel;
ali jim bote kos? Kdaj si vstal? wann bist du
aufgestanden? Prav sгодaj ob petih, sehr früh
um 5 Uhr. Koljko je na uri? wie viel ist auf
der Uhr? Sedem je odbila (klala), sieben hat es
geschlagen. Pojdimo h' kosilzu, gehen wir zum
Frühstücke. Pridni bodite, seyd fleißig. Imamo
teshko delo, wir haben eine schwere Arbeit. Per-
nesi mi sekiro, bringe mir die Hacke. Shago je
sosed vsel, die Säge hat der Nachbar genommen.
Pripravi oralo, gremo orat, richte den Pflug,
wir gehen ackern. Proso bomo sjali, koruso sadili,
Hirse werden wir säen, den Mais setzen. Grude
morash rastlezhi, die Schollen mußt du zerschlagen.
Gorko je, shejn sim, es ist warm, ich bin durstig.
Vsed'mo se v' senzo, setzen wir uns in den Schatten.
Jushna delavzu dishi, die Sause schmeckt dem Ar-
beiter. Pozhijmo eno malo, ruhen wir ein wenig.

Kako se v' hudi uri sadershati.

Gospod kaplan so shli k' sv. Mahorju meshnarja
pokopat, ki ga je v' petek popoldne vbilo, kedar je
ravno meglo presvanjal. Mahorzhani se niso dali po-
pred smodriti, de jih je strela svuzhila, ki jim je turn
rasklala ino meshnarja vbila, ktéri je raj svojoglavne
sosedé, kakor gosposko vbogal — sazhno gospod
uzhitel. Skoraj bojo peshi dnevi, bojím se, de bomo
letal nevarno vreme imeli. Hozhem vam povedati,
kako se naj o hudi uri sadershimo, kar sim od pamet-
nih ljudí nishal ino brsl.

1. Vifoko pod nebam je zhudna kovazhniza; imajo ogenj ino vodo, veter piha hujshi ko kavafhki meh; napravijo desh, sneg, tozho ino zlo firelo iskujejo. Kdo pa tam dela? Babjovérzi dolshijo zopernize, ki so nedolshne, kakor mi, ker jih ni. On, ki sapoveduje morju ino vetrovam, vfigamogozhni Bog ima megle v' svoji oblasti — vetri so njegovi delavzi. Naj si je ravno previfoko, de bi naf kdo v' to zhudno kovazhnizo videl, kako se tam godí: nam je Bog vender toljko pogledati dal, de se nam ni zopra bati.

2. Poglejte pezhaten vofek. Ako ga po sukni dergnem, de se ogreje, majhne listike popirja na se potegne ino spet ispuſti. Tudi smola ino shida to delate. Zhe pa glashovato kolo tako vgrejesh, se toljko ognja nabere, de iskre od nja poketajo. Vse polno je takiga ognja pod nebam; nebesfški ogenj mu pravimo. Kakor na shidi, smoli, glashu i. t. d. nebesfški ogenj obudísh, de se nabere, tako ga po srebri, slati, shelesi i. t. d. sgubísh; ves skos nja shine. Megle so ob hudi uri nebesfkiga ognja polne, ki se po vetri brusijo. Je ena megla prepolna, se ogenj k' sosedi sashene ino sablifkne. So pa oblaki prepolni ino bliso semlje, nebesfški ogenj na semljo shine ino strela vdari; kar se po simi malokdaj godí.

3. Strela je dvojna, kakor pravijo, vodena, ki ne vneme, kedar kaj takiga sadene, kar ne gorí rado, ino ognjena, sa katero sazgne goreti. Pogoſto pa dvakrat hitro sa pored na ravno tisto mesto vdari, ino zhe pervokrat vneme, drugokrat sadufhí. Tako tudi v' dimniki ogenj sadufhísh, ako hitro v' vanj vstrelísh.

4. Nekteri se blifku skrivajo, drugi noroglavzi ga oponafhajo; nobeno ni prav. V' slovenfkih gorizah je na sglavji kapeliza ſtala, kamor so dezhki ob hudi uri pod streho béshali. Neki noroglavz se ſpakje, med vratmi ſtoji, v' megle sija, ter s' ozhmi blifk oponafha. Rſk! se sablifkne ino vreshe, ter noroglavza na prizhi vbije. Tovarſhi vſi plahi sbeshijo.

Si ob hudi uri na polji, ne letaj, ne goni shivine ino ji bliso ne hodi, ne vedri pod hraſtam (dobam)

alj oreham, ne pod kolhatim, visokim drevesam. Nar varnej se na semljo vleshesh, pa ne bliso vòd alj mozherij, ne sravno stav, kupov snopja alj ostèrv, tudi na kosovz jiti ni varno. Si pod strehoj, ne hodi pod kap, ne k' oknu, ne bliso pezhi alj dimnika, ne de bi skos odperte okna alj vrata veter vlekel. Eno okno odpreti je varno, de shveplen sopuh, ki se sa strelo kadí, ljudi ne sadushí, ako bi vdarilo. V' zérkvi ne bodi bliso turna, orgel alj sten, nar varnej je po fredí. Ni varno veliko frebernine alj shelesnine alj kaj takiga per sebi nositi, po katerim rada strela potegne. Po nozhi raj vštani, ako nevarnost zhutish, de te v' posteli ne dobí, ako bi vdarilo. Nevarno je megli kaditi; po dimi rada strela shvigne — she nevarnej megli svoniti, turn narprej sadene. V' leti 1783 je per samim svonenji v' 3 mesenzih 96 ljudi strela vbila; sato je prepovedano.

5. Dalej ko vdari, posnej sagermí; prej ko sa bliskam trefhi, blishej sadene. Je blisk ino grom ob enim, vdari per naf. — Ne leti prenašlo gledat, lahko bo drugokrat vdarilo. Kako

Pomagat od strele sadetim.

Zhe v' kako prebivavnizo trefhi ino ljudje omedlijo, hitro okna odpri, ljudi pa vun v' sdravo sapo snofi. Isrefhi jim oblazhila, posebno krog vrata ino vse rasprosti; polij jih s' mersloj vodoj, ter jim v' prav merslo vodo pomozhene perte okolj glave devaj. Poshli po sdravnika, naj jim pusha, zhe so terdne nature. Dergni jih po vsim shivoti s' kertazhami, ktére v' merslo vodo pomakaj. Pihaj jih v' lize, pa tudi s' rorzhekam skos ufta, ter jim nos satisfesh. Dobro je tudi, take v' rahlo semljo sa eno ped na debelo do liza sagermí; glava ino perfe morjo nekoljko vishej biti. — Nekterimu roka, alj noga, alj pol shivota odrevení, pa se jim vendar pomaga skos skerbno ventanje, naj so ravno od strele ozherneli. Vezhkrat je pa tudi nagla ino neprevidena smert, pred kateroj naf Bog obvari.

6. Po polji ljudjé srel ishejo, neko sashgano kamnje, ki pravijo, de ga je blifk pernesil, ino dobro v' sernje djati, de sernja moli ne jedó. Pod nebam v' meglah ni kamenja, sirela pa kamor vdari, sheleso, frebro ino druge take rezhi rasstopí, tudi kamenje sashge ino rasdrobí; tako kamenje imajo sa strelo.

7. Straffen je nebeski ogenj, pa tudi potreben ino hafnovit sa sdravje ino raft. Sdravniki imajo kolovrate, ki na glashovatih nogah stojijo; med shido vertijo veliko glashovato kolo, de se takiga ognja nabere. Ako se s' perstam doteknesh, kerhko pokne ino te po zelim shivoti smekini. Naj bi se prav veliko takiga ognja nabralo, vola vbije S' tem se osdravi protín, mertvi udi ino vezh takih bolesen. She vezhi dobrot je nebeski ogenj sa sdravo sapo ino raft. Po gromenji ino blifkanji vse lepshi rafte, tudi gobe po dobroyah.

8. Strelo lahko napeljamo, ako ji magnet nastavimo; tode more biti v' nar vishi kraj nastaven, drot dobro po sirehi napeljan, sulze ne na preredko. Ako so na preredko, alj drot rija snedla, je magnet tudi lahko nevarn. Strelo na se potegne, pa ji pota po droti smanjka; poverne se ino v' sireho sakadi. Svoje dni so lépe visoke lipe, hojke ino take drevesa sravno hish stavili, ino marskatero hisho nefrezhe ovarvali; pa vendar je bilo nevarno ob hudim vremeni pod tako drevo stopiti.

9. Kedar se svezher prav gosto bres gromenja blifka, pravijo de se is viz sveti; alj to so prasne besede. Je huda megla dalezh, vidimo blifk pa gromenja ne slifhimo. Je nebo megleno ino mokrotno, se blifk po meglah blifhi, kakor mesenz, kedar skos okna v' kako vódo lije ino na steno blifh dela. Se blifka po leti svezher od severja, bo hitro desh, naj bi she tako vedro bilo; ako ne tisto nozh, pravijo, gotovo drugi alj tretji den: tode mi vganjamo, Bog pa vgoni ino stori, kakor njemu dopade.

XXXII.

Tozha je pobila.

Kovazh ima klefhe, de mu ni treba v' ogenj sé-gati; poglavitniki pa svoje namestnike, de namesto njih storijo: tako pregovor velí. Poglejte, rezhejo gospod uzhitel, zlo poglavne besede imajo svoje namestnize; one namesti rezhi ino ljudi stojijo. Doneš jih bomo šposnovali.

Namestnize (saimena) Fürwörter.

Petero namestnih besedi Nemzi imajo; med njimi nar perva so saimenske, ki kako ime, osebo ali peršono pokashejo. Po trojnim lizi tako le padajo:

P o e n i m.

1. Ich jes (jas),	Du ti,	Er on,	ſie ona,	eš ono,
2. Meiner mene, me,	Deiner tebe, te,	Seiner nja,	ihrer njo,	ſeiner nja,
3. Mir meni, mi,	Dir tebi, ti,	Ihm njemu,	ihr nji,	ihm njemu,
4. Mich mene, me.	Dich tebe, te.	Ihn nja,	ſie njo,	eš nja.

P o v e z h.

1. Wir	mi,	Ihr	vi,	Sie	oni, one,
2. Unſer	naſ,	Euer	vaſ,	Ihrer	njih,
3. Unſ	naſ,	Euch	vaſ,	Ihnen	njim,
4. Unſ	naſ,	Euch	vaſ,	Sie	nje, njih.

1. Namesti ihm, ihn, ihr, ſie, eš ſtoji tudi ſich ſe, kedar kdo ſam od ſebe govori, p: der brave Schüler belohnet ſich ſelbſt, priden ſholar ſe ſam plazha. Skrivne namestnize, ki nobene rezhi prav ne pokashejo, ſo: Jemand nekdo, Niemand

nihzhe, ino pa besediza man, ktero slovenzi tako povejo, kakor: ljudje govorijo.

2. Druge namestnize so lastivne, ki nam povejo, komu je rezh lastna. Stavimo jih pred poglavne besede ino jih ravno tako ravnamo, kakor pri-loshnize; p: mein moj, dein tvoj, sein njegov, ihr njeni, unser nash, euer vash, ihr njihov. Rasen perviga padesha po enim vsememo lastivne namestnize posledno pismenko ravnih kasavk; p: mein moj, meines mojiga, meinem mojimu i. t. d. Ako te namestnize poglavitnim besedam sadi postavish, se ne premenijo; p: die Mutter ist mein mati so moja.

3. Tretje namestnize so kasavne, s' katerimi po-kashemo, kdo je, kamo gre. Take so: dieser te, diese ta, dieses to; jener uni; solcher tak i. t. d. Padajo ravno kakor mein. Derjenige tajisti i. t. d., pada v' pervim konzi, kakor der, v' drugim konzi pa ima v' pervim padeshu e, v' drugih en.

4. Shterte namestnize so nasajne, ki nasaj ka-shejo, od kogar se sopet govori; p: welcher kateri, welche katera i. t. d. V' drugim padeshu se rezhe dessen kateriga, v' vsih drugih pada kakor mein. Besediza so velja sa slovensko be-fedizo ki, ino se ne premeni; p: der Dieb, so uns bestohlen hat, tat, ki nas je okradel.

5. Pete namestnize so prajhavne; s' njimi pra-shamo; p: wer kdo? was kaj? was für einer kateri? Padajo, kakor smo sgorej per poglav-kah v' drugi padivnizi videli.

Nekoljko pogovorov vam moram donef sa pri-hodno koshnje dati. Das Gras ist groß gewachsen, trava je velika israfila. Wann werdet ihr mähen? kdaj bote kosili? Morgen werden die Mäher kommen, jutre bojo koszi prishli. Der Nachbar dengelt die Sensen, so-fed kleple kose. Das Heu trocknet gern, seno se sushi rado. Zerstreuet das grüne Gras, rastrofite seleno travo.

Nehmet die Rechen, *vsemito grable*. Wir gehen umkehren, *gremo obrazhat*. Die Sonne scheint warm, *sonze sije gorko*. Der Heuwagen ist bereitet, *senen vos je perpravlen*. Bringet die Hengabeln, *prinesite senene vile*. Vergeßet nicht den Wiesbaum, die Kette und den Strick, *ne posabite sherdi, lanza ino vervi*. Spanne schnell die Ochsen ein, *napresi hitro vole*. Die Wiese ist weit, wir müssen eilen, *travnik je dalezh, mormo hiteti*. Ihr Knechte leget auf, ihr Mägde rechet, *hlapzi nalagajte, dekle grabite*. Gottlob! wir haben das Futter trocken eingebracht, *hvala Bogu! kermo smo suho pospravili*.

Od zhare alj zopernije.

„Ste slishali, de se je v' Orehovzi zoperniza na plot napehnila, ktere je stari Gradishnik s' strélam is megle vergel?“ vprashajo gospod kaplan. „Marni so taki med ljudni, pa nekteri pravijo, de si je Gradishnik sam tako vbral, naj bi per sofedih vezh nabral sa shegnan prah alj pulfer“ — odgovori Sodinov Jernej, na meji Oreshke fare doma. Tako vrashji ljudje is dobizhkarije besede med ljudi spravijo, ter marškoga ob poshtenje dénejo, kakor vbogo babelo, ktero je huda ura na vratniki vjela. Prasna véra je Orehovzhane toljko ispridla, de bi revshe pod milim Bogam bilo ostalo, ako bi jo ne bili Orehovski fajmoshter pod streho vseli. Vsi jo sa zopernizo imajo. Taki ljudje se bojijo hudizha bolj ko Boga, ino zhres pervo boshjo sapoved hudo greshijo. Njihov strah jim je ravno to, kar sajam boben: dushti ino trupli shkodliv. Pravijo, de se duhovniki v' zherni sholi zopernije uzhijo; moram vam nekaj od nje povedati.

1. Skrivnost boshje mozhi je velika, pa te skrivnosti Bog ni starim babam, ne rokomavsarjam, ne ziganam rasodel, kterih veliko se she prav prekrišati ne sma. Modri, uzheni moshje so dosti takih skrivnih mozhi sposnali, ki bi jih bili svoje dni sa zopernije imeli; p: de lopuh is malo vode velike barke po morji ino zelo prozesjo vosov po suhim shene, hitrejshi ko ptiza pod nebam leti.

2. De hudizh zopernikam pomaga, je sa poduzhene kristjane vrashja, gerda véra. Kristuf je hudimu oblást odvsel, de nam bres dopufhenja boshjiga ne more fhkodvati. Ozhe nebeshki ne dopuffi hudimu duhu na povelje muhafih fliterzov svojim flushabnikam fhkodvati. Peklenshek bo tudi raj dobro letino delal, ko hudo, ker dobro vé, de boljshi ko je ljudém, vezh se jih pogubi. — Ziganfki potepuhi ljudi nalash ftrafhijo, kakor bi jim kaj naredili, zhe jim hitro po volji ne dajo. Posnal fim rokomavsarja, ki je gospodinjo sa klobafo profil; in ker mu jo dala ni, gredé s' palzo po fvinfkim koriti poshtora. Gospodinja to viditi klobafo ino kof flanine hitro sa njim nefe, ter ga profi, naj oddela, de fvinje sbolele ne bojo. Tako si abotni ljudjé fami zopernike délajo.

3. Lehko hudoben zhlovek shivini in tudi ljudém kaj fhkodliviga podvershe; ino ako vé, kako se temu venta, tudi pomaga. Raste mnogoterih rosh po semlji, katerih si lahko v' fhkodo obernefh, pa tudi v' pomózh, zhe jih posnash. Posnal fim planinfkiga preroka, ki se je na sdravljanje ljudi dobro safstopil. Vfi fo ga sa zopernika imeli, veliko obrajtali, pa tudi bali, zhudne rezhí od nja perpovedali. Vfo svojo uzhenost je pa v' velikih bukvah imel, v' katérah fo vfakotére roshe ino seli popisane, kako mozh de imajo; kar mi je sam pravil.

4. De krave mleka nimajo, alj pa kervavo molsejo, ni zopernija, ampak gola bolesen. Vsemi polizh kervaviga mleka, perlj nekoljko prav hudiga jeshha, smeshaj, ino daj kravi popiti, tako ji bosh sam oddelal. Sa vfako bolesen se najde pomózh, ako ni samujeno.

De je ljudem dolga bolesen nareta, kedar jim kaj ne pomaga, je greshna vrasha. Svetniki fo bili po 30 let boleni (kakor sv. Ludvina); ali je bilo njim tudi pozoprano? Kaj pomaga krishe na krishnim poti obresovati ino s' takimi treshizami kaditi, kaj is pod kapa kamenze v' posodbo devati, ino is njih piti, dobrih rosh pa ne ishati ino modre sdravnike opuffiti!

Bili so sv. moshje ino so she, po katerih molitvi Bog bolnike osdravi, pa ne zoperniki ne zopernize, temuzh posebni prijateli boshji. Boj se Boga, skerbi sa svoje ljudi ino shivino, tako se bojo zoperniki tebe bali, ne pa ti njih.

5. „Oreshki Karat mi je bukve kasal, v' katerih je popisano, kako se zoperška masha naredi, de po njej v' meglo sletí“ — pravi Sodinov Jernej. — „Rezi mu rezi, naj poskusi — velijo gospod kaplan. — Slišhal sim tudi jes od stare babe basati, kako se je namasala ino sletela rekozh: Fug nad véjo, ne pod véjo! Sim je skos shpranjo lukal in tudi poskusil; ker pa prav sastopil ni, je rekel: Fug pod véjo, ne nad véjo. Naglo ga je po véjah neflo, de se je ves rasplasil. To je smefhna — shalofna pa, de zlo Bogu posvezhene mashnike dolshijo, kakor bi hudizhu pomagali, ino tozho délali. Bog rasveti take ljudi! Vi pa poslušajte, kako se tozha naredí.

6. Is mozharne semlje ino vód neprenchama sopuh pod nebo vstaja, kakor is lonza na pokrovalo, kedar vóda vreje. Sa to vidimo, kako se ob deshovji is jeser ino gór megla vlezhe, ter se krog hribov nabéra. Poletno jutro se ravno tak sopuh po travi ino roshah svetlí, kakor nar gorshi slato ino srebro. Pravimo de je rosa. Kar rose selenje ne popije, sonze pod nebo potegne. Je sapa hladna, kakor spomlad ino v' jesen, postane rosa slana alj mras. Zhifih megl ne vidimo. Je pa pod nebam hlad, se sgóstijo oblaki, sami vodeni mehurzi, tako lehkí, de plavajo. Teshej ko so oblaki, nishej stopijo. Gresh na Golovz, alj k' sv. Urshli, alj zlo na Triglav, bo tebi sonze sijalo, kedar v' dolini blifka ino gromí. Se megleni sopuh v' kaplize nabere, sazhe nashkrapati, kakor krop is pokrivavke. Po simi megleni sopuh pod nebam smersne, kakor na vodi fresh alj pa roshe na oknih. Lepe bele zapize padajo, ino mi pravimo, de je sneg. — Se po leti megleni sopuh pod nebam v' kaplize sbéra, pa hladen veter potegne, ino jih blifk pa burja nashene, hitro se flémejo, roglata tozha pelifka ter potolzhe, kodar jo véter potegne;

kakor pretekli petek v' Orehovzi, tolsta, ko laški orehi. Veter laf pod nebo sanese, ki se kaple deshja prime, primersne ino se v' tozhi najde, pa ne od zoperniz.

7. Po nekijh krajih tozhi visoke rante nastavljajo, debelo s' flamo povite, ter pravijo, de hude oblake na-se potégnejo, ino shkodliv mras odvsemejo; namesto tozhe le babje pfheno sineshi. Ni s'he dosti shkufhano to napravilo, pa manj bo vendar shkodvalo, kakor hudo uro kaditi, v' meglo strelati alj svoniti.

8. Orehovzhani zerkovnika dolshijo, de je on tozhe kriv, ki ni meglam presvanjal; alj sv. Duh pravi, de le molitev pravizhniga oblake predere. Sa to per naf od velikiga Krishoviga do sv. Mihela ob 9 svoní, ino vse po polji moli ino se Bogu perporozha, naj naf hude ure obvarje. Po drugih krajih tudi s' svonam k' molitvi opominjajo, kedar se hudo vreme blisha. To je svete vére bogabojezha shuga; te se dershte!

9. Pravijo, de tozha hude letine ne naredi, pa fromák, kteriga sadene. Jes vam pa povém, de je tudi tozha boshji dar, ki vezh hafne, kakor shkodje. Tozha nesdráv sopuh pokonzha, sapo iszhisti, ljudi ino shivino nevarnih bolesen obvarje, semljo rodovitnej stori, pa tudi ljudi napravi svojim poshkodvanim sosedam pomagati. Boshja roka enkrat vseme, dvakrat toliko pa dá — Kaj bi torej rekel Oreholankam, ki so polne krila tozhe gospod fajmoshtru prinesle, ino pred njih isfule rekozh: Tukaj le jéjte! — Povedali so jim, kar poterpeshlivi Job svoji abotni sheni: „Vi govorite, kakor neumne babe. Ako smo dobro prijeli od roke boshje, hudiga tudi, sakaj bi ne vseli?“ — Kaj bi povedal nesaroblenim Oreholanam, ki so prishli gospod fajmoshtera barat, kdo jim bo shkodo poplazhal? Oj slepota ljudi! Sa take je tozha gotova frezha, de jih modrosti svuzhi. — Bili so bogabojezh fajmoshter, is klohstra na faro prishli. Vse je vévalo, de ne bo tozhe, dokler so oni na fari. Veliko let tozhe ni bilo; fajmoshter so pa profili, naj bi pobila ino ljudi slabe vére ozhifila. Bog jih je vflifhal; vse je potolkla. Pervo

nedelo potém so is kanzelna Boga sa tozho sahvalili, kakor nar vezhi dobroto. V' boshjih rokah je vse, ino tem, ki Boga ljubijo, vse rezhi v' dobro isidejo.

XXXIII.

Hud shold.

„Kako pa tvoj ozhe is-hajajo, Blashe?“ vprashajo gospod uzhitel. — „Rana lepo zeli, to de vstati she ne morejo; hudo jih je med rebra pehnil.“ — „Kako so pa v' to nefrezho naleteli?“ — Rakov Shtefan je she bojde tretjokrat is sholda vshel. Kamenški grajšhini je bilo ojtiro vkasano, ga prijeti, kakor na svetlo pride. Na sejmov dan ga v gledali ino she tisti vezher so ga morli jiti bajtlarji lovít. Safledili so ga, de v' leni spi. Ostopijo parno ino berizh s' golo sablo po lefvizi gre. Rakova dekla možno sakashla. — Shtefan is parne ravno pred mojiga ozheta skozhi. „Dershi ga!“ savpije berizh — ino ozhe ga pod pasuho primejo. „Pusti me, alj si mertev!“ se Shtefan sadere, ino per prizhi nosh potegne, ter jih sabóde. K' frezhi jih na hertifhe sadene, ino nosh po rebrih odleti. Lovzi ga sgrabijo, mu nosh isderejo ino ga svéshejo. Rakovzhana so priguani, ozheta pa prinesli. Bodlo jih je toljko, de niso dihati mogli. Doma smo se filo prestrashili; sdravnik pa gredé is Kamnika pridejo ino naf potolashijo, de rana ni nevarna. Sdaj pa ozheta fosedji plashijo, ker se je Shtefan sarotil, de mu odishli ne bojo. Tudi pravijo, de je she per tobakarjih.“ — Bog naf varji takih junakov v' so-feski! rezhejo gospod uzhitel; oni so rasbojniki v' desheli. Boljšhi je belo sukno nositi kakor tobak; hozhesh pa biti obrantan soldat, je potreba nemshine snatí! So-pet se bomo dones dvojiga plemena besed nauzhili.

Pridjavke Nebenwörter.

Besede, ki govorjenju pridenejo: kdaj, kjé ino kako se godí, imenujemo pridjavke, zhe jih ravno nekteri sa narez hje imajo. Odgovori na prashanje:

1. *Kdaj wann? heute donef, morgen jutre, übermorgen posajtrim, gestern vzhraj, vorgestern predvzhrajnim, ješt sdaj, vorher popréj, nachher slej, immer vedno, selten redko, oft pogosto, neulich unkrat, nie nikolj, sogleich prezej, bald skorej, noch she, schon she, dann takrat, von jeher od nekday.*
2. *Kjé, kde wo? dort tamo, hier tukaj, irgendwo nekde, überall povsod, nirgends nikjer, nahe bliso, oben gori, unten doli, darin noter, vorn predej, hinten sadej, mitten fredi.*
3. *Kamo wohin? hin taj, her sem, quer prek, biš do, zurück nasaj, voraus napréj, vorbei memo, entgegen naproti.*
4. *Nicht wahr kaj ne? vermuthlich bleso, wohl pazh, ja da, (dro, der), nein nak, nicht nikar, richtig gotovo, wahr ref, freilich se véde, meistens vezhi del.*
5. *Kako wie? beinahe skorej, genug dosti, wenig malo, etwas nekoljko, mehr vezh, gar zlo, geschwind hitro, sehr silo, kaum komaj, einzeln po samim, besonders posebno, recht prav, gern rad, fast skorej, heimlich skrivaj, gleich taki, nachher vslej.*
6. *Kar povejo priloshnize od ljudi alj rezhi, kako so, to nam pravijo pridjavke od djanja, kako se godí alj stori; p: Der Vogel singt schön, ptizhko poje lepo. Vsaka priloshna beseda sa pridjavko veljá; p: rein zhisto, häßlich gerdo, lustig veselo i. t. d. Lehko is pridjávok priloshnize naredish, ako jim s' konzi e dostavish; p: lieb ljubesnivo der liebe.*
7. *Pridjavke imajo ravno tako trojno méro, kakor priloshnize. V' drugi méri jim pristavi ex, p: spät posno, später bolj posno; v' tretji méri dodaj*

ešt, p: weit *dalezh*, weiter *dalej*, weitest *naj dalej*.
Nektére imajo v' tretji méri na prashanje kdaj? kako? enš, p: nächstens *prej ko prej*, bestens *nar bolj*.

Predloge Borwörter.

Predloge polagamo pred druge besede, kakor prag pred hisho. Zhres vsak prag v' drugo sobo pridesh; tako tudi po vsaki predlogi beseda drugazhi pade. Predloge potegnejo:

„*Drugi padesh: anstatt namesti, wegen savolj, mittelst s' pomozhjo, während sa. — Tretji padesh: aus is, bei per, nach po, seit od, von od, entgegen naproti, zu k'. — Shterti padesh: für sa, durch skos, gegen soper, ohne brës, um okolj, wider soper. — Tretji padesh potegnejo na prashanje kje? ino shterti na kamo? an na, auf na, hinter sa, in v', neben polek, über zhres, vor pred, zwischen med.*

Nektére predloge kasavke der, die, daß, na-se potegnejo, ter jim posledno pismenko vsemiemo; p: namesti an dem, rezhemo am, von dem — vom, zu dem — zum, zu der — zur, an daß — anš.

Sdaj pa spet nekaj nemshkiga sa shetvo, de bojo tudi shenjize rajshi nemshkvale, kakor ljudi opravljalé. Das Getreide ist zeitig, sterneno je srelo. Die kommende Woche werden wir ernten, prihoden teden bomo sheli. Schleifet die Sichel, nabrustite ferpe. Zuerst schneiden wir die Gerste, spervizh poshenjemo jezhmen. Der Weizen ist brandig, psheniza je suetliva. Der Roggen ist noch grün, resh je she selena. Im Haber ist viel Unkraut, v' ovsi je veliko seli. Die Knechte binden die Garben, hlapzi veshejo snopje. (Gib mir den Schleißstein, daj mi brusen kamen. Eilen wir, der Acker ist groß, hitimo, njiva je velika. Wann werden wir fertig? kdaj bomo dosheli? — Bog daj frezho, de bi veliko nasheli pa se tudi veliko nauzhili, — sklenejo gospod uzhitel.“

„*Oni so doneš dekletam — jes imam pa fantam kaj povédati;“ pravijo gospod kaplan.*

Od sholnirjev ino tobakarjev.

V' nashih deshelah so dvojni vojshaki : pervih vajvoda je Bog, drugih sam peklenški h. . ino kdo bi verjel, de se mladenzhev najde, ki se raj h' drugimu od perviga podajo, ker te strahne flushbe prav ne posnajo. Potreba je, vam jo rasloshiti; marfkateri is med val bo pod eniga alj drugiga vajvoda prishel.

Perva vojška je boshja. Sam Bog je vojshafški stan postavil; sa to se gospod vojšknih trum imenuje. Koljko mosh, svetih in mogozhnih, v' boshji vojški posnamo: Josue, David, Makabejarji so bili boshji vojshaki. Sv. Jur, sv. Boshtjan, sv. Florjan so bili na vojški svetniki. Kdor na vojški prav flushi, Bogu flushi. Ali bo tebe fram, poshten mladenzh, v' to imenitno flushbo iti, ako te Bog saklizhe? Sholdnir je varh pravize ino refnize, varje véro ino deshelo, ter je dobrotnik svojih ljudi. Vse naj ga sposhtuje, ako je poshten.

1. Kedar tebi na sberengo (Stellung) vkashejo, ne odmikaj se k' dervarjam, de ne sajdesh od njih k' tobakarjam; Bogu se sabstojn skrivash. Je tebi Bog soldafšno odlozhil, ji ne bosh vtekel, kakor skos strafšno ino nesfrezhno smert. Bres boshje volje ne bosh soldát; zhe je pa boshja volja, naj tudi tvoja bo. — Kaj bo storil Bog s' takim, ki si perste seka, sobe isbija, de bi sa soldafšno ne bil? Strafshen greh je to, ki ga tudi deshelška gosposka ojštro kasnuje. Namesti takiga more drugi nedolshen na vojško; bo pa tudi namesti nja v' nebefa shel.

2. Si sa vojshaka deshele sposnan, ne bodi shalosten, ampak vesél, de je Bog tebe bres vfake graje (tadla) vstvaril; sdravi udjé so boshji dar. Ali nifi ti boljsh, kakor odvershene smeti? — Perfeshi voljno ino serzhno na vojno bandero; tvoja flushba bo imenitna ino sfrezhna, ako bosh priden ino svest. Nikdar ne posabi svoje persege, dokler svojih let ne doflushish Kdor vhaja (desentera), sv. persego prelomi, Boga satají, svojo

dušno peklu saštavi. Vhajavez (desentér) ne smé na svetlo ino je kakor volk v' domazhi desheli. Na njegovo glavo je 25 gl. postavljenih. Ga vlovijo, pojde skos shibe; ga ne dobijo, peklenški sovrashnik ga hitro vloví. On je krivo perfégel — toljki greh storil, de naf Bog vari! Se isgovarjati, de nisi hotel perfezhi, alj ne pravih perstov vsdignil, nizh ne pomaga; saj ne moresh Boga goljfatí, njemu se ne slegati.

3. Bogabojezha mati je dala svojimu sinu, ki je na vojsko shel, posebne tri nauke. Boj se Boga, je djala, ino njemu svešto flushi; ako ne moresh ozhitno, pa na tihim. Kdor Bogu ne flushi, tudi ni zesarju svešt. Soldat bres vére ino pa ptiza bres perút. — Varj se greha, on je nar hujshi sovrashnik. — Bodi pokorn svojim poglavarjam; pokorshina ino sveštoba sta perva tabra vsake armade. Nesveštoba samo eniga zelo vojsko pokonzhá. Isdajávz, ki svoje tovarshne predá, je Iskariotov brat. Naj ga ravno sovrashnik podkupi, ga vendar savershe. On pokoja na sveti ne najde; verv ga zhaka tukej, pekel pa tam. Puntarji ino isdajavzi shalofno vmerjejo. — Bodi na vojski lev — doma pa jagnje, serzhen, pa tudi vsmilen. Ne boj se kugl, ki krog tebe shvigajo; sa materno deshelo vmreti je frezhna smert, ako si v' gnadi boshji. Tudi Kristuf je vmerl sa naf. Kugla te ne bo sadela, ako boshja volja ni; v' boshjih rokah si. Padali bojo na tvoji desnizi, vmirali na levizi, ino ti bosh prishel sdrav nasaj. Bog te obvarj! — To je bilo modre matere lepo slovo; kako pa nafhe matere sa svojimi sinami vékajo!

4. Pridesh dalezh po sveti, vidish ino slishish mnogo rezhí, varj se hudiga, uzhi dobriga ino nikolj ne prasnúj. Postopanje nauzhí sholdnirja pijanzhvati ino kvantati, krafti ino goljfatí. Tak je svojimu kraju shiva nefrezha, kedar nasaj pride; kuga so taki svoji desheli, naj si ravno

svetinzo na perlah imajo. Dufha je nar drashi svetinja; se ona ne sveti, je vse drugo prasen mak. Se pa poshteno isflushish in prideh moder nasáj, bofh vedel sofedam dober svet dati ino pridno delati; vse te bo rado imelo, ino tudi na svoje stare dni sapushen ne bofh.

Ste slifhali, kaj se je pred petemi letami s' Hvaletovim Martinam v' Slatezhah godilo? Martin se je na sberingi presilo jokal. „Sram te bodi! rezhe ofizír — si ti krifljan, ki se bojíth svojimu zesarju ino desheli materni flushiti?“ — Gospod! odgovorí mladénzh, jes se bele sukne ne bojím, alj moja mati per 70 letih vsa fkluzhena leshijo, ino moja sestra slepa — kdo jih bo shivel? to mene skerbí. Ofizír posvé, de je ref temu tako, ino Martina ispuflí. V' dvéh mesenzah vmerje mati ino kratko potem tudi sestra. — Martin jih pokople ino sam na vojsko gré, rekózh: „Sdaj lahko zesarju flushim, kér nimam vezhi skerbi.“ — Kateri vam bolj dopade, Martin, poshten soldat, alj Rakov, Shtefan, sdaj tobakár?

Druga vojska v' nashih krajih je tobakarska, njeni vojvoda, de naf Bog vari! je h. . . Koliko strahu, sovrashtva ino moríj ta stan naredi, lahko slifhite ino vidite. Tobakarji nosijo prepovedane rezhi; kdor od njih kupi ino njim pomaga, soper 7. sapoved boshjo grehí, kupi si zucker alj tobak, koruso alj kavo. Kontrobantija deshelo obosha ino nobeniga ne obogati, kar ze le leta perhrani, v' eni nesfrezhni uri sgubí. Tobakar svoje premoshenje na herbti nosi, mu to vsemejo, mora krasli, ako ne more, pa rópa. Sa kakim germam obleshí, alj pa na gavgah obvili; kako bi sfrezhen bil? Tudi od Rakovzhana bomo shtef strashne rezhi slifhali. Kdor hudimu v' flushbo pride, mu teshko vjide. Vém, de tobakar nobeden val ne bo; sapojmo torej pesem od pravizhniga sholda. *)

*) Ahazela pesme, stran 69.

XXXIV.

Tudi na gobah smert fedí.

Sopet je eniga smankalo. Hodnikov priden Tone is Zhreta je moral vmreti; sirupne gobe so ga pod semljo spravile. Jokal bi se, de bi le kaj pomagalo! pravijo gospod uzhitel. Raj se nefrezhe varujmo ino pa skerbnno uzhimo. Doneš nate posledne plemena nemshkih beséd.

Vesavke Bindewörter.

Vesavke veshejo besede ino marn, kakor kite ude nashiga trupla, de se ne rasgubijo. Vesavke besede podpirajo, alj pa savirajo, naj se marn lepo sastopno peljá. Savirajo: und ino, auch tudi, wenn ako, wofern zhe, als kedar, da kjer, daß, damit, um de, weil kedar, daher torej, folglich tedaj. Podpirajo: aber alj, allein pa, doch vonder, obgleich zhe ravno, sondern ampak, zwar sizer, weder — noch ne — ne.

Klizavke Empfindungswörter.

Ako naf kaj saboli alj pa rasveselt, od veselja alj shalofsti saklizhemo. Take besede so klizavke, vesele: ha, ha, kedar se nasmejimo; shalofstne: ach oj, wehe gorje, hui oh i. t. d.

Sdaj snate she po nemshko kofiti ino sheti; she jesti po nemshko je potreba; p: Das Essen ist gekocht, obed je kuhana. Rufe die Leute zum Frühstück, poklizhi ljudi h' kofilzu. Decke den Tisch zum Mittagmahl, pogni miso sa kofilo. Bringe Löffel, Gabel und Messer,

prinesi shlize, vilize ino noshe. Die Köchin hat die Suppe versalzen, kuharza je juho presolila. Schneide das Fleisch auf dem Teller, reshi meso na talarji. Das Brot ist gut gebacken, kruh je dobro pezhen. Wir haben öfter Mehlsuppe als Braten zum Nachtmahle, imamo pogoje mozhnik ko pezhenko sa vezherjo. Saures Kraut schmecket gut, kiflo selje dobro dishi. An Fasttagen bekommen wir Milch = Sterz, ob postnih dneh dobimo mlezhnate shganze. Die Schwämme sind ungesund, gobe so nesdrave.

„Ne le nesdrave, tudi smertno strupne so“ — sazhnejo gospod kaplan.

Od strupnih gob ino seli.

Ste slifhali, kaj se je per Hodniku v' Zhreti pergodilo? Sinu smo vzheraj pokopali, troje jih je she na smertni posteli. Pasteriza je gob nabrala, domu prinesla, kuhenska jih ne posná ino perstavi. Tonej pride vel lazhen is polja, ino jih prav shelno je. She niso dojedli, mu sazhne slabo prihajati, pred ozhmi se mu temní, ter mu je vmreti. Tudi dekla ino pasteriza se tergate. Hitro sofed v' Kamnik po sdravnika letí, alj Toneju je bilo she samujeno. V' firashnim grisenji drugo jutro vmerje. Ptuja nefrezha naf mora smodriti. De se vam kaj takiga ne sgodi, morte posnati strupne, shkodlive rezhi, ki per naf rastejo.

1. Gobe niso vse globanje, tudi ne dedezi, ne sivke; došti je strupnih, vezh shkodljivih, ko sdravih. Nar nevarnej je musfniza, lepo rudezha, pa belo pikasta, ki jo muham nastavlajo. Shkodlive gobe lahko po nosu posnásh; slinove so, na visokim stebli, operhliviga duha. Gobe ne pobéraj, kére ne posnash; pa tudi nar boljshi shkodujejo, ako niso prav posushene alj dobro s-hranjene. Beliga zhebula sravno kuhat deni; ako sazherní, so gobe strupne, saversi njih. — Skoraj sa vsakim voglam kaj strupniga raste, kar je otrokam nevarno. Take selenke so:

2. Svinska dušhiza alj kushelza, kristávz (Stechapfel) (Podoba IV. 1) raste sa plotam po sapušenih krajih. Ima zherno-seleno, naresano perje, je kofhata, en komolz visoka ino ob Shent-Petrovim belo zveti. Strupno zherno sernje ima v' ojsiri jeshizi. Strahoma pomnim, kako smo otrozi to sel vlazhili. Ako zhlovek te pizhke savshije, od strupa sdivjá.
3. Sobnik, trava sv. Apolonije (Schwarzes Bilsenfrant) (Podoba IV. 2) raste sa sidovjam po prazhi visoko, je kosmat ino slabo dishí; ako ga pogledash, se ti gabi. Okolj velike gospojnice zvetí. Zvet ima mertvashko bléd, rudezho pifan; le povohati ga, glava bolí. Nektéri s' sobnikam sobe kadijo; pa sdrobijo se radi potem.
4. Pesja-volzha jagoda (Tollkirsche) (Podoba IV. 3.) raste po gorah, ima sazhernelo steblo po 4 zhevle visoko, podolgovato perje, zherno-selenkasto. Po leti ima zvetje zherno-rudezhe, na dnu romeno; v' jesen dosorijo zherne svetle jagode bres kofhize, ki so nar hujshi trup.
5. Trobelika, alj lajnesh (Wasserschierling) (Podoba IV. 4.) raste sa potokam, po mozherijah. Steblo ima veliko verhov, po 3 alj 4 zhevle visoko, per korenini po 2 pavza debelo, spodej belo rudezhkasto s' verhi seleno; po debli ima dolge lasé, pa majhine jamize. Ob sv. Jakobi zvetí, zhebulu podobno. Korenine ima velike, pokúf kakor petershil. Jo prereshesh, romenklasta smerdliiva vóda is nje tezhe, na jesiki slo opezhe ino je nar hujshi trup. Tudi od vóde, v' kateri trobelika raste, shivina sbolí.
6. Mishje selze alj smerdliivz (gesteckter Schierling) (Podoba IV. 5.) raste sa mejami po senzhnih krajih, ima kosmato pikasto steblo, prav po mishje smerdí she od dalezh. Od nja hitro glava boli.
7. Pesji petershil (Gartenschierling) (Podoba IV. 6.) posebno kuharzam dobro posnati potreben, de ga

v' kuho ne denejo, ker sta si s' pravim možno podobna. Raste po vertih, ima vezhi perefze, kakor pravi, ki so od spodej svetle. Ako ga sménefh, po zhefnovo smerdí.

8. Podléfk, zhemerika, ufhivez alj golobnjak (Herbstzeitlose) (Podoba IV. 7.) lepa vishnata rosha, ki v' jesen po travnikih gosto zvetí, perefza pa prihodno vigred poshene. Ima korenje pol drugi pavz dolgo, sgorej tenko, spodej tolsto, grosno strupno. Perje tudi shivini fhkodje; pridni gospodari ga potrebiyo.

9. Volzhji koren alj bila (Seidelbast, Braunnurz) (Podoba IV. 8.) raste po gorah, pa tudi po vertih, po 3 vatlé visoko. Rezel ima gladek nekoljko rudézh, ino she v' postí prav lepo zvetí, po 3 roshize skupej. Jih povohafh, ti dopadejo, pa nos otekel ino glava te bo bolela. Germizha sernje ob Gospojnzí dosori, lepo ruzezhe. Od jagod se ufta ispihfijo, po koshi mehirzi ispuftijo, veliko shejo naredijo ino od njih hudo sbolífh.

10. Zherlenka (schwarzer Nachtschatten) (Podoba IV. 9. 10.) Najdesfh jo sa mejami ino po bregah; kakor lafhka repa alj krumpir zveti. Raste nifko ino ima veliko vej, pérje sazhernelo ino robafto, v' fredi zvetja romen sob, jagode selene ko grah debele; ako dosorijo, so svetlo zherne, kakor zhernize alj malnze. Otrokam so slo nevarne, tudi svinje, teleta ino kure od njih pozerkajo. She hujfhi je hostna zherlenka, ki sa vodami raste, se po drevji ovija, po leti v' grosdah zveti ino po mali gospojnzí dosori. Njene ruzezhe jagode so shivi strup.

11. Volzhje (vierblättrige Ginbeere) (Podoba IV. 11.) ima tenko steblo, v' verhi 4 selene perefza, is katerih spomlad rosha prirafte, po roshi pa plavkafia jagoda dosori, ki je snotrej ruzezha, polna pizhik alj femena; kdor jo okufi, sbolí.

12. Kokalj alj pijanka (Sollkorn) (Podoba IV. 12.) raste po vseh sternenih shitah, posebno kedar je mokra letina. Zveti po sv. Filipi, klaste poshene, ino ima sernje rjavkasto, ofladno, bolj debelo ko shito. Potreba je pleti ino berstiti, véjati ino zhiniti; kjer je v' shiti veliko kokalja, bo slab kruh ino vřaka jed nesdrava.

13. Urajniza alj lesjak (blauer Eisenhut) (Podoba IV. 13.) po gorah divje raste, po verti pa sa lepshi, steblo ravno, temno seleno, po 6 zhevlov visoko. Po leti ima plave svonzhike po dolgo-vato napeljáne. Tudi romenklat se najde, ki mu pravijo pesja smert. Obedvojn je nevárn šrup. — Mnogo drugih šrupnih rosh ino seli se she najde; nar nevarniřhi so te. De kaj šrupniga ne vshijete, vam 3 potrebne nauke sa varhe dam: 1. Ne jemlite v' uřta jagod, ne shvekajte kore-nín ino seli, katérih ne posnate, ne ismi-kajte is nadmisniz ino poliz nastavlenih jedíl. 2. Vřako selšhe, ki ga shivina na pašhi alj v' kermi puřha, ino tudi švinje ne řnedó, je šrupno. 3. Roshe ino selřha, do kterih nam mersi, ki se vlazhno flinijo, po mertvařhko shalofno zvetijo, ino sazhernele řvetle jagode imajo, so nevarne.

Pastirzhika řta sa potokam pařla, ofladno debelo korenje najdla ino ga shvekala. Mlajřhi per 7 letah hitro sboli, po trebuhu ga pezhe, se svija, s' sobmi řhkriple, ozhi řuka ino sdajzi ne řliřhi ino ne vidi. Is uřheř ino nořa mu kerv shene, vrat snak sařuka, ino hertiřhe vřlozhi kakor obrozřh. Šhe mertvimu se selene řline is uřt zedijo. Ravno v' takih řrařhnih mukah tudi řtarejřhi vmerje. Sa potokam je shivina trobeliko isru-vala, ki řta jo otroka pojedla ino od nje morla vmreti.

Bog je řivaril take seli, de řrup na se vlezhejo ino v' bolesnih pomagajo; zhloveku je dal pa um ino pamet, de jih řposná ino vé s' njimi prav oberniti.

XXXV.

Jelovza fo klobase vjedle.

„Pravijo, de govori, kakor bi otrobe vésal — ali véste kako? vprashajo gospod uzhitel. Zhe besede isrekash, pa jih v' sastopen marn ne sloshish, otrobe véshesh, nihzher te ne sastopi, p: Vater — Brot — geben — Kind. Sveshi te besede, rekozh: Der Vater gibt dem Kinde Brot, bo vsaki lahko sastopil — tudi Smodejov Lenzhe. Povéj po slovenje, kaj sim rekel? Odgovor: Ozhe dajo otroku kruha. Prav je; samo sapomniti morash, de Slovenzi ozheta vikajo, zhe jih ravno v' prizho ni; Nemzi pa tikajo, kogar ne vidijo. V' Nemshkim besede zhedno staviti, te le vodbe povanzhajte.

Stava nemshkih besed Wortfolge.

1. *Ako vprashash, postavi prashavno besedo na prvo mesto; po tem djanko vprashanja, poslednej pa, kar se nje dershi, p: Wer kauft das Buch meines Bruders? kdo kupi bukve mojiga brata?*
2. *Kedar odgovorish, postavi poglavitno besedo odgovora nar pred, po tem djanko in kar she vezh pride; p: Der Nachbar zahlet das Buch, sosed plazha bukve.*
3. *Kedar perpovedash, rezi besedo rezhi alj ljudi, od katerih pravish na prvim, djanko na drugim, ino kar je vezh, na tretjim mesti; p: Die Schwester kochet gute Suppen, sestra kuha dobre juhe.*
4. *Kasavke der, die, das, ein, eine, ein; perloshnize gut, schön i. t. d.; shtevnize ein, erster, zweierlei i. t. d.; namestnize mein, unser, euer i. t. d.;*

predloge vor, zu i. t. d.: flavi pred poglavitne besede, rezhi ino ljudi, ravno v' tisti padesh, spol ino shtevilo; p: Der Kaufmann kaufte vor 14 Tagen 100 Megen sehr schönen Weizen, tergovez je kupil pred 14 dnemi 100 voganov prav lepe pshenize.

5. Ima djanka, ki djanje pové, sa svojo pomozhnizo v' preteklim alj prihodnim zhasi haben, werden, seyn, postavi pomozhnizo sa poglavitno besedo, djanko perflonjeno pa na sledno; p: Die Leute haben die Garben eingebracht, und werden das Getreide dreschen, ljudje so snopje pospravili, ino bojo sterneno mlatili. — Nate nekoljko pogovorov sa mlat. Die Drescher sind früh aufgestanden, mlatizhi so sgodaj vstali. Wie viele dreschen auf eurer Tenne? koljko jih mlati na vashim gumni? Bei uns zu 4, in der Herrschaft zu 8 Personen, per nas po 4, v' grajshini pa po 8 oséb. Die Deutschen haben kurze und dicke, wir aber lange und dünne Dreschflegel, nemzi imajo kratke ino tolste, mi pa dolge ino tenke zepze. Die Garben müssen fleißig umgewendet und das Stroh gut ausgeschüttelt werden, snopje se mora pridno obrazhati ino flama dobro istresti. Morgen werden die Mannspersonen das Getreide winden, die Weibspersonen aber reinigen, jutre bojo moshki shito vejali, shenske pa zhinile. Die Knechte tragen das Getreide auf den Getreidekasten, die Spreu aber auf den Dunghaufen, hlapzi sanesejo dobro sernje na shitnizo, pleve pa na gnojishe. Die Körner verderben weniger in der Spreu, als gereiniget und auf einen Haufen geschüttet, sernje se v' plevah manj pokvari kakor ozhedeno ino na kup posipano. Wie theuer zahlet ihr vom Dreschen? po zhem plazhujete od mlazhve? Dreschet ihr auch bei der Nacht? ali tudi po nozhi mlatite? In der Alpe größtentheils, ob es gleich wegen Feuergefahr verbotthen ist, po planini vezhi del, zhe je ravno sa voljo nevarnostfi ognja prepovedano. Wann werdet ihr den Leihkauf haben? kdaj bote likof imeli? — Tudi mi bomo

imeli v' 6 tednih likof; le pridno nemshke besede likajte, de bo nemshko govorjenje prav gladko teklo.

Smerten strup na misi.

„Slovenzam vsaka beseda rada tezhe; tudi nemshke se lahko privadijo, ako se jim ravno slovenska mati rada posna — velijo gospod kaplan. Rod se posna vezhi del per ljudéh po jesiki, per ptizah po petji, per roshah pa po duhi. Zel jerbal sim vam rekel strupnih rosh nabrati, de jih loshej pokashem, vi pa bolj zhifto spoznate.“ —

Sdaj rezhejo od vsake shkodlive roshe posebej is bukviz brati, ter jo pokashejo; pa sa nektéro she s' golo roko niso hotli prijeti. Tudi odrashtenih ljudi je v' sholo prifhlo te nevarne rezhi sposnavat. — Ne le samo sa vsakim voglam raste sa nevedne ljudi bolesen ino smert, tudi per domazhiji je dosti takih nevarnih stvarí; varnosti je potreba.

1. Pogosto ljudjé muham strupa nastavijo ino otrozi se ga nalishejo. Ako ravno mahoma ne vmerjejo, tako dolgo boléhajo, de je po njih. Neki gospodar je skledizo mele sa podgane s' mishenzo nameshal, na pezh postavil ino po svojim posli shel. Gospodinja gre po moke, skledizo isprasne ino shgankov skuha. Po kofili vse ljudi teshave prijmejo; gospodar na pezh pogleda, rekozh: „Kamo je moka?“ „Sa shganke sim jo vsela,“ odgovori gospodinja. Gospodar ino gospodinja od tega vmerjeta, drushino so komaj odteli.

2. Silo nevarna je per kuhnji kuprafta posodba, s' zinjam loshana. Skerbno se mora vmivati, ino vezhkrat s' zinjam obliti, de se selen volk (Grünspan) ne nabère, kar je nar hujshi strup. V' nekim velikim mestih so v' takih kastrolah shstudentam ribe na jesih sa vezherjo napravili; po nozhi vsi sbolijo ino veliko jih je pomerlo. Tudi loshani lonzi so dostikrat nevarni; zhe

lošh dober ni, ga kifline snedó. Potreba je vse romeno, rudezho alj seleno lošheno posodbo s' jesham ino s' vodo pokuhati, ino s' kropam dobro poplahniti; kar si morte dekleta posebno sapomniti, de ne bote ljudém bolesni, alj zelo smerti kuhale. Mesengaste posodve, pipe ino take rezhi tudi niso pridne, zhe se prav zhedno nimajo.

3. Kuharzam ino kuhenskim deklam se nikolj dosti ne dopové, kako potrebno je vse lepo zhedno imeti, naj bo sabel, alj pominje, skleda alj pominjak; neguda nikolj ne tekne. — Mestna gospóda od pezhenih pišhet sboli, ki jih je v' neki kerzhmi jedla, zhe so bli ravno prav dobri videti. Svedili so potém, kako gospodinja vrelo maslo v' kuprašto kastrolo isлива, kar ga pohanja ostane. Zin se raspustí, selen volk naredi ino masla prime. Tega selenkastiga masla je vsela ino jim šrupa naredila.

4. Marškatera posodba sa pijazho je sdravju škodliva, kakor zinaste bariglize alj flashe, tudi kupize, ki imajo veliko švinza alj niso zhedno omite. V' neki ofhtariji je veliko ljudi pilo ino sbolelo. Mosh, kterimu je slabo prihajalo, vse prejšhe, ter najde na okni v' švinzhasti posodbi prav hud jesh, ki je švinez objedal ino šrup delal. Gospodinja je s' tém jesham solato napravljala ino tako svojim gostém nevedama šrup dajala. Ofhtirji, ki vino s' švinzhastim zukram fladijo, so zhlovekomorzi.

5. Mleko, smetana, maslo ino take rezhi je potreba škerbno pokrivati. V' neki hišhi je gospa kavo pila, ino slo hvalila, kako dobra je smetana; pa vendar od nje sbolí. Per tisti hišhi so pod oknam, na katerim je mleko stalo, apno islagali. Apneni prah se je na smetano vlegel, ino smetana škodliva postala.

Pomozh v' strupni nevarshini.

1. Zhutish, de si kaj strupniga pojedel, ino te v' shelodzi pezhe, nesnano sheja, ter se ti hozhe tergati, te mika po udih, se ti temni ino po glavi moti, bres samude po sdravnika poshli.
2. Pij prav veliko mlazhne vode, tudi ene shlize rastopeniga olja, de strup isplava, se vsdigne ino shelodez isprasne. Ako se nozhe vsdigniti, pero v' olje pomozhi, ino gerlo skos ufla poshegetaj.
3. Nalij rozhko alj kako drugo posodvo s' vodoj, vbij na vodo belaka is jajz prav veliko, ter pij koljkor moresh, de se istergash ino shelodez strupa isnebi. Kedar se isprasnesh, smeshaj jeshi ino vode, s' zukram alj s' medam posladi ino pij.
4. Ako strup bolnika omoti, je dobro limono v' mozho kavo oshmeti ino piti, alj pa s' prav slano vodo bolnika salivati.

Vse tudi nar boljshi rezhi so shkodlive, kakor hitro se pokvarijo; p: smerdlivo meso, alj od bolene shivine, gnile ribe, gnil fir, kruh is slabe moke alj shita, v' katerim je veliko kokalja. Shkodljivo je vse plesnovo, posebno klobase, zhe niso prav kuhane, alj povojene. Per Jelovzi v' Ternim so preteklo simo veliko kervavih klobaf naredili. Gospodar jih je slo shtimal; zele 14 dni mu jih ona kuha. Mokrotno vreme je bilo, ino klobase vse kosmate od plesnovza. V' nedelo po rani mashi se jih naje ino opoldne se she vleshe. V' pondelek poshle po sdravnika, pa mu ni vezh pomagati. Shterti dan vmerje; ino malopridai ljudje rekajo, de so Jelovza klobase vjedle.

XXXVI.

Tudi prasna puksha pokne.

„Moj brat mi je is Lipoglava pisal. Kdo vas to pismo bere?“ vprashajo gospod uzhitel, ter Lukeju pismo podajo, naj bi ga bral. Dolgo se je silil, pa teshko istihí te besede: Maj lubbrat, ti vajsh, da mam malo semle, rat bi kupu 3 kose, zhe bi mi ti pomaga, naj te lebo nabrusim, slishal si mojo nesrezho doberniku bob mi je gravo sdrelu i. t. d. Irov bodi toj brad Jur. — „Ste sastopili pismo? Tudi jes komaj. Nikolj ni v' sholi bil, jes sim ga svoje dni brati nauzhil, pisati se je sam lotil; ni mu torej samériti. Vam bi pa gerdo bilo, se ne bolj isvuzhiti.

Nemshki pravopis.

Doslej ste pisali pogledáje napisanje, v' prihodno bote pisali poslushaje govorjenje. Kdor hozhe sa druge pisati, de bi ga sastopili, naj te nauke dobro posnema:

1. Tenko poslashaj, kako se prav zhedno govori, ino po tem pishti besede, kakor jih stagash, kedar koga brati uzhish. Ne sapishi vezh, ne manj, pa tudi ne drugih zherk, kakor jih slislish; p: mleko *Milch*, ne mlenko *Milich* i. t. d.
2. Skerbno pomni, kako besede beresh, tako jih pishti ino se bosh prav navadil; p: ozhe *Vater*, ne ozha *Fader*, kakor nektéri govorijo.
3. Glej per besedah tudi na shlahto. Besede, ki so si v' rodu, se tudi podobno pishejo; p: mächtig mogozhen, pride od *Macht* mogozhnost, mütterlich materno, pride od *Mutter* mati.

4. *De nam per branji sapa ne saštojé, ino per poslušhanji ushesa ne bolijo, si mormo preneháje oddehniti. Kdaj ino kako naj prehenjamo, nam 7 snamen (Unterscheidungszeichen) pové, ki jih she posnate. *) Pisaje sarefzo (vejzo,) postavi, kedar nekoljko povésh, alj marn rasdelísh; p: thu das Gute, meide das Böse, stori dobro, varj se hudiga. Nadpikéz (podpizhje;) sapíshi, kedar v' 2 stavah kaj vezh povésh, posebno pred besedami: aber, allein, denn sakaj i. t. d. Dvapizhje (:) postavísh; prej de besede koga drujiga sazhnesh. Vprashaj (?) postavísh sa besedami, s' katerimi poprashash. Klizaj (!) stavi sa klizavkami ino po imenah, s' katerimi saklizhesh. Piko (.) sapíshi, kedar sgovor konzhásh. Pomislej (—) postavi, kedar je potreba kaj na tihim pomisliti. Oklep () besede sahrani, ki v' marn ne flíshijo, de se ne posabijo. Ushesze (v^u) besede sazšno ino sklenejo, katere kdor drugi govóri.*

5. *Pismente (Buchstaben) imamo velike ino male. Velika pismente more vsaka perva biti, s' kateroj píšati sazhnesh; → sa piko (.), ako spet govóri sapíshesh; — sa vprashajam (?); — sa klizajam (!), kedar se beseda nazhne; — sa dvapizhjam (:), ako besede koga drusiga sapíshemo; — v' pésmih perva per vsaki verstízi; — tudi v' písmi perva tajístih namestízi, s' katerimi víkash; p: Euch Vas, Sie Oni i. t. d. To velja po nemshko ino slovensko. Nemzi píshejo tudi vse poglavítne besede s' velikimi písmenkami; p: die Gans gos, das Schreiben písanje.*

6. *Neki glasniki (Selbstlaute) se nategneno isrekó; p: dáti geben, der Klee detela. Slovenzi píshemo take á, é, í, ó, ú, Nemzi po dva postavíjo; p: das Haar las, das Moos hmel. Namesti i i píshejo ie; p: der Friede mir. Tudi h denejo sa nategnenim glasnikam; p: der Hahn petelin, der Lohu*

*) Gléj Navod, stran 27.

plazhilo, der Schuh sholn. S' tihnikam h nategnejo tudi povsdignjene glasnike ä, ö, ü, pa h nikolj ne isrekó; p: die Mühle mlin.

7. Neki glasniki se isrezhejo kratko ino ojstro; p: brät der Bruder, der Tritt stopinja. Slovenzi jih pishejo ä, è, ì, ò, ù, Nemzi sa takim po 2 tihnika sapishejo; p: die Egge brana, der Hammer kladvo. Namesti ff se pishe æ, ino sa 33 sapishi þ.

8. Tihniki (Mittlaute) so nektéri mehki, p: b, d, s; alj ojstri p, þ, t, v. Ne meshaj jih v' písmi, ampak dobro na uhe vlezì, ali se mehko alj terdo isrekajo; p: das Lesen branje, das Essen jeja, das Wasser voda. Ako na konzi besed ne raslozhish, nategni jih ino bosh najdel, zhe imajo písmenke mehke alj terde; p: das Grab — des Grabes.

9. Prav pisati je potreba vse písmenke posebej raslozhiti; pervenzi se pa tega pisaje privadijo. Nate sa popotnizo nekoliko nemshkih pogovorov. Laibach ist die Hauptstadt in Krain, Ljublana je poglavitno mesto na Krajskim. Kako se veli poglavitno mesto na Shtajarskim? Grätz Gradex. Der Herr Bezirks-Commissär ist gekommen, gospod obsega so prishli. Ein Freund ist ein großer Schatz; wenn du ihn haben willst, so mußt du desselben werth seyn, prijatel je velik saklad; zhe ga hozhesh imeti, morash njega vreden biti. Christus sprach: „Liebet eure Feinde!“ Kristus je djal: „Ljubite svoje sovrashnike!“ Jünglinge! lernet von der Biene Fleiß und Ordnung, mladenzhi! uzhite se od buzhelze marlivoosti ino reda. Die Quelle fließet schnell dahin — so schwindet auch das menschliche Leben, vir tezhe hitro napréj — tako sgine zhloveshko shivlenje. Der Jägerbursche hat mit der Büchse seinen Bruder erschossen, strelzov fantin je s' puksho svojiga brata vstrelil.

„Wisset ihr, wo das geschehen ist?“ vprashajo gospod kaplan. Vam bom po slovenje povedal. V' Sapotah je imel borshtnar eniga sina per 12, drugiga per 7 letih. Ozhe grejo is doma, mati kuhajo, dezha si pa v' sobi jigrata. Starejsi puksho is polize vseme, na ponovzo pogleda, pulfra ne vidi, misli de je prasna, ter se sazhne s' njo obrazhati. Sdaj petelinza napne, v' svojiga brata pomeri, sproshi ino sopet napne. She enkrat podere — puksha pokne ino bratez se mertev sverne. Sernze pulfra se is pukshe na ponovzo potrosilo je ino vnelo. Pubizh sakadi flinto, grosovitno savpije, ter se na mertviga brata vershe; alj ni ga vezh mogel obuditi. Puksha je dobra rezh sa sveri ino hudobne ljudi, to de nevarna.

Kako se firela varvati.

1. Ne jemli v' roke ne pukshe ne pulfra, dokler oberniti s' njim prav ne snash; si pa sa to postavljen, varno se takih rezhi privajaj. Puksha ima volko gerlo, pa smert is njega rjove.
2. Strelniga praha ne dajaj otrokam, ino dobro ga s-hrani, de abotniki do njega ne pridejo. Prepovedano je nesnanim ljudem pulfra prodati, ako skasenge nimajo. Le malo kaj take robe se doma s-hraniti smé; kar je povezh, se syunaj v' pulfernim turni saklene. S' luzhjoj nikdar bliso pulfra, tudi s' shelesam ino kreshnim kamenam ne; s' fajfoj se she bliso perkasati ne smésh.
3. Bliso strela ne hodi, naj strelajo s' moshnarji, alj s' pistolami. Zlo na strelnim lovi je nevarno; marskdo nerodnih strelzov namesti sveri zhloveka vstrelí. Si na polji alj v' lesi, ino strelze bliso zhutifa, ne skrivaj se, ampak vstani, naj te vidijo. V' Stranizah je gospod sa sajzam hodil. Neumna pasteriza ga vgléda, se v' germ skrije, gospod misli, de se je sajz smesil, po nji pokne ino jo vstrelí.

4. Ne strelaj s' kluzhami, tudi ne s' rjavim' puklhami; rado se rasletijo ino perste poberejo. Neki dezsko je votel kluzh dobil, ga prepilil, nabil, v' semlo terdno sakopal, sherezho gobo nastavil ino se vgenil. Kér ni dolgo pogorelo, letí ino gobo podpiha. Mahoma pokne, pulfer, kluzh ino semla mu v' obras steti. Desno oko mu je isbilo ino vsiga oshgalo; dolgo ni pogledati mogel.
5. Fantje! ne vadite se strelanja, lova alj jage; kmetovski jager je po navadi slab gospodár. Ako pa po streli gresh, ne kradi sverine; tudi to je huda tatvina. Varno nosi puklho, de si jo ne sproshish, nabito na lopi ne priskanaj, s' njoj ne tolzhi ino luknje k' sebi ne obrazhaj, ter ne posabi, de je nevarshina velika, dobizhek pa mali.
6. Kedar puklho alj pistolo nabijash, ne jemli popirja, ki se ga pezhaten vofek dershi; nar boljshi je suh bradat mah, ki po drevji raste. Ne strelaj po strehah ne po ljudeh, naj si ravno ojštro ne nabijesh; sherezsh popir rad ogenj sanese, nabít zegel alj pefek pa ljudi oshkodje. V' Poharjih so fantini na velik pondelek s' pistolami strelali. Neki poberúh hozhe ptujiga mladenzha splashiti, ino mu pod pasuho vstrelí. Mladenzh se smesi ino nabít pefek mu desnizo rasterga, shile rásdere, ino nedolshnimu pravo roko v' nizz perpravi. Koljko tje frotej bolezhín preterpel sa neumniga strela del! Ravno sato je na goshijah ino takih priloshnostih strelati ojštro prepovedano.
7. Ne strashí ljudi, naj bojo veliki alj mali; tudi prasen strah shkodje, posebno pa mladim ljudém ino nosezhim shenam. V' ljudi pomérjati ino poderati je nespameten kratek zhas. Nefrezha nikolj ne pozhiva; sato se veli, de tudi prasna puksha pokne.

XXXVII.

Shtirje elementi.

Zhudna je ta, de na sveti vsaka vezhi rezh manjšhi v' sebi ima, ino she tako mala, she manjšhi elemente sapopade, kakor besede svoje sloge ino pisfenke imajo. Moder je, kdor jih vé prav rasdeliti; tudi vi se morte nauzhiti.

Kako se slogi rasdelijo ino skrajshajo.

Kedar na kraji verste zele besede sapisati nimash prostora, jo rasdeli, sasnamni s' vesikam (= alj -), ino kar ofstane, v' drugo versto postavi. V' slovenjim lozhi besede, kakor si jih sistavljaj. *) Nemshke besede imajo svoje posebne shege.

1. So besede sistavlene, rasdeli jih po sistavi, p: Haus = vater hishni ozhe, Mutter = milch materno mleko, Jung = frau deviza, Jüng = ling mladenzh, ehr = sam poshten, Ge = hor = sam pokorshina i. t. d.

2. So besede samosvojne, ne sistavlene, vsemi tihnik k' drugimu slogu, zhe med 2 glasnikama stoji; p: Be = sen metla, Mau = rer sidar, We = ber tkavz. Sta med 2 glasnikama tihnika 2 alj vezh, odlozhi posledniga k' drugimu, vse druge pa k' pervimu slogu; p: Wag = ner kolar, Erb = sen grah,

*) Gléj Navod, stran 27.

hung = rig, lazhen. Sifstavleni tihniki ch, gr, pf, ph, sch, ft, th, se ne rasdelijo, postavi jih kakor bi eden bit; p: A = pšel jabelko, Men = schen ljudjé.

3. So sifstavlene besede predolge, alj pa ne prav saftopne, se v' fredi rasdelijo; p: Erdäpfel-Branntwein krumpirjovz, Schulen = Oberaufficht škol viſhi ofkerbija.
4. So nam navadne besede piſati predolge, jih okrajſhamo, ter le poglavitne sloge alj piſmenke ſapiſhemo. Tako p. rezi: poſtavim; i. t. d. beri: ino to drugo; g. beri goſpod; kr. beri krajzar; gl. beri goldinar. Nemzi per krajſhajo v' navadi te le besede: l. J. beri: laufenden Jahres letafhniga leta. z. B. beri: zum Beispiel; Fr. rezi: Frau; Hr. rezi: Herr i. t. d. Per takih okrajſhah naredi piko (.); ſadna piſmenka more vſelej tihnik biti, p: Pf. Pfarrer fajmoſhter i. t. d.

Vaja navadnih piſem.

Dal je ozhe ſvoje dni ſina h' kovazhu v' nauk; pa je le gledal, kladva ní v' roke vſel, de bi preteshko ne delal. Doſtál je ſvoje 3 leta ino ſe iſuzhil, pa ſhe konjſkiga ſhrebela ni ſnal narediti. Tako bi ſe vam tudi godilo, ako ſe naj potrebnejſhah piſem ne navadite.

Vſak ſkerben goſpodár ima ſvoje goſpodarſke bukve, v' katere ſapiſuje, kar raſeje ino namlati, iſkupi ino poplazha, ter ob novim leti porajta, ali je na ſgubi alj na dobizhki. Tako popiſilo ſim vam ſhe pokasal. Pa tudi barantávz ino vſaki rokodél, naj bo ſhivar alj zhev-lár, tkávz alj zoklar, mora popiſvati, kaj je komu naredil. Ob novim leti rokodél iſ ſvojih bukev iſpiſek naredi, ino ga dolſhniku poſhle.

Konto alj ispišek.
Tershanu Gregorju Pikelnu sim to le
obutel naredil:

		gl.	kr.
1831.			
6.	<i>Gregorju Pikelnu 1 par novih</i>		
<i>Svizhana.</i>	<i>shkornov</i>	6	—
"	<i>Ani Pikelnovki 1 par novih</i>		
	<i>sholnov</i>	3	24
10.	<i>Antonu Pikelnovimu sinu 1 par</i>		
<i>Sufhza.</i>	<i>zhevlov podelal</i>	—	48
18.	<i>5 parov zhevlov okerpal; sku-</i>		
<i>Roshnika.</i>	<i>pej</i>	1	15
13.	<i>Petru Krakarju, hlapzu, 1 par</i>		
<i>Kimovza.</i>	<i>novih podvesank (Bund-</i> <i>schuhe) storil</i>	4	30
5.	<i>Barbi Reparzi, dekli, 1 podel</i>		
<i>Grudna.</i>	<i>napravit</i>	2	15
	<i>Nashtévk</i>	18	12

V' Lembersi 31. grudna 1831.

Janes Smolar,

tershanfki shohtar.

Kedar te plazhajo, podpisshi: Plazhilo sim gotovo prijel.

Janes Smolar.

Sdaj she pa nemshki ispisek naredimo.

Conto oder Auszüge.

Für Herrn Andreas Wraf, Handelsmann zu Neusatz,
sind folgende Waaren abgeliefert worden:

		fl.	fr.
1831.			
8. Mai.	5000 Ziegellatten, das 1000 zu 25 fl. . .	125	—
»	800 1 $\frac{1}{2}$ öllige Reichläden, das 100 zu 24 fl.	192	—
»	80,000 Dachschindeln, das 1000 zu 14 Groschen	56	—
15. Juni.	60 Paar Lärchenbäume zu 3 fl. 30 fr. . .	210	—
»	382 Fichtenbäume, das Paar zu 2 fl. . .	382	—
»	20,000 Dachziegel, das 1000 zu 9 fl. . .	180	—
»	80 Startin Kalk à 3 fl.	240	—
»	50,000 Mauerziegel, das 1000 zu 7 fl. . .	350	—
6. September.	6000 10schuhige Breter, das 100 zu 4 fl. 24 fr.	264	—
»	2800 Lerchenbreteln, das 1000 zu 10 fl. .	28	—
»	600 Hüfelftangen, das Paar zu 12 fr. . .	60	—
»	500 Startin Lederloh zu 1 fl.	500	—
	Summe . .	2587	—

Trofin am 31. December 1831.

Nikolaus Mikusch,

Holzhandler.

1. *Per konti sapishi vsgor po imeni, komur si kaj delal alj prodal; tudi ne posabi ga pisaje pozhafstiti sa tershana, mestlana ino gospoda, kar mu gre.*

2. Podreshi napisek, sareshi od kraja toljko, de dan postavish, kdaj si mu odrajtal, s' konzam pa zeno po goldinarjih ino krajzarjih, v' srebri alj v' bankovzah, de ne bo smote.
3. V'sredi sapishhi blago, alj pa storjeno delo, ino komu si kaj naredil.
4. Zene podreshi, poshtej, ino nashtévk podpisshi.
5. Sapishhi kraj, dan ino leto spiska, poslednizh pa svoje ime. Je konto namesti kvitinge, se mora na shtempel pisati. Od tega vam bom prihodno nedelo pravil.

„Gospod uzhitel so rekli, de vsaka shtet tako majhena rezh shtet manjshi elemente v' sebi ima; véstie, koliko elementov je na sveti? Is 4 elementov je vse, kar lese ino gre, kar vidimo ino obzhutimo. Saj po verhi jih morte posnati.

I. Srak (Luft) alj podnebna sapa.

1. Podnebna sapa, zhédna pruna odeja, ki semljo ogrinja ino vse shiví. Vezh je potrebna, ko vsakdanji kruh. Po vsih krajih ino shpranjah, po vsaki shilizi tezhe; kjér shive sape ni, je smert. Po sapi plavajo dishave, pa tudi smrad, po njej priplava luzh ino glaf; kjer sape ni, je vezhna tihota.

Po sapi se ljudjé v' raspetih balonah pod nebam peljajo ino ptize letijo. Je sapa zhista, nam sonze lepshi sije; je mokrotna, sonze ino mesenz blede svetita, svoni mótno pojó.

2. Podnebna sapa ima svojo tesho, pa je veliko bolj lehka ko voda. Kakor je vreme jasno alj oblazhno, vedro alj deshevno, je tudi sapa teshej alj loshej. Merkur (shivo srebro v' stekleni zevki, ki je od sgorej saperta, od spodej odperta) nam tesho podnebne sape kashe. Modri moshjé po njem vreme prerokujejo.

Poglejte ga na okni! Kedar merkur visoko stopi, bo vedro ino jasno; ako v' frede stopi, se rado premeni; pade merkur slo globoko, bo burja ino desh. Bolj naglo ko merkur vstaja, alj pada, poprėj bo drugo vreme

„Mlakar v' Loki imajo na okni moshunza, ki se pred deshjam pokrije, ino odkrije, kedar bo lepo vreme“ — pravi Mlinarzhhev Blashe. — Veste, kako je napravljen? velijo gospod kaplan. Snotraj, kjer se roka s' klobukam trupla dershi, je v' tenki zéyki firuna rahlo vdjana, na firuni pa roka perlimana. Je vreme mozharno, se firuna nategne ino toljko safuka, de se moshunz pokrije; je vedro, se vsufhi ino spet safuzhe, de se moshok odkrije. To vsaka dila, ki ni prav suha, stori. V' mojim kraji obésijo velik pesji firiz na okno: ako se stisne, bo desh; se rasfhopiri, bo lepo vreme. Tudi stare rane ino flabi sobjé zhloveku povejo drugo vreme. Pa na vse to se ni sanesti, ako drugi veter potegne.

3. Veter vstane, kedar se podnebna sapa omesi, ino tako dolgo piha, dokler se srak alj luft ne sravná, kakor se voda maja, ako kamen v' njo saluzhafh. Ogenj (posemelski ino nebeski) veter naredi. Vetrov je veliko; nam so nar bolj snani topel jug, mersel sever, moker vogershek, ino suhi gornjak. Po sdolzi ino jugu, pravimo, de bo desh, po vogersheku sneg, po gornjaki lepo vedro vreme. Zhe v' jesen alj v' spomlad na vezher sever alj gornjak piha, bo drugo jutro flana; piha po simi jug, sneg kopní ino se led rastaja. Vetri so velika dobrota boshja, nam sapa izhifstijo, shkodliv sopuh rasshenó, gonijo mline po suhim, ino velike barke po morju; burja pa tudi drevje polomasti, firehe rasterga ino velike vose na zesti prekuzne. V' nekijh krajih Afrike ino Asije v' zhafih grosovitno kushen veter piha, ki shivino ino ljudi samorí, ako se hitro po semlji ne vleshejo.

4. Nar bolj sdrava sapa je po vertih ino poljanah, nar bolj zhista po planinah; sato so ljudje v' takijh krajih sdravi, rudezhi ko mleko ino kerv. Nar slabshi sapa je po velikijh mestah, po sapertijh prebivavnizah ino v' sidovji, kamor veter ne more. Gorí

v' kaki sôbi veliko svezh ali lampiz, je prevezh ljudi alj shivine v' tefnôbi, se sdrava sapa povshije ino oflabí, luzhi sazhno mrazhno goretí, ino ljudi teshave obhajati. Hozhete v' sdravi sapi prebivati, odprite okna, posebno kedar sonze sije ino vsaki den prebivavnizo prevetrite. V' jesén ino v' spomlad ni sdravo hishe presgodaj alj pa preposno odpirati, tudi ne, kedar je vreme deshevno.

5. Gnila sapa, shivljenju nevarna, se najde po sapertih kletih, v' vodnakih ino v' podsemeljških dumplah. Is mokriga oglja po mozharijah ino mlakah se naredi tudi gorezha sapa, ki jo per naf is neumnosti sa zopernize imajo, kedar v' zhasi njeno luzh v' mozharnih krajih vglédajo. Po Angleškim s' takoj gorezhoj sapo po ulizah svetijo. — Huda kifla sapa se naredi is tlezhiga oglja, posebno pa v' kletih, kjer novo vino alj mosht kifa. V' taki sapi luzh vgasne, zhlovek vmerje ino shivino sadufhi.

6. Kaj je storiti, kedar v' hudo nevarno sapo morash? Odpri take kraje, naj sdrava sapa skos vlezhe; v' podsemeljške duple alj shtirne vershi gorezhe flame, ako se nima kaj vneti. Preden noter grešh, si gobo v' dober jesih pomozhi, ino pod nos priveshi, napravi luzh na dolgo palizo, ter pred sebo sveti. Vgasne luzh, hitro sbeshi nasaj. Dobro je tudi v' take kraje štelati. — Ako zhloveka huda sapa sadufhi, le hitro ga na sdravo sapo saneshi, isflezi do goliga, polivaj s' mersloj vodoj, dergni s' mokrim suknam ino pihaj mu sapo skos ufta, ter ga pod nosam s' hudim jesiham pomakaj, kakor tudi po senzah ino po zheli. Jelenovza mu dajaj pod nos duhati, med tem pa po sdravnika poshli.

7. Kakor dihamo, sdravo sapo na-se potegnemo, ki se v' pluzhah kervi prime; nesdravo sopet isdihamo. Torej sapa hujshí smerdi od zhloveka, ki snotraj gnije, alj pa po uftah prav zheden ni. Manjšhi prostor ko je, ino vezh ljudi ko v' eni sôbi shivi, bolj je sapa nesdrava. Prebivavnize bi naj bile po 10—12 zhevlov

viſoke, okna po $4\frac{1}{2}$ viſoke, po $3\frac{1}{2}$ ſhiroke, prag ſaj po 2—3 ſholne nad ſemljo. Ni ſdravo v' mozharnih krajih prebivati, alj pa gnojnizo pred pragam imeti, tudi ne diſhezhih roſh alj ſadja na okno alj bliſo glave d'evati; tudi ne koritov ino ſmerdlivih pominjakov v' hiſhi terpeti. Mokrotne zhumnate ſo mozhno ſhkodlive, tudi s' apnam pobelene, dokler ſe prav ne poſuſhijo. ſKerb ſa ſdravje mora velika biti, ker je ſdravje nar drashej zhaſno blago.

II. Semlja.

Semlja, po kateri hodimo, ima kamuje ino perſt. Perſt je rodovitna, kakor puhliſa ino zherna vertna ſemlja; pa tudi nerodovitna, rjava jilovka, peſhanza ino prod. Is gline (jila) d'elajo zigel ino druge glinaſte poſodbe. Is perſti kamenje priraſte, ki je mehko, kakor lapor, dober ſa gnoj; alj pa terdo, kakor marmor ino granit. Nar potrebnej vam je poſnati beli pſhenizhen kamen ſa apno, pa zhern alj erſhen kamen, ki ſe v' ſidi poti. V' ſemlji ſo zele gore ſolj, ktero koplejo ino kuhajo; pa tudi ſvinza, ſheleſa, ſrebra, ſlata ino ſhlahnih kamnov, ktere v' rudenzah kopajo. Tudi naſhe truplo je is ſemlje ino ſe ſopet v' ſemljo p'overne; ſemlja je torej naſ vſih mati.

III. Ogenj.

Ogenj, neka gorezha, ſhiva ſivar, ſpi v' mnogoterih rezheh, ſe iſbudj, vneme ino ſazhne goreti. Ogenj vnemefh na ſonzi, ako s' ſteklenim ozhalam ſonznih ſharkov nabereſh, jih na dobro gobo alj kaj ſuhiga napeljaſh. Ogenj tudi vkreſheſh, ino divji ogenj narediſh, zhe 2 leſena hloda dolgo glodaſh. Mokra kerma ſe ſama vſhgè, zhe ſe prav ſuha ne ſpravi. Nekakſhen ſkriven ogenj ima ſhganje; divji Indijani ga ognjeno vodo imenujejo. Tudi zhlovek poſeben ogenj v' ſvojim ſhivoti ima, ki ſa toljko dalej ſhivi, ſa koljkor manj ſkos jeſo, nezhiſtoſt i. t. d. v' vanj pihaſh — s' hudo premozhno pijazho ne polivaſh. Zhlovek po navadi dalej ſhivj, ki je bolj merſle, ko preognene kervi.

Ogenj je shlahna rezh, dokler ga varjemo. Per njem se kuha shivesh, tezhe sheleso, srebro ino slato, nam daja luzh po nozhi ino toploto po simi, nam pa tudi premoshenje v' pepel premeni, ako ga ne okovarimo.

IV. Voda.

Voda, zhifia, tekozha fivar po vfih shilah semlje tezhe, pa tudi pod nebam v' oblakih plava, is vrelzov persvira, is oblakov deshí, ino je nar shlahnej balsam sa nafhe shivljenje. Ni vfaka voda enako dobra, ne sdrava; lushniki ino mlakarji imajo mehko vodo, pa tudi trefhelka je per njih domá. Gorenzi imajo terdo vodo, ino so tudi bolj terdniga sdravja. Nar zhiftej voda je is pod neba kapniza, alj pa po simi sneshniza; tode sa pitje ni. Mlake ino stojezhe vode nikolj ne pij.

Sima vodo v' led premeni, vrozhina pa v' fopuh. Voda, ki v' posebnim kotli vreje, zhudno mozhen fopuh daja, ki barke po morji ino po vodah goni, pa tudi zele rajde vosov po shelesnih zestah vlezhe, hitrejshi, ko ptiza pod nebam letí. Na Dunaji se to zhudno delo lahko vidi; pa tudi v' nafhah krajih, ako vzhakamo, bojo s' fopuham vosili. Kaj si zhlovek ne ismifli!

Voda se v' megle pod nebo vsdiguje, ter se v' desh, sneg, pa tudi v' tozho premeni. Po meglah sponavamo, alj bo vreme vedro, alj bo desh. Ako se megla po gorah na vdol alj po tleh vlezhe, sodimo, de bo v' 2 dneh desh. Je sjutraj kervavo nebo, pravimo, de bo svezher blato gerdo; sakaj sonze skos deshevne megle ruzezhe sije. Se pa sonze svezher, preden sa gore gre, is oblakov po hribah osira, pravimo, de bo drugi den vreme lepo.

Maverza alj boshji stol se nam perkashe, kedar je temen oblák pred nami, svetlo sonze pa sa nami; toraj ga pred poldne v' sahodi, po poldne v' sonzhnim is-hodi vidimo. Kaplize deshja skos sonzhne sharke padajo, ino naredijo sedméro farban trak. Tudi

na misi lahko maverzo vidish, ako sonze skos kupizo vode sije; she lepshi sa potokam, ako proti temni fenzi vodo shkropish, ino sonze od sadej sveti. De bi mavha dnarjev bila, kjér maverza pije, je prasen bafen, ki se mu krave smeji.

Kaj pa sonzhen ino mesenzhen krog pomeni? Ako veliko mokrote is vode ino semlje pod nebo vstaja, se sharki krog sonza bolj rasvetlijo, kakor okolj gorezhe svezhe, kedar je veliko soparze v' sôbi. Pravimo, de ima sonze alj mesenz obrózh, ino bo hitro drugo vreme.

Kako pa v' zhafi po dvoje sonz alj mesenzov vidimo? Po simi v' oblakih voda smersne, ter nekak svetel jevnik naredi. V' tém svetlim ogledali podobo sonza ino mesenza gledamo, kakor v' mirno stojezhi vodi. Pravil mi je neki sofed, kako ga je grosa obhajala, po simi gredé dva mesenza videti. Kedar memo nashe hishe pride, flishi mater peti, ki so dete sibali, ino ves strah ga mine zhloveshko petje zhuti. Tako si nevedni ljudjé prasen strah délajo, ter ne véjo, de take perkasni le drugo vreme pomenijo.

Voda, zhe ravno dober kup, je vonder nar drashej rezh, potrebnej, ko vino. Hozhemo njej v' zhaf sa-peti od vode ino vina. *)

XXXVIII.

Po Dolenskim grisho imajo.

„She vas nobeno ni grishe dobilo?“ vprashajo gospod uzhitel. „Vsi smo she sdravi, hvala Bogu!“

*) Ahazelna pesme, stran 71.

odgovorijo fholarji. — Varjte se; dnevi so gorki, nozhi pa hladne. Lehko se prehladite, posebno, ki svunaj spite. V' poštranskih farah slo grisho imajo, po troje jih v' eni hišhi lešhi, ino veliko jih je she pomerlo. Gospod fajmošter so mi narozhili, naj vam she bolj na tenko povém, kar so oni is kancelna osnanili:

Kako se grische varvati.

1. Ste na polji ino vaf filo sheja, denite po 2 shlizi dobriga jefiha v' 1 bokal dobre vode; taka pija, ne premersla, je nar bolj sdrava ino pa nar bolj dober kup; shejo ogasí, ino oshiví zhloveshko truplo.
2. Trebuh (zhrevo) posebno po nozhi toplo ohranite, ter se odenite, de se ne prehladite. Ena sama hladna nozh vam lahko smertno, bolesen prinese.
3. Ne jéjte seleniga, ne preveliko sreliga sadja, posebno ne grishnatih fliv (neshpelnov.) Ako se takih najeste, pa vode napijete, bo hitro mersliza alj pa grisha. Tudi rshenják is noviga sernja flabo pezhen vam lahko grisho prinese — tudi napol sreła sozhiva.

Ako ste v' grishi, ne jemlite, kar bi vam jo prehitro saperlo; lahko bi vmerli alj pa v' drugo hudo bolesen padli. Truplo se mora izshifiti, ino bolesen is shivota pospraviti Isrozhi se torej sastopnimu sdravivzu, naj ti modro pomaga. Zhe kdo per hišhi v' grishi leshí, skerbno ga snashite, blato is hišhe hitro pospravljajte, ino sa sdravo sapo skerbite. Tudi per grishnatim ne fmete leshati; sakaj grisha se rada prime.

Sdaj vam moram pa tudi od neke druge grische povédati, ki nektére gospodarje hudo grise, ino to so dolgovi. Kdor se sadolshi, si v' premoshenje zherve saredí, ki mu ga do sledniga krajzarja isglodajo. Dolshnik mora posojvavzu dolshno pismo dati, ino po zesarfki postavi od 100 gl. posojila 5 gl. obresti vsako leto plazhati. Koljko goldinarjev posojila, toljko groshev obresti na leto. Kako se naredi:

Dolshno pismo.

1. Nar prej mora imenovati dolshnika ino posojvavza. 2. Posojilo, naj bo v' dnarjih alj v' drusim blagi, se s' pismenkami sapishe. 3. Mora povédati, v' kakih dnarjih, v' srebrni alj v' bankovzah. 4. Koljko obresti ino kdaj de je plazhati, kdoj posojilo poverniti. 5. Kraj ino den, kdar se dolshno pismo stori. 6. Podpishe se dolshnik; zhe pa sam ne sna, ga kdo drugi podpishe, on pa se podkrisha. Ako dolshnik vsiga pisma sam ne pishe, se morte 2 prizhi podpisati. Kdor druge podpishe, mora vselej tudi sam sebe. Dolshno pismo se pishe na shtempel, vezhi alj manj, kakor posojilo sneše. Naredimo ga pervizh po nemshko.

Schuldbrief.

Uebren Einhundert Gulden in Dils
 braun Zwanzigern, welche ich Ewrdn
 unterzeichneten im braunen Gulden
 vom Herrn Leonhard Lant, bren
 yndlichen Handelsmann zu Zinkowitz,
 als Darlehen empfangen habren. Ich
 verbindn mich dinst 100 fl. in 2
 Jahren zürück zu zahlen, bis zu dem
 sein Zeit ubren mit 5 fl. vom 100 fl.
 zu verzinsen.

U. Mannin am 18. August 1830.

Mikael Lantnik,
 Dilsbraun.

To dolšno pismo mi bote prihodno, nedelo poslovenili. Posojjavez mora dolshniku, kedar plazha kvitengo (plazhilni list) dati. Hozhem vam jo po slovenje sapisati; bom saj videl, ali mi jo bote na nemshko obrnili.

Kvitenga.

Od sto goldinarjev v frebri, katere je meni, posojniku podpisanimu, Miha Trebnik, is Shmarja doma, s obrestjoi tako povernil, de nimam od tega dolga ne jes ne moji erbi kaj vezh per njem ifkati.

V Zirkovzi 30. grudna 1831.

To je 100 gl. frebra.

Leonard Trebnik,
terfhki kupzhovavz.

Kvitenga more 1. s' pishenkami sapisano imeti, koljko prejmesh — 2. sakaj prejmesh, na obresti, alj povernili — 3. od koga prejmesh, ime plazhnik alj pa kase, is katere potegnesh — 4. zhas saflusheniga plazhila alj obresti — 5. den ino ime prejemaavza. Ako sam kvitenge ne pisshesh, morte biti 2 prizhi ino podpisavz sapisani. Na levi se tudi shtevilo postavi, koljko kvitenga prizha. Imash pezhatnik, ga k' svojimu imenu pritisni. Tudi kvitenga se mora na shtempel pisati. Kaj pa je

S h t e m p e l.

Svetli zesar sa pravizo zhujejo. De se njihovi skerbi pravize isrozhijo, se pishe na popir, ki ima zesarfko snamenje, ino ga shtempel imenujemo. Vsako pismo, ki od kake pravize govori, naj bo dolshno alj plazhivno, naj se prosi alj obljudi, mora na shtempelni biti. Shtempelni so vezhi alj manjšhi, ter se vsémejo po shtevili dnarjev, alj po imenitnosti pravíz ino gosposke, na katéro se pishe.

I.	Snefe	shtevilo	do	20	gl.	je shtempel	sa	3	kr.
II.	»	»	zhres	20	»	do 50	»	»	6
III.	»	»	»	50	»	»	»	»	15
IV.	»	»	»	125	»	»	»	»	30
V.	»	»	»	250	»	»	»	»	1 gl.
VI.	»	»	»	500	»	»	»	»	2
VII.	»	»	»	1000	»	»	»	»	4
VIII.	»	»	»	2000	»	»	»	»	6
IX.	»	»	»	3000	»	»	»	»	8
X.	»	»	»	4000	»	»	»	»	12
XI.	»	»	»	6000	»	»	»	»	16
XII.	»	»	»	8000	»	kar je vezh	»	»	20

V' zhafi kdo kaj s-hraniti da, alj odrajta, ino hozhe skasengo imeti. Takimu pismu se velí prijemen list, alj po nemshko:

Empfangschein oder Recepisse.

Ich Unterzeichneten bekrumm firmen mit, daß ein Johann Lusten von London ein selbenn Datscha früter unß 3 Monathe zün Durschwahsainig unßtig ninyrsämignt sabn.

Mußdunß am 12. Nohembren 1830.

*Matthias Janygl,
Justwintf.*

Prijemen list mora povédati: 1. Dajavza ino pri-jemenka — 2. isrozheno rezh — 3. sakaj jo da, ali na posojilo, alj hranilo — 4. den, kdaj se prejme. Donef teden prinesite dazine (shtiberške) bukvice, ki tudi prizhajo, koljko so kmeti vsako leto dolshni, ino koljko dazje odrajtali. Pokasal vam bom, de jih bote posnali.

Zefarske oblasti je ino pravize.

Gospod uzhitel so vam donef pravili, de svetli zefar sa pravizo zhujejo; alj so pa kol po zelim zefarstvi vezh od 40.000.000 podloshnikov ofkerbeti? vprashajo gospod kaplan. — Kar sami ne samorejo, jim zefarski kraljevi namestniki pripomorejo, ki imajo od njih pravizo, zhaft ino obláfi. Potreba jih je sposnati.

1. Pervi ino narvishi famo-oblastnik alj famo-dershez (Monarch) so nash svetli zefar (Njih zefarska kraljeva svetlósfi), ki imajo v' svojim poglavitnim mestii Bezhi (Dunaji) svoje nar vishi dvorske oblasti je (Allerhöchste Hofstellen); p: zef. kralj. sedinjena pemsko-estrajfka dvorska kanzlija i. t. d. Kar zef. kralj. dvorski svetvavzi fklénejo, morjo svetlimu zefarju h' poterdenju dati.

Vfaka imenitnej deshela ima svojo deshelno vladijo (Landesregierung oder Gubernium), ki ima vse druge vishej gosposke svoje deshele preglédati. Deshelne oblasti je nar vishi poglavar je deshelni vladitel (Gouverneur), ki ima svoje vladovske svetvavze (Gubernialrätthe). Taka deshelna praviza je v' Gradzi, v' Ljublani, v' Tersti i. t. d.

Vfaki krog deshele ima svojo krosšno oblasti jo (Kreisamt) alj krajfijo, ki zhuje nad manjšimi gosposkami po desheli. Krajfije prvi oblastnik je kroga poglavar (Kreishauptmann), ki ima svoje pomozhnike, kroga komisarje (Kreiscommissäre). Krajfije so v' Marbursi, v' Novim mestii, v' Zeli i. t. d.

Vfaka obfega, ki nekoljko foséfk alj far obfeshe, ima svojo obfeshno gosposko alj komifijo (Be-

zirksobrigkeit), ki ima svoje rotmane (Richter), de po so-
felfki sa pravizo zhujejo, ktérim naj potoshi, komur se
kriviza godi.

2. Gosposka ima bukve zefarskih postáv,
(bürgerliches Gesetzbuch), po katerih sodi, kdo ima prav;
ima pa tudi bukve kasen, kashtig alj shtrafing
(Strafgesetzbuch), po katerih deshelne hudodelze shtrafuje.

Vzhafi napravijo ljudjé med seboj terde pravde, ki
se ne dajo ob kratkim skleniti. Sa take so uzheni prav-
darji (Advokaten) alj doktorji pravize, ki njim pravde
sklepajo. Vsaka deshela ima svojo deshelno pravdo
(Landrecht), ki sklene, kar se nishej gosposki poravnati
ne da. Taka deshelna pravda je v' Gradzi, v' Gorizi
i. t. d. Kar deshelna pravda ne dokonzhá, se da na
vishi pravdo (Appellationsgericht), ki je sa nashe kraje
v' Zelovzi. Kar vishi pravda ne doshene, pride k' nar
vishi dvorni pravdi (oberste Justizhofstelle) na Dunaj;
ona zhuje nad zelim zefarsivam, naj se vsakimu praviza
sgodi. — Se v' pravde podati je nevarna, slo shkodлива
rezh; lahko se sapravdje premoshenje, poshtenje ino
dobra vést. Kdor mir ljubi, ne bo nikolj na sguhi.

3. Ker niso vsi ljudjé po volji boshji, ino se ne
dajo s' lepim vladati, je svetlimu zefarju ino gosposki
vojske alj sholdnirstva potreba, de pravizo terdi,
ino miruljubne hudobnih ljudi, rasbojnikov ino vunajnih
sovrashnikov varje. Sholdnirstvo ima svojo nar vishi go-
sposko, zef. kralj. dvorni vojni sbor (k. k. Hof-
kriegsrath); potem ima vsake deshele zef. kralj. vojna
vishi komanda (k. k. Militär-General-Commando), per
regimentih pa vishi poglavarji (Oberste), major,
stotniki (Hauptleute) ino drugi ofizirji oblást.

Koljko skerbi imajo svetli zefar ino njihovi po-
mozhniki! Kako nehvaleshni so, ki se njim vstavljajo!
Puntar, ki ljudi nad gosposko shuje, ni prijatel boshji
ne svoje deshele. Svoje dni so hudobni ljudjé Dolenze
nadrashili, de so dolgo let svojo staro pravdo gnali.
Zelo sdvjali so, gosposko klali, ino flane poshigali;
poslednizh so bili premagani, oštiro kashtigani ino po-

glavarji puntarije ob glavo djani. V' zesarfkih deshelah je nad 80,000 kmetov v' tém puntarstvi smert storilo; 10 let niso vinogradi rodili, ino so poljane v' pušhi ostale. Vbošhtvo je bilo povsod, ter je prizhalo, kako shaloften konez puntarija ima. „Oblaftnik je namesti Boga tebi k' dobrimu, govori sv. Pavl. Ako bošh pa hudo delal, boj se; on ne nosi saštonj mezha — boshji hlapez je, mašhvavz h' s'rahovanju tega, ki hudo stori.“

Sakaj pa je toljko dazij na sveti? Sato, kér je toljko gosposke ino sholdnirjev sa pravizo ino s'rah, katére svetli zesar s' dazjo redijo. Kmetu flushijo, kmet jih mora tudi po svojim deli plazhevati, naj se mu ravno v' zhafi teshko sdi. Kar podloshniki zesarju plazhujejo, s' tem plazhujejo svetli zesar s'voje pomagavze, ki delajo tudi sa naf. Kako nespametno je, gosposko zhertiti; ki dazje pobera! faj jih fama sa-fe ne pobere. Kako hudobno je per dazji goljfati! Taka goljfiya je nar hujfhi tatija; sa eniga goljufa morta dva po nedolshnim vezh plazhati. Kaj ni vsmileni Jesuf sa-fe ino sa Shimonu Petra dazjo odrajtal?

Svoje dni so se ajdi v' nekim mesti s'voji gosposki vstavili. Moder mosh jim smeshen basen pové. „Nekdaj, je djal, so se udji zhloveshkiga trupla shelodzu (trebuhu) soperpostavili. Noge so djale: kaj bomo mi tako teshko nosile — roke: sakaj bi mi tako teshko delale — ušta govoriyo: po kaj bi mi sa tebe grisle! Tudi ozhi niso hotle vezh gledati. Pa tudi jes sa vas kahal ino vam kreposti pripravljaj ne bom — odgovori shelodez. Kaj se s'godi? Noge oflabijo ino vezh prestopati ne morejo; roke so tako nevezhne, de se ne smesijo; ušta se komaj odpirajo, pa kaj poshirati ni. Truplo obnemaga ino vmira. Tako se bo tudi vam bres gosposke godilo. Vi delate s'zer sa gosposko, pa tudi gosposka sa vas; vi dajate gosposki dazjo, gosposka vam daja pa mozh, pravizo ino pa mir. Eden bres drusiga ne samorete biti.“ Ta je refnizhna; pa s'he bolj refnizhna je beseda Jesufova, ki veli: „Dajte zesarju, kar je zesarjoviga, ino Bogu, kar je boshjiga.“

XXXIX.

Dvojna kuga.

„Donec sim vami nekaj sa shivino prinesil; slishim, de so med vami svinje možno bolene⁴ — sazhejo gospod uzhitel. „Vfakimu bom eno dal, ki bo prav dobro snal, kar bom prashal ino uzhil. Nujetov Franze! posloveni mi nemshki Empfangschein, ki na tabli stoji. Urbanov Jaka! ti mi bofh pa rasloshil, kaj se v' prijemin list sapifhe.⁴

Gospodár mora svoji drushini dvojno plazhilo dati: Letni saflushek ino pa poshtenje po saflushenji. Pervo odshteje, drugo sapifhe, ino poslu per flovesi da; sato se to pismo veli posloven list alj skasenga:

Entlassschein (Zeugniß).

Zeugniß von unsrer, Markus Sobnik, zu Mißfelden in Untersteinen von dem, 24 Jahun alt, ledigen Mann von, katolischen Religion, das beim Unterzeigerten den 4 Jahun und 3 Monaten als Hausknecht daren und fleißig gedient, und sich in allem Dürken sehr lobenswerth benommen. Dürnberg am 31. Annumbrn 1831.

*Anton Lohr,
Gastwirth.*

Skasenga.

Anna Ternik, kateri to pismo prizha, is Doba na Gorenškim doma, 22 let stara samiza, je per meni 3 leta sa kuhensko deklo pridno ino svešto flushila, pohlevna, tiha ino rada doma. Nerad jo is svoje flushbe puštím; kér se ji pa boljshi flushba kashe, jo s' tém písmam pohvalim ino po saflushenju priporozhím.

V Vehovzah 27. grudna 1831.

Shtefan Verbnik,
kmet.

De se skasenge prav naredijo, je potreba drushini, de pridno flushi; slaba bi bila hvala na písmi, zhe vest pravi, de ni resnizhna. — Potreba je gospodarju, de po resnizi pishe, kar drushinzhe saflushi, ino s' písmam ne lashe ino ne goljfa. Sholarju, ki se je slabo uzhl, so tudi gospód slabo skasengo dali. Njegova mati prinese serdita skasengo nasáj, rekozh: „Ako boljshi skasenge narediti ne snajo, shkoda, de so toljko let v' sholo hodili.“ — „Ako ravno snam, pa ne smem, ker tvoj sin boljshi ne saflushi;“ ji gospod odgovorijo. Boljshi je samera sa resnizo, kakor hvala sa lash. Skasenge se drushini na shtempel po 6 kr. pishejo.

Lehko bote she kdaj sa kaj profili, naj bo sa flushbo, sa pravizo alj sa kako pomózh. Proshnja se mora kratko pa dobro pisati; p:

Löbliche Herrschaft!

A. Ich bin laubt des Tauschfreind A.
 großjährig. Auf uninnun kann
 stoubrunn Vater Martin Maier
 ist mir ein Gabysaft mit 500 fl.
 zugehörig. Ich bitte Ihnen,
 die löbliche Grunysaft wollen mir
 diese 500 fl. anspolym.

Müßdorf am 16. April 1830.

Anton Maier,
 Gärtner.

1. Proshnje na nishej gosposko se pishejo na
 shtempel po 6 kr., na krajstjo ino shkofstjo po 10 kr.,
 na vishej gosposko po 30 kr. — 2. Profish gosposko,
 stori vsgr napis, pisni na desno, naj bo leva stran
 prasna. Pisme, s' katerimi proshnje podpirash, sa-
 snamni s' pismenkami, ino te na levo sapishi. — 3.
 Vishi, ko je gosposka, nishej svoje ime podpisni, pa
 tudi kraj, kjer prebivash. — 4. Pismo po dolgim pre-
 geni, ino napisni na prvo stran svunaj gosposko, ka-
 teri pishesth, svoje ime, ino kdo si; pa tudi s' krat-
 kim, kaj shelish. Vse to se vam loshej pokashe, ka-
 kor dopové.

Shivinska kuga.

Vezhi skerb, ko sa kanzlijo, vam mora biti sa
 shivinsko rejo, kako se goveda ino svinje ofkerbijo ino

fhkode obvarjejo. Zef. kralj. kmetovfka tovarfhija je poduzhenje poflala, kako fe fvinje perezhiga ognja obvarjejo, naj fe vřakimu da, ki sna brati. Pa ne, de bi kdo ta blek fvinjam med pomije dal, alj pa na fvinjak perbil; to bi kaj ne pomagalo. Mora fe sařtopiti ino po nauki tudi ťtoriti. Beri Jankova Marjetiza to poduzhenje!

Vře, kar je sa fvinje rezheniga, tudi ťploh sa govejo shivino veljá, rasen vřařtva alj arznj, ki fe le fvinjam tako naredijo. Potreba vam je vediti:

1. Kako fe boleno shivinzhe ťposná? Kedar rado ne jé, ima kalne (mótne) ozhi, uřhefa alj prehladne alj prevrozhe, glavo obefha, po malim ťtopa, mu dlaka po konzi ťtojí, ne preřvekje i. t. d., shivinzhe ni sdravo. Ako vezh shivine ob enim sbolí, je bolesen kushna, ki fe shivine prijema.
2. Kako fe shivinfka bolesen raslozhi? Navadne bolesni per goveji shivini ťo: gobizhna gniloba (Mundfäule), mramorka (Zungenkreß), parkelna kuga (Klauenseuche), vřanzhina kuga (Milzseuche), devetogobenza (Eöferdörre), ki je nar hujřhi. — Švinske bolesni ťo nar navadnej: perezh ogenj alj řhenj, kuřharji alj vratina oteklina, ikre alj řróge (Finnen) i. t. d. Ako bolesni ne ťposnářh, hitro po sařtopniga zhloveka alj shivinfkiga sdravnika pořhli, naj preřodi, kaj shivinzhetu je.
3. Kaj je řtoriti s' bolenim shivinzhetam? Odlozhi ga hitro od sdrave shivine, ne goni na pařho, ampak nar boljřhi kerme mu daj, govedu tudi ťoli liřati. Še pokashe bolesen kushna, bres odloga deřhelřki gořpořki povéj, naj fe kraj sařvarje ino bolesen ne rařřhira, ne po shivini, ne po ljudéh, alj po flami. Boleno shivinzhe fe ne řmé bres dovolenja ťaklati, ne meřo jeřti; v' řařmoten kraj fe naj globoko pokople, hlev, v' kařterim je padlo, ino vře, zheřar fe je doteknilo, fe mora prav pridno ozhiřtiti, tudi gnoj alj flama ťařhgati, alj v' kraj řpraviti.

Zhujesh, de je v' tvojim kraji shivina bolena, ne goni na pasho, ne na femenj, ne vosi v' tisto fofesko. Tudi je potreba domazhjih sdravil k' redi imeti, p: solniga kamena, enzjana, kolmusha i. t. d. Védeti vam je pa tudi, kar shivini fhkoduje, p: de se po mrasi ne pase, prevrozhe ne napojí, prefrovo ne nakermi i. t. d. Loshej je shivino sdravo obdershati, kakor boleno osdraviti.

Zhloveshka kuga.

Huda je shivinska kuga, ki ljudém domazho shivino pobere, pa strashnej je kuga, ki ljudi kakor muhe mori — sazhejo gospod kaplan govoriti. Hvala Bogu, de take she veliko let v' nashih krajih ni bilo; alj po Turkim she neprenehama kraljuje. Savarvani so tisti kraji, ino na Turki meji strasha stoji, de shiva dusha v' nashe deshele ne more, dokler svoje kontumazje ne opravi. — Pa neka druga kuga se po nashih krajih shira, ki jo ljudjé sami delajo — nefrezhna shganjiza.

1. Shganje le sa sdravilo veljá; nashi rajni so ga v' omarzo saklépali ino le po shlizi dali, ako je komu flabo bilo. Sdravo je shganja poshreti, kedar v' kako nesdravo sapo grésh, alj kaj posebno teshkiga delash. Po nekih krajih pa shganje is podsemliz alj lashke repe, is bele péshze, is sadja ino is sernja déljajo, si ljubi kruhej v' strup premenijo, ter dusho ino truplo morijo. Shganje truplo mori, ino kakor shivi ogenj po vsih udih shviga; kdor se ga prevezh napije, mu sazhe is gerla goreti. Museg se po kofteh fushi, shelodez fkerzhi, udi trefejo, lize kuhano, ko rak, alj pa blede, ko perst. Perva bolesen shganopivza pobere, nobeno sdravilo se takiga ne prime. Kakor vesha hodi okolj, ino v' mladih letah onemaga. — Na Nemshkim sim posnal imenitniga kmetvavza, ki je vsaki dan shtertinek shganja nakuhal ino ga drushini po vedrizi na polje dal. Pili so shganje, ko krave vodo; pa v' enim leti sta mu 2 hlapza od shganja nagle smerti vmerla, To se pravi ljudi moriti. —

2. Shganje poshre ljudém premoshenje, ter ze le ro-dovine oflabí. Vbogi ljudje se lahko sa ene kraj-zarje napijejo; navadijo se shganja, ino poslednizh goldinarjev ni sadofti. Doma se krégajo, tépejo ino preklinjajo, otrozi so bledi ino rastergani. Pijanthe nefe posledni pert sa shganje, onemaga, ne more delati ino sa kakim plotam vmerje. Ozhe pijanz — mati pijanka — otrozi pa frote ino firomaki (butelni), ki pregrehe svojih starifhev nosijo. Tako zele deshele oboshajo ino zhloveshki sarod se poshivini. Kjer se veliko shganja pije, tam je veliko boja ino morije — sakaj?

3. Shganje zhloveku pamet smami ino dusho morí. Uzhi ga — svári ga — nizh se ga vezh ne prime. De se bolj krégajo, tépejo ino kôlejo, se popréj shganja napijejo. Narozhi shganopivzu dones, ne bo jutre kaj vedel; mushgani se mu fushé. Nekaki hudi duh shganopivza obfede; ako ravno rad, ne more svoje navade opufiti, dokler ob pamet pride ino sam sebe ogonobi. Na Nemshkim se je premoshen mosh shganju podal. V' kratkih letah se mu na pameti mesha. Od samiga pekla govori, ino pravi, kako she sa njega v' peklen-skim bresdnu nétijo. Nekoljkokrat je v' Dravo fhel, pa so ga sopet frezhno oteli, ino varha je moral imeti. Neki den ga varh v' fôbi pufi. Ni imel drugiga, kakor robez (haderzo). Vseme jo, ino se na rim sa pezhjo obefi. Takih shalofnih pergódb ima shganje veliko.

4. Kaj pa je storiti, kedar se kdo obefi? Hitro ga refhi, pa varji, de pre naglo ne pade. Rasrefhi oblazhilo, poloshi ga na se mljo, sglavje vishej naredi, s' vodo ga fhkropi, v' ufta mu sapo pihaj, ter mu po malim glavo perklanjjaj. Dergni mu persi ino trebuh s' suknam alj s' ker-tazhami, daj mu jelenovza vohati, alj pa mravl na dlani smuzhkaj ino pod nos dershi. Jesik mu dobro s' vodo ino jesiham omivaj, med tém pa drugo truplo v' tople perte savij. Ogreto kamnje

mu devaj pod pasuho ino med stegnje, alj pa leshifhe topliga pepela njemu napravi. Bog nam daj pravizhno pamet, ino naf varji take nefrezhe! Varujmo se nje pa tudi fami.

5. V' Ameriki ino na Anglefshkim imajo nad 1198 bratovfhin, ovarvati febe ino svojih fofedov nefrezhne pijanofli. Vlaki brat se saobljubi: 1. Nobeniga shganja piti, ne svojim domazhim take pije dovoliti, ne prodajati, ne kupovati. 2. Se s' nobenim pijanzam muditi, ampak béshati is kraja, kjér se sa pijanfshino pamet prodaja. 3. Braterna ima oblasti vshakiga is svoje tovarfshije potifniti, ki saobljube ne dershi, ter ga bratam ino seftram na snanje dati, naj se ga varjejo. 4. Vshako leto se snidejo ino pogovorijo, kaj je v' braterni popraviti. Skos take bratovfshine se je nad 2½ milijonov Irlandov poboljshalo, ino se nefrezhne pijanofli odvädilo.

Tudi vi mladenzhi ino deklize tako braterno med febo naredite: Ne okufiti shganja, naj si bo hvaleno, kakor rado; mlaji ko ste, hujfhi vam vshaka kapliza fhkodje. Se bote kdaj shenili, pijanke ne jemlite, naj bi ravno v' dnarjih fedela. Gerd je pijanz, defetkrat gerfhi pijanka; ona fhe svojiga framu ne pokrije. Se bote moshile, nikar, de bi se pijanzu sarozhile; pijanz ino pa vbijávz fta si brata. Varvati se je vshakiga pijanza ino se mu s' fenenim vosam sogniti, posebno pa shganopivzu. V' fedajnih zhasih vezh ljudi shganje vmori, kakor kuga.

XL.

Svetlinova Nanika je vmerla.

Kaj vam je Svetlinova Nanika isporozhila? vprašajo gospod uzhitel. — „Meni svojo Dufhno pasho“ (molitvine bukvice), odgovori Mlinarizh Neshiza; — „meni pa svoj pas“, odgovori Lasarjova Katra; „oblazhilo pa svoji stari teti Lisbeti.“ — Reva je dolgo bolesen imela; na fufhizi alj jetki je vmerla, ino njeno oblazhilo mladim dekletam nositi bi varno ne bilo; taka bolesen se po obleki ino obuteli rada prime, posebno mladih ljudi. Ali je kaj testamta storila? — „Rada bi ga bila pisala, pa ni vezh samogla. Tri prizhe poklizhe ino v' prizho njih nekaj svoje erbije po rajnih starejsih svojimu bratu Lukeju, nekoljko farni zérkvi, nekoljko pa vbogim isporozhí“ — pravi Mlinarizh Blashe. „Mlakar, ki so tudi prizha, so me naprofilo, de sim popisal, kakor jim je napovedala.“ — Lehko bo prej alj flej tudi kdo vas isporozhal; hozhem vam torej pokasati, kako se naredi:

Testament alj posledna naredba.

V' imeni presvete Trojize fklenem persdravi pameti svoje posledno sporozhilo narediti, ki naj po moji smerti velja.

1. *Naj Bog mojo dufho sprime, truplo pa dva domazha duhovnika k'*

pogrebu sprejmeta. Pogrebnikom naj se postreshe, kar je prav, pa bres sedmine.

2. Poglavitniga erba postavim Svetlin Lukesha, ki sdaj per soldatih na Lafhkim flushi, naj sa meno dobi, kar zhres mojo potrebo ino sporozhilo oftane.

3. Domazhi farni zérkvi v Slavini sporozhim dvajset goldinarjev, naj gospod fajmoshter omislijo, zhesar je nar bolj potreba.

4. Sporozhim sa deshelske fhole pet goldinarjev, vbogim pa deset rajnisk, ki jih naj gospod fajmoshter rasdelijo.

5. Mojo obleko naj Svetlin Lisbeta moja teta nosijo; kar jim oftane, naj kaki ftari babizi dajo.

6. Moji prijatelzi, Mlinarizh Neshi, sporozhim Dufhno pasho, naj se

mene spomni, ki sim is téh bukviz molila; Katri Lasarzi, moji tovarshizi pa, ki mi je tako lepo stregla, sporozhim svoj frebern pas, ki so mi ga moja rajna mati sapustili.

7. Gregor Flvale, moj dober ofkerbnik, ki so she toljko fkerbi sa mene imeli, bojo tudi fkerbeli, de se moje posledno sporozhilo na tenko dopolni.

V' Loki 5. kimovza 1832.

Ana Svetlin,
dekla.

1. De testament obveljá, ga mora sporozhnik s' svojo roko pisati ino podpisati, tudi 3 alj nar manj 2 prizhama skupej poterditi, de je to pismo nja posledno sporozhilo; prizhe se morte na tisto pismo svunaj alj snotraj podpisati.
2. Sporozhnik more imenovati poglavitniga erba, komur isporozhi, kar premoshenja ofstane.
3. Kdor testamenta sam ne pishe, ga mora podpisati on ino 3 prizhe, ako pa sam pisati ne sna, alj ne more, naj se v' prizho 3 prizh podkrisha.
4. Sporozhniku, ki brati ne sna, testament eden prizh bere, ino sporozhnik poterdi, de je ta nja posledna volja.
5. Pogosto se na kmetih sgodi, de nikogar ni, ki bi testament pisal. Poklizhejo se 3 prizhe ino

všim trem sadno sporozhilo pové, ki morjo na to persezhi, ako bi bilo potreba.

6. *Prizhe morjo biti moshkiga spola, 18 let stare, per pravi pameti, de vidijo ino sporozhniko sastopijo. Hudodelzi obsojeni, pa shlahta ino drugi erbi ne veljajo prizhati. Je kaka velika nevarshina, ste 2 prizhi sadosti.*

Zhujte! — ravno na Homzi h' pogrebu vabi; spre-mimo torej rajno Naniko po sadnim poti v' vezhnost.

Pogreb poshtene divize.

Svetlinova Nanika je v' petek jutro v' Loki vmerla. Bila je v' angelsko braterno sapifana; torej so ji na Homzi svonili. Bila je dobra, vbogim fosebno vsmilena dufha; po zeli fari sa njo shalujejo. Neko boleno snanko je v' Verhovle obiskat hodila; vrozhe ji je bilo, napije se mersle vode, prehladi ino bolehati sazhe. Ni ji bilo pomagati. Na svete Ane je she v' zerkvi bila, per spovedi ino sv. obhajilu. Od tiste dobe ni vezh is hishe mogla. Vezhkrat so jo obhajali ino v' zhetertek gospod fajmoshter s' vsmi sv. sakramenti previdili. Pred svojo smertjoj profi, naj blishe verfnize poklizhejo. Ko so krog njene postele vjokane stale, se jim prijasno nasmeji, vsaki roko poda, ter od njih flovo vseme. „Donef, je djala, pride moj shenin po mene. De v' angelski brat-terni vmerjem — me sdaj nar bolj veseli. Saupam, de bojo 3 sv. pershone: Jesuf, Marija ino sv. Joshef, pa-troni nashe braterne, na mojo posledno uro per meni. Povejte vsm bratam ino sestram, ki bojo mene sprem-ljali, de jih lepo posdravim, sahvalim ino profim, naj v' tej bratarni poshteni ostanejo, svoj divishki stan ohra-nijo — srezhno sa menoj pridejo. — Ne jokajte — le molite, naj — Naniki sape smanka. Boshjo martro ji podajo, mertvashko svezho pershgejo, pokleknejo ino li-tanije molijo. Nanika pojema — trikrat na dolgo isdihne — ni je bilo vezh.

Niso je hitro is postele vsdignili, tudi ne ust naglo savesali, de, ako bi huda omedlevza bila, bi she k' febi

prifhla. Zhres ene ure jo tovarfhize zhedno vmijejo, v' belo krilo oblezbejo, lep divifhki venez is seleniga roshmarina ji v' lafe sapletajo, paternofhter v' roke dajo, pa zheden svesek difhezhih roshiz. Ni nje bilo drusiga, kakor kost ino kosha; pa lepo divifhko lize se ji fvetilo fhe na mertvafhkim ojdri.

V' nedelo fo jo pokopali. Na fredí pota ravno pod Homzam fo ji na proti prifhli. Mertvafhka truga je bila belo pogernjena, po perti roshe perpete, na fredí podoba krishaniga s' lepim divifhkim venzam obdana. Shtiri odrafhene deklize njene starofhi, ktere si je fama isvolila, fo jo do pol pota, druge 4 do pokopalifha nefle. Bile fo belo oblezhene, na glavi kranzel seleniga roshmarina. Mladenzhi braterne fo fhli pred njoj, deklize sa njoj; vfako selen roshmarin v' rokah, deklize tudi na glavi; v' fredí duhovni ino zerkveni flushavniki. Kedar merlizha v' jamo poloshijo, se tovarfhi ino tovarfhize krog jame vftopijo, ino gospod fajmoshter jemlejo v' imeni rajne Nanike flovo, rekozh: Preljubi moji mladenzhi ino devize, poslušajte! — Prelepa rosha je med nami perzvetela, s' shlahtnim duham nash kraj rasveselila; kdor je njo posnal, je bil vesel. — De bi nje mersel féver ne vmoril, pride fkerben vertnar, nam rosho vsemi ino v' lepshi vert njo prefadi — kjér nobene simc ni — tam sdaj nasha rosha zvetí. — Posnate vertnika? vfmileniga Jesufa — posnate rosho? — nasho rajno Naniko, katere truplo fmo v' materno krilo zherne semlje s-hranili, v' njivo boshjo vfjali sa vezhno shivljenje. —

V' lepi nedolshnofhi je prirafila, bila veselje fvojih rajnih starejshov. V' 15. leti je sgubila fvojiga dobriga ozheta, eno leto posnej svojo ljubo mater; ravno dones gre tudi ona sa njim. — Shalofino krog njene jame stojimo, ino toshi se nam, poshteno devizo sgubiti; pa saupajmo, de se ona nashih fols veseli. Blagor mertvim, ki v' Gospodí vmerjejo, njihove dela grejo sa njimi.

Marfkdo posvetneshov porezhe: Shkoda sa Svetlinovo Naniko! Bila je salo dekle, imela premoshenje;

leško bi dobila bersniga shenina ino k' dobiimu kruhu prifhla. Alj ponudite ji donef she tako verliga shenina; ona vam porezhe, de ga nozhe. „Moj shenin je lepshi ko fonze, njegova ljubesen zhiteljshi, ko fonza luzh; njegovi lepoti se zhudijo mesenz ino svesde.“ — Ponudite ji shenina bogatiga; odgovorila vam bo, de ga nozhe. „Sarozhena sim kralju nebél ino semlje, pred katerim je frebro ino slato le prah. Bliso svojiga trona bo me pofadil, s' nebeshkimi sakladi me obogatil.“ — Ponudite ji shenina mogozhniga ino imenitniga; odgovorila vam bo, de ga nozhe. „Nevesta tistiga sim, katerimu angeli freshejo, vse roshe po polji zvetijo, vse svesde na jasnim nebi gorijo. Prifhel po mene je shenin, Jesus isvelizhar moj, ki ga je prezhistá Diviza rodila. Njega ljubim bres vsiga madesha, njega vsemem ino zhistá deviza oftanem.“ Presrezhna dusha, ki lahko na smertni posteli tako govori! Ali to frezho ima le tisti mladenzh — tista dekliza, ki svoje dni tako preshiví, kakor nafha rajna Nanika. Ohranila je svatovsko oblazhilo posvezhujozhe milosti boshje, ki ga je per sv. kersti dobila; nestla je svoj devishki venez v' vezhnost, kjér ji ga Jesus v' nebeshko krono premenil. Sdaj se prehaja v' nebeshkim Sioni s' angeli ino svetniki, ino vabi posebno vas, brate ino sestre, sa sebo.

„Poglejte, ljubi bratje ino sestre, kako lepo vsmileni Jesus devishko shivljenje plazhuje: tako sdaj rajna Nanika v' duhu nam govori. Shelite frezhno sa menoj pridti, pregreshnih priloshnost varujte se; devishstvo je lepa lilija — ako se nje gerdo doteknesh — obletí. Ponishni bodite; kjer ponishnost varje, tam zhistost lepo zvetí. — Sramoshlivi bodite, vsake neframnosti se sognite. Ako juterna sarja prehitro sgine, lepo jutro naglo mine. Divishka zhistost ino framoshlivoost ste si sestri; ena bres druge biti ne more. — Zhujte ino molite, de v' skushnjavi ne padete. Kar ne bote vi premogli, vam bo vsmileni Jesus pomagat; s' njim vse samorete, ki vam mozh daja.“ — Sdravi ino veseli, pa tudi nedolshni ino poshteni vi, preljubi versniki ino versnize moje! — to vam valha rajna prijatelza donef is vezhnosti sporozhi. — Kaj ji bomo pa mi sa slovo dali?

„Pozhivaj v' miri, preljuba nafha sestra, savshivaj lepo plazhilo svoje devishke svestobe. Perporozhaj naf Jesufu, nafhimu sheninu, Mariji ino sv. Joshefu, de svojo oblubo svesto dopolnimo, sveto zhiftoft ohranimo. Ako pa kaj tebi brani, pridi pred oblizhje svojiga Gospoda, v' spomini kerfhanfke ljubesni te hozhmo imeti, ino sa tebe moliti.“

Gospod fajmoshter molijo sa dusho rajne Nanike, potem vershejo 3 lopate persti na mertvo truplo. Vfaki brat ino sestra pobere grudizo, njo kufhne ino v' jamo vershe, ter rajni vezhni mir ino pokoj shelí. Kedar jo sagernejo, deklize svoje venze is glave vsemejo, ino na zherno gomilizo njeniga groba poloshijo; mladenzhi pa s' verhi seleniga roshmarina vef hribez tako obfadijo, de je bil njeni grob v' enim selenji. Poslednizh krog njeniga groba pokleknejo, na glaf svojo braterno oblubo ponovijo, ino se povernejo v' svetih mislih domó.

*****✻*****

XLI.

V' Lasah je stekel pef.

So starishi, ki svojim otrokam branijo pisati, posebno dekletam, de bi si saljubljenih listov ne pisarili — pravijo gospod uzhitel. Po tém takim bi morli pa tudi tistim, ki brati snajo, zlo ozhi iskopati, naj bi fhkodljivih rezhi ne brali ino ne videli. She toljko dobra rezh se lahko v' hudo oberne; per vaf se pa téga ne bojím, ter vam vefelo pokashem, kako se pismo naredi.

1. *Imenitnej ko je, komur pishefh, lepfhi popirja vsemi ino zhedno obreshi. —*

2. *Dva persta pod robam sapishí slavno ime (Titel) njega, komur pishefh. Sopet sa 2 persta nishej sazheni pisati. Imenitnej od tebe, ko je, komur pishefh, nishej sazheni, vonder ne pod pol. Tudi leviga ino spodniga roba nekoljko prasniga daj, sa lepfhiga del. —*

3. Pismo naj bo sastopno, prav kratko pisano. Pisanje naj bo fletno, ne kakor bi kure raspraskale.

4. Na konzi pisma se priporozhi, sa 1 versto nishej slavno ime uniga — poslednizh pa tudi svoje lastno postavi, sa toljko nishej, koljkor imenitnej je, komur pishefh. K' svojimu imenu pristavi tudi stan, kraj, kjér shivish, ako te uni prav ne posná. —

5. Na desno sapishhi mesto, terg alj vés, pa tudi den, mesenz ino leto. Zhe je uni tvoje dobe, alj od tebe majn, lahko kraj ino den nad slavnim imenam od kraja sapishesh. Zhe s' peskam potrofish, ino se sipa posushila, zhedno ometi jo, pa varúj se pisma pomasati. Vse to vam raj pokashem, kakor dopovém; p: sin pishe sa novo leto svojim starisham.

Preljubi moji starishi!

Prav rad bi vam domá frezhno novo leto vofhil, se vam sa toljko dobrot sa-hvalil ino v' prihodno priporozhil; pa huda sima brani, tudi gofpod ino gofpa mi rada ne nata. Bog vam daj dolgo let sdravih ino veselih; pa tudi jes hozhem priden biti, de bom samogel vam kdaj pomagati. Bodite mi v' novim leti fkerben ozhe — ljuba mati; jes bom, dokler shivim

svojih dobrin starishov

hvaleshen fin

V Kamniki 26. grudna
1832.

Marko Petar,
shkrinarski fant.

6. Pismo se lepo sloshi ino sapezhati. Ako je le po 2 stranama pisano, ino tisti, komur pishefh, tvoje dóbe, pismo v' gube daj, ino posledno stran sapezhati. Je pa vifhi od tebe, ga na 4 strani slikaj, ino v' drugo ovijo deni, kakor pokashem. —

7. Na ovijo sapifhi slavno ime tega, komur pishefh, tudi mesto, ulize ino hishno numero, kjér prebiva. Pojde pismo po poshti, sapifhi posledno poshto, ki je kraju nar blishej, kamor pismo flifhi. Potrebno je prafhati rasumniga zhloveka, ki kraj ino poshto dobro posná, de pismo ne saofstane. —

8. Sapezhati s' svojim pezhatam; s' dnarjam pezhatiti ne veljá. Pishefh proshnjo alj pa komur nepremoshnimu, poshtnino plazhaj, ter sapifhi na desno stran pod slavno ime: Franco. Bi dnarje poshiljal, jih morash poshtnarju nashteti, ki jih sapezhati s' zesarfskim ino tvojim pezhatam, ino tebi skasengo da, de je v' 3 mesenzih oglafifh, ako bi dnarji ne dofhli.

9. Slavni napis (Adresse) svunaj pisma se v' nashih krajih le po nemshko naredi. Vam bom nar navadnishih po nemshko sapifal, pa tudi poslovenil, de jih bote prav rasumili.

Slavno imenovanje (Titulaturen).

a. V' nagovori, in *Im Dürren*. b. V' pisanji, in *Dürren*. c. V' podpisu, in *Im Dürren*. d. V' napisu, in *Im Dürren*.

Sa kmetovske ljudi. a. *Dürren* — *Dürren* N. Poshten — Ljubi prijatel. b. *Im*. Ako ga ne posnash alj posebno v' zhasfi imash, ga vikaj. c. *Dürrenwilligen*, Per-

pravlen. **d.** *Der Herr Leifberrum Lamm*
mann N. N. Postenimu kmetu J. J.

Sa mestne inogospoške rokodele. **a.** *Herr*
ynnfutten, — Herrschätzbarsten Herrn!
 Visokoposhtvan gospod! **b.** *Vin. v' nemsh-*
kim se onika, po slovenje pa vika. **c.** *Erzbrunn,*
 dobrovoljen. **d.** *Der Herr Herrynnfutten*
Herrn Herrn N. N. Visokoposhtva-
nimu gospodu J. J.

Sa imenitnej gospoške ljudi, uzhenike,
 pisarje i. t. d. **a.** *Herrlichen Herrn!* Pre
 blagi gospod! **b.** *Vin.* Onikati je bolj shti-
 mano, vikati pa bolj prav. **c.** *Ernstwilligen,*
 Pripravljen. **d.** *Der Herr Herrlichen*
Herrn N. N. Treblagimu J. J.

Sa imenitnej gospode, komisarje i. t. d. **a.**
Herrlichernberrnen Herrschätzbarsten
Herrn! Preblagorodni, Visokoposhtvani
 gospod! **b.** *Vin.* Oni. Tudi je pishe:
Ernstherrlichernberrnen. Vasha blagorod-

nost. **c.** Czaybrustan. Podloshen. **d.**
 Zan Jan Koflnrdynbounu, Gofzin
 rfuwüwüdyrn Gnanu N. N. Vifokorodnimu,
 Velikohvalnimu gospodu, gospodu J. J.

Sa gospodo shlahniga rodu. **a.** Gofn
 woflynbounu, Gwüdyrn Gnanu! Vifoko-
 rodni shlahtni gospod! **b.** Gnan Gwüdm.
 Vafha gnada. **c.** Gnfoufauftan Gnanu.
 Nar pokornifhi fluga. **d.** Zan Dr. Gofn
 woflynbounu, Jan Gnanu N. N. Njihovi
 Vifoko-blagorodnosti, gospodu gospodu J. J.

Sa kaplana alj fajmoshtra. **a.** Kofln
 rfuwüwüdyrn Gnanu! Zhastivredni go-
 spod! **b.** Gnan Koflnrfuwüwüdm. Vafha
 zhastivrednost. **c.** Czaybrun. Udan. **d.**
 Dr. Koflnrfuwüwüdm Gnanu Gnanu N. N.
 Njih zhastivrednosti gospodu gospodu J. J.

Sa dehante ino vifhi duhovne. **a.** Gofn
 wüwüdyrn Goflynrfufutan Gnanu Anfant!

Visokozhastivredni, velikouzheni gospod
 dehant! **b.** Fürst Herzogin. Vasha
 Visoko-zhastivrednost. **c.** Eyrerbrennen.
 Vef vdan. **d.** Fürst Herzogin, Fürst
 Herzogin Fürst Fürst N. N.
 Visoko-zhastivrednimu, Visoko-uzhenimu
 gospodu gospodu J. J.

Sa grajsko gosposko alj komisijo. **a.**
 Lößliche Grunpfust! Hvale vredna go-
 sposka! **b.** Du in Lößliche Grun-
 pfust zu N. Hvale vredni gosposki J.

Sa krajsijo. **a.** Höchstlößliche kais.
 königl. Landamt! Prav hvale vredna zef.
 kralj. krajsija. **b.** Du aus Höchstlößliche
 kais. königl. Landamt zu N. Prav hvale
 vredni zef. kralj. krajsiji v J.

Pishefh na vishi gosposko alj slo imenitno go-
 spodo, prosti na to uzhenie moshe, naj ti napishejo.
 Pishefh shenam alj gospém, po sakonskih moshah
 jim dajaj slavno ime; p: Herzoginbrunn

*Šuni! Vifoko-blagorodna gospa! Pišješti
kaki samizi pošteniga kaj, napišhi: E. Jusman
Junyškun! Poštena diviza!*

Pisal je keršhanski divizi mladenzh pismize, ki ni bilo sadošti pošteno. Deviza pismo vseme, ga seshge, pepél v' papír savije ino pošhle nasaj, rekozh: „V' tém listi najde on moj odgovor, ino pa svojo prihodno podobo — prah ino pepél.“ Tako tudi vi storite, ako kdaj enako pismo dobite. Nesramno pismo hujšhi vgrisne, kakor stekel peš, zhe se ga ne varješti.

Od steklih pešov.

Ste slifhali shalofino prigodbo, kako je pred 14 dnemi stekel peš v' Lasah Kolarjevo pasterizo vgrisnil? sazhno gospod kaplan perpovedvati. Pred 3 dnemi je sbe le srotle v' srašnih bolezhinah vmerlo. Redka, hvala Bogu, pa grosovitna, nalesliva je ta bolesen.

1. Peš stezhe, kedar od gladu veš pretergan okolj leta ino ismika, kar najde — od vrozhine po leti, zhe ga ne zhediš ino ne ofrisješti — od prevelike sime, zhe nima na toplim leshati — od tepenja ino vjedanja — ako mu prevrozhe ješti dah — zhe je smerdlivo mešo, ino sdrave vode nima.
2. Peš, ki se klaverno pomika, ješti nozhe, v' kotéh poleshuje, kalno gleda, ter se folsiti sazhne, ne pije ino se vode bojí, bo hitro stekel; bres odloga se mora vstreliti. Se sazhne peš domaznih sogibati, jesik is gobza moleti, ino krog sebe kavsa, malokdaj laja, pa sbe tiftokrat pivka, je hudo stekel; kogar vgrisne, mora vezhidel vmreti. Se pešu vlazhne fline zedijo, se mu gobez peni, ino rep pod se vlezhe, je nar hujšhi stekel. Tak peš okolj divjá, vsakiga popade, ki mu bliso

pride, sdaj na ravno letí ino se sopet oberne, pa naglo sbeshí, kedar vodo alj kaj svetliga vídi. Ozhi ima ognjene, sazherneš jesik mu is gobza vífi, psi pred njim beshijo, po malim onemaga, dlaka mu po konzi stóji, dokler se istegne.

3. Kako hitro nad pefam kaj takiga sagledašh, glej de ti ne vjide; mahoma ga daj vstreliti alj vbiti, ter po sofoški osnani, naj se varjejo, ino v' stran beshi, kdor ga frezha, ako je vfhel. Bres odloga se gosposki oglafi, naj nad steklīga pša lov naredijo. Steklo shivinzhe se mora s' kosho vred na samoten kraj prav globoko pokopati, njegovo leshifhe soshgati, kedar so se mu fline zedile, postergati, stene ino pod s' shivim apnam ozhediti, tudi lonzi alj ketne rasbeliti.

4. Je steklo shivinzhe kogar vgrisnilo, hitro rano s' svojo vodo ispiraj, s' zefnim praham jo omefi ino prav dobro zhohaj, de kerv tezhe — pest foli v' topli vodi raspusti ino rano ismivaj — narešhi zhebula ino zhefna, v' jefih pomozhi ino obesúj, na ravnost pa po sdravnika poshli; zhe koljkaj samudish, bo preposno. Tudi kraj, kjér te oflini, je potreba fkerbno omivati, rano pa orésati, alj s' sherezhim shelesam oshgati; tudi je dobro, pulfra na njo potrositi ino vezhkrat poshgati.

5. V' zhafi pest na tihim stezhe, ino se fkrije, tudi mazhke, fvinje, lesize, zlo kure stezhejo, ter so zhloveku ravno tako nevarne. Pred nekimi letami so na Drevenškim steklīga volka vstrelili, ki je troje ljudi ino nekoljko goved ogrisil. Per zhloveku se ta nefrezha stekline she le v' 14 dneš, v' 1 mesenzi, tudi zhes leto ino den po vgrisenenji prikashe. Moti se mu po glavi, davi ga, po udih terga ino britkosfi ga obhajajo. Takiga zhloveka se mora gosposka hitro podstopiti, de ga savarje; rasen steshejev nihzhe bliso ne smé. Ako vmerje, merlizha ne vmivati; s' rokavizami se is postele

v' trugo dene ino pokople, postel ino vso orodje poshgè, stene obélijo, tla globoko postergajo.

6. Shalofno je bilo vbogo pasterizo gledati, kaj je terpela. Skrivala se je ino vpila, de jo sheja; so ji piti ponudli, jo je hotlo sadufhiti; s' vodo she bliso smeli nifo. „Pomagajte, pomagajte! je vpila, de bi bil skoraj konez mojiga terplenja!“ Vsela je od vsih svojih flovo, pa tudi profila, naj beshijo, de jim kaj ne stori, kedar jo muka sgrabi. Strašno ji perse vsdigvalo, penila se je, ino fline krog sebe pluvala. Poslednizh ji vrat otezhe, ufta so zherne, terga jo po vsih udih; ona oflabí ino vmerje. Kdo bi se nad toljko nefrezho ne rasjokal!

7. Take nefrezhe ovarvati, dajte pesam jesti sadosti, pa ne prevrozhe, ampak hladno, piti dobre vode. Lepo jih zhediti, ne dajte okolj letati, ne pretepajte ino ne drashite jih; imajo kosmate ufhesa. Prehude ino prestare pese dajte vstreliti. Kdor svojiga pfa vezh obrajta, kakor zhloveka, je pesji friz; ino takih abotnih frizov je slo veliko na sveti.

XLII.

Gospod dehant pridejo.

Na fht. Mihalfko nedelo v' Slavini sv. Mihaela obhajajo, ki je zérkve ino fare patrón. Poprejno nedelo je bilo osnanjeno, de gospod dehant pridejo, ter bojo fholarje, pa tudi mlade ljudi v' zérkvi poskusili, kaj so se pretezheno leto nauzhili. Gospod fajmoshter starejsham vkashejo, naj otroke — gospodarjam pa, naj rejenke, mlade hlapze ino deklee ob devetih sjutrej v' zérkev poshlejo; fholarjam je pa bilo narozheno, naj

so zhedno opravljeni ob pol devetih v' sholo snidejo. Vsa fara je bila po konzi, zel teden se uzhijo ino poskufhajo, kdor bo vezh snal.

V' soboto vezher v' vezherki ob shtirih sazhno moshnarji pokati, ter zeli fari osnanijo, de se gospod dehant pripeljajo. Ravno tisto dobo tudi vezhernize svoni. V' nedelo jutro so gospod dehant spovedvali, gospod kaplan rano opravilo imeli. Ob devetih napravijo pospod uzhitel prozesijo. Sholarji grejo s' svojo bandero gospodu dehantu do farofa naproti. Farna musika, ki so jo gospod uzhitel pred 10 letami vbrali, spremi duhovshino v' zérkev. Vsa zérkev s' enim gerlam sv. Ozhe nash sapôje. Gospod dehant se v' fran altarja vsédejo, gospod fajmoshter pa kerfhanški nauk isprashujejo, kakor jim narozhijo, poslednizh tudi sami nekoljko poprashajo.

Po kerfhanškim nauki stopijo gospod dehant na kanzel, ter starishe ino gospodarje pohvalijo, de tako skerbno svoje mlajshi k' nauki poshiljajo. „Sares, so djali, je veselje poslufhati, kako mladi ljudje odgovarjajo. To je hvala vashih skerbnih uzhenikov, pa tudi vam lepo, preljubi moji Slavinzhani. Rad bi vas sa vse rezhí pohvalil; pa kaj de ne morem. Najdem — kar je vam gerdo, kerstine bukve pregledáje, veliko nesakonških otrok. Farno popisilo preiskaje, najdem veliko shtevilo bersnih samíz, ki se po bajtah vezhi del s' fazheki valjajo. Take kersthenze so fari, kar so stenize v' hishi, alj pa moli v' shiti. — Perporozhím vam gospodarji, isprasnite svoje kajshhe takih ljudi; ino zhe to mogozhe ni, pomagajte jim, naj v' sakon stopijo, de bo vlazhuganja konez. Vsemite pa tudi take is vsmilenja v' flushbo, ter s' njimi poterplenje imejte savolj deteta, ki je nedolshno. Kar bote takimu storili, vam bo Kristuf povernil. Alj sapelivzam ne dajte k' voglu.

Drugizh imam potoshiti vam, vi kerzhmarji ino likebi, ki rasvujsdanim ljudém ob nedelah ino prasnikih potuho dajate. Vashhe hishe bi imele biti hishe dobre, pa so le mesnize pohujshanja ino pregrehe. Zhujem, de se per vas zele nedele prepijanzhje, zele nozhi pre-

raja, ker rasbersdani rokodeli blisne faberke samize napajajo ino sapeljujejo. Kamo bo prifhla vafha fara, ako temu konez ne bo!

Tolashi me lepa angelfka braterna, ki fim ljo per vaf najdel. Saupam, de bo vafh farni patron sv. Mihael s' svojimi tovarfhi brate ino feftre te flovezhe braterne varval, naj bo mozhna meja rasujsdani sapelivofsti.

Perporozhím vam, mladenzhi ino deklize, svete sakramente pogóje vredno prijemati; Kristuf je prava vinfka terta, vi fte njegove mladike. Shaloft, de je toljko fuhih tudi med vami, ki preredko k' boshji misi hodijo. — Vi ozhetje ino matere, ne posabite, de fte pervi nameftniki boshji, vfaki per svoji hifhi. Pomagajte svojim duhovfkim pastirjam lepo pafsti drago zhedo Kristufovo. (Tudi is vafhah rok bo pravizhen fodnik dufhe podloshnih terjal. Blagor vam, ako porezhete: Tukaj fo, ki fi mi jih isrozhil; nobeno fe ni pogubilo.

Kedar vfaki ftan, kakor je bilo potreba, sadénejo, sazhno tako lepo k' poboljshanju prigovarjati, de fe je vse po zérkvi jokalo. Vsfakateri sam per febi objubi, po svojim ftani svefto dopolniti, kar fo gofpod dehant povedali. Veliko peto mafho fo gofpod dehant imeli; gofpod fajmofhter ino gofpod kaplan fta jim fregla. Vfa zérkva je mafhno pefem pela, ino domazhi godzi fo pifkali. To zerkveno petje s' domazho musiko fklenjeno je gofpodu dehantu toljko dopadlo, de fo gofpoda uzhitela sato fofebno pohvalili. Po vezhernizah pridejo nedelfko fholo poskufit, ter fe sazhudijo toljko fholarjev ino fholarz. Vertnikova Marjetiza je gofpodu dehantu zheden svesik roshiz podala; bila je fkorej nar manjshi. Kotnikov Joshe pred fholarje stopi, fe poshteno priklone ino v' imeni vfh sazhe, kakor fo ga gofpod uzhitel nauzhili, rekozh:

Vifoko-zhafivredni gofpod dehant!

Vefeli naf, de imamo toljko fkerbne gofpode, ki naf tako lepo uzhijo; nafhe vefelje pa je donef toljko vezhi, ker Njim, vifoko-uzheni gofpod dehant, lahko

pokashemo, kaj she snamo. Naj naf torej persaneſljivo poſkuſijo, ali ſmo hvaſeſhni uzhenzi toljko ſkerbnih uzhitelov. Nafhi odgoverni naj Njim pot faj nekoljko po-vernejo; ino zhe ſafluſhimo, Njihova pohvala nam nar ſlajſhi plazhilo naj bo, ſa to kar ſmo ſi prisadeli. Bog daj frezho: Njim veſelje, nam pa dobizhek! —

Tako je prav! goſpod dehant pohvalijo. Vſako poſebno delo ſe naj poſhteno ſazhne, poſhteno ſklene. Kar ſi Joſhe ti ſazhél, bom doneſ jes ſklenil. Bog daj frezho!

Sdaj ſapifhejo drugoſholzam rajtengo na tablo. Bila je fredno teſhka. Vſako na ſvoj popir rajta, dokler pervoſholzi slágajo ino brati poſkúfhajo. Od vſake beſede, ki ſo jo ſloſhili alj brali, hozhejo goſpod dehant vedeti, kaj pomeni, kaj uzhi. Kar ni eno vedlo, mu je drugo pomoglo. Drugoſholzi bérejo potem ſv. evangel tiſte nedele, pa tudi evangel na ſpomín ſv. Mihaela. Vſako ſnamnje ſo morli raſkladati, ſakaj ſtoji, ino kako ſe v' branju raſlozhi. V' ſazhetki ſo ſe ſholarji goſpoda dehanta nekoljko plaſhili; poſlednizh bi bilo rado vſako povedalo, ker ſo toljko ſgovorní bili. Goſpod kaplan popraſhujejo, kar ſo pretekle nedele uzhili. Slifhati lepih, imenitnih ino potrebnih rezhí ſe je toljko ljudi nabralo, de ſo ſkos okna v' ſholo gledali. Goſpodu dehantu ſe je ſkorej toſhilo ſkuſhno ſkleniti; tako dobro ſo snali.

Po ſkuſhni odmolijo ino grejo v' prozeſji ſa goſpodam dehantam pod lipo, ki je pred zérkvijo ſtala. Sholarji ſe krog lipe vſtopijo, goſpodi med njimi. Vſe okna, ſviſle ino drevje je bilo krog ino krog polno ljudi. Goſpod dehant s' roko mignejo — vſe potihne, ino oni govoriti ſazhnó.

Sdaj je ſhola ſa letoſhno leto konzhana; lahko greſte ſholarji ino ſholarze po fluſhbi boſhji v' gorizo, na polje alj kamor radi. Kratek zhaſ vam bo faj, ako buk-vize s' ſeboj vſevſhi, kaj lepiga bérete, ino na paſhi, kedar ſte ſhivino okrozhalí, ſe kake molitvize uzhite, alj lepo peſem ſapojete. Jelite, preljubi! lani oſorej vaſ veliko ſhe miſlilo ni, de bi letaf na ſht. Miholzo snali tako dobro brati. Tako mlado drevje berſt poganja, pa tudi mladóſt ſvoj ſhlahten ſad daja. Marſkaterimu vaſhíh

verfnikov ino verfničiz bo shal, de so lepo priloshnost samudili, ktére bojo teshko vezh vzhakali. Leto je preteklo vam ino njim; vi ste na dobizhki, oni na sgubi — vbogi nevedni divjaki, kakor so bili. Dobro je ref sa mlade ljudi, de se v' sholi kaj nauzhijo. „Kar se v' mladosti nauzhísh, s' tem se na starost preskerbísh⁴ — kakor ste donef brali.

Slifhali so lahko vfi vafhi tovarfhi, starifhi ino zela fara, de vafhe stopinje, ki ste jih v' sholo storili, niso bile saftojn. Pervosholzi snajo skoraj vfi slagati; kar jih je boljshi glave, snajo brati natif ino pif, dobro shteti po eni, po dvé — do desetih; posnajo shtevilke nemfshke ino rimfke, vejo koljko je dni, tednov ino mesenzov v' leti, tudi kako se imenujejo. Drugosholzi berejo gladko ino raslozhno, pifhejo sa filo, ino naredijo domazhe rajtenge is glave kakor na tablo, naj li bo dofhévati alj odshévati, poshtévati alj rashtévati. Tudi nemfshkiga branja so se toljko nauzhili, de se lahko nemfshine lotijo, ako bo komur potreba. Zhlovek ne vé, kamor she pride.

Posebno hvale vredno je, de ste slifhali, kako se ljudém ino shivini v' fili pomaga. Koljko je starih ljudi, ki tega ne véjo. Posnate domazhe rezhi, shkodlive ino dobre; pa tudi deshele ino ljudi, ktéri krog naf shivijo. V' zérkvi per kerfshanskim nauki sim posebno sadovoljn. Bleso se je tudi vafhim starifham ino gospodarjam dobro sdelo, kako ste gladko ino zherstvo odgovarjali. Sa te mesenze, katére ste v' sholo hodili, se she sajde, kar snate. Pa nikar ne mislite, de je sadofti; le sazhetik nauka je to; ne pa konez. Sami se morte sdaj gnati ino poskufhati, kar ste se v' sholi uzhili.

Veste pa tudi, po kaj zhlovek v' sholo hodi — se brati ino pifati uzhí? Le famo sa to, de bi po tem umnejshi ino pridnejshi bil. Starifhi ino predpostavleni so vaf famo sa to v' sholo poshiljali, naj bi jih potem raj vbógali, bolj fkerbno molili, lepfhe slushili Bogu, ino ljudém, ter rastili ne le na starosti, ampak tudi v' ljubesnivofti per Bogu ino ljudéh. Lepshi rezhi bi vam ne imeli dati, kakor de so vam dali v' sholo hoditi;

hvalo jim morte sa to véditi. Posebno hvalo ste pa tudi dolshni svojimu fkerbnimu gospodu kaplanu ino gospodu uzhitelu, ki sta gostokrat kofilo na misi pustila ino v' fholo fhla. Zhaftivredni gospod fajmoshter, vash fkerbni farni ozhe, fo drugofholzam, ki svoj nauk fklénejo ino fholo sapustijo, lepe bukve sa popotnizo omislili. Vfako naj jih do smerti varje ino prav fkerbno bere. — S' flovefam ino pohvalo vsemi sdaj od fhole flovo, ter svoje govorjenje fklenejo. Gospod kaplan bérejo drugofholze po imeni ino saflushenju. Vfako v' fredo pred gosпода dehanta stopi ino se poshteno priklone. Gospod fajmoshter podajo lepe rudezhe bukvize gospodu dehantu, oni pa fholarju, ki vsm gospodam roko poljubi ino se tako 'zhedno v' versto poverne, de jim herbta ne oberne. Tudi Blashe ino Neshiza sta flovenske bukvize dobila, ako ravno le eno leto v' fholo hodila. Brati sta she poprěj snala; pisati ino razhuniti sta se pa tako nauzhila, de sta ju samo Kotnikov Joshef, pa Sodinova Shofa prekosila. Blashe je dobil bukve, ki se jim pravi: Vfakdanji kruh; Neshiza pa: Nauki ino Molitve sa mlade ljudi. V' bukvizah je bilo pisano: Sa popotnizo fkos nevarno shivljenje Blashetu Mlinarizhu, pridnimu fholarju 1832. Pa tudi v' Neshinih ravno tako.

v S' pervofholzami smo enako sadovoljni — fklenejo gospod fajmoshter. Nar pridnejshi fo: (gospod uzhitel jih po imeni bérejo). Darila vam fhe sa letaf nimam dati. Sa dobro imejte, kar sim vam jes ino drugi gospodje storili, bukvize vbogim safojn dali, krajdo, popir ino druge potrebne rezhi ofkerbeli, vse sato, de bi kaj lepiga od vas flifhati bilo. Le pridno se doma uzhite, de ne posabite, kar she snate. Pervo nedelo po vsih svetih, zhe sdravi vzhákamo, bomo vam sopet fholo odperli. — [Sa likof denashniga dné, ki je vam ino meni toljko vesel, sapojmo s' enim gerlam Vezhernizo: Glejte, she sonze sahaja i. t. d. *) Sagnali fo pesem, de se je po vfi Slavini raslegala. Godzi fo jo spremljali, ino po vfakim odstavki prav zhedno vlo-

*) Ahazelna pesme, stran 11.

shili; na Homzi ino v' Slavini pa flovo svonijo. Še-
larji se bojo postarali, ino she fvojim vnukam perpo-
vedvali, kako lepo je bilo, kedar so gospod dehant v'
Slavino prifhli.

XLIII.

Štrafna nozh.

Blashe ino Neshiza nifta dalej v' fholo hodila, pa nauka doma v' nemar ne puftila. Vſako nedelo ino prasniki, po simi tudi ob delavnikih, kedar ni bilo drugiga dela, ſta piſala a'j pa rajtala, ter ſe poſkuſhala, katéri bolj ſna. Gospod uzhitel ſo Blashetu poſodili bukve, ki ſo po eni ſtrani nemſhke, po drugi flovenſke bile, de ſi je lahko pomagal, kar ſhe ni nemſhine ſadoſti raſumil. Neshiza je k' neki perletni fhivilji hodila, de bi ſe nauzhila fhivati, prati ino ſhoke pleſti. Blashe ozhetu pomaga, ino ſhe ſna male kiſhtize ſa otroke, prav ſletne ptizhnike (foglovshe), poſebno pa lepe ſtranſhize ſa paſtirje délati, ter ſam prav lepo piſkati ſna. Tako ſo Mlinarzhovi prav frezhno ſhiveli. Mala bajtiza — pa polna veſelja je bila, pridna otroka ſtarejſhov nar vezhi bogatſvo.

Neki vezher okolj ſvetiga Martina ſhe poſno v' mrak ptuji moſh perſopiha, rekózh: „Mlinarizh! tvoj prijatel me is planine poſhle povédati, de koj na ravnóſt ſe vgeni; ſdaj ino ſdaj bo tvoj ſovraſhnik tukaj. Ako mu ne vjideſh — Bog ti pomagaj!“ — „She ni iſgovoril — je ſginil.“ „Sa boſhjo ſveto voljo!“ — ſazhne Mlinarizhka. — „Le tiho“ — rezhe Tomaſh. „Koj hitro ſa menoj! Bog nam bo pomagal.“ —

Temna nozh je bila, ino vſe je ſhe ſpalo, kar tobakarji v' Loko perſvetijo, s' trojadjo poln vos tobakarſkih mavh (punklov) perpeljajo, ino v' ſredi veſi ob-

šojijo. Po vsakim kraji vosa jili je bilo 6 s' gorjazhami po konzi. Dva sta predej, dva sadej s' baklami svetila. Po vsi veli se je sharilo. Lozhani so vsi na nogah ino tenko na uhe vlézhejo, kaj bo is tega. Sdaj vštane sa rekoj grosovitno vpitje: „Mlinarizh, na svetlo! Nozroj ti bom jes rebra poravnal. Ako taki napréj ne prideš, hozhem ti posvetiti.“ — — Kakor bi trenil, se salvetli — ino Mlinarzhova bajta je v' plameni. V' Lokavzi ednajst vdari ino sazhne v' plat svona biti; pa hitro tobakarjev dva letita, de mora vtihniti. Veshanov si nihzhe is pod šrehe ne upa. Pol ure šhe ni minulo, in Mlinarizh je pogorel. Srezha sa Lozhane, de ni bilo vetra. —

Tobakarški poglavár s' tovaršhi pride, se v' fredo vesi vstopi, ino 4 baklarji mu posvetijo. Per luzhi ga šhe le sposnajo, de je Rakov Shtefan, ino šhe bolj jih je širah, videti, kako per 24 tobakarjev gerjazhe po konzi dershi. „Le vkup!“ se sadere poglavár, de je všim po usheših sasvonelo. „Lozhani! tiho me poslušajte, kaj vam imam nizoj povedati. Uni floki Mlinarizh mi je sdaj pete odnesil; pa pozhival ne bom, dokler v' njegovi kervi svojih pet prahu ne vmijem, ki se me je v' kafarni prijel. Kakor ga sonze obšije, ga bom jes v' šhako dobil. Kar mu obljubim, tako gotovo bo, kakor sdaj Mlakarjove duri drobne; naj bo rihtar védel desenterje v' svojo bajto sapirati. Fantji! poskusite svoje gorjazhe, ali so kaj dobro isbrušhene.“ Trefk — trefk — trefk — vrata se poderó, Mlakarjevi pa fkos kuhenske vrata isbeshijo. — „Bistahor — hot!“ — savpije Rakovzhan, ino tobakarji odrinejo. Kakor hitro hrup potihne, dirjajo Lozhani na pogorišhe. Kraviza ino dvoje švinj je sgorelo, kar so gleshtali, v' pepeli leshi; zhloveshkiga sledu pa ni bilo. Kedar se je rasdenilo, Mlinarizh pertrepezhe, ter pové, kako mu je planinski Zhernigoj glaf dal, naj sbeshí, kér so tobakarji per njem pili ino se pogovarjali, kako ga bojo. Tudi veshani njemu povéjo, kako se mu je Rakovzhan sagrosil. „Ob vse šim prišel, pravi Tomash; kar mi je dober Bog dal, mi je hudoben zhlovek vsél. Bog mi bo dal šhe kamo pod šreho pridti; pa véim, de v' Loki mi ni

oftati. Lehko bi she kdo drugi sa mojo stran v' ne-frezho prifhel. Shel bom v' kraj, kjér me nobeden posnal ne bo. Bog mi bo dal najti dobre ljudi, ki bojo mene ino moje srote pod streho vséli. Toshi se mi po mojim kraji, pa sdaj she le prav shivo vidim, de nifim tukaj doma. Sposnam refnizo, ki nam jo gospod faj-moshter toljkokrat pravijo: „Ptujzi smo na tem sveti, le v' nebesih je nash pravi dom, kjér nash noben so-vrashnik lozhil ne bo.“ She ni isgovoril, gospod faj-moshter v' Loko pridejo, ter Mlinarizhu roko podajo. Nifo mu veliko besed dajali, pa obljubili sa sheno ino otroka skerbeti, zhe misli v' drug kraj iti. „Blagor jim, ki savolj pravize preganjanje terpijo — so djali; takih je nebeshko kraljestvo. Taka se tudi tebi godi. Lehko je fzer deshelski gosposki, tebe varvati; pa teshko hu-dobnimu zhloveku vbrantiti, dokler ga boshja roka ne sadene.“

Mlinarizh sklene, sheno ino hzher v' Loki puftiti, Blasheta pa s' feboj na Nemshko vseti. „Rakovzhan nemshke besede ne sna; ne bo me svedel. Blashe pa mi bo tolmezhal, de si faj kruha sprofiva. Hvala Bogu, de sim mu dal v' fholo hoditi. Nifim mislil, de mi bo tako hitro hafnilo.“ Gospod fajmoshter Mlinarizhu skasengo vboshtva pishejo, ino grajshina mu jo poterdi; Blashetu naredijo pa kerfni list. Sofedji ju obdarujejo s' oblazhi-lam, grajshina ino gospod fajmoshter pa s' dnarji, na pot. She pervo nozh se odpravita, pa nikomur ne povesta, v' katéri kraj, de bi se ne rasvedlo. „Hudoben zhlovek, pravi Mlinarizh, pride krisham svét, ino kar eden vé, tudi dva svéta. Vama bo Blashe pisal, preljuba Nana, kako se bo nama godilo! Oh, nar teshej tebe sgubím, predraga moja shenka. Zelih 14 let sva mirno skupej shivela — she pred smertjo se morva lozhiti. Sdi se mi, de se na tém sveti ne bova vidila; Bog daj, de bi se pa v' nebesih. — Moja Neshiza! vselej si rada vbogala; vbogaj sa napréj svojo mamo, ino tolashi jih, ako bojo sa nama prevezh jokali; srési jim, zhe sbolijo, ino zhe vmerjejo, prej de se snidemo, satisfni jim trudne ozhi. — Bogu ino pa dobrim ljudém vaj priporozhím.“ — Mlinarizh bi radi she govorili — pa jok jih pofili. Ne-

shiza se ozhetovih rok oklene — ozhe pa roke povsdignejo, ter jo blagoflovijo. Blashe materi roko poljubi ino jemle od njih flovo; mati pa od prevelike shalosti pregovoriti ne morejo. Mlinarizh svoji sheni — Blashe pa festrí roko poda, rekózh: „S' Bogam! frezhno!“ ino se sa Loko obernetá.

XLIV.

Smert dobriga ozheta.

Pol drugo leto ni bilo od Mlinarizha fluha ne duha. Mati ino Neshiza ste v' Mlakarjovi bajti na svojih rokah shivele, predle ino fhivale, pa tudi na polji pomagale. Gospod fajmoshter fo vfako nedelo Neshizo v' kuhno vseli, de bi se kuhe privadila. Mati ino hzher ste bile kakor dva persta; fkupej jokale, fkupej tolashile, pa tudi molile sa ljubiga ozheta ino brata. Dozhakati niste mogle, samo le svedit, ali ste shivita. Neki nemez je v' fv. Ani po Loki vole kupoval ino pravil, de je v' njegoví fari neki *Windischer* (tako nemzi flovenze imenujejo) ino pridniga fanta ima; pa srote se niste mogle prav s' njim smeniti.

Ozhe Mlinarizh ino pa Blashe sta pervo nozh zelo prehodila, prvi den pa v' neki poshteni hifhi sa veliko zesto pozhivala. Pravili fo jima, kako fo se ravno prej tabakarji s' konfinarji sbili, kjer sta dva tobakarja ino en sholdnir obleshala. Drugi den frezhno med nemshke ljudi prideta, ino si flushbe isheta. Nemzi fo se Blashetu smejali, ker je le na pol nemshkoval; pa vfaki jima je rad pot pokasal, ino shivesha dal; to de jih je Blashe teshko saftopil, ker fo vezhi del gerdo savijali. Prideta v' neko planino Medgorje (*Zwischenbergen*), kjer fo glashute bile. Gospod glashutar je ravno tishlarja ifkal, mu kifhte sa glashe delat. Obedva v' flushbo vseme;

ozhe napravljajo kifhte, Blashe pomaga glasharjam, ino prav dobro se jima je godilo. Neki vezher pa ogenj vftane; strafhen veter je bil, ino glashute pogorijo. Vezhi del ljudi se je morlo odpraviti; tudi Mlinarizha grefta dan hoda bliso terga Wiesenthal (Senoshizh). Vosnika (furmana) sta posnala, ki je po glashe hodil, ino bil v' tém kraji doma. Per nekim nalaganji je Mlinarizh tega mosha v' nevarnosti smerti otel; povabil jih je, naj k' njemu prideta.

Ozhe ino sin prideta v' Senoshizh, pa maliga kaj sta s' feboj prinesla. Bajtizo jima odkashe sa prebivanje, ino toljko posodi, de si orodja pripravita. Dela sta imela dovolj, ino nemzi so ju prav obrajtali, ker sta pridna ino pohlevna zhlovezheka bila. Imela sta lep saflushik; pa sima je bila huda, ino ozhe Mlinarizh bolehati sazhne. Strah ino shalofst sta mu sdravje poderla; noge mu sazhnó otekati, ino v' persih ga dushí. Blashe ozhetu hitro po sdravnika gre; pa ozhetu le malo pomaga. Neko jutro rezhe ozhe svojimu sinu: „Ljubi Blashe! moja ura doteka. Zhutim, de me bosh na Nemshkim pokopal. — Naj bo, kjér hozhe; faj je povfodi ravno tifti Bog — ravno tifta semlja nafha mati. Soden den bo tudi tukaj mene vfigamogozhen glas najdel, ino od smerti obudil.“ — Blasheta so folve polile — od shalofsti prigovoriti ne more. „Ne jokaj toljko, moj Blashe! saupaj, de bo moja smert meni k' dobizhku ino tebi k' pridu. Veliko shalofsti ino terplenja sim si vshil sa pravize del; Bog mi bo na unim sveti, tebi pa she tukaj lepo povernil. Kakor krivizo starishev Bog pogofsto na tem sveti nad drugim ino tretjim rodam kasnuje, tako nedolshno terplenje starishev Ozhe nebeshki otrokam plazhuje. Pa tudi jes, ljubi moj sin! nisim bres greha. Kar sim v' Senoshizhi, nisim k' spovedi mogel, kér ne saftopim nemshke besede. Pojdi, ljubi moj Blashe, k' nashimu gospodu fajmoshtru. Slisim, de so dober ino vsmilen gospód. Povéj, de jim ponishno roko poljubim, ter jih prosim, bolnik na smertni posteli, naj mi svetujejo gospoda, ki flovenfko saftopijo, de bi me sa smert spovedali. Saj se bosh lahko s' njimi smenil, ker si se nemshke besede dobro lotil, kar sva v' ptuji desheli.

Oh, kako bi bilo s'he na smertni posteli sa mene prav, naj bi se bil v' svoji mladosti kaj isvuzhiti samogel! De sim tebe v' sholo dal, me sdaj bolj veseli ino mi vezh pomaga, kakor bi ti bil zelo kmetijo kupil. Premoshenje nama je sovrashnik vsel, lepiga nauka tebi vseti ni mogel. Oh, naj bi imel terdovratne starishe krog moje poste, ki jih je toljko v' mojim kraji, de svojim otrokam v' sholo branijo, rad bi jim pokazal, kaj shola veljá, koljko dobriga da starejsham ino otrokam. — Jidi, ljubi Blashe! zhutim, de me dolgo imel ne bofh na tém sveti, moram faj skerbeti, de se v' nebesih videla bova.^a Gospod fajmoshter Blasheta prijasno sprimejo. Jokaje jim perpoveduje, kar so mu ozhe narozhili. „Slishal sim, de sta v' nafhi fari, so djali; de so pa ozhe boleni, mi s'he le ti povésh. Ni potreba ozhetu sa slovenskiga spovednika skerbeti, tudi jes, zhe ravno nemez, sim se v' sholah slovenshine sa potrebo nauzhil. Po poldne bom ozheta obiskal, de se sposnava ino pogovoriva; jutre jih hozhem pa prevideti. Peljajo Blasheta v' kuhnio, ter rezhejo njemu kosila dati, ozhetu pa dobre juhe poslati.

„Hvala Bogu!“ isdihne ozhe Mlinarizh, slishati, kaj so gospod fajmoshter rekli. Veselo se v' posteli vsede, ter dobre goveje shupize savshije, ki so mu jo poslali. Ob treh popoldné gospod fajmoshter pridejo, lepo po slovenje bolnika posdravijo, ki se jim naproti posmeji ino roko kufhne rekozh: „Sdi se mi, de sim v' svojim kraji, ker njih slislim, de me po slovensko nagovorijo. Ni zhloveku slajshiga, kakor materni jesik. Dete sim po slovenje ateja ino mamó klizal; po slovenje tudi svojo dusho Ozhetu nebeskimu isrozhiti shelím. Profim jih, naj me spovejo. Blashe gre soseda sa bel pert profit, de ga bo jutre na miso pogernil, ino kedar nasaj pride, mu gospod fajmoshter narozhijo, drugi den ob osmih po njih pridti. Dajo mu slovenske bukvize sa bolnike, naj ozhetu bere ino moli sa pripravo na juterni dan. Lepo sta molila svezher ino v' jutro, sin napréj ino ozhe sa njim. Ob osmih jim gospóda pripeljá, ki ozheta sa vezhnost previdijo, ino préden grejo, obedva tako zhedno potolashijo, de sta v' svoji veliki revshini prav

veseliga ferza. Vlak teden po dvakrat gospod fajmoshter bolnika objishejo, tudi s' vsim preskerbijo, zhefar bi mu bilo pomankalo. Od Svezhinze do sv. Gregorja ozhe Mlinarizh boleha; ter se mu sboljsha, pa sopet s-hujsha. Kedar sneg kopneti sazhe, ozhe is postele vezh ne more. Dober mosh, ki jina je strebo dal, tudi svojim ljudem vkashe, naj Blashetu pomagajo ozhetu strezhi. Dva dni pred sv. Joshefam sta ozhe ino sin fama bila. „Blashe! saklizhe ozhe, meni se vezhkrat pred ozhmí stemní; napoveduje mi, de se meni bo fkoraj na vselej stemnilo. Pripravljal sim se; ne bojim se vmreti. Naj se sgodí, kdaj ino kakor Bog hozhe. Bojim se pa sa tebe, moj ljubi Blashe. Ptujim ljudém tej bom sapustil, ne vém, kako se ti bo godilo. Na Boga se sanesem, de te sapustil ne bo, ako ti njega ne sapustish. — Oh, preljubo moje dete! pojdi sem, naj te she enkrat objamem. — Bil si do sdaj moj angel, ki si me sprémiljal v' to ptujo deshelo; boshji angel naj tebe spremija, kamor se bosh podál. Blashe! podaj mi svojo roko, ino obljubi mi sdaj na mojo posledno uro, se smertniga greha bolj ko smerti varvati. Moli vsako jutro ino svezher; ne moresh klezhé, moli gredé. Hodi, kakor si vajen, pogosto ino pa vredno k' spovedi ino k' sv. obhajilu. Pokorn bodi svoji duhovski ino deshelski gosposki. Zhe bosh kdaj v' shold poklizan, nigdar ne vhačaj ino svesto svoje leta doflushi. Desenter je najno premoshenje poshgál, nama ljubi dom vsel ino naji v' ptujo deshelo persilil. Tudi ti bi lahko ravno tak bil, ako bi se oblasti soperstavil. Ona je od Boga. — Lehko, de se s' Rakovzhanam she kdaj snideta. Po nedolshnim me je sovrashil; s' mojo smertjo se mu bo jesa ohladila. Tebe nima sakaj sovrashiti. Povéj mu, de sim njemu na smertni posteli is ferza odpustil, ino shelím, naj mu dober Bog she odlog da, se pred smertjo prav spokoriti, de bi si bila v' nebesih prijatela, ki si nisva bila na sveti.“ „Gospodarju sva she nekaj dolshna, kakor sam vélh. Najno premoshenje toljko vredno ni, de bi dobrimu moshu poplazhal. Kedar mene pokoplesh, oftani per njem, ino poslushi najni dolg; faj je rekel, de bi te rad sa pastirja imel. — Sv. Joshef,

mišlim, bo prišel po mene, on vmerjozhili poseben patron. Svetim trém perlhonam Jesufu, Mariji ino sv. Joshefu sim se vse shive dni sa frezhno sadno uro priporozhal; saupam, de bojo moja tovarhija v' dolgo vezhnost.⁴

Rad bi she vidil svojo ljubo shieno, tvojo mater, ino ljubesnivo Neshizo, sestiro tvojo. Ker pa na semlji to mogozhe ni, Bog daj, de bi val videl vsih troje tamkaj v' nebesih. — Nimam vam kaj sapustiti, kakor svoj shegen. Poklekni Blashe, naj te blagoslovim. — Povej ljubi materi ino sestri, de tudi njima vse dobro shelim, ter bom ozheta sa nje profil, ako le frezhno pridem pred boshje oblizhje.⁴ — Rad bi she dalej govoril — pa mu marn vseme. Tudi Blashe ne more od joka pregovoriti. Zhe dalej mu slabej prihaja — ravno na sv. Joshefa ga v' Senoshizhi pokoplejo.

Na ravnost bi se bil rad Blashe v' svoj kraj povernil, alj od shalosti je sbolel ino gospod fajmoshter mu jiti ne dajo, ampak obljubijo v' Slavino gospodu fajmoshteru pisati, naj materi ino sestri shalostno povešt osnanijo, de nimate ozheta na šveti vezh.

XLV.

Lepo otrofhko ferze.

Sapušheni sroti, mati Mlinarizh ino Neshiza njena hzhér, she niste dozhakati mogle, de bi od ozheta ino brata Blasheta kaj svedele, kako se jima godi. Na veliko nedelo po poldné ju gospod fajmoshter saklizhejo. „Shalostno pisanko, so djali, imam doneš sa vaj.“ Po pisno feshejo, ino jima bérejo, kako so Tomash lepo vmerli, kakor so zhedno shiveli. Obedve se hozhete

v' folsah potopiti, slifhati, de nimate dobriga ozheta na tém sveti vezh. Kedar ju gospod fajmoshter potolashijo, si mati solse obrifhejo rekozh: „Bog daj rajnimu vezhen mir ino pokoj, nam sapushenim srotam pa svojo pomózh, krishe ino teshave voljno prestati, ki nam jih on poshilja, ker naf ljubi.“

Velikonozhen teden tudi stari Mlakar vmerjejo. Vdova Mlakarza gospodarstvo svojimu sinu prepustí, ki je she bil 2 leti oshenjen. Sneha se s' svojoj tafhoj ni lahko saftopila; torej Mlakarza v' bajtizo potegne, v kateri ste mati Mlinarizh ino Neshiza prebivali, ino reve se morjo preseliti. Mati je imela v' Hojah, neki 2 ure dalezh, svojiga brata. Slifhal, kaka te njima godí, ju k' sebi povabi. „Ravno sim sa stare dni bajto postavil; lahko vedve v' njej prebivate, je djal, dokler bom sam v' njo potegnil.“ Mati ino Neshiza vsemete flovo, ino greste v' Hoje prebivat, kjer je mati Mlinarizh hudo sbolela.

Blasheta je dober mosh pod svojo sireho vsel, ino mu tako skerbnó stregel, de v' enih dneih sopet osdravi. Is hvaleshnosti per tem kmeti sa pastirja ostane, materi ino sestri pa pishe, de je sopet sdrav inu hozhe k' materi pridti, kakor hitro bo ozhetov dolg poslushil. Gospodar mu da ob nedelah v' fholo hoditi, ki so jo v' tersi sa rokodelne fante imeli. Nemshine se je tako lepo lotil, de svoji materi po nemshko pishe. Mater je to prav veselilo; ino kar Neshiza prav dobro ne saftopi, greste ob nedelah po opravili h' gospodu uzhitelu, ki jima Blashetove pismize radi raskladajo. Neshiza po flovenje odgovorí; gospod uzhitel pa napís naredijo, de je pismo bolj lahko v' Senoshizh dofhlo.

Kako se je srotam she dalej godilo, sta si Blashe ino Neshiza vse lepo pisala. Hozhemo njune pismize *) brati, naj vsaki prav sponá, kako dober Bog sa srote lepo skerbí.

*) Is pifem Krifhtofa Shmida.

1. Pafirizh Blashe pishe svoji sestri Neshizi.

V' Senoshizhi 1. maliga travna 1834.

Ljuba sestra!

Inozhi je bila prav lepa spomladna vezhërka. Sedel sim pod drevesam ino na svojo stranstizo pisikal. Moje ovzhike so pohlevno sa potokam dersale. Svoje majhine bukvize, ki sim jih v' sholi dobil, so sravno mene leshale. Sonze je she saka-jalo, ino se s' svojimi sharki po meglah ino gorah slato osiralo. Trifhti so novi gospod kaplan, se sa potokam sprehajaj. Nekoljko so me poslušhali, ino potem k' meni prifhti. Vidili so knishize na travi leshati. „Ali snafh brati, moj ljubej?“ so me prijasno pobarali. Kako pa, sim djal, ino jim hitro eno stran bres vse spotike preberem. Sazhudili so se mojemu jesiku ino so rekli: „Od kodi si pa? kdo so tvoji starifhti, ki so te tako pridno v' sholo poshiljali, ino kako si ti v' nash kraj prifhel?“

Pravil jim njim, kako se je nam go-
dilo; de smo ob svoji dom ino premoshenje,
is svojiga kraja pregnani; de so najni do-
ber ozhe v' kratkim vmerli, naji ljuba mati
pa v' Flojah, 12 ur od tod, v' borni kaj-
shizi bolna leshijo; de jim Ti, ljuba sestriža!
streshefh, ter jih s' prejoj shivish, ino de
jim jes to vigrad v' Senostizhi sa pastirja
flushbo nastopil, tudi kaj perflushiti. Solse
fo me polile, ko jim jim vse to pravil. Prav
ljubesnivo fo mi na to prigovarjali. „Le po-
tolashi se, fo djali, pa nihar ne jokaj.
Shivi ravno tako poboshno ino poshteno,
kakor tvoji starish, ino gotovo ti bo fhe
dobro.“ Segli fo v' shep, ino mi dali ti
lep nov srebern dnar, ki ga tukaj najni
ljubi mamizi poshlem, ino jih prav po
otrofhko posdravim. Bog jim daj shkorej
sopet osdraviti. Srezhno! ostanem

Tvoj svesti bratez
Blashe Mlinarizh.

XLVI.

Dobre matere posledno isrozhilo.

2. Neshiza pishe svojimu bratu Blasheju.

Preljubi brate!

Oh, vrozhe solse tozhim. Moje pismo je pazh nar bolj shalofstno, ki ga bom Tebi kdaj v' svojim shivlenji pisala. Najna ljuba mama so pred snozhim vmerli, ino dones so jih pokopali.

Na vezher pred njihovo smertjo sim per njih posteli sedela. Tvoje pismo je dofhlo. Prebrala njira ga sim. Od veselya so se jokali. „Oh, ljuba hzher! so djali, ne bom vezh is te bolesni vstala. Pojdem skorej domu, k' nashimu ljubimu Ozhetu v' nebesa. De sim vaj isredila, tako dobro ko sim premogla, to me sdaj per moji smerti nar bolj tolashi. Oh, moja ljuba otroka! bodita vedno poboshna ino dobra, ino prihajajta vsaki dan boljshi. Imejta Boga smeraj pred ozhmi, zhres vse ga ljubita, dershita njegove sapovedi, ter v' njega saupajta. Is zeliga serza vervajta v' Jesusa Kristusa, vse dopolnita, kar naf on uzhi ino posnemajta, kar vama na misel daja. Ljubita se. Nikogar ne shalita. Ne dajta se v' vajni revshini ino sili sapeljati, de bi komur kaj shie tako maliga vsela. Varujta se vsakiga, tudi nar majnshiga greha, posebno ohranita svojo nedolshnost bres madesha zhisto. Bog hozhe po tem gotovo sa vaj skerbeti. On bo sa naprej vama sa mater, kakor je doslej vaj ozhe bil. Srezhna ofsanita, ino ne jokajta prevezh, saj pridem k' Bogu, ter bom tamkaj neprenchama sa vaj profila. Té so posledne besede vajne vmerjozhe matere. Ne posabi jih, ljuba Ne-

shiza, pa pisli jih tudi svojimu ljubimu bratu Blashetu. S' temi ga sadnokrat posdravim. — Rada bi ga bila na tém sveti she enkrat videla! pa v' nebesih, kjer vajniga pokojniga ozheta gotovo najti saupam, se bomo nekđaj vsi sopet videli.^a Po tem so dali she nama svoj matern blagoslóv — ino tri ure posnej so mirno ino srezhno vgasnili. Jes pa jokam — le toljko, de od joka ne oflepim! Bog se vsmiti

Tvoje vboge sestre

Mlinarizh Neshe.

V' Hojah 15. velikiga travna 1834.

3. Neshiza she nekaj svojimu bratu Blashetu od smerti matere pishe.

Preljubi brate!

Moram Tebi she verh perviga pisati, kako zhedno so gospod fajmoshter najno ljubo mater na smert perpravili, ino koljko dobriga so jim v' njihovi hudi bolesni storili. Skorej vsaki dan so jih obiskali ino tudi nar boljšhi jedi poshiljali. Poflali so jim po sdravnika ino sa njih sdravila plazhali. Tudi ob njih sadni uri so vprizho bili, ter jim sladko ino lahko vmreti pomagali. Prav pridno moli, ljubi bratez, naj Bog dobrimu gospodu fajmoshtru to poverne! Moli pa tudi sa mene! Sdaj sim pazh prav vboga dekliza. — Obedva szer sva od sdaj sapusheni sroti; alj Ti si vendar she tako velik ino terden, de si svoj kofez kruha lahko s' pasho saflushish. Kaj pa bom jes sazhelda! Sa kmetishko delo sim she preshibka, berazhije se pa bojim; ona lahko zhloveka spridi. Bog pomagaj nama srotama, Tebi ino

Tvoji vbogi sestri

Neshi Mlinarizh.

V' Hojah 25. velikiga travna 1834.

4. Blashe pishe svoji sestri Neshizi.

V' Senoshizhi 2. roshnika 1834.

Preljuba sestra!

Prav imash: Bog je naj vfmili!
 Bog nama pomagaj! Od famiga joka Ti
 skoraj pisati ne morem. Ni dopovedati,
 kako sim se Tvojiga pisma prestraшил, ino
 kako me je vshalilo. Oh, kdo bi bil mislil,
 de bojo najna ljuba mamka tako hitro
 vmerli! Pa vendar se morva tudi potola-
 shiti; faj vesh, kar Bog stori, je le vse
 prav. To morva verovati, zhe se ravno
 nama drugazhi dosdeva.

Najna ljuba mati so frezhna. Tako
 lepo Bogu flushili, ino so sdaj gotovo v'
 nebesah. Njim je boljshi, kakor nama.
 Torej bi morla sa njih del veliko vezh
 vesela biti!

Sa naji bo tudi Bog skerbel. On
 ptizhize pod nebam shivi, ino oblazhi roshize
 na poli. Kako bi posabil svojih otrok?
 Kedar jagnje koshushzhek sgubi, da Bog,

de jug pohlidi, tako prigovor pravi. Tudi naji bo v' revščini tolashil, ino nama pomozhi poslal. Nikar ne jokaj v'ishti, ljuba sestra! Prav terdno v' Boga saupajva, moliva, ino nauke svoje ljube matere dopolniva. Potem bo s' nama Bog gotovo prav dobro obrnil — ino tako jih bova nekdej per njem sopet v' nebesih vidila.

Tudi poshlem sravno pismo sa gospoda fajmoshtra. Sdrava bodi! Bog Te obvarj ino
Tvojiga brata
Mlinarizh Blasheta.

XLVII.

Dober dušni pastir.

5. Blashe pishe gospodu fajmoshtru v' Hoje.

Vifoko zhaštivredni,
Vifoko poshtovani gospod fajmoshter!

Naj mi vendar ne samerijo, de se jes vbogi sirotej podstopim, Njim pisati.

Ref je, le reven pastirizh fim, pa vendar
 vse svoje ovzhike is ferza sa ljubo imam
 Rad jim dam svojiga kruha. Usmilijo se
 mi, ako sbolijo, ino vsak stern, ki si ga
 katera napehne, jim fkerbno isderem. Po-
 sebno na majzhkine nar bolj gledam. —
 Naj mi odpustijo, de Njim tako na
 ravnoft povém. Tudi Oni so pastir.
 Ovzhize, ktére Njim je nar boljshi Pa-
 stir isrozhil, obljubim, de fhe bolj ljubijo,
 kakor jes svoje, ino ravno to mi ferze daja,
 prav po otroshko ino po domazhe s' Njimi
 govoriti. Fazh ljubijo svoje podloshne: to so
 per moji rajni materi pokasali. Toljkaj lju-
 besnivo so sa njih fkerbeli, kakor bi bili
 Njihova lastna mati. Sa to Njim je polno
 moje ferze nar vezhi hvale! ino ker fta mi
 moj ozhe ino moja mati hvaleshnoft, posebno
 otrokam nar lepshi zhednoft, pred vsem pri-
 porozhala, tako Njim svojo sahvalo tudi pi-
 saje naj pokashem. Se sna, de ne vém vse
 tako prav povédati, kakor bi mi ferze rado;

pa vendar mi verjamejo naj, de nekoliko sa tega del, ker moje ferze preveliko obzhuti. Vfaki den pa sa Njih molim, naj Njim Bog vse obilno poverne — kar gotovo tudi fstoril bo.

Naj sa slo ne vsémejo, de verh fvoje sahvale fhe kaj ponishno poproffim. Moja feftra je sdaj pazh prav vboga, sapufhena dekliza. Tes fim njeni fstarfhi frat; sa njo bi fkerbeti moral. Ja moj Bog! fam fim nar vezhi firotej. Tokal fim ino prav is ferza molil, naj mi Bog vendar na mifel da, kaj bi mi bilo pozheti. Sdaj mi v glavo pade, Njim pifati, naj se nje vsmilijo. Oh sa boshjo voljo ino prav is ferza fvoje du-fhe Njih proffim: naj se vendar vsmilijo vbo-ge sapufhene firotize! — Vefelo saupam, de bojo to fstorili, ino Njim ponishno roko polju-bim, ter Njih po otrofhko fprofhtujem

Njim, visoko zhastivredni

nar||hvaleshnejfhi

Blashe Mlinarizh.

V' Senoshizhi 2. roshnika 1854.

6. Neshiza pishe svojemu bratu Blashetu.

Preljubi brate!

Kako bi se tebi sa Tvojo ljubesen sahvallila? Tvoje pismo do gospoda fajmoshtra mi je srezho prineslo.

Rozhno sim svojo nar boljshi obleko na se djala, ki je sfer losna pa vendar zhedna, ino sim s'he do poldné k' njim shla.

Ravno so bili na verti, ter so neke bukve brali. Roko sim njim poljubila, rekozh: Tukaj imajo, Vifoko-zhastivredni, pismo od mojiga brata. Hitro so bukve saperli, ino v' pismo poglédali. Lehko sim sposnala, de Njim pismo dopade. Vezhkrat so se braje posmeh-lali. „To je lepo, prav lepo sa tvojiga brata!“ so djali, pismo prebravshi. Barali so me, ali mi Ti vezhkrat pishefh? Podala sim njim Tvoji dve pismi. Tudi te so prebrali ino na to rekli: „Dobra otroka sta, vajni starishi so sa vaj dobro s'kerbeli, de so vaj tako zhedno isredili. To vezh veljá, kakor bi vama bili deset jesér goldinarjev sapustili. Ne bom poprej mirno saspál, dokler se vama pomaga. Pojdi le, moje blago dete; bom te dal sopet saklizati.“ Roko njim kushnem ino grem.

She na vezher tistiga dné pride stari s'freshe mi-lostliviga gospoda, rekozh, naj v' grajshino pridem.

Na ravnost sim s' njim shla. Gredé mi je pravil, kako se naj per gospódi védem, ino me v' verlo stani-zo peljá. Milostlivi gospód ino gospá sta sa miso sedela. Tudi gospod fajmoshter so sravno bili. Per-klonila sim se milostlivimu gospodu ino gospodu faj-moshtru, ter milostlivi gospej roko poljubim. Prijasno se mi nasmehlajo, rekozh: „Rada bi pesterno dobila; bi hotla ti per meni oftati?“ O milostliva gospá! sim djala, ino solse so mi v' ozhi perigrate. Nifim mogla dalej govoriti: „Noj so rekli, pa oftanes'h per meni; ino zhe se dobro nosila, bom prihodno sa tebe s'ker-bela.“ Roko jim poljubim. Moje solse so se na njo

potozhile. „To je nar lepshi sahvala! so djali. Tako je prav; sdaj si moja lzhér.“ Od te dobe sim tedaj v' grajšhini Miloštiva gospa so vedno tako ljubesnivi ino prijasni ko angel. Dali so me tudi prezej od nog do glave novo ino prav zhedno oblezhi. S' kratkim, tako sim vesela ino dobre volje, kakor bi bila v' nebefih.

Pa tudi bersh, ko sim pervizh v' svojo majhino zhedno spavnizo prishla, na svoje kolena padla, ino Boga v' solsah sa njegovo dobrotno ofkerblenje sahvalila sim. Oj, pazh ref! kdor Boga ljubi ino v' njega saupa, njemu je dobro. Veseli se s' menoj, ljubi bratez! Bog bo tudi sa Tebe s'kerbel, kakor sa Tvojo sestro,

ki Tebe vedno ljubi,

Nesha Mlinarizh.

XLVIII.

Otrok nar vezhi bogastvo.

7. Blashe pishe svoji sestri Neshi.

V' Senoshizhi 3. maliga serpana 1834.

Preljuba sestra!

Koljko veselja mi je tvoje pismo storilo, ni popisati! Bog ozhitno sa

naj fkerbi. Satorej hozheva pa tudi njega snovizh ljubiti — flufhati, njemu saupati, ki je ljubesnivi ozhe vbogih firòt! Njega, se vé de, ne vidiva, pa de on svèt vlada ino sa ljudi fkerbi, to ozhitno vidimo. Po gofsto fam per febi pravim: Oj najna ljuba mati! naj bi bili fhe tega vzhakali! — Pa nikar! sopet na to pomiflim: ako bi fhe shiveli, ne bilo bi fe tako sgodilo. Ali ne vidifh, ljuba feftra, nad tem, kako Bog vfe dobro ino prav ftori? Njim je nebefa dal, Tebi pa toljko dober kraj. Bili bi na tém fveti le hude dni imeli — sdaj imajo vefelje. Tebi bi ne bili mogli veliko pomagati — sdaj Ti je drugo mamko dal!

Is tega pa tudi vidimo, kako dobro je, zhe fe kaj nauzhimo ino prav vedemo. Bi brati ino pifati ne snala, bi naji ne bili ftarifhi dobro isredili:

gotovo bi te frezhe ne bila imela. Toljko vboge deklize bi ne bili tako hitro na zesti pobrali. Dro, bodi Bogu hvala, de so naji stariski uzhi- li, saupati ne v' dnar ino blago — ampak v' Boga, na pridnost ino zhed- nost. Najno premoshenje je sovrasnik s' v'fim vset; pa poboshnost, zhednost ino sastopnost je nobenimu vseti ne more. Ravno sa to je pa tudi le famo to pravo blago zhloveka.

Snovizh fim sdaj prav poterjen v' saupanji na Boga. Ne skerbi me vezh, kakor njegovo voljo dopol- niti. Stori ravno tako tudi Ti, ljuba sestra; sa vse drugo bode potem on skerbel.

Tvoj svesti brat

Blashe Mlinarizh.

8. Blashe pishe gospodu fajmoshtru v' Hoje.

Visoko zhaftivredni,

Visoko poshtovani Gospòd fajmoshter!

*Moje ferze meni veli, naj Njim
pishem ino se sahvalim. Pa she pre-
vidim, de ne bom najdel sadoosti besedi,
Njim svojo sahvalo dopovédati. Oni
so mojo sestro is velike revshine od-
teli, Oni ji k' veliki frezhi pomagali!
Bog vidi mojo hvaleshnoft — flifhi
moje otroshke proshnje Njim sa frezho.
On, ki napitek vóde, ki se shejnimu
pada, plazha, ne bo toljko dobro
delo bres povernila pustil! On, ka-
téri krik mladih krokarjev flifhi, bo
tudi proshnje vbogiga pastirizha flifhal!*

*Tudi milostivi gospéj bi rad pi-
sal, pa se tega ne upam. Naj
Oni, poshtovanja vredni Gospòd faj-*

mošter! prevsemejo jih sahviliti.
 Tako dobro so vedili naprofiti —
 bojo vedili tudi nar bolj sahviliti.
 Naj jim povedo, de, zhe jih
 ravno ne posnam, jih vendar po
 otroškko nar bolj spofhtujem ino lju-
 bim. Prav sa prav se mi tukaj
 kakor s' ljubim Bogam godi. Lehko
 ga ljubimo, ako ga ravno ne vidimo.
 — Kadar sonze vstaja, molim,
 naj jim milo ino prijasno sija —
 ino permigla vezherna svesda na nebi,
 prosim, naj jim mir ino pozhitek
 prinese.

Moš, ki mi je list od moje
 sestre prinesil, je pravil, de mladi
 gospodizhi v' grajfhini do lepik metu-
 lov veliko veselje imajo. Per svojih
 ovzah imam zhasa devolj jih loviti.
 Nekoljko jih tukaj poshlem. Tablo
 so dali nash gospod kaplan nare-

diti, ki so mi tudi pokasali, kako
 se sahranijo. Idaj pazh kaj bolziga
 poslati ne vém. Dolshni smo vendar
 eden drugimu tolzko veselja storiti,
 kolzkor premoremo — ino zhe bojo
 v' lepih pisanih metulih boshjo vfi-
 gamogozhnost ino prijasnost zhudama
 sposnovali, tudi to kaj dobriga bo.
 Njih pa prav ferzhno spofhtujem

Njih Visoko-zhastivrednosti

nar hvaleshnejzhi

Blashe Mlinarizh.

V' Senoshizhi 4. maliga ferpana
 1834.

XLIX.

Pofhtenje boljſhi ko dnar.

9. Blashe piſhe ſvoji ſeſtri Neshizi.

V' Senoshizhi 20. velikiga ſerpana
1834.

Ljuba ſeſtra!

Idaj je tudi mene ſrezha doſhla. Taſil ſim letunoz ſvoje ovze ſa potokam, ter na brodi (ker boſhjo mo- droſt ino dobrotnoſt tudi v' nar najn- ſhkih ſtvaréh rad premifhklujem) mno- goterih lepo priſhanih polshovih lupin iſkal. Saglédam na enkrat v' travi nekaj prezhudno bliſkezhiga. Slat per- ſtan je bil, s' ſvetlimi, bliſkezhimi kamenzi vloſhen.

Vrajtal fim fi hitro, de bi kaj
 prav dragiga bilo. Od veselja fim
 poskakval! Ob tem dva shidova memo
 prideta. Pokashem njima perstan. „Tej,
 jej, je djat eden, ta rezh je kaj
 saliga! pa tebi je sa nizh, poglēj!
 dam ti fhest groshov sa-njo.“
 Ferstana ne dam, fim rekel. Lehko
 fi vrajtam, de ga je kdo sgubil —
 ino odrajtati mu ga moram. Predati
 ga, bi bilo greh. „Ej, je djat, faj
 ne vesh, zhigar je. Dam ti lepo
 krishovazho sa-nj. Na le!“ — je
 djat, ter mi nov svetel tolar ka-
 sal. „Noj, vsemi le vsemi!“ Jes fim
 s' glavoj smajal, rekozh: Nozhem,
 ne! Sa tavshent takih tolarjev bi
 greha ne ftoril. Uni Jud, she fstar
 mosh, s' fivimi lasmi ino belojo bradoj, je
 djat: „Foshen pubizh fi; pa tudi
 jes poshten shidov. Hrani perstan ino
 pridno oprashuj, zhigav je; ako ne

ispraskasth, je perstan tvoj. Ino potlej baraj po starim Samuelu tam v uni vesi. Ako mi perstan prinesesh, sto takih tolarjev ti sa-nj dam; sakaj toljko je vreden.“ — Tako so tudi med Judami dvojni ljudjé, kakor med kristjanami. The tisti vezher fim dirjal k nashimu gospodu kaplanu, ter njim vse dopovedal. „Perstan, so djali, so gospod kapitan kojnikov sgubili, ki so une dni na razhjim strelj tukaj bili. Foshten najdenik dobi deset tolarjev reshve. Pusti perstan per meni, ter jim list sravno pishti. Hozhem potem obedvoje gospodu kapitanu poslati. Nar pravizhnejshih shlahtnikov na sveti so. Perstan bo gotovo tvoja frezha.“ — Tudi jes mislim, de mi Bog ni dal perstana sastojn najti, ino fim, ljuba sestra!

Tvoj svesti brat
Blashe Mlinarizh.

10. Blashe pishe gospodu kapitanu kojnikov.

Treblagorodni Gospod kapitan,

Milostivi Gospod!

Ubogi pastir je predersne, Vashi milosti pisati. Toljko frezhen sim bil, prizhujozh perstan najti. She bolj frezhniga se mislim, de ga Njim lahko odrajtam. Sa tega del naj mojimu pifanju persaneso'.

Toljko milostlivi so, deset tolarjev njemu sa reshvo obljubiti, ki perstan najde. Njih dobroferzhnost mi pa ferze daja, Njih sa drugo milost profiti. Moji starishi so skos foverashnika ob vse prishli. Mertva sta obedva. Ubofhtvo me sili ovze pasti. S' veseljam to storim, pa vendar me sa prihodno fkerbi. — Idaj bi se filo rad fkrinarije (tifhlarije) nauzhit, ter bil

ravno terden sadofti v' nauk ftopiti.
 Trofim Njih torej, naj mi k' temu
 pomagajo, miloftivi Gofpòd!

Bog Njim hozhe toljko dobroto
 gotovo poverniti, fkos katero vbogiga
 froteja frezhniga ftorijo — ino perftan
 s' lepimi blifhezimi kamenzi Njim po-
 tem sa toljko ljubfhi bo, k'ér Njih bo
 pomnil dobriga dela ino pa hvalefhnih
 fols, ki jih bo od vefelja takal

Vafhi milofti

nar ponifhnejfhi fluga

Blashe Mlinarizh.

V' Senofhizhi 21. velikiga ferpana
 1834.

L.

Bog raskrushi, pa veselo sopet sdrushi.

11. Neshiza pishe svojimu bratu Blashetu.

Preljubi brate!

To je pazh sopet veselje! Bog si saréf prav persadeva, njih, ki ga ljubijo, rasveselovati! Le poglej, gospód brat nashe milostive gospé so she ofem dni tukaj. Snozhi je milostiva gospóda pod veliko lipo pred grajshinskimi vratmi sedela. Gospóda sta novize brala; milostiva gospá so shoke pletli; jes, sravno stojé, malo gospodizhno péstvala. Sdaj posel pride — s' pisnam do gospoda brata milostive gospé. Novine v' stran poloshijo ino na glas berejo: „Preblagorodni gospód kapitán! milostivi gospod! Vbogi pastir se predersne“ — — Joj! sim savpila, to pisno je mojiga brata! Prebrali so ga do konza. Milostiva gospa na to pravijo: „Brate! Bog naji je po tim takim starishe tima vbogima otrokama odlozhil. Jes sim deklizo vsela; ti morash pa fantizha vseti.“ — Oh, sim djala, naj se saj vsmilijo, Vasha gnada! „Kaj vsmiliti! so nekako resno djali. Blagi mladénzh to saflushi. Naj se mu sgodi, kar sheli.“ — Milostivi gospód so sdaj djali: „Imamo v' Dramljah, blishnim tersi, she ne shtertinko ure dalezh, sastopniga skrinarja, Hvaleta Joshefa. Dajmo fanta njemu v' nauk, tako si bota dober brat ino sestra vendar bliso, ino lahko she kdaj pridniga teršana v' nash terg dobimo.“ — Poklizhejo tishlarja ino se s' njim kmalo pogodijo. Barala sim, ali smém perva to veselje Tebi pisati? — „Le, le, so djali; pisshi mu, naj pride,

rajshi prej, ko slej!^a — Oh, tako pridi saj skoraj,
preljubi bratez! Jokaje od velikiga veselja ino s' pri-
serzhno sahvalo do nebeshkiga Ozheta sa dobro isre-
jenje, ki naj tako srezhne stori, Tebi naproti pojde

Tvoja sestra

Nesha Mlinarich.

V' Hojah 31. velikiga serpana 1834.

12. Blashe pishe svoji sestri Neshi.

V' Senoshizhi 3. kimovza 1834.

Preljubesniva sestra!

Kakor hitro tvoje ljubo pismo dobil,
katériga sapopadek me je neisrezheno ovefe-
lil, sravnizh fim fhel k' nashimu zha-
stivrednimu gospodu kaplanu, ino fim njim
tvoje pismo pokasal. Gnilo jih je, ter so
djali: „Bog! — ti si vbogih firot nar-
boljshi Ozhe! — Sdaj ljubi Blashe!
so djali, povéj svojimú gospodarju to ve-
felo novizo; rezi mu, de bi rad fkoraj
v' Hoje fhel, ter ga baraj, kdaj bi smel
v' tvoj kraj odjiti; sakaj pobegniti bi

bilo tebi flushavnimu gerdo, pa tadi ne-
hvaleshno sa tebe, ker ti je per njem le
dobro bito. Pa kakor tvojiga gospodarja
posnam, ti bres potrebe branil ne bo, iti
sa frezho.“

Ko fim se zhastivrednimu gospodu
kaplanu sahvalil sa dober svet, ki je
prav sa prav meni frezho pernefil, fim
se taki domu povernil, ter svojimu go-
spodarju perpovedal, kako me je frezha
najshla. Spervizh se je temu zhudil,
potem pa je bil s' menoj vred vesel, ter
mi je is serza blagoshelel. „Ljubi Bla-
she! je sadnizh djal: kar dne vezh te
ne mudim na boljshi iti, kakor si je
namenil. Mojiga vishi hlapza fin leh-
ko sa tebe pase, dokler drugiga praviga
ovzharja dobim, ino koj jutre she lahko
gresh. Tukaj le — stopil je k' svoji
omarzi ino po moshnjo segel — tu imash,
kar si te dni saflushil. Bil si mi sve-

sti varh, poshten flushavnik, le vedno tako ostani tudi v svojim novim stani, ino Bog ti bo she gotovo na tēm sveti frezho dal.“ Solse fo me polile, ter fim mu roko poljubil, ino v svojo zhumnato fhel, se na jutern pot odpravljat. Vendar fim shelel vse to, ino de bom v dvéh alj tréh dneh per Tebi, poprěj pižati; sa tega del to pismo prejmešh, de ga svoji milostlivi gosposhzhini, najnim dobrotnikom ino novim rejnim starisham, pokashešh, ino jim tudi povešh, de v fim prav ponishno roko kufhnem.

Ljuba sestra! skoraj se bova videla — koljko vesela ura sa

Tvojiga brata

Mlinarizh Blasha.

LI.

Tobakarjam je ura dotekla.

Velik strah fo v' Slavini ino postranfskih krajih tobakarji delali. — Drugi den po tem, ko fo Mlinarizha poshgali, fo prifhli trém komandam v' roke. Hudo fo se branili, kamenje po sholdnirjih luzhali, s' gorjazhami bili; alj sholdnirji srelajo, ino se po vsakim kraji v' goro vmikajo. Trije tobakarji fo obleshali, drugi pa vbéshali; med njimi tudi Rakov, Shtefan, njih gospodár. Vef tobak komandam oftane.

Tobakarji nimajo kaj shiveti, ne sa kaj po tobak jiti. V' 14 dneih planejo v' Kamenfki grad, kjer je Rakovzhan poprój flushil, ino ga oropajo. Zele 2 leti se po tistih krajih klatijo, sdaj grajshino, sdaj kak farof, pa tudi zérkvo okradejo; kdor se jim vstavi, je mertev. Slifhati, de je Rakovzhan bliso, se she vse treslo. Gosposka 25 zekinov obljudi, kdor ga vloví; pa nihzhe fi ne upa, ne siniti, ne roke sfigniti is strahú pred njim: alj tudi njemu je ura dotekla.

V' Polanah Mlinarja orópajo ino v' planino potégnejo. Gosposka jih salfedí, de fi v' Zhreti pozhivajo, ino naglo lov napové. Dvé komandi ino nad 500 lovzov se vsdigne, ki zel tifti kot oftopijo. Zhretenfhek je imel predobro vino; napili fo se, ino zelo jutro prefpali, zlo frashe podremlejo. Kedar dva berizha Rakovzhana popadeta, she le po konzi planejo; pa vrata fo saftavlene ino fkos vse okna napete pukfhe dershijo, „Tovarshi! — savpije Rakovzhan — Bog naf je sapuftil. Pomagajte fi, jes ne morem pomagati ne sebi, ne vam.“

Rakovzhana krisham vklénejo, druge tovaršhe svešhejo; kar drugih ni vbéshalo, so mertvi ofšali. V' 3 melenzih je Shtefanu pravda dotekla, de bo obeshen. Slavinski gospod fajmoshter ga k' smerti perpravljajo. Od mladih let shivljenje preišheta, de mu na tenko pokashejo, kaj ga je na gavge perpravilo.

Sodno jutro se krog Kamnika vse ljudi tere, ki so prišli nja strašno smert gledat. Tudi Blashe pride is Dramlj, ker je šlihal, de ga nesrezhen zhlovek she pred smertjo videt' sheli. Gospod fajmoshter njega k' jetniku peljajo. Rakovzhan ga ni posnal, ino bara, kaj bi rad? „Tebi pridem povedat, Shtefan! de so ti Tomash, moj rajni ozhe, na smertni posteli odpuštili, ino mi narozhili, tebi, ako se snideva, to sporozhiti, de bošh loshej vmerl.“ Rakovzhan, to sašlišhati, na svoje kolena pade, de shelesje saropozhe, svoje roke povsdigne, koljkor v' shelesji premore, ino se milo rasjoka, rekozh: „Sdaj vidim, de me she Bog ni saver-gel, kér me ti toljko potolashish. Saupam, de mi bo Ozhe nebesški odpuštil, ker so mi tvoj ozhe toljko krivizo odpuštili. Gotovo jim sdaj Bog povrazhuje, kar sim jes njim hudiga štoril; oni, dobra dušha, pa sa-me profijo. Zhe bom kdaj vreden pridti pred boshje oblizhje, hozhem sa tebe profiti, naj tebi dober Bog she na tém sveti da, kar jes, k' smerti obsojen jetnik, ne premorem.“

V' tim zhafi je ura dotekla; Rakovzhana vsdignejo ino k' smerti peljajo. Bridko martro v' rokah, na vosi sedi, stavno nja gospod fajmoshter, ki s' njim molijo. Po vsakim kraji versta sholdnirjev s' nabitimi pukšhami, krog nja bres števila veliko ljudi, ki ga na sodno ledino spremljajo. Lepo poletno, pa grosovitno jutro je bilo, ino fonze shalofino škos megle sije.

Na sodni trati Rakovzhan vštane; smerten šteber sa njim štoji, ino rabel ga v' širani zhaka. Vef bled je, kakor smert, ino put se mu poliva. Gospod fajmoshter ga obrišhejo, ter s' roko mignejo, de vse potihne ino poslušha. Rahlo, pa vendar saštopno Shtefan pregovorí rekozh: „Moji ljudjé, ki ste prišli dones moje

smerti gledat: prej ko jo storim, vam moram povedat', kako sim si tako dalezh sajhel. Starishti so me premalo v' strahu imeli ino preveliko svojvolje dali. Storil sim, kar sam rad. Videl ozheta tobak kaditi, sim si ga tudi jes privadil. She ne 10 let star, ozhetu tobak jemal, pa tudi po fejmah fajfe kradel. Moja mati sa vse to vedeli, pa me niso prav posvarili. Kakor moj ozhe sim tudi jes hrovafhki tobak kupoval, ino se she mlad s' nefrezhnimi tovarishti sosnanil. De bi jih nigdar posnal ne bil! — Prishel sim na Kamnik v' dobro flushbo, pol drugo leto sim bil kozhjasht. Nefrezhna fajfa mi je bila fkorej nozh ino den v' sobeh. Satrosfil sim v' mervo — ino kakor vsi veste, smo komaj vbrani, de ni ves Kamnik pogorel. Saperli so me, ino potem is flushbe isgnali. Kmetam flushiti me je bilo fram, gosposke flushbe nisim mogel dobiti. Pol leta sim se po Rakovzi potikal, ino dobro so mi hotli, de so me v' foldashno dali. Pa rasvajen, nisim ostal, pervokrat ino drugokrat vtekel, ter so me moja predobra mati fkrivali. Tobakarji, ki smo she bili stari snanzi, so me sdaj lahko pregovorili, s' njimi tobak nosit. — Nisim verjel, kar si sdaj skusham, de so tobakarji ino rasbojniki nar blishej fosedi; — ino ki vojfski vjidejo, lahko na gavge pridejo, kakor jes donef. Naj moja strashna smert mladenzhe uzhi, zefarju voljno flushiti, ako njih versta sadene; pa tudi starishtam pokashe, kamo otrozi pridejo, ki preveliko svojvoljo imajo. Molite sa-me, molite! — Rabelski hlapzi ga sveshejo ino na stolizo postavijo. Kolovrat saderdra — „Shtefan! velijo gospod fajmoshter, Shtefan, poglej na fonze!“ ino Rakovzhan vesí. — Ljudem po vsih kosteh pogomesni, kedar vrat pokne. Grosa jih je — vsi samishteni se rasjidejo vfak na svoj dom. —

LII.

Zhlovek fi fam frezho feje.

Blashe se je v' pol petim leti per Hvaletu isuzhil. Radi so ga imeli kakor lastniga sina. V' 20. leti svoje starosti se je na deshele podál, de bi se tishlarije prav isuzhil. Solse ga polijejo od svojiga dobriga uzhenika flovo vseti. Hvale mu roko poda, rekozh: „Preljubi moj Blashe! rad sim te imel, kakor svoje lastno dete; slata ino frebra ti ne dajam sa pot; saflushil ino pervarval si toliko, de ti gredózh klobuka nastavljat ino pragov pometat potreba ne bo. Nekoljko naukov ti sa popotnizo dam, ki sim jih svoje dni fam fkušil, kedar sim po deshelah hodil.

Pridno delo lastnih rok, rad poshegna dober Bog: ljudje velijo, pa ne storijo, kar pravijo. Veliko roko-delov je v' nashim kraji, pa le malo jih dobro is-haja. Neki nozhejo prav delati, drugi ne snajo. Na deshelah se mlad zhlovek isvuzhí, ino poskufi, kar doma nikolj ne vidi. Ti gréfh sdaj svoje frezhe fjat; glej de ti lepo priraste.

Po deshelah vsako stvar pogléj, sakaj je, ino kako se stori. Kdor drugiga ne vidi, kakor drevje rasti, pa ljudi po dveh hoditi, boljshi naj doma korenje stershe; on po fveti hodi, kakor bi se mu fenjalo. Sim popotnikov nashiga dela veliko posnal, ki so dosti deshé obhodili, pa niso drugiga povedati snali, kakor de na Dunaj turn vifi, v' Zelovzi pa na novim tersi lintvurm sija. —

Zhloveka lahko po hoji, hifhe po strehi, ljudi ino kraje pa po shegah sposnáfh. — Najdesfh v' tersi alj v'

vesi veliko litushev, bo malo frezhe domá: veliko do-
brovolzov — malo dobrih gospodarjev. V' kraji, kjér
kmetov per sonzhnim is-hodi na polji ne frezhašh, jih
najdešh gotovo po sonzhnim sahodi posno v' nozh v'
kerzhmi. Vidišh ljudi pogosto prasnovati ino svoje ne-
delze s' sejo polvezhvati, le dosti drobisha perpravi:
veliko berazhov bo. — Pridešh v' mesto, ino najdešh,
de po tersi trava raste, alj pa gnojniza tezhe, ne jilhi
dela; tam so perteni gospodí domá, kterim se mozhnik
po gumbah obelha. — Srezhašh v' desheli zigane sa
zestoj, varj se gosposke; ako ji v' roke pridešh, mozhno
ti bo isprasnila. Kjér nobene postave ni, veljajo same
pestí; tam se nikar ne pomudi. — Srezhašh veliko
bledih, tenkih dekelz po mesti, bošh najdel vsako ne-
delo dosti raja, malo pa prida. Kjér stari delajo, mladi
pa tobak kadijo, tam pogosto boben ropozhe. Ne sodi
po visokih turnih poboshne ljudi, ne po verli nošhi
imenitne gospóde, kakor ne po novim kasavzi (zajgarji)
dobriga vina; tako se flabo blago prodaja. Poskusi, pre-
den verjamešh.

So kmeteski ljudje lešeni, jih grosi odkriti se ino
roko podati, tam so jasle vezh vredne, kakor pa fhola.
Se ti pa prevezh sladkajo ino bres mére perklánjajo,
vaj se njih; radi bi te oflepili.

Pridešh v' kraje, kjer sa zestoj sadunosno drevje
raste, ino ti ni treba les odpirati, ne zhres prelase ho-
diti, kjer te ljudje prijasno posdravljajo ino se berazhi sa
zestoj ne derejo — tam, moj Blashe, je dobro ofiati;
najdel bošh pridne ino pravizhne ljudi. — Najdešh pa
v' enim kraji ob nedelah vse polne ofhterije, zlo ob
delavnikih kvartati ino keglati, ne glafi se, ampak pre-
krishaj ino memo hodi; taki ljudje imajo rajšhi kvarte,
kakor katehisem; je pa tudi vezh goljufov ino lazhnih
trebuhov; ko pridnih delavzov. —

Kamor pridešh, rad poprašhaj, ljudi pa nikolj ne
obnašhaj. Ne pravi, kar snash, ampak pokashi; daj se
pred poduzhiti, kakor bi druge po filii uzhlil. Hvatig

kar je hvale vredniga, pa sa vsako rezh se ne shvaraj; vse te bo rado imelo. Boj se Boga, ino njemu svešto flushi; on bo s' teboj. Priden bodi, ino ne plafhi se, ako ti hitro po frezhi ne pojde; si dones shaloften, bofh pa jutre vesél. Pifhi nam v' zhafi, kje si ino kako ti bo. Ne posabi naf, tudi mi tebe posabili ne bomo. Shelim she vzhakati, de bi spet frezhno k' nam prishel, kér bofh ti mene, — kakor sim jes tebe do sdaj uzhl. Blashe! frezhno hodi, angel Gospodov naj te vodi! — Blashe je tudi v' Hojah slovo vsel. Dolgo ga ni bilo nasáj; ino veliko se je v' téh letih premenilo.

Neshiza v' Hojah israfte; pametna ino poshtena deviza. Otrozi, ki jih je pestvala, so jo radi imeli, ko sestro. Per kuhni, kakor v' hifhi, per shivini, kakor per gospodinstvi ni bilo bliso tako prebrifane hzheri. Imela je svatov imenitnih ino bogatih, pa is hvaléshnosti svoje dobre gospé sapustiti ni mogla; do smerti bi bila rada njihova dekla.

Pergodilo se je, de na Pristavi, Hojskim gradizhi, stari ofkerbnik (Verwalter) vmerje. Martin, ki so ga bili s' Rakovim Shtefanam v' soldafshno dali, se islushi ino v' Hoje pride. V' sholo je hodil, ter se sa silo brati ino pifati nauzhl, preden na vojsko shel. Per soldatih se je tako isbersnil, de je v' rajtengah ino pismih vse tovarshe prekofil. Gospód kapitan, gospejni brat, ga v' flushbo priporozhijo. V' grajskini pishe, po malim sa domazhiga previdnika (shafarja) flushi; — kar ga sa voljo njegove saftopnosti ino sveštobe na Pristavo sa ofkerbnika dajo. Osheniti se mora, ter si Nesho, poshteno ino saftopno kluzharizo, isvoli. Hojska gospá mu jo oblubijo, ter njo sami nagovorijo, de ga vseme. „Hozhesli biti poshtena sakonska shena — so djali — te ravno sdaj frezha ishe. Martin ni shtimán, pa je pameten — ni bogat, pa priden; si je po sveti kaj skufil, pa se tudi nauzhl. Bogastva mu ne bofh prinefla, pa ferze nedolshno, dobro uzhenó glavo ino pridne, sdrave roke. Vajno poshtenje bo vama pervo premoshenje; sa drugo bom jes fkerbela.“

V' 3 tednih je bila poroka, pa bres vsiga vriska ino treska. Shenin ino nevesta pred poroko k' spovedi ino sv. obhajilu gresta. Grajsinski gospód so starashina, gospa vodila, gospodizhne, ki jih je Neshia pestvala, so drushize. Tudi Lojs, mladi Kamenški gospód, je v' svatih; samo Blasheta, Neshiniga brata, pogreslhajo. V' Milani na Lashkim je delal; predalezh mu je bilo na gostijo, pa lepe robe Milanškiga dela poshle nevesti v' dar. Hojska gospóda spremijo novo porozhena shenina ino nevesto na Pristavo, kjer vse lepo omíshleno najdeta, zhefar jima je bilo potreba. Neshia, she po divishko ovenzhana, shlahni gospéj hvaleshno roko poljubi, rekozh: „Srezhna rejenka, ki toljko dobro mamko dobí!“ — „Srezhna pa tudi mati, so djali gospá, ki tako poshteno nevesto isredí! Lep je divishki venez na tvoji glavi, she lepshi krona moje skerbi — si Neshia ti.“ — Od veselja se rasjokate ino objamete.

Martin ino Neshia sta na Pristavi veselo shivela; srezha je bila per njima domá. V' sak poshten zhlovek se jima je rad oglasil; le Blasheta, Neshiniga brata, dolgo ni bilo. Neki vezher posno v' mrak popotnik v' Pristavo pride, ter profi, naj ga ohranijo. Neshia, poshtena gospodinja, mu rezhe v' hisho, ter mu sira ino kruha pernese. Kedar luzh vpíhajo, ino Neshia popotnika prav v' lize pogleda, sposná Blasheta, svojiga brata, ino se ga oklene, rekozh: „Oh, kako dolgo te shé nisim videla, préljubi moj Blashe! — Pa ti si sdaj zel gospód, kakor vidim?“ — „Tudi tvoj sofed, rezhe Blashe. Hvale, moj stari mojster, mi je v' Lashko semljo pifal, naj k' njemu pridem. Starost ga sili; Maliko, svojo edino hzhér, mi je ponudil. V' tvojim kraji shiveti, ljuba moja sestra! me je is Lashkiga pri gnalo, naj mi je ravno v' Milani neisrezheno dobro bilo. Misli sim: ljubo domá, kdor ga ima; — ino hvala Bogu! v' Dramljah sim svoj dom najdel. V' pondelek 14 dni, zhe bode boshja volja, bosh Maliko vodila, tvoj Martin pa moj starashina.“ — „Bodi Bogu hvala sa vse, pravi Martin, posebno pa sa nauk, ki smo ga v' mladih letah imeli. Bolj so nas starishi ino

uzhiteli našli s' naukam ofkerbeli, kakor bi nam bili jesere posapustili. Sdaj poskušamo, kar smo svoje dni brali: Kar se v' mladosti nauzhišh, s' tém se sa starosti ofkerbifh. ⁴ — „Pa ni sadosti uzhená ino prebrifana glava, rezhe Blashe; frezha prava hozhe tudi poshteno ferze imeti. ⁴ „Sim bil mlad, ino sim se postaral, veli poboshen David, pa nisim videl poshteniga sapustheniga, ne njegovih otrók kruha profiti. ⁴ Psalm 26, 25.

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

1917

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

1917

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

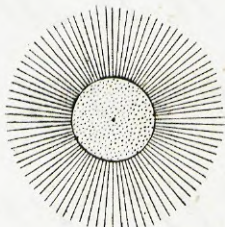

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

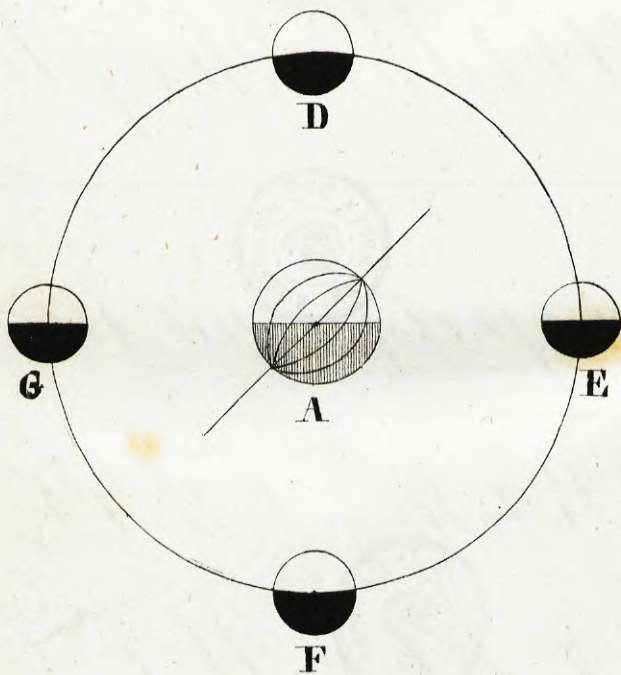
III. podoba II

II. podoba.

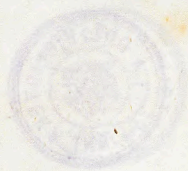
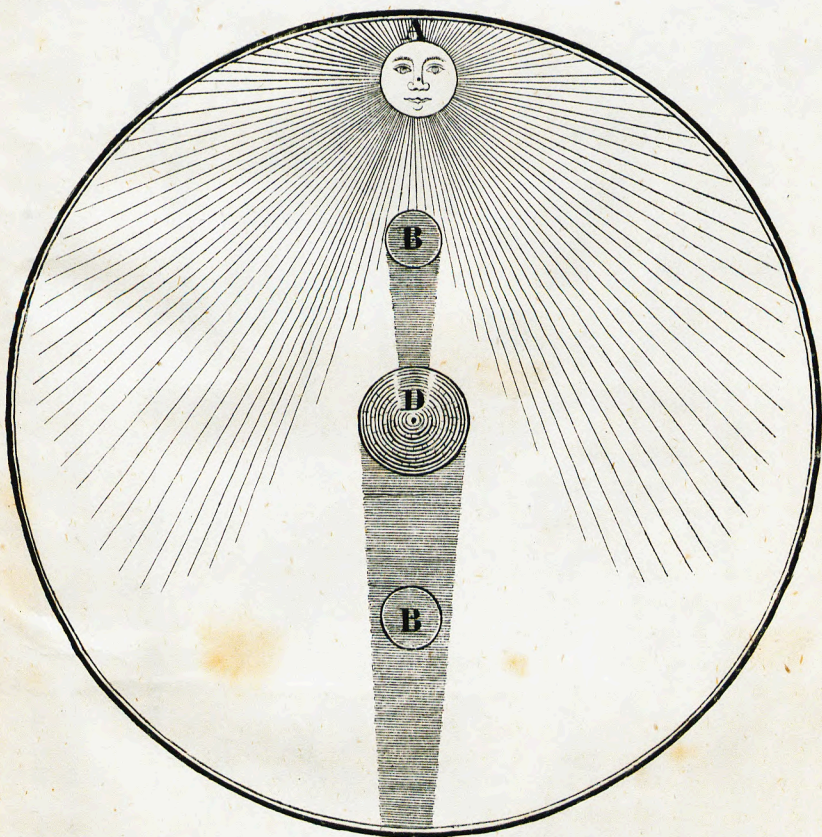
B

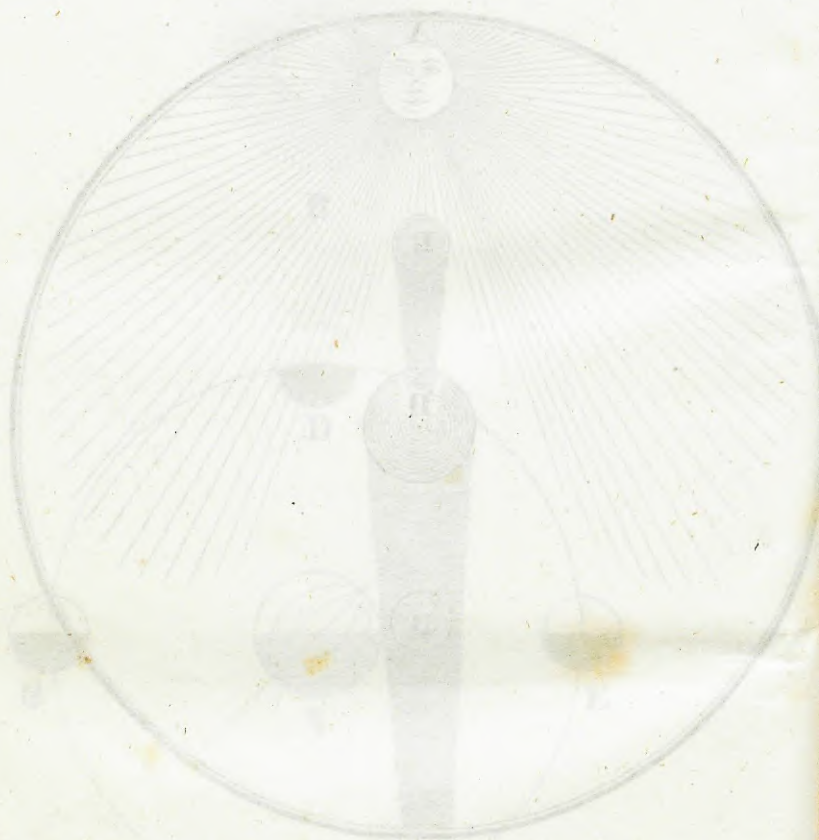
A

III. podoba.

II. podelba III

doaba.

14

